

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**İL YA GRİGORYEVİÇ ERENBURG'UN 'FIRTINA' VE
'BUZLAR ÇÖZÜLÜRKEN' ROMANLARINDA RUS TOPLUMU**

Fatma YANIKÖREN

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Emine Zeynep GÜNAL**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

KASIM - 2019

**İL YA GRİ GORYEVİ Ç ERENBURG'UN 'Fİ RTİ NA' VE 'BUZLAR
Ç ÖZÜ LÜRKEN' ROMANLARINDA RUS TOPLUMU**

Fatma YANİK ÖREN

YÜ KSEK Lİ SANS TEZİ

RUS DİL İ VE EDEBİYATI ANABİL İM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİ TESİ

Lİ SANSÜ STÜ EĞ İTİM ENSTİ TÜ SÜ

KASIM 2019

Fatma YANIKÖREN tarafından hazırlanan “İLYA GRİGORYEVIÇ ERENBURG’UN ‘FIRTINA’ VE ‘BUZLAR ÇÖZÜLÜRKEN’ ROMANLARINDA RUS TOPLUMU” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Rus Dili ve Edebiyatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. E. Zeynep GÜNAL

Rus Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,

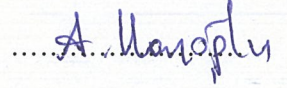
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU

Rus Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Dr. Öğr. Üyesi. Leyla Çiğdem DALKILIÇ

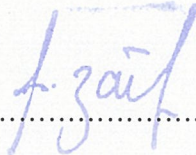
Slav Dilleri ve Edebiyatları, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 19/11/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Fatma YANIKÖREN

19.11.2019

**İLYA GRİGORYEVİÇ ERENBURG'UN 'FIRTINA' VE 'BUZLAR ÇÖZÜLÜRKEN'
ROMANLARINDA RUS TOPLUMU**

(Yüksek Lisans Tezi)

Fatma YANIKÖREN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KASIM 2019

ÖZET

İlya Grigoryeviç Erenburg, 20.yüzyılın ilk yarısında Rus ve dünya edebiyatında özellikle İkinci Dünya Savaşı'nı ele alan eserleriyle yer edinmiş bir yazardır. Erenburg, yazarlığının yanı sıra gazeteci kimliğiyle de ön plana çıkar. İkinci Dünya Savaşı sırasında muhabir olarak birçok yurt içi ve yurt dışı cephelerde özellikle Fransa'da bulunur. Bu yıllarda edindiği izlenimleriyle üçlemesi olan *Paris Düşerken*, *Dipten Gelen Dalga* ve *Fırtına* romanlarını kaleme alır. Bu üçleme içerisinde en önemlisi Fransa, Rusya ve kısmen Almanya cephelerini anlatması nedeniyle *Fırtına* romanı sayılabilir. Hatta *Fırtına* yaklaşık yirmi dünya diline çevrilir ve yazarın yaşamı sırasında iki kez üst üste Stalin ödülüne layık görülür. Sovyet Rejimine tam anlamıyla karşı çıkmasa da, yönetimi sırasında Rus halkının büyük bir baskı yaşadığı Stalin'in ölümüyle Rusya'daki gelişmeleri gözlemleyerek *Buzlar Çözülürken* romanını kaleme alır ve Kruşçev dönemine adını verir. Tezde, yazarın Sovyet döneminin tarihindeki, önemli kırılma noktalarını edebiyat katına çıkarttığı her iki roman konu ve kahramanlar açısından analiz edilecektir.

Bilim Kodu : 31324
Anahtar Kelimeler : Erenburg, Rusya, Almanya, Fransa, Savaş
Sayfa Adedi : 143
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Emine Zeynep GÜNAL

**THE RUSSIAN SOCIETY IN ILYA GRIGORYEVICH EHRENBURG’S NOVELS “THE
STORM” AND “THE THAW”**

(Master’s Thesis)

Fatma YANIKÖREN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

November 2019

ABSTRACT

Ilya Grigoryevich Ehrenburg is an author who took his place in Russian and world literature in the first half of the 20th century especially with his works dealing with the Second World II. In addition to his writing, He has been in many domestic and international fronts, especially in France, as a reporter during World War II. He writes the novels *The Fall of Paris*, *the Storm* and *the Ninth Wave*, which are the trilogy with the impressions he gained during these years. The most important of these trilogy can be considered as *the Storm* since he tells French, Russian and partly German fronts. In fact, *the Storm* is translated into about twenty world languages and received the Stalin prize consecutively two times during the author's life. Although he does not fully oppose the Soviet regime, he observes the developments in Russia with the death of Stalin, under whom Russian people was subjected to great pressure during his rule, and writes the novel *The Thaw* and names the Khrushchov period. In the thesis, both novels in which the author has brought the important breakpoints in the history of the Soviet era to the level of literature will be analysed in terms of subjects and heroes.

Science Code : 31324
Key Words : Erenburg, Russia, Germany, France, War
Page Number : 143
Supervisor : Prof. Dr. Emine Zeynep GÜNAL

TEŞEKKÜR

Tez alıőmam boyunca ok değerli bilgileriyle beni yönlendiren ve zorlandığım her noktada yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. E. Zeynep Gnal'a; çalıőmalarım sırasında manevi açıdan büyük desteği olan aileme en içten duygularımla teőekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	viii
1. GİRİŞ	1
2. İLYA GRİGORYEVİÇ ERENBURG'UN HAYATI VE YAPITLARI.....	5
3. 'FIRTINA' ROMANINDAKİ KARŞIT BİREYLER.....	27
3.1. Erkek Kahramanlar.....	28
3.2. Kadın Kahramanlar	46
4. 'FIRTINA' ROMANINDA SAVAŞ	61
4.1. Ruslar.....	62
4.2. Almanlar	78
5. BUZLARIN ÇÖZÜLMESİ DÖNEMİ	89
5.1. Rus Toplumunun Yeniden Yapılanması	95
5.2. Dönemin Ürettiği Bireyler.....	108
6. 'FIRTINA' VE 'BUZLAR ÇÖZÜLÜRKEN' ROMANLARINDA SANATSAL ÖZELLİKLER	125
7. SONUÇ.....	135
KAYNAKLAR	139
ÖZGEÇMİŞ	143

KISALTMALAR

a.g.e : adı geçen eser

1. GİRİŞ

Tezimizde XX.yüzyılın ilk yarısında Rus edebiyatında aktif olarak yer alan İlya Grigoryeviç Erenburg'un *Fırtına ve Buzlar Çözülürken* romanlarında Rus toplumunu inceleyeceğiz.

Bu tezin amacı ülkemizde özellikle romanlarıyla tanınan Erenburg'un yaşamı ve roman sanatı hakkında genel bir analiz yapmaktır. Ülkemizde daha önce böyle bir çalışma yapılmamıştır.

Paris Düşerken (Падение Парижа), *Dipten Gelen Dalga (Девятый Вал)* ve *Fırtına (Буря)* romanları Erenburg'un en önemli yapıtı sayılan üçlemesidir. *Paris Düşerken* romanı ilk olarak 1967 yılında Atilla Tokatlı tarafından dilimize çevrilmiştir. *Dipten Gelen Dalga* romanı ilk olarak 1978 yılında Mazlum Beyhan tarafından dilimize kazandırılmıştır. *Fırtına* romanı ise ilk olarak 1968 yılında Aydın Emeç tarafından Türk okuyucusuna sunulmuştur. Bu üçlemenin devamı niteliğindeki *Buzlar Çözülürken (Омменель)* romanının yarısı ilk olarak 1966 yılında Alaattin Bilgi tarafından çevrilmiştir. Romanın tamamı ise 2018 yılında Ömer Aydın Süer tarafından çevrilmiştir. Bu romanlarından başka kısa öyküleri olan *On üç Pıro (Тринадцать Трубок)*, *Julio Jurenito (Хулио Хуренито)* ve *Tröst (Трест)* gibi eserleri de dilimize çevrilmiştir. Ayrıca romanları ve kısa öykülerinin dışında Hasan Ali Ediz tarafından oldukça kısaltılmış *İnsanlar, Yıllar ve Hayat (Люди, Годы и Жизнь)* isimli yapıtı da 1968 yılında dilimize kazandırılmıştır.

Son yıllarda ise Erenburg üzerine yapılan çalışmalar şunlardır: Fransız tarihçi Eva Berar (1960-) tarafından 2009 yılında yazılan *İlya Erenburg'un Fırtınalı Yaşamı (Бурная Жизнь Ильи Эренбурга)* ve Rus tarihçi Boris Frezinski (1941-) tarafından 1993 yılında yazılan *İlya Erenburg (Илья Эренбург)*. Her iki çalışmada, Eva Berar ve Boris Frezinski Erenburg'un yaşamıyla birlikte eserlerine de yer vermişlerdir. Her iki tarihçinin çalışmasının özelliği budur.

Bu çalışmalar dışında Moskova'da 2014 yılında Anna Vladimirovna tarafından *1920'li Yılların Başında Erenburg'un Eserleri (Творчество Ильи Эренбурга Начала 1920-Х Годов)* isimli bir tez çalışması yapılmıştır. En son olarak 2018 yılında Kazan Üniversitesi'nde *Erenburg ve İktidar (Эренбург и Власть)* isimli bir çalışma yapılmıştır.

Erenburg yaptığı çalışmalarla, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nı konu alan eserleriyle dünyanın en büyük acılarından olan bu savaşı belgesel olarak dünya kültürüne bırakmıştır.

Bu nedenle hem Sovyet edebiyatına hem de dünya edebiyatına önemli katkıda bulunmuş bir Rus yazardır.

İkinci bölümde Erenburg'un eserlerini daha iyi anlaşılması açısından yazarın yaşamı, çalışmaları ve diğer yazar, şair veya eleştirmenlerin Erenburg hakkındaki görüşleri ile ilgili bilgiler içeren biyografisi verilecektir.

Üçüncü bölümde, Erenburg'un İkinci Dünya Savaşı sırasında savaş muhabirliği yaptığı dönemde tecrübeleri ve edindiği izlenimleri aracılığıyla oluşturduğu *Fırtına* romanındaki karşıtlıklar ön planda tutularak incelenecektir. Bu incelemeye ait değerlendirmeler iki alt başlıkta toplanmıştır. Birinci alt başlık "Erkek Kahramanlar"da Rus, Fransız ve Alman askerlerinin, savaş öncesinde, cephede ve savaş sonrasında yansıtılan karşıtlıklarına yer verilecektir. İkinci alt başlık olan "Kadın Kahramanlar" da aynı açıdan ele alınacaktır.

Dördüncü bölümde cephelerdeki savaş ortaya konacaktır. İkinci Dünya Savaşı'nın önemli iki tarafı olan Rus ve Alman halklarının savaş öncesinde, savaş sırasında ve sonrasında sergiledikleri tutum ve davranışlar detaylı bir biçimde ele alınacaktır. Bu incelemeye ait değerlendirmeler iki alt başlıkta toplanmıştır. Birinci alt başlık olan "Ruslar" da bu büyük yıkımın Rus halkını nasıl etkilediği, halkın bu zorlu savaş sürecinde yaşadığı olaylar ve bu olaylara verdikleri tepkiler gözler önüne serilecektir. İkinci alt başlık olan "Almanlar" bölümünde ise savaşın başında büyük üstünlük sahibi olan Almanların savaşın ilerleyen zamanlarında ve sonlarında yaşadıkları büyük yenilginin Alman halkı üzerindeki etkileri ve uğradıkları yıkım ele alınacaktır.

Beşinci bölümde *Buzlar Çözülürken* romanı ve İkinci Dünya Savaşı sonrası yeni dönem olan Buzların Çözülmesi incelenecektir. Bu yeni dönemi daha iyi anlayabilmek amacıyla Kruşçev yönetimi ve bu dönemde gerçekleştirilen yeni reformlar genel olarak incelenecektir. Beşinci bölüm iki alt başlıkta toplanmıştır. Birinci alt başlık "Rus Toplumunun Yeniden Yapılanması"nda halkın savaştan sonraki döneme bakış açısı ve bu yeni yapılanmaya sağladıkları katkılara yer verilecektir. İkinci alt başlık olan "Romandaki Kahramanlar"da ise bu yeni yapılanma ile roman kahramanlarının Stalin baskısından sonra başlayan politik yumuşamanın getirdiği yeni döneme alışma süreçleri ve iç dünyalarındaki tutukluk detaylı bir şekilde incelenecektir.

Son bölümde yazarın incelediğimiz iki romanında sıklıkla görülen sanatsal özelliklerine değinilecektir. Kısa, net, anlaşılır cümle yapıları, aforizmalar oluşturması, şiirsel yapılarla yer vermesi gibi onun sanatsal özelliklerini yansıtan örnekler verilmeye çalışılmıştır. Her iki

eserini de gazeteci kimliğini ön plana çıkararak kaleme alan yazarın çağdaş Rus dilini kullanarak değindiği noktalar ele alınacaktır.

Bu tez çalışması sırasında yukarıda söz ettiğimiz bütün bölümlerde yazarın romanları orijinal Rusça metinlerden alıntılanmış ve tarafımızca Türkçe'ye çevrilerek sunulmuştur. Bu çalışma içerisinde ulaşılan sonuçlara destek olması açısından başka araştırmacıların ve eleştirmenlerin konu ile bütünlük sağlayan yorumları da kaynak olarak gösterilmiştir.

2. İLYA GRİGORYEVİÇ ERENBURG'UN HAYATI VE YAPITLARI

(1891-1967)

Yaşıtlarımın çoğu zamanın tekerlekleri altında kaldı. Ben daha güçlü ya da daha öngörülü olduğum için hayatta kalmadım. Öyle zamanlar vardır ki, insanın alın yazısı bütün kurallarına uyularak oynanan bir satranç oyununa değil, bir piyangoya benzer. Ben öyle bir zamanda yaşadım.

İlya Grigoryeviç Erenburg

İlya Grigoryeviç Erenburg 14 Ocak 1891 yılında Yahudi bir burjuva ailesinin çocuğu olarak Kiev'de dünyaya gelir. Rus Yahudiler kendi geleneklerine göre ölen akrabalarının hatıralarını yaşatmak için, erkek çocuklarına onların isimlerini verirler. Bu nedenle İlya Erenburg'un babası Grigori Grigoryeviç Erenburg oğluna ölmüş dedesinin ismini verir.¹

Bu konu ile ilgili bir başka bilgi ise isminin ilk önce Rusça İlya olarak konmamasıdır. İlya Erenburg'un ilk ismi Elii (Элий)'dir. Rus imparatorluğu kanunlarına göre, Yahudilerin Rus isimleri taşımaları yasaktır. Daha sonraları ismi İlya olmuştur.² İlya Erenburg'un babası da iki isim taşır. Birisi Yahudi ismi olan Gerş (Герш), diğeri ise Rus ismi Grigorii (Григорий)'dir.³

Erenburg, ailede istenen bir çocuktur. Erenburg'un üç kız kardeşi vardır. Anne ve babası bir erkek çocuğa sahip olmayı çok isterler. Ailenin tek erkek çocuğu olduğu için annesi onu taparcasına sever, kız kardeşleri çok üzerine düşer, genel itibariyle Erenburg mutlu bir çocukluk dönemi geçirir⁴. Erenburg geçmişe dönüp baktığında ailesini sevgiyle anar. Annesine şefkat ve sevgiyle yaklaşır ve şu sözlerle anlatır:

Annem geleneklerinin çoğuna bağlı bir kadındı. Ne gökyüzündeki ne de yeryüzündeki Yahudi kırımını hiç unutmazdı.... Annem iyi kalpli, hastalık derecesinde inanç sahibi biriydi. Akciğerlerinden rahatsızdı, pek kalın giyinir, evden dışarı çok nadir çıkar, kız kardeşlerimle ve benimle ilgilenirdi. Yahudi dilinde akrabalarına çokça mektup yazardı.⁵

Erenburg, babası ile ilgili düşüncelerini ise şöyle ifade eder:

Babam gündüzleri çalışırdı, akşamları evde nadiren bulunurdu. Bazen arkadaşları bize gelirdi. Babamın bana adamadığı ilginç bir yaşamı olduğunu düşünürdüm. Babam,

¹ Popov,V., Frezinski,B.(1993).İ. ERENBURG: Hronika jizni i tvorçestvo (v dokumentah, pismah, viskazivaniyah, i soobseştvenniyah, pressı, svidetelstvah sovremennikov) tom. 1(1881-1923). Peterburg, İzdatelstvo Lida.

² Berar,E. (2009). Burnaya Jizn İli Erenburga. Moskva. Novoe literaturnoe obozreniye,11

³ Berar,a.g.e., 11-12

⁴ Berar,a.g.e.,12

⁵ Erenburg, İ.G. (1990). Lyudi,Godı,Jizn. Moskva. İzdatelstvo. Sovetski Pisatel, tom 1,53

Getto'dan kurtulmaya çalışan Rus Yahudilerinin ilk kuşağındandı. Dedem onu Rus okuluna gittiği için lanetlemişti. Aslında dedem sert bir adamdı, ne var ki yaşlandığında zamanın kendisine karşı olduğunu anlamış ve lanetledikleriyle barışmıştı.⁶

Erenburg ailesinde sadece Rusça konuşulmaktadır. İlya ve kız kardeşleri Yahudi dillerinden olan Yidiş dilini bilmemektedirler, fakat anneleri, Yahudi geleneklerini öğrenmeleri için sık sık onları kendi akrabalarına yollar.⁷

Erenburg ve ailesi 1895 yılında Kiev'den Moskova'ya taşınır. Grigori Grioryeviç Erenburg, Hamovniçeski fabrikasında müdür olarak çalışmaya başlar. Erenburg ailesinde çocuklar Yahudi eğitimi almazlar, sadece anne ve babaları çocuklarının anlamamalarını istedikleri bir konuda Yahudi dilinde konuşurlar, bu nedenle Erenburg eğitimine Moskova'da başlar. Bolhonka'da Moskova Erkek Okulu'na gider.⁸ Liseye gidebilmek için devlet sınavına girmesi gerekir, fakat Yahudiler için farklı bir puanlama sistemi mevcuttur, yüzde oranı oldukça yüksektir. Erenburg yüksek bir puan alabilmeyi ve sınavı geçebilmeyi çok ister. Ne var ki sınavdan birkaç gün sonra sınavın puanlama şekli değişir ve puan sınırı düşürülür. Erenburg sınavı başarı ile verir ve eğitimine devam eder.⁹

Yahudilere karşı konulan bu ayrımcı şartlardan olacak ki, Erenburg Yahudi olmasıyla ilgili o yıllarda düşüncelerini “*Yahudi sözcüğünü kendime göre anlayabiliyordum: Ben hakaret görmesi alınanda yazılı bir ırktandım. Bu bana hem haksız kimi zamanda doğal geliyordu.*”¹⁰ şeklinde ifade eder.

Erenburg yaşamı boyunca birçok ünlü Rus ve yabancı şairlerle, yazarlarla, düşünürlerle, ressamlarla, devrimci siyasetçilerle ve daha birçok ünlü kişilerle tanışır. Bunlardan ilki Rus yazar Lev Nikolayeviç Tolstoy'dur (1828-1910).¹¹

Erenburg, Tolstoy ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder:

L. N. Tolstoy'un evi, babamın çalıştığı bira fabrikasına çok yakındı. Lev Nikolayeviç'in Hamovniki ve Bojeninov sokaklarında nasıl dolaştığını sık sık görürdüm. Yazarın *Çocukluk ve Gençlik (Detstvo i otroçestvo)* adlı kitabını bana hediye etmişlerdi. Kitabı sıkıcı buldum. Kilerden *Niva* dergisinin koleksiyonunu çıkardım. Burada Tolstoy'un *Diriliş(Voskreseniye)* romanı tefrika edilmişti. Annem: “Bu kitabı okuman için daha çok

⁶ Erenburg, a.g.e.,53-54

⁷ Berar, a.g.e., 11

⁸ İnternet: Frezinski,B. (2013). Ob İli Erenburge.Knigi Lyudi Stranı Moskova. Novoye literaturnoye obozireniye,<http://www.litmir.me/br/?b=218853&h=2> adresinden 31.07.2018 tarihinde alınmıştır.

⁹ Berar, a.g.e.,13

¹⁰ Erenburg, a.g.e. 56

¹¹ İnternet: Biyografiya, İ. G. Erenburg, <http://lib39.ru/kray/literature/writers-2/ehrenburg/index.php.page> 3 adresinden 01.11.2018 tarihinde alınmıştır.

erken” demişti. Romanı bir solukta okudum ve Tolstoy’un bütün gerçekleri bildiğini düşündüm. Babam bana Tolstoy’un sansür nedeniyle yasaklanmış bir bildirisini yeniden yazmam için verdi ve bundan çok gurur duydum. Bildiriyi büyük bir dikkatle ve baskı harfleriyle yeniden kopya ettim. L. N. Tolstoy bir gün fabrikamıza geldi ve babamdan, nasıl bira yapıldığını göstermesini rica etti. Babamla birlikte bütün atölyeleri dolaştı. Peşlerinden bir adım bile ayrılmadım. Büyük yazarın, boyca babamdan biraz kısa oluşuna canım çok sıkıldı. Tolstoy’a bir bardak ile bira ikram ettiler. Lev Nikolayeviç, şaşkın bakışlar arasında: “Çok lezzetli” dedi ve avucunun içiyle sakalını sildi. Büyük yazar, bu arada, biranın votka ile mücadelede yardımcı olabileceğini ileri sürdü. Sonraları Tolstoy’un bu sözleri üzerine uzun uzun düşündüm ve: belki Tolstoy da her şeyi anlamıyordu, diye kuşkulandırmaya başladım. Ben onun yalan yerine gerçeği getirmek istediğine inanmıştım. O ise, votka yerine birayı getirmekten söz ediyordu.¹²

Erenburg, Tolstoy’un kitaplarını okuduktan sonra daha da çok okumak ve öğrenmek ister. Her ne kadar annesi biricik oğlunu dikkatle izleyip zararlı kitapların etkisi altında kalmaması için çaba sarf etse de İlya okumaya devam eder. Şehir kütüphanesi eksiklerini tamamlamaya başlar ve Erenburg oradan Maksim Gorki (1868-1936), Leonid Andreyev (1871-1919), Aleksandır Kuprin (1870-1938) gibi yazarların kitaplarını alır ve okur. Okulun edebiyat dergisinin hangi yazar ve hangi kahramanı seviyorsunuz sorusuna da hiç korkmadan “*Dostoyevski ve Avvakum*” diye cevap verir.¹³

1904 yılında Erenburg okul arkadaşları ile birlikte el yazması bir dergi çıkarttır. Dergide, özgürlük şiirleriyle okul yaşamını canlandıran hikâyelerden başka tehlikeli bir şey yoktur, fakat yine de Erenburg ve arkadaşları dergiyi öğretmenlerinden saklamışlardır.¹⁴

1906 yılında, Erenburg, okulda Bolşevik partisinin yöneticilerinden biri olan Bolşevik devrimci Nikolay İvanoviç Buharin (1888-1938) ile tanışır. Onunla birlikte çeşitli politik olaylar içinde bulunur.¹⁵ Erenburg 1906 yılı için şöyle der:

1906 yılı kaderimin belirlendiği bir yıl oldu. Bolşevik teşkilatına girdim. İlk olarak parti kitaplarını taşımakla işe başladım. Bu sıralar yaşımı öğrenecekler diye çok korkuyordum eğer öğrenirlerse böyle önemli bir parti işlerini on beş yaşında bir çocuğa götürmek istemeyecekleri çok doğaldı daha sonraları Vladimir Mayakovski’nin (1893-1930) de daha on beş yaşına gelmeden parti işleriyle uğraştığını öğrendim. Demek ki o çağın karakteri buymuş.¹⁶

¹² Erenburg, a.g.e.,59-60

¹³ Berar, a.g.e. 14

¹⁴ İnternet: Frezinski, B. (1999). İlya Erenburg i Hikalay Buharin (vzaimootnoşeniya, perezpiska, memuarı, kommentarii) <http://magazines.russ.ru/voplit/1999/1/frez.html> page=1 adresinden 05.11.2018 tarihinde alınmıştır.

¹⁵ İnternet: a.g.e.

¹⁶ Erenburg, a.g.e.,71

Erenburg, on altı yaşında, artık Vladimir Lenin (1870-1924) gibi düşünmeye başlar ve profesyonel devrimci anlayışını benimser. Erenburg, Buharin ile birlikte Moskova Duvar Kâğıdı fabrikasında bir grev organize eder ve öğrenciler arasında grev komitesi için para toplar.¹⁷ Bu olaylardan sonra Erenburg okuldan atılır ve okuldan atıldıktan sonra devrim çalışmalarına hız kesmeden devam eder.¹⁸ 1960 yılında H. Ya. Ganeyzer (Beloborova) (1888-1975) Erenburg'a mektubunda “*Gezilerimizi, bitmek bilmeyen felsefi konuşmalarımızı, sohbetlerimizi hatırlıyorum. Hatırlıyorum, beni nasıl yasadışı devrim gruplarının içine dahil ettiğini, bana Bolşevik ve Menşeviklerin arasındaki farkı nasıl anlattığını ... on altı on yedi yaşlarında olmana rağmen gerçek bir devrimciydin.*”¹⁹ şeklinde yazar.

Erenburg'un şiirle tanışması bu yıllara rastlar. Sosyal-demokrat partisine liseli Nadejda Lvova (1891-1913) katılır. Erenburg Nadejda ile sohbet eder konu, şiirlere geldiğinde ise korkar çünkü romanlar hakkında fikir ayrılığına düşmezlerken, şiirlerin ne anlama geldiği hakkında konuşurlarken anlaşamazlar. Yaklaşık otuz yıl sonra Erenburg 1936 yılında yazacağı *Yetişkinler İçin Kitap (Книга Для Взрослых)* adlı eserinde şu sözleri kaleme alacaktır:

Gençlik yıllarımda şiirlerden nefret ederdim. Lermontov ben de hastalıklı bir ruh haline neden olurdu. Şiiri ilk önce mikroskopla daha sonra da İngiltere'nin işçi sınıfının yardımlarıyla atlattım. Hatırlıyorum bizim sınıfın Bolşevik çalışmalarına katılan Nadya bana Blok'un şiirlerini okudu. Ben ise ona: “Atın bunları! Bunların evde muhafaza edilmesi- korkunç” dedim... İki yıl sonra ise kendim şiir yazmaya başladım.²⁰

1 Kasım 1907 gecesinden 2 Kasım'a kadar Moskova Bolşevik Komitesine yeni katılanlar için aramalar gerçekleştirilir. Yeni katılanlar arasında Erenburg'ta vardır, fakat aramalarda herhangi bir şey bulunmaz. Ocak ayında aramalar yeniden başlar ve ay sonuna kadar devam eder. Bu kez Erenburg'ta yasadışı edebiyat, şüpheli adresler, savaş organizasyonuna ait kitaplar bulunur. Erenburg altı ay tutuklu kalır bu süreç içinde hapisneden hapishaneye yollanır.²¹ Erenburg hapishane ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder:

Hapishanede topu topu beş ay kaldım, ama ben daha çocukluktan kurtulamamıştım. Bana hapisnede yıllarca kalmışım gibi geldi. Hapishanedeki saatler dışarıdaki saatlere hiç benzemiyordu. Günler de anlatılamayacak kadar uzundu. Kimi zaman çok sıkılırdım. Bu,

¹⁷ Berar, a.g.e.,17

¹⁸ Popov, a.g.e.,23

¹⁹ İnternet Frezinski, a.g.e.

²⁰ Berar,a.g.e.,29

²¹İnternet Frezinski, a.g.e.

özellikle sokaktaki gürültünün hapisane duvarlarını da aştığı akşam üzerleri olurdu. Ama ben kendimi tutmaya çalışırdım. Bana göre hapisane olgunluk çağının bir sınavıydı. Tutuklu kaldığım bu beş-altı ay içinde çok farklı hapisaneler tanıdım.... Her hapisanenin kendine göre bir takım gelenekleri vardı.... Hapisane kapısından çıkınca adeta kalbim durdu. Arabalar, armonikalı delikanlı, gezgin satıcıların tablaları, sütçü Çiçkina, çörekçi Savastyanova, kızlar, köpekler, on sokak, yüz ev, dosdoğru yürümek, sağa sapmak, sola sapmak. İşte o zaman özgürlüğün ne anlama geldiğini anladım hem de bütün ömrüm boyunca.²²

4 Aralık 1908 yılında Erenburg'un Paris yolculuğu başlar. O zamanlar Paris, Rus sosyal demokratların merkezidir. Orada V. Lenin, J. Martov (1873-1923), L. Kamenev (1883-1936), G. Zinovyev (1883-1936) bulunur.²³

Erenburg Paris'e gidişini ve Paris ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder:

Avrupa'ya gitmek istemiyordum. Bana yaşama gücü veren her şey vatanımdaydı. Partili arkadaşlarımdan birini buldum. Bana "Hemen gidin. Sizin siyasal eğitiminizi tamamlamanız gerek. Şimdi Lenin Cenevre'de değil Paris'te. Paris'e gidin, orada Savçenko'yu, Lüdmila'yı da bulursunuz." Bir yıl Paris'te kalıp gizlice vatanıma dönmeye karar verdim. Annem ağlıyordu. Almanya'ya gidip orada bir okula gitmemi istiyordu: "Paris'te çekici çok fazla şey var, insanı felakete sürükleyen kadınlar var, oğlumu yoldan çıkarırlar" diyordu. Ben ise sadece Paris diye diretiyordum. Yüreğimde ağırlıklarla, elimde ağır bir valizle yola çıktım. Sevdiğim kitapları yanıma aldım. Üzerimde kışlık bir palto, başımda kürklü bir şapka ve ayağımda botlarım vardı.²⁴

Paris'teki ilk günümü çok iyi hatırlıyorum. Beni en çok şaşırtan şey, şehrin hiç değişmemesiydi. Moskova'yı tanıyamazsınız ama Paris hep o aynı Paris'tir. Şimdi Paris'e gittiğim zaman içime, anlatılamayacak kadar büyük bir hüznün çöker. Şehir hep o şehirdir, ama ben değişmişim.²⁵

Erenburg, Bolşevik grubunun toplantısını katılır, toplantıya katılmasındaki asıl amaç ise Lenin'i görmektir.²⁶ Erenburg Lenin ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder:

Toplantıda otuz kişi vardı. Ben sadece Lenin'e bakıyordum. Koyu renk bir takım giymiş, kolalı bir yaka takmıştı. Gayet saygılı görünüyordu. Neler hakkında konuştuğunu pek hatırlamıyorum. Yeterince küstah ve pervasız olduğum için söz istedim ve Lenin'in bazı sözlerine itiraz ettim. Bana hiç kızmadı, nereleri anlamadığımı söyledim, çok yumuşak bir ses tonuyla açıkladı.... Toplantı bitince, Lenin yanıma geldi: "Siz Moskova'dan mı geldiniz?" diye sordu. Ocak ayına kadar Moskova teşkilatında çalıştığımı, sonra tutuklandığımı, yoldaşlarımı bulmak için Poltava'ya gitmeyi denediğimi anlattım. Lenin beni evine davet etti.²⁷ ... Ona öğrenci teşkilatının durumu anlattım. Dikkatle beni dinliyor, arada sırada belli belirsiz gülümsüyordu. Henüz daha çocuk olduğumu

²² Erenburg, a.g.e.,82.-87.

²³ İnternet Frezinski, a.g.e.

²⁴ Erenburg, a.g.e., 91

²⁵ Erenburg, a.g.e., 93

²⁶ İnternet: a.g.e,

²⁷ Erenburg,a.g.e.,95

düşünmesinden çekiniyordum. Gazete göndermek için gerekli bütün adresleri ezbere bildiğimi söyledim. Krupskaya adreslerini yazdı. Ben kalkmak istedim ama o beni tuttu. Gençliğin moralini, hangi yazarları okuduğumu, hangi tiyatrolara gittiğimi sordu.... Lenin'in odasındaki düzene hayran kaldım: Kitaplar raflara özenle yerleştirilmişti. Lenin'in çalışma masasının üzerinde hiçbir dağınıklık yoktu, her şey yerli yerindeydi. Kısacası bu oda bizim Moskova'daki arkadaşların odasına hiç benzemiyordu.... Lenin, Fransa'nın politik yaşamını, tarihini, ekonomisini, dikkatle izler, Paris işçilerinin yaşamını bilirdi. Sadece Fransızca konuşmaz aynı zamanda da, bu dilde makaleler de kaleme alırdı.²⁸

1909 yılı baharında Erenburg'un edebiyat yaşamı yazdığı şiirlerle başlar. Bu yeni işine tutkuyla sarılır, çalışmalarına kendine özgü karakterini dâhil eder. Sebatla çalışır şiir biçimini benimsemeye başlar.1909 yılı sonunda Paris'te Rus sosyal demokrat sömürgesinin yaşamları hakkında satir türünde dergiler çıkarılmaya başlanır. Erenburg da bu derginin katılımcılarından. Onların karikatürleri ve yazdıkları metinler Lenin'i çok sinirlendirir. Bunun sonucunda Erenburg Bolşevik grubundan atılır. Erenburg bu durumdan çok fazla kötü etkilenir ve üzüntüsünü şu sözlerle dile getirir: "*Artık benim bir amacım yok.*"²⁹

1910 yılında Erenburg on dokuz yaşını doldurur. Yaşı genç olmasına rağmen hayat tecrübesi azımsanmayacak kadar çoktur. Hapishaneye girmesi, sürgün edilmesi gibi olaylar hayatına etki etmiştir. Eğitimi ise sadece lise beşinci sınıf ve Marksist siyasal yazılar üzerine aldığı bir kurstan ibarettir. Geri kalan bütün her şeyi kendi çabasıyla öğrenir. Erenburg Avrupa sanatını ve edebiyatını benimsemeye başlar, çok okur, Fransızca ve İtalyanca öğrenir, saatlerce müzelerde gezer. Edebiyat ise onun faaliyet göstermeyi seçtiği alan olur. Yaptığı seçim açık ve doğrudur. Onun yeteneğinin iki çizgisi vardır, biri lirik diğeri ise satirdir. Yetişkin Erenburg'u sosyo-politik yazılarında, denemelerinde, şiirlerinde ve düz yazılarındaki birkaç satırdan tanımak mümkündür. Ama bu yol uzun ve zorlu bir yoldur. Dış etkenler, onun amacına ulaşmasında yardım etmemiştir. Her şeyden önce Rusya'dan tecrit ettirilmiştir.1914 yılına kadar amacı için çalışmasında etken olan iyi durumlar da vardır. Avrupa'da Rus kitapları ve dergileri yeterli sayıdadır, postaneler iyi durumda çalışır, yer değiştirme konusunda bir sınırlama olmamaktadır, para sıkıntısı dışında ise her şey nispeten yolundadır. Paris'te Rus şairlerle görüşme imkânına sahip olur. K. Balmont (1867-1942), M. Voloşin (1877-1932), F. Sologub (1863-1927), N. Gumilyov (1886-1921) gibi yazarlar Paris'te yaşıyorlardır ve birbirlerine misafirliğe gitmektedirler.³⁰

²⁸ Erenburg, a.g.e.,96

²⁹ İnternet Frezinski, a.g.e.

³⁰ İnternet Frezinski, a.g.e.

Erenburg'un şiir yolu, hiç şüphesiz ki, yeni-eski Fransız ve İspanyol şiirlerinin ve şairlerinin canlı etkisidir.(F.Viiyon 1431-1465, F. Jammes 1868-1938, J. Manrique 1440-1479) Bu etki, uzun sürelidir ve Erenburg'un olgunluk çağı şiirlerini etkiler.³¹

1909 yılının sonunda Erenburg'un şiirleri Rusya'ya gider. Arkadaşı şair Liza Movşenson (Polonskaya) (1890-1969), Petersburg'tan, Erenburg'un şiirlerinin *Severniye Zori* dergisinde kabul edildiğini telgraf eder. Ocak 1910 yılında Erenburg'un şiirleri birbiri ardına yayımlanır. Bu dergide ilk olarak *Sana Geldim (Я шел к тебе)* şiiri yayımlanır ve bu şiir Erenburg'un ilk şiirdir. Daha sonra birçok dergi ve gazetede bu şiir yayımlanmaya başlar. Yeni bir isim ortaya çıkar. Bu satırlar henüz sadece çalاکalem yazılmış bir denemedir, ama içinde düşünülmüş ve yaşanmış yansımalar vardır.³²

1909 yılının sonunda bir göçmen gecesinde Sorbonne Üniversite'sinde tıp fakültesi birinci sınıf öğrencisi Katya Şmidt ile tanışır. Erenburg Katya ile tanışmasını *İnsanlar Yıllar ve Hayat (Люди Годы и жизнь)* eserinde “Ona hemen âşık oldum” sözleriyle yer verir ve eserinde bu türde yazdığı tek itiraftır. Erenburg'un hisleri de karşılıklıdır. Yekaterina Şmidt ile Erenburg birlikte Belçika ve Hollanda'ya giderler, bütün şehirlerinde bulunurlar, Brüksel, Amsterdam... ama hepsinden çok Erenburg'u Brugge'deki şehir müzesi etkiler. İlk kitabını oluşturan bütün şiirlerini burada kaleme alır.³³

Erenburg'un *Benim Şiirlerim (Mou Cmuxu)* isimli ilk şiir kitabı 1910 yılı sonlarında basılır. Erenburg Rus şairlerinin neler söyleyeceklerini sabırsızlıkla bekler. Şair Valeriy Bryusov (1873-1924) Erenburg'un şiirleri ile ilgili şöyle der: “Erenburg iyi bir şair olmayı vadediyor.” Bryusov'un bu eleştirisi Erenburg'u çok sevindirir.³⁴

1911 yılında Erenburg'un hayatında iki önemli olay gerçekleşir. İlki, 25 Mart'ta Fransa'nın Nice kentinde kızı İrina dünyaya gelir. Kızının doğumundan kısa bir süre sonra Erenburg resmi olarak evli olmadığı kızının annesi Katya ile ayrılır, Katya daha sonra Fransa'da bir başkası ile evlenir, fakat Erenburg ile olan dostluk ilişkileri kesilmeden devam eder ve kızı İrina'yı istediği zaman görür. İkincisi ise Erenburg ilk kez İtalya'da bulunur.³⁵ Erenburg İtalya ile ilgili izlenimleri şu sözlerle dile getirir:

³¹İnternet Frezinski, a.g.e.

³²İnternet Frezinski, a.g.e.

³³İnternet Frezinski, a.g.e.

³⁴İnternet Frezinski, a.g.e.

³⁵İnternet: a.g.e,

Gençliğimde iki sefer İtalya’da bulundum... İtalya’da geçen aylarımı en mutlu aylarım olarak hatırlıyorum. Sanatın geçici bir heves, bir süs, takvimlerin bayram tarihlerinden ibaret olmadığını, onunla, çok sevilen bir insan gibi, bir odada kalınabileceğini orada anladım. Her genç ilk kez aşık olurken, o zamana kadar meçhul olan bir dünya keşfettiğini zanneder. İtalya’da ben de böylesi bir durumda oldum... İtalya benim için hem cennet hem de bir okul sırası oldu... Modern sanatın anahtarını geçmişte buldum.³⁶ Bana şunu eklemek kalıyor: 1959 yılı sonbaharında İtalya’da bulunduğum sıralarda beni en çok etkileyen şey Etrüks lahitleri, taş mezarlarından kalmış erkek ve kadınlar olmuştur. Roma yakınlarında Traquinia müzesinin avlusunda bunları uzun uzun izledim.³⁷ ... İtalya’da yalnız müzeleri ve tabiatın ölümsüz güzelliğini gören turistler (bunların arasında Goethe gibi ulu olanlar da var) ne kadar yanılmışlar. Beni İtalya’da büyülemiş olan, şimdi de büyülemekte olan her şey sımsıkı bir şekilde insanlarla bağlıdır.³⁸ ... Sanatın ve mutluluğun var olabileceğine ben İtalya’da inandım.³⁹

Erenburg, İtalya’dan sonra Amsterdam’da bulunur. Edebiyat yolculuğu devam ederken Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) patlak verir. Amsterdam sokaklarında gezinirken birdenbire bir şey dikkatini çeker, herkes heyecanla gazete okur, her zamankinden daha yüksek sesle konuşmaktadır, hemen bir Fransız gazetesi alır savaştan haberdar olur ve Paris’e döner.⁴⁰ Erenburg, bütün gazeteleri toplar, gerçek olan ve gerçek dışı olan bilgileri okur. Fransa’da ve Rusya’da neler olup bittiğini öğrenmek ister. Paris’te Rus arkadaşları ile buluşur, arkadaşlarının bir kısmı Çarlık Rusya Ordu’suna katılmaktan bahseder, bir diğer kısmı ise Fransa’da özgürlük olduğunu onun için burada kalıp savaşmak gerektiğini söyler. Erenburg bu durum karşısında kararsız kalır, fakat daha sonra arkadaşı Tihon İvanoviç Sorokin’i (1879-1959) örnek alır ve onunla birlikte askerlik şubesine gider. Fakat ordu doktoru Erenburg’un kalbinin çok zarar gördüğünü söyleyerek onun askerlik yapmasına izin vermez.⁴¹ Ancak Birinci Dünya Savaşı Erenburg’a gazetecilik yolunu açar ve askeri muhabir olarak işe başlar. Fransız-Alman cephesinde bulunurken; adaletsiz şiddeti, ölümü, gaz hücumlarını görür ve savaşın insanların acısının sonsuz bir kaynağı olduğu kanaatine varır.⁴² Savaşı şöyle tanımlar: “*Savaşta hayal kurulacak bir şey yok. Savaş insanlığın yok edilmesi için iyi donatılmış bir fabrikadır.*”⁴³

³⁶ Erenburg, a.g.e.,130

³⁷ Erenburg,a.g.e.,133

³⁸ Erenburg,a.g.e.,134

³⁹ Erenburg,a.g.e.,135

⁴⁰ İnternet: İ. G. Erenburg,biyografiçeskaya spravka,<http://ria.ru/20110127/3264882.html> adresinden 11.11.2018 tarihinde alınmıştır.

⁴¹ Berar, a.g.e.,32

⁴² İnternet: İ. G. Erenburg, <http://chtobi-pomnili.net/page.php?id=1094> adresinden 11.11.2018 tarihinde alınmıştır.

⁴³ Erenburg. İ. G. (2014) Lik Voynı. Vospominaniya c fronta 1919,1922-1924. Gazetniye korrespondentsii i stati 1915-1917 . İzdatelstvo yevropeyskogo universiteta v Saint Petersburg.17

Erenburg bu sıralarda Meksikalı ressam Diego Rivera (1886-1954), Rus şair Maks Voloşin (1877-1972) ve İspanyol ressam Pablo Picasso (1881-1973) ile tanışır. Erenburg, Picasso ile tanışmasını şu sözlerle anlatır:

Picasso ile tanışınca, karşımda büyük bir adam olduğunu hemen anladım daha doğrusu hissettim.... Potende'de Maks Jakob'la oturuyorduk. Picasso geldi ve masamıza oturdu. Jakob beni ona anlatmaya başladı. Picasso susuyordu sonra ise Rusları ve şairleri sevdiğini söyledi. Ciddi mi söylüyordu yoksa bu bir alaycı nezaket ifadesi miydi anlayamadım.(Daha önce Picasso'nun en iyi arkadaşlarının şairler olduğunu belirtmişim. Gerçekten de Rusları seviyordu. Bana sık sık Rusların, İspanyollara benzediğini söylemişti.)⁴⁴

Erenburg ve Picasso bu tanışmadan sonra iki iyi arkadaş olurlar.⁴⁵

Picasso, 1948 yılında Erenburg'un portresini çizer. Picasso'nun tanıdıklarından biri onun yeni çalışmasına bakarken içtenlikle şöyle der : *"Afedersin, ben bu resimden hiçbir şey anlamadım. Böylesi şeyler var olamaz."* Buna karşılık Picasso arkadaşının bu düşüncesini şu sözlerle çürütür: *"Sen Çince anlamıyorsun ama o yine var oluyor."* Picasso iyi arkadaşı olan Erenburg'a onun resmini çizmek istediğini söylediğinde, Erenburg bunu sevinçle kabul etmiştir. Poz vermesi için onu koltuğa yerleştirmez. Picasso tamam her şey hazır dediğinde Erenburg işin bu kadar çabuk tamamlanması karşısında çok şaşırır çünkü daha beş dakika bile olmamıştır. Picasso ise buna şöyle cevap vermiştir: *"Seni kırk yıldır tanıyorum ve bu kırk yılda beş dakika içinde portreler çizmeyi öğrendim."*⁴⁶

1916 yılında Maks Voloşin'in yardımı ile Erenburg, N. Berdyayev (1874-1948) , R. Struve (1870-1944) ,A. Blok (1880-1921), A. Ahmatova (1889-1966), Y.Zamyatin (1884-1937) V. Bryusov (1873-1924) gibi ünlü şairlerin makalelerinin basıldığı *Birjeviye Vedomosti* gazetesinde çalışmaya başlar. Burada hem şiirler yazar hem de savaş muhabiri olarak çalışmaya devam eder ve birçok ülke gezer: Normandiya, Alsas, Nice, Marsilya gibi şehirlerde bulunur. Erenburg'un makaleleri *Gölgeler (Тени)* genel başlığı altında izlenimci ve kişisel olmayan bir tarzda yazılır. Erenburg, savaş atmosferini aslına uygun dialogların yardımıyla genelleme ve analizden kaçınarak vermeye çalışır. Erenburg İkinci Nikolay (1868-1918) tarafından Fransa'nın Batı cephesine gönderilen Rus tugaylarını gördükten sonra onları ziyarete gider ve makalelerinin havası gözle görülür bir şekilde o yılın sonuna

⁴⁴ Erenburg, a.g.e.,209

⁴⁵ İnternet:<http://www.picasso-pablo.ru/library/is-vospominaniy-o-hicfso.html> adresinden 02.11.2018 tarihinde alınmıştır.

⁴⁶ İnternet:<https://kulturologiya.ru/blogs/031213/19414/> adresinden 11.11.2018 tarihinde alınmıştır.

doğru canlanmaya başlar. Rus askerleri ile görüşmesi Erenburg'un vatanına olan anılarını uyandırıp kalbini kurcalamaya başlar.⁴⁷

Erenburg, daha sonra İngiliz bölüklerinin bulunduğu Somme, Amiens ve Calais şehirlerinin cephesine gider. Bu gezilerinden elde ettiği izlenimleriyle 1918 yılında *Savaşın Yüzü* (*Лук Войны*) eserini yazacaktır. Erenburg burada makalelerinde ve yaptığı röportajlarla kendini oldukça geliştirir ve bir yazar olarak kendini gösterir. Kendine özgü dinamik bir tarz yakalar ve ifadelerinde hiçbir kuruluk yoktur.⁴⁸

1916 yılında Erenburg *Arefeler Hakkında Şiirler* (*Стухи о Канунах*) adlı Şiir derlemesini yazar. 1960 yılında Erenburg, bu Şiir derlemesiyle ilgili anılarında şu sözlerle bahseder: "*Bir yazar için en zor olanı eserlerine başlık bulmaktır. Genellikle başlıklar ya iddialıdır ya da çok fazla bir Şekilde genel bir karakter taşır. Ama Arefeler hakkında başlığından oldukça memnumum Şimdi yaşadığım yıllar gerçekten de bugünün arefesinde olduğum yıllar.*"⁴⁹

23 Nisan 1932 yılında M. Voloşın Erenburg'un bu eseri ile ilgili Şöyle yazar:

Mantıken hayal ürünü olan parçanın düşünceleri ve imgeleri yolları olmadan ona doğru, bilinçli bir Şekilde gidiyordu. Bu büyük emredicilikte imgeler ona büyük bir özgürlük veriyordu ve onların içinde bir değişme ve bir yığılma vardı.... Eskiye çok az benzeyen yeni ve kabul edilebilir bir düşünce tarzı vardı onda.⁵⁰

1917 Őubatının sonunda Erenburg Montparnasse kafesinde otururken İkinci Nikolay (1868-1918)'ın tahtan indirildiğinin haberini alır.⁵¹ 1917 devrimi Erenburg'un iini büyük bir umutla kaplar, bütün yaşananlara rağmen bu umut ona Rusya'ya gitme yolunu açar.⁵² Paris ile vedalaşmak oldukça gergin bir ortamda olur. Zamanın yönetimi ve Petrograd birliği arasındaki çatışma oldukça, iki taraf içinde fayda sağlayacak bir durum görünmez. Fransızlar, Rusya'dan gelenlere ve oraya geri gitmek isteyenlere karşı düşmanca ve Őüpheci bir tavırla yaklaşırlar.⁵³ 1917 yılında Erenburg Rusya'ya döner ve burada olayları anlamakta oldukça güçlük çeker. Burada ağır Őüphelere maruz kalır. Bu dalgalanmalar Şiirlerinde de yer bulur, özellikle 1917-20'li yıllarda yazdıklarında. 1918 yılında çıkan Şiir derlemesi *Rusya Hakkında Dua* (*Молитва о России*)'da⁵⁴ 3 Ocak 1918 yılında Bolşevik grubu

⁴⁷ Berar, a.g.e.,34

⁴⁸ Berar, a.g.e.,35

⁴⁹ İnterne Frezinski, a.g.e.

⁵⁰ Voloşın, M. (2008).Sborniye Soinenii tom.7. (2)Moskva. Eksmo.43

⁵¹ Berar, a.g.e.,36

⁵² İnternet Frezinski, a.g.e.

⁵³ Berar, a.g.e.,36

⁵⁴ İnterne Frezinski, a.g.e.

Petrograd'ta ilk kez toplantı gerçekleştirir. Anılarında Erenburg bu olaylarla ilgili hiçbir şey söylemez sadece kısa bir cümle söylemekle yetinir. “... 1917 yılında sadece bir gözlemciydim bu devrimi anlamam için iki yıla ihtiyacım var.”⁵⁵

Erenburg, Moskova'dayken çeşitli iş kollarında çalışır. Sosyal destek alanlarında, okul öncesi eğitim alanlarında çalışır ve kısa bir dönem tiyatro yöneticiliği yapar. Şiir yazmaya devam eder, edebiyat alanında tanınmaya başlar. V. Mayakovski (1893-1930) ve V. Hlebnikov (1885-1922)'un şiirlerini büyük bir hevesle okur.⁵⁶

Erenburg'un burada kaleme aldığı şiirler ise çeşitli eleştirilere maruz kalır. Voloşin *Şiirler ve Devrim. Aleksandr Blok ve İlya Erenburg (Поэзия и Революция. Александр Блок и Илья Эренбург)* adlı makalesinde şunları belirtir:

... Yahudinin Rusya hakkında böylesi şiirler yazmaya hakkı yoktur bu sözü söylediğimde Erenburg'un şiirlerindeki haykırışları duymam gerekti ve bu haykırış onun şiirlerinin övülmesi gerektiğini bana gösterdi. Evet! Rusya hakkında böylesi şiirler yazmaya hakkı yok ama o bu hakkı aldı ve hiç kimsede olmayan böylesi bir güçle yaptı bunu.⁵⁷

V. Mayakovski ise Erenburg'un şiir derlemesi ile ilgili olarak Erenburg'u “*korkak aydın*”, Petersburg topluluğu katılımcılarından biçimci Viktor Şklovskiy (1893-1984) ise “*yahudi taklitçisi*” olarak adlandırırlar. Bütün eleştirilere rağmen Erenburg kendi Rus vatanseverliği konusunda ısrarcı olmaya devam eder ve bundan vazgeçmez.⁵⁸

Erenburg, Moskova'da iken Bolşevikler onu rehin alır ve daha sonrasında hapse girer, tutukluluk hali kısa sürer, fakat bu olaydan sonra Moskova'dan ayrılmak ister.⁵⁹ 1918 yılı yaz sonunda Erenburg, annesinin ağır hasta olduğunu öğrenir. Moskova'dan ayrılır ve annesi ile erkek kardeşinin yaşadığı Poltava'ya gider.⁶⁰ Annesinin ölümü ile ilgili Erenburg şöyle der:

İki gün geç kaldım ve annemle vedalaşamadım. Neredeyse her insanın hayatında annesinin ölümü iç dünyasında birçok şeyi değiştirir. On yedi yaşımdan beri ailemden uzakta yaşadım ve kendimi hem öksüz hem yetim hissettim. Babama ne söyleyeceğimi bilmiyordum üç hafta kadar onun yanında kaldım bu konuyla ilgili çok şey anlatmak ya da susmak mümkündü.⁶¹

⁵⁵ Berar,a.g.e.,39

⁵⁶ İnternet: a.g.e.

⁵⁷ Voloşin M. (1919). Poeziya i revolyutsiya. Aleksandr Blok i İlya Erenburg.Kamena.Harkov,no,2

⁵⁸ Berar,a.g.e.,41

⁵⁹ İnternet: <https://ria.ru/20110127/32648824.html> adresinden 31.07.2018 tarihinde alınmıştır.

⁶⁰ Berar,a.g.e.,43

⁶¹ Erenburg,a.g.e.,281

Taşra hayatı Erenburg için artık dayanılmaz bir hâl almaya başlar. Poltava’da Bolşevik Moskova’sını iyi sözlerle hatırlamaya bile hazırdır. Eylemsizlik içinde olmak Erenburg’u oldukça zorlamaktadır. Poltava’dan Kiev’e geçen Erenburg, orada kimsesiz çocuklarla birlikte çalışmaya başlar, küçük bir şiir atölyesi kurar, gençlerle birlikte şiirler okur. Politik olarak tarafsız şiirler yazar ve bu şiirlerinde yerel yaşamı ünlendirir. Erenburg burada ressam Lyubov Mihaylovna Kozintseva (1899-1970) ile tanışır. Erenburg’un Picasso ile tanıştığını öğrenen Koznitseva Erenburg ile ilgilenmeye başlar, Erenburg da onunla ilgilenir daha sonra ise Kiev’de evlenirler. Erenburg, burada edebiyat etkinliklerine devam eder. Eşinin arkadaşı olan şair Nadejda Mandelştam (1899-1980) ile daha sonra da Osip Mandelştam (1872-1947) ile tanışır. Erenburg, Osip Mantelştam ile iyi arkadaş olur ve hayatları boyunca bu arkadaşlık devam eder.⁶²

Erenburg, Kiev’deyken Kiev yönetimi sürekli bir değişim içindedir, farklı yönetimler altında bulunur. O sıralar Kiev Beyaz Ordu komutanlarından Anton İvanoviç Denikin (1872-1947)’in yönetimindedir. Bolşevikler buradan geri çekilirken rehinelere kurşuna dizmektedir.⁶³ O tarihlerde *Kievskaya Jizn* adlı gazete de Erenburg’un ilk makalesi *Bengal Ateşi Olmadan (Без Бенгальского Огня)* adlı makalesi yayımlanır. Daha sonra Erenburg, yaşananları daha net görebilmek için Denikin’in karargâhına gider. Bolşeviklerin yıkıma uğrattıkları Kiev’in görünümüyle ilgili Erenburg şunu sorar :

Bütün bunların nedeni nedir? Neden onlar bunu yaptı? Yıkıma uğramış eski kutsal şeyler, onlar dünyaya ne getirecek?” ve cevap verir: “Çünkü zaferden sonra gelen özgürlük düşüncesi düpedüz açık, derin bir boşluk, özgür bir irade aralıksız olarak süren beddualar ve yıkım olur.

Bütün bu olanlardan sonra 1919 yılında Kiev tekrar Bolşeviklerin eline geçer.⁶⁴ Erenburg bu sırada *Savaşın Yüzü* eserini tamamlar. (Eser 1920 yılında Sofya’da yayımlanacaktır) Daha sonra şiir derlemesi *Ateş (Огонь)* yayımlanır. Kiev Bolşeviklerin eline geçince tekrar kanlı olaylar meydana gelir ve Erenburg eşi işe birlikte Kiev’den ayrılmaya karar verir.⁶⁵

Erenburg ve eşi Lüba Kiev’i terk ettikten sonra önce Kırım’a ardından da Koktobel’e Voloşin’in yanına giderler. Voloşin Şair Mikhail Osipoviç Tsetlin (1882-1945)’e Erenburg’un bütün bir kışı onun yanında geçirdiğini ve çok fazla sayıda mükemmel şiirler

⁶² Berar, a.g.e.,45

⁶³ İnternet: <https://news.rambler.ru/person/denikin-anton/> adresinden 02.08.2018 tarihinde alınmıştır.

⁶⁴ Berar, a.g.e.,47

⁶⁵ Berar,a.g.e.,47-48

yazdığını bildirir. Kırk yıl sonra ise Erenburg bu şiirlerle ilgili şöyle söyleyecektir: “*Bu şiirler sadece o kış olan düşüncelerimi değil aynı zamanda daha sonraki yıllardaki düşüncelerimi de ifade ediyor.*” Bu sırada İç savaş sona erer ve fiilen Bolşevikler zafer kazanır. Artık Erenburg nerede kalmak istediğine karar verecektir.⁶⁶

Erenburg eşiyile birlikte 1920 yılında Moskova’ya gelir. Onları bomboş, aç, soğuk bir şehir karşılar.⁶⁷ Moskova’ya gelmelerinden kısa bir süre sonra Erenburg, Beyaz Ordu liderlerinden karşı devrimci Pyotr Vrangel (1878-1928)’in ajanlarından biri olmakla suçlanır ve tutuklanır, fakat kısa bir süre sonra serbest bırakılır.⁶⁸ 1921 yılında Erenburg Bolşevik ideolojisini kabul etmez ve eşiyile birlikte Brüksel’e gider⁶⁹ Moskova’dan ayrıldıktan üç hafta sonra Erenburg, Brüksel’de eşi Rus olan şair Franz Hellens (1881-1972)’i bulur. Hellens’in yardımıyla yönetsel faaliyetleri yoluna koymayı başarır ve sonunda bunaltıcı bir bekleme sürecinden sonra Erenburg oturma iznini alır ve hemen orada çalışmalarına başlar. Lüba ile birlikte sahil tarafına giderler orada bir otelde oda kiralar. Orada hiciv türünde, ilk romanı olan *Julio Jurenito ve Onun Öğrencileri’nin Olağanüstü Maceraları’nı* (*Необычайные похождения Хулио Хуренито и его учеников*) yazmaya başlar. Roman uzun zaman önce Erenburg’un kafasında oluşmuştur: henüz daha Kiev’deyken bölüm bölüm düşündüğü eseri eşine ve arkadaşlarına anlatır. Koktobel’de henüz tamamlanmamış olan sayfaları kendi kendine yüksek sesle okur. Bir ay içinde yazılan Julio Jurenito Erenburg’un romanları içinde en orijinal, en başarılı romanlarından olacaktır.⁷⁰

Eserde Erenburg, Birinci Dünya Savaşı ve devrim sırasında Rusya ve Avrupa yaşamını ilginç bir mozaik halinde savaş karşıtı olarak alaycı bir dille, abartmaların süslediği bir üslupla kaleme alır. Erenburg’un bu romanı içerik olarak sıklıkla Fransız yazar Voltaire (1694-1778)’in pikareks romanı *Candide* ve Çek yazar Jaroslav Hašek (1883-1923)’in taşlama türünde yazdığı mizahi romanı *Aslan Asker Şvayk* eserleriyle kıyaslanır. Julio Jurenito kimdir? Başkahraman Julio Jurenito Meksika doğumlu büyük bir provakatördür. Julio Jurenito, farklı ülkelerden en bilindik stereotip olan yedi öğrenci toplar. Bunlar; tembel bir İtalyan, kültürü hor gören ve sadece para düşünen bir Amerikan, ağzının tadını bilen, hazcı (hedonist) bir Fransız, düzene disipline bağlı bir Alman, Bir Senegalli, Jurenito’nun

⁶⁶ İnternet Frezinski, a.g.e.

⁶⁷ Berar,a.g.e.,54

⁶⁸ İnternet: a.g.e.

⁶⁹ İnternet: a.g.e.

⁷⁰ Berar,a.g.e.,61

en sevdiği öğrencisi olan iyi, saf, “soylu yabancı”, çöşkün aydın bir Rus ve en sonunda da yedinci olarak bir Yahudidir. Jurenito öğrencileriyle birlikte Birinci Dünya Savaşı’nın ve Rus Devrimi’nin gerçekleştiği yerler ve cephelerde seyahatlerde bulunurlar. Onların bu maceralarında Paris rejiminden Moskova rejimine kadar olan olaylar gözler önüne serilir. Erenburg, gerçekten çok akıllı bir insandır. Hiç kuşkusuz bu eserinde bizim için en ilgi çekici kişi son öğrenci olan Yahudi olacaktır. Bu onun portresidir ya da daha keskin bir ifade ile bu onun ayna gibi bir yansımasıdır.⁷¹

1922 yılında Erenburg, bu eserin birkaç nüshasını Rusya’ya göndermeyi başarır. Bu eseri okuma şansını bulan Yevgeni Zamyatin (1884-1937) *Çağdaş Rus Sanatı (Новая Русская Проза)* ve özel olarak kaleme aldığı *İlya Erenburg (Илья Эренбург)* adlı makalelerinde Erenburg ve onun bu eseri ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder:

Erenburg, içeride ve dışarıda en çağdaş Rus yazarlardan biridir ya da değildir, çünkü o artık bir Rus yazar değildir. O artık Avrupalı bir yazardır. İşte tam da bu yüzden en çağdaş Rus yazarlardan biridir. Tabii ki karşıt bir kişiliktir (çünkü devrimcidir) ve gerçek bir kişiliktir. *Julio Jurenito* ise itiraf etmeliyim ki keskin, oldukça sivriltilmiş bir alayla yazılmış akıllıca bir romandır. Bunlar aslında Avrupa’nın silahıdır, birçoğumuz bunu biliyoruz.... Erenburg acımasızca emperyalist savaşı, burjuva ahlâkını, sosyalizmi, devleti ve bunun gibi her şeyi anlatabilmiştir.⁷²

Erenburg ise bu kitabıyla ilgili düşüncelerini şair Maria Mihaylovna Shapskaya (1891-1952)’ya yazdığı mektupta şöyle ifade eder :

Jurenito benim değerlidir, çünkü hiç kimse (hatta ben bile) onun gülümsemesinin nerede bittiğini heyecanının nerede başladığını bilmiyor. Bu konu ile ilgili yazıyorlar, tartışıyorlar vs. bazıları satır diyor diğerleri ise felsefe ... popülerlik önemli değil, bulunan şey ilgi çekiciliktir ve eser Avrupa eseridir.⁷³

Erenburg’un bu eseri 1922 yılında yayınlanır. (Berlin’de ve daha sonra Moskova’da) neredeyse bütün Avrupa dillerine çevrilir ve Erenburg’a yazarlık ünvanını getirir.⁷⁴ Son olarak, Erenburg bu eseriyle ilgili şöyle der: “*Julio Jurenito*’yu severim bütün eksikliklerine rağmen yazdığım, yaşadığım gerçekten benim olan bir kitaptır.... 1921 yılında bunları yazmamış olsaydım, 1940 yılında *Paris Düşerken*’i yazamazdım.”⁷⁵ Bu eserle birlikte

⁷¹ Berar, a.g.e.,61-62

⁷² Frezinski.B.(2013). İlya Erenburg i Yevgeni Zamyatin(istoriya kontaktov i vzaimootnoşeni s finalnoy zagadkoy (Ob İli Erenburge),Moskva.Eksmo192-193

⁷³ Erenburg. İ.G. (2004). Day Ogliyanutsa.Pisma 1908-1930. İlya Erenburg- M.M. Shapskaya. Moskva,Agraf.155

⁷⁴İnternet Frezinski, a.g.e.

⁷⁵ İnternet:<https://www.culture.ru/materials/78470/byt-ilei-erenburgom-sekretiy-espekha> adresinden 17.10.2018 tarihinde alınmıştır.

Erenburg'un edebiyat yöneliminde de değişiklik olmuştur, artık düzyazı yazmaya başlamış şiirleri ise sadece büyük düz yazı çalışmalarına ara verdiğinde yazmıştır.⁷⁶

Erenburg eşi ile birlikte Brüksel'den ayrılır ve Berlin'e taşınır. Şair Vladislav Hodaseviç (1886-1939) Berlin'i "Rus şehirlerinin üvey annesi" olarak tanımlar. O zamanlar Berlin, Rus göçmenleri için politik ve entelektüel bir merkez haline gelmiştir. Giderek İstanbul'dan, Varşova'dan, Prag'tan, Paris'ten ve daha birçok farklı şehirlerden sürgün edilmiş kişiler burada toplanmıştır. Almanya'da iki yüz bin Rus bulunmaktadır ve bunlardan yüz bini Berlin'de ikamet etmektedir. Bunların arasında monarşistler, Menşevikler, dekadan şairler ve hatta Maksim Gorki (1868-1936) de bulunmaktadır. Bütün Berlin edebiyat yayınlarından sadece *Russkaya Kniga* dergisi yeni Rusya ile kültürel bağlarını korumaktadır. Bu nedenle Erenburg, Berlin'e gelir gelmez bu dergiye gider ve yazı işleri müdürü Rus hukukçu Aleksandr Yaşenko (1877-1934) ile görüşür.⁷⁷ Açlık ve korku şartları altında, bu kadar göçmenin bir arada olduğu bir ortamda neredeyse bütün herkes söylentilerle beslenmekte, alınan her haber bir anda efsaneye dönüşebilmektedir.

Hem Erenburg hem Yaşenko için her şeyden önce politik mücadelenin dışında kalmak ve güvenilir kaynaklardan alınan bilgileri yazmak gelir. Erenburg tarafından Rusya'da kalan eleştirmenlerin, şairlerin ve yazarların haberlerini içeren yetmiş altı tane kısa yazılar yazılır. Erenburg bunlarla da sınırlı kalmaz, başlıkları ve içeriği provakasyonlu iki makale daha kaleme alır: *Çarpışma Üstünde (Над схваткой)* ve *Rus Şiirinin Parlak Devri Hakkında Birkaç İşaret (О некоторых признаках расцвета российской поэзии)*⁷⁸

Erenburg, Berlin'de yeni romanı *Nikolay Kurbov'un Yaşamı ve Ölümü (Жизнь и Гибель Николая Курбова)* 1922 yılında yazmaya başlar fakat kitabı yazarken uzun süre aralar verir ve başka bir çalışması olan şiir derlemeleri *Yıkıp Geçen Aşk (Опустошающая любовь)* ve *Canavar Vücut (Звериное Тело)*'yu yazar.

Erenburg, 1922 yılında öykülerden oluşan eseri *Onüç Pipo (Тринадцать Трубок)* eserini yazar bununla birlikte ara verdiği *Nikolay Kurbov'un Yaşamı ve Ölümü* eserini tamamlar.⁷⁹

1923 yılında fantastik romanı *Tröst D.E. Avrupa'nın Tarihi ve Ölümü'nü (Трест Д.Е. история и гибели Европы)* yazar. Erenburg, hiç soluk almadan,-kafede, evde, tatilde bile

⁷⁶İnternet Frezinski,a.g.e.

⁷⁷ Berar,a.g.e.,66

⁷⁸ Berar,a.g.e.,66

⁷⁹ İnternet Frezinski, a.g.e.

aralıksız çalışır.⁸⁰ Erenburg'un bu eserleri ile ilgili Rus Marksist Devrimci Anatolii V. Lunaçarski (1875-1933) şöyle der: “*Onun yurtdışında ortaya çıkan kitapları Rus göçmen edebiyatında yüksek bir değerdir ve Bizim Günlerimiz Rus edebiyatında önemli bir yer almaktadır.*”⁸¹

Erenburg, 1924 yılında Berlin'den ayrılır ve Paris'e gider. Berlin'i hasretle hatırlar, bu inanılması güç bir durumdur: Burada, Fransa'da o artık gerçek bir göçmen olmuştur, onun bütün hayatı ise ailesi, göçmen çevresi ve Sovyet Rusya'dan gelen haberlerdir.⁸²

Erenburg, 1925-1926 yılları arasında eserler yazmaya devam eder. İlk olarak *Çıkarıcı (Рвач)* eserini, sonrasında uzun öyküsü *Protoçny Ara Sokağında (В Проточном переулке)*'yi ve *Lazik Roytşvanets'in Fırtınalı Yaşamı (Бурная Жизнь Лазика Ройтшванеця)* adlı romanını yazar. Hiciv türünde olan bu eserler Sovyet Rusya'da basılmaz.⁸³ Erenburg, 1926 yılı baharında kısa bir süreliğine Moskova'ya gider. Stalin yönetiminde olan Rusya'da sosyalizmin iyice kurulmuş olduğunu görür.⁸⁴ Erenburg Paris'e döndüğünde eserlerinin ülkesinde basılmamasına bir çözüm yolu bulmak ister ve hiciv türünde eserler yazmaktan vazgeçer ve yeni konular, yeni türler bulmaya başlar. 1928 yılında tarihi roman türünde eserler yazmaya başlar. Büyük Fransız Devrimini konu alan *Denklerin Komplosu (Заговор равных)* eserini yazar, daha sonra konusunu kapitalist dünyadan alan derlemesi *Bizim Günlerimizin Haberi (Хроника наших дней)* adlı eserini yazar. 1930 yılında yaptığı gezi hikâyelerini konu alan romanı *Zamanın Vizesi (Виза Времени)*'ni yazar, fakat bu eserlerinde Sovyet okuyucusuna ulaşması oldukça zordur ulaşsa bile yine yayımlanmayacaktır. Sovyet sansürünü yenebilmek için kesin bir şekilde ününün değişmesi gerekir, bunun içinse tek çözüm yolu Sovyet romanı yazmaktır. Bu şartlar altında Sovyet Rusya'da durumlar daha da sertleşmektedir, Avrupa'nın merkezinde faşizm görülmeye başlanmıştır. Erenburg çok zor ve sorumluluk gerektiren büyük bir karar alır ve Stalin rejimine yemin eder.⁸⁵

1932 yılında Erenburg *İzvestiya* gazetesinde Paris'te muhabir olarak çalışmaya başlar. İşini nedeniyle Kuznetsk ve Ural'da bulunur. Bu seyahatlerinde oldukça fazla materyal toplama imkânı olur ve 1933 yılında *İkinci Gün (День Второй)* adlı eserini yazar, eserinde onu

⁸⁰ Berar,a.g.e.,75

⁸¹ Lunaçarski. A.V. (1970), Oçerk literaturı revolyutsionnogo vremeni. Moskva. Literaturnoe Nasledstvo., 229

⁸² Berar,a.g.e.,84

⁸³ İnternet Frezinski,a.g.e.

⁸⁴ Berar,a.g.e.,88

⁸⁵ İnternet Frezinski,a.g.e.

zorlayan durumları ve problemleri süslemeden anlatmaya çalışır. Çalışmasının sonunda tümüyle Sovyet romanı olarak adlandırılabilir eserini yazar. Bu romandan sonra fiilen Sovyet yazarlar kadrosuna dâhil olur. Esere olumsuz eleştiriler yapılmış olsa da olumlu eleştiriler daha ağır basar ve 1935 yılında bu eser Moskova’da yayımlanır.⁸⁶

1934 yılında Erenburg, çevresinde gerçekleşen ve gerçekleşecek olan olayların farkındadır. Adolf Hitler (1889-1945) iktidarının yapabileceklerini öngörmektedir bu düşüncelerinden yola çıkarak ülke dışındaki yazarlar hakkında bir yazı yazar. Daha sonra uluslararası devrimci yazarlar kuruluşunun geniş çapta bir entelektüel çevreye ulaşabilmesi için ve Sovyetler Birliği’ne her türlü mücadelede destek vermeyi amaç edinmiş bu kuruluşun genişletilmesi konusunda İosif Stalin (1879-1953)’e başvurur.⁸⁷ Daha sonra Erenburg, Stalin’in kendisini görmek istediğini öğrenir ve Moskova’ya gider. Erenburg, Stalin’i ilk kez gördüğü o günü şöyle anlatır:

Moskova’ya geldikten kısa bir süre sonra yazı işleri- işçilerin toplantısına girebilmen için bir bilet verdi. Toplantının başlamasına bir saat kala gitmeme rağmen, Kremlin Sarayı’nın büyük salonu tamamen dolmuştu. İnsanlar birbirleriyle kısık bir sesle konuşuyorlardı. Kimse yerinden kalkmıyordu. Bu sigara dumanı sinen insanlarla tika basa dolu salonlarda yapılan toplantılar Paris’in gürültülü mitinglerine hiç benzemiyordu....Birdenbire herkes ayağa kalktı, çılgınca bir alkış koptu. Yan kapıdan tam olarak göremediğim Stalin girdi, arkasından Gorki yazlığında gördüğüm parti bürosu üyeleri yürüyordu. Salondakiler alkışlıyor, çığlıklar atıyorlardı bu yaklaşık on beş dakika kadar sürdü. Stalin de alkışlıyordu. Alkışlar biter gibi olurken salondan biri : “Urta Ulu Stalin!” diye bağırdı ve her şey yeniden başladı. Sonunda herkes oturdu, fakat o zaman da umutsuz bir kadının çığlığı duyuldu: “Stalin’e şan olsun!” hepimiz yerlerimizden fırladık ve yeniden alkışlamaya başladık. Her şey bittiğinde ellerimin ağrıdığını hissettim. Stalin’i ilk kez görüyordum ve gözlerimi ondan ayırmıyordum. Yüzlerce portresinden onu tanıyordum, ceketini, bıyıklarını biliyordum ama boyunun daha uzun olduğunu düşünüyordum. Saçları simsiyahtı, alnı dar, fakat gözleri canlı ve ifadeliydi. Bir sağa bir sola eğilerek gülümsüyordu bazen de salona bakarak kımıldamadan oturuyordu ama gözleri pırıl pırıl parlamaya devam ediyordu.... Stalin toplantıda : “İnsanları tıpkı bir bahçıvanın nazlı bir meyve fidesini yetiştirmesi gibi, dikkatle ve özenle yetiştirmek gerek” diye söylemişti. Bu sözler herkesi yeniden yükseltmişti. Kremlin salonunda oturanlar manken değil, insanlardı. Kendilerine özenle, sevgi ile davranılacağına sevinmişlerdi.⁸⁸

Birkaç gün sonra Erenburg kararlaştırılan Stalin ile görüşme işinin bazı yaşanan siyasi olaylardan dolayı yakın bir zamanda gerçekleşemeyeceğinin haberini alır. Moskova’dan ayrılır ve tekrar Fransa’ya döner. Daha sonra Erenburg, Stalin’e başvurduğu konuda

⁸⁶ İnternet: İlya Erenburg, <https://fantlab.ru/autor4598> adlı adresinden 18.12.2018 tarihinde alınmıştır.

⁸⁷ İnternet:Erenburg İlya, elektronmaya yevreyskaya ensiklopedia <https://eleven.co.il/jews-of-russia/in-culture-science-economy/15105/> adlı adresinden 17.12.2018 tarihinde alınmıştır.

⁸⁸ Erenburg, tom,2, 72-73

Stalin'in bu konuya olumlu baktığı haberini alır ve Fransa'da olmasına rağmen Birinci Sovyet Yazarlar kongresinin üyesi olur⁸⁹ ve burada etkin bir rol oynar. 1935 yılında *Nefes Almadan (не переводя дыхания)* isimli Sovyet yapısına adadığı eserini yazar. Bu eser Sovyet realizminin çerçevesinde yazılır ve Sovyet eleştirmenlerden tam not alır.⁹⁰

Aynı yıl Erenburg, Paris'te Uluslararası Yazarlar Komitesi'ne katılır. Birkaç seri halinde antifaşist denemeler, makaleler, yergi yazıları yazar. Muhabir olarak gittiği yerlerde gördüğü faşizm mücadelelerini anlatır. Bir yandan da yazı işlerine devam eder. *Gecenin Sınırları (Границы Ночи)*, *Yetişkinler İçin Kitap (Книга для взрослых)* ve *Ateşkes Dışında (Вне перемирия)* eserlerini yazar. 1936-1939 yıllarında İspanya İç Savaşı döneminde uzun bir süre İspanya'da kalır. Burada da birçok makale ve deneme yazar. 1937 yılında *İnsan İçin Ne Gerekli (Что человеку надо)* isimli yeni romanını tamamlar. Gazetecilik çalışmaları dışında diplomatik görevlerini de yerine getirir.

Erenburg, savaş muhabirliğine devam ederken, 1938 yılında tarihte “*Kristal Gece*” ya da diğer bir adıyla “*Kasım Kıyımı*” gerçekleşir. Dönemin Almanya'sının Yahudilere karşı yaptığı bu kanlı saldırıdan sonra Sovyet Rusya buna tepki olarak kısa süreli bir propaganda gerçekleştirir. Erenburg'ta *Pol Joslen (Поль Жослен)* takma adıyla bu organizasyona katılır ve aktif bir şekilde görev alır.⁹¹

14 Haziran 1940 yılında Paris, Almanlar tarafından işgal edilir. Erenburg, bu olaya kendi gözleriyle şahit olur. Paris'in düşüşü onun hayatındaki en acı olaylardan biri olur ve *Paris 1940 (Париж 1940)* adlı şiir derlemesini yazar.⁹² Bu olaydan hemen sonra Erenburg Sovyetler Birliği'ne geri döner ve Moskova'da hemen *Paris Düşerken (Падение Парижа)* adlı 1936-1940 yıllarındaki Fransa'yı anlatan eserini yazmaya başlar. 1941 yılında romanın ilk bölümü çıkar, fakat ikinci bölümle ilgili problemler ortaya çıkar.⁹³ Erenburg, bu konuyla ilgili olayları şöyle anlatır:

20 Nisan tarihinde romanımın ikinci kısmının basılmasına izin vermediklerini öğrendim ve canım çok sıkıldı, ama ben romanımı yazmaya devam ettim. 24 Nisan günü oturmuş eserimin üçüncü kısmını yazıyordum. Telefon çaldı ve Stalin'in sekreterliğinden birisi Stalin'in benimle telefonda görüşmek istediğini söyledi. Stalin romanımı okuduğunu ve kendisine ilginç geldiğini söyledi.... Bana Alman faşistlerini göstermek niyetinde olup

⁸⁹ İnternet: Erenburg,a.g.e

⁹⁰ İnternet: a.g.e.

⁹¹ İnternet: a.g.e.

⁹² İnternet: Erenburg İlya Grigoryeviç, franstsuzkiye tetradi, litmir-elektronnaya kiniga, <https://www.litmir.ru/br/?b=224924&p=2> adresinden 22.01.2019 tarihinde alınmıştır.

⁹³ İnternet: a.g.e.

olmadığımı sordu. Ben ise, şimdi çalışmakta olduğum kitabımın bölümünde savaşı, Hitler ordusunun Fransa'ya gelişini, işgalin ilk haftalarını anlattığımı söyledim. Ama üçüncü bölümü yasaklayacaklarından korktuğumu çünkü Fransızların bile konuşmalarında “Faşist” sözcüğünü kullanmaya izin vermediklerini söyledim. Stalin ise şaka ederek: “Siz bir yazınız, biz sizinle bu üçüncü bölümü de eserde geçirmeye çalışırız.” dedi.⁹⁴

Erenburg, bu konuşmadan sonra Almanya ve Sovyetler Birliği arasında savaşın kaçınılmaz olduğunu anlar. 1941 yılında İkinci Dünya Savaşı gerçekleşir. Erenburg 1941-1945 yılları arasında *Krasnaya Zvezda* adlı gazetede de çalışır. Bu yıllar içerisinde sadece bu gazete de değil birçok askeri gazetelerde makaleler yazar. Bu makaleler yurt dışında da yayımlanır ve çok ilgi görür. Bütün bu makaleler Sovyetler Birliği'ni destekleyen makalelerdir.⁹⁵ 1942 yılında şiir ve makale derlemesi olan *Vurun Almanları (Vbeÿ Nemçev)* adlı şiir derlemesini yazar, bu derlemedeki şiirler savaş hakkındadır. Erenburg, sık sık cepheye gider, orada Almanlardan kurtulan bölgeleri kendi gözleriyle görüp bu gördükleriyle ilgili yazılar yazar. 1944 yılında Kiev'de Almanlar tarafından birçok Yahudinin katledildiği Babi Yar katliamını konu alan *Babi Yar (Бабуÿ Яр)* isimli şiirlerini yazar. Erenburg bu katliamı hayatı boyunca unutmaz.⁹⁶

İkinci Dünya Savaşı (1941-1945) yılları arasında en popüler olan makalelerinin bulunduğu cephede ülke içinde ülke dışında savaşanlar için yazdığı derlemesi olan *Savaş (Война)* eserini yazar. Erenburg'un bu eserinde; yergiler, röportajlar, yermeli fıkralar, bildirimler, olayların panoraması gibi birçok tür bulunmaktadır. Erenburg'un bu eseri yayınlandığında birçok yerde çok ilgi görür, birçok dile çevrilir.⁹⁷

1946-1947 yılları arasında Erenburg, büyük romanı *Fırtına (Буря)*'yı yazar. Eserinde İkinci Dünya Savaşı sırasında; Sovyetler Birliği'nde, Fransa'da, Almanya'da olan savaşın etkilerini, savaşta yaşanan olayları, kayıpları gibi konuları anlatır. Eleştirmenler Erenburg'un bu eserinde hem fikir bir noktada buluşamazlar. Bir kısım eleştirmenler mükemmel bir eser olduğunu düşünürken diğer bir kısım ise bu eserde, Fransızların Sovyet İnsanlarından daha iyi gösterildiğini düşünürler. Bununla birlikte Erenburg'un bu eseri iki kez Stalin ödülüne layık görülür. 1950-1952 yılları arasında *Dipten Gelen Dalga (Девятый вал)* eserini yazar. Bu eserin etkisi sadece Sovyetler Birliği'nde değil aynı zamanda

⁹⁴ Erenburg, tom,2 ,228

⁹⁵ İnternet: a.ge.

⁹⁶İnternet Frezinski,a.g.e.

⁹⁷ İnternet: Proza voyni. Erenburg, İ.G. Voyna (öçerki 1941-1945) http://militera.lib.ru/prose/russian/erenburg_ig3index.html adresinden 10.09.2018 tarihinde alınmıştır.

Amerika’da, Kore’de, Fransa’da ve diğer Avrupa ülkelerinde de hissedilir. Romanın başlıca içeriği “*Bariş için mücadeledir*”. Roman Sovyet eleştirmenleri tarafından olumlu olarak tam not olsa da Erenburg’un kendisi bu eseri başarısız bulur.⁹⁸

1952 yılının sonunda Erenburg, Sovyet yazarlar içinde *Za Ukrepleniye Mira Mejdu Narodami* (*Za ukrepleniye mira meşdu narodami*) adlı bir diğer Stalin ödülünü alan ilk yazar olur.⁹⁹ 1950’li yıllarda Erenburg, *İnsanlar Yıllar ve Hayat* eserini yazmaya başlar. Bütün hayatından kesitler olan bu eserde, yaşamı boyunca hayatında iz bırakan birçok ünlü kişilerden, olaylardan, özel yaşamından bahseder. Bu eserinde Nazım Hikmet (1902-1963)’e de yer veren Erenburg bu eserinde ondan şöyle bahseder:

1949 yılında yazdığım makalelerimden birisini şu kelimelerle bitirdim: Yüzyılın kaderini düşünürken, Türk şair Nazım Hikmet’in *Yirminci Asra Dair* başlığını taşıyan şiirini anımsadım.

“Hayır, kendi asrım beni korkutmuyor
Benim zavallı büyük asrım hayır ben kaçak değilim
Dünyaya erken gelmişim diye acımiyorum
Ben yirminci asırlıyım ve bununla övünüyorum”

Bu satırları okuyunca, boğazımda bir şeyler düğümlenir. Onun uzak elini sıkmak isterim ve ona şunları söylemek isterim: “*Bizim böyle temiz, dürüst, cesur dostlarımız olduktan sonra bu hayatta hiç kimse hiçbir zaman bizi yenemez.*”

Nazım Hikmet o zamanlar hapiste yatıyordu. İki yıl sonra onun elini sıktım. Bir sonbahar akşamı eşim Lüba ve beni evine davet etti. *Pravda* gazetesinin karşısında kendisine ayrılan bir oda da kalıyordu. Birbirimizi henüz pek az tanıyorduk ama Nazım onu heyecanlandıran konulardan konuşmaya başladı. (Nazım Hikmet sık sık ne düşündüğünü söylerdi. Bu durum bazılarının hoşuna gitmezdi ama en sonunda onların ellerinden silahlarını alırdı. Bir gün yoldaşlarımdan biri bana: “*Ama bunu Nazım Hikmet söyledi o dalkavukluk yapmaz.*” demişti.) ... Hapishanedeyken Stalin üzerine şiirler yazmıştı ve 1951 yılında Stalin’e saygısı olduğunu söylemişti. ... Nazım’ın inanmış bir devrimci, ulu bir şair olduğunu herkes bilir. Ama onunla görüşenler aynı zaman da Nazım’ın eşine az rastlanır, iyi kalpli ve tam anlamıyla iyi bir insan olduğunu bilirler....¹⁰⁰ Nedendir bilinmez herkes Mayakovski’yi Nazım Hikmet’in öğretmeni zanneder. Nazım da birçok kez Mayakovski’nin kendisi için cesaret ve yiğitlik örneği olduğunu ifade etmişti. Fakat Nazım şiirde başka bir yoldan gitti. Kafiyei bıraktı. Kendisi için şiirin müzikten ayrı olduğunu ona akraba olmakla beraber sestem çok daha fazla ahenk olduğunu söylerdi. Halk şarkılarını devam ettirme gayretinden, kendi tarzını yaratmaya, sadeliğe ve şeffaflığa geçmişti. Şiirlerini Türkçe nasıl okuduğunu duydum. Şiirlerinin Fransızca ve Rusça çevirilerini de okudum. Bir şair üzerine fikir beyan ederken yargı da bulunmak kolay değildir. Fakat yine de, Nazım gibi ben de hepsinden çok Eluard’ın ona

⁹⁸ İnternet: a.g.e.

⁹⁹ İnternet,a.g.e.,

¹⁰⁰ Erenburg,tom,3,204-205

daha yakın olduğunu düşünüyorum.... Dış görünüşü kuzeyli birine benziyordu. Uzun boylu, mavi gözlü, açık tenliydi. Kendisini her yerde Moskova'da, Roma'da, Varşova'da, Paris'te özgür hissediyordu. Ama Türkiye'yi çok özlüyordu.... 1962 de sevdiği şiirini yazdı.... Bundan tam bir yıl sonra yaz mevsimimin başlangıcının erken bir sabahında öldü. Uyandı. Gazete almak için koridora çıktı, geri dönmedi, oturdu ve öldü. Tabutunda iyi ve güzel bir şekilde yatıyordu. Yaşlı bir kadın hıçkırarak küçük bir kıza “*kalp durmasından*” dedi. Benim gençliğimde enfarktüse böyle derlerdi. Biz ise tabutun yanı başında duruyorduk. “*Artık Nazım yok!*” düşüncesinden dehşete kapılıyorduk ve sanırım hepimizin kalbi durmaya hazırды.¹⁰¹

1954 yılında Erenburg *Buzlar Çözülürken (Ommenель)* isimli eserini yazar. Stalin yönetiminden sonra yazdığı bu eserinde Stalin dönemi ile ilgili ciddi eleştirilere yer vermemiştir. Ama satırları arasında olumlu bir değişim beklediğini gösteren cümleler de vardır. Fakat Erenburg'un bu eseri keskin eleştirilere maruz kalır. Birçok eleştirmen ve edebiyatçı bu eseri zayıf bir çalışma olarak nitelendirdiler. Ama aynı zamanda da toplumu uyandırmada çok önemli bir rol oynadığını da belirttiler.”¹⁰²

1955-1957 yılları arasında Erenburg, Fransız sanatıyla ilgili edebiyat eleştirileri içeren eseri *Fransız Defterleri (Французские тетради)* eserini yazar. Sanata adadığı bu eserde makalelerde bulunur ve bu eseri de Sovyet basınında ağır eleştiriler alır. Erenburg, hayatı boyunca yetenekli sanatçıları ve yazarları desteklemekten hiç vazgeçmez O kadar ki, 1962 yılında Moskova'da Manej'de bir sergide dönemin Sovyetler Birliği başkanı N. Kruşçev (1894-1971) ile sanatçıları korumak isterken açıkça tartışmıştır.¹⁰³

Edebiyat dünyasına eserleriyle birçok katkıda bulunan İlya Grigoryeviç Erenburg, ölümcül bir hastalık olan enfarktüs yüzünden 31 Ağustos 1967 yılında Moskova'da hayata gözlerini kapatmıştır. Novodeviçi Mezarlığına gömülmüştür.¹⁰⁴

¹⁰¹ Erenburg,tom,3,207-208

¹⁰² İnternet,a.g.e.,

¹⁰³ İnternet: a.g.e.

¹⁰⁴ İnternet: a.g.e.

3. 'FIRTINA' ROMANINDAKİ KARŞIT BİREYLER

Her şey ikilidir, her şey ikili kutba sahiptir, her şeyin kendi karşıtı çifti vardır, benzeyen ve benzemeyen aynıdır. Karşıtlar doğası birdir, dereceleri farklıdır. Uçlar her zaman buluşurlar.

Kybalion-Üç İnisiye

İlya Erenburg, *Fırtına* adlı eserini 1945 yılında oldukça gergin bir ortamda yazmaya başlar, fakat savaş muhabirliği kimliğiyle çok fazla sayıda gezilerde bulunduğundan ve çeşitli sebeplerden dolayı romanına ara vermek zorunda kalır. O zamanlarda romanına ara vermesiyle ilgili Amerikan Yahudi Komitesi üyesi Natan Roppoportay'a Yönetimin düşmanca tavırları yüzünden çalışmasının ne kadar zor olduğunu itiraf etmiştir.¹⁰⁵ Ocak 1946 yılında kaldığı yerden çalışmasına devam eder ve 1947 yılında *Noviy Mir* adlı dergide yayımlanır. Erenburg'un bu büyük eseri yazıldığı dönemde büyük yankılar uyandırır ve yirmiden fazla dünya diline çevrilir.¹⁰⁶

Erenburg, *Fırtına* romanı aracılığıyla İkinci Dünya Savaşı'nın özellikle Sovyet Rusya üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Roman Sovyet Rusya, Fransa ve Almanya üzerine kurulu olup savaş öncesi, savaş sırası ve savaş sonrası olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Moskova, Kiev ve Paris şehirlerinin çerçevesinde gerçekleşen olaylar ve kişi kadrosunun da oldukça fazla olması sebebiyle romanda bir takım kıyaslamalar ve karşıtlıklar ortaya çıkmaktadır. Elindeki gerçek malzemeleri hayal gücünde ve gazeteci kimliğinde beliren kişilerle birleştirerek İkinci Dünya Savaşı tarihini anlatan Erenburg, tarihi yalnızca bir fon olarak kullanmamaktadır. Öyle ki, tarihi olaylar kişilerin düşüncelerini biçimlendirmekle kalmamakta olay örgüsüne de yön vermektedir.

Olayları, kişileri ve kavramları karşıtıyla birlikte vererek Erenburg, kutupluluğu kullanarak, bunu romanının ana ilkelerinden biri konumuna getirmektedir. Okuyucuyu bir kutba ulaştırmak için onun zıt kutbunu gösterme yolunu seçer. Hayatın karşıtlıklarından oluşan karmaşık yapısını ve kutupların birbirini destekleyen bütünlüğünü göstermek istemektedir. Her bir kişinin toplumun farklı bir bölümünü yansıttığı *Fırtına*'da kişilerin olaylara ve kavramlara değişik yönlerden bakışları, okuyucuyu düşünmeye sevk etmektedir. Hemen

¹⁰⁵ Berar, a.g.e.,182

¹⁰⁶ Berar, a.g.e.,183

hemen her kavram karşıtıyla verilmektedir: “eski kuşak- yeni kuşak”, “yaşam- ölüm”, “cesaret-korkaklık” gibi.

Erenburg, İkinci Dünya Savaşı döneminin karşıt kutuplarını bir yap-bozun parçaları gibi *Fırtına* romanının içine serpiştirmektedir. Yazar Erendiz Atasü (1947-) ’nün de söylediği gibi: “Karşıtlıkları belirtmeden bütünü ne yaratabilmek ne de anlatabilmek mümkündür. Yaşam pek çok karşıtlığın birleşimidir.”¹⁰⁷ Erenburg’un yapmak istediği ve uyguladığı da budur. Yaşamın karşıtlıklarından oluşan yapısı.

Bu doğrultuda, ilk olarak Erenburg’un kahramanlar üzerinden anlattığı karşıtlıklar ve kıyaslamalar aracılığıyla kaleme aldığı *Fırtına* romanı üzerine yorumlar getirilecek ve incelemeler yapılacaktır.

3.1. Erkek Kahramanlar

Avrupa’daki özellikle Paris’teki gazetecilik deneyimlerinden yola çıkarak yazdığı *Fırtına* isimli romanda kahramanların iç dünyalarını tipleştirerek anlatan Erenburg, karşıtlıkları gösterme eğilimindedir. Bunları gerçekleştirirken de yazar, olaylara dışarıdan bakabilen, kahramanlarını davranışlarına göre değerlendirebilen bir görgü tanığı gibidir. Yani kahramanlarını objektif ve gerçekçi bir biçimde aktarır. Bunun arkasındaki motivasyon, yazarın İkinci Dünya Savaşı’nı bizzat yaşaması, pek çok olaya tanık olması ve o dönemde savaş muhabirliği yapmasıdır.

Erenburg, savaş muhabirliği sırasındaki tavrını romancılıkta da sürdürerek kahramanlarını yaratırken mümkün olduğunca nesnel olmaya gayret eder. Erenburg’un yarattığı kahramanlar, İkinci Dünya Savaşı’nda bizzat karşılaştığı kişilerdir.¹⁰⁸ *Fırtına*’daki kahramanların kişilik özelliklerine, hayattaki konumlarına bakıldığında bu durum çok net bir biçimde görülür.

Romanda erkek kahraman sayısı oldukça fazladır ve kahramanlar çoğunlukla karşıtlıklar üzerinden temellendirilir. *Fırtına*’da Batı’yı ve Sovyetleri temsil eden kahramanlar üzerinden verilir. Roman Sovyet döneminde kaleme alındığı için antikapitalist, kapitalist,

¹⁰⁷ İnternet: Yapıtlar Üstüne Çalışmalar, <https://www.erendizatasu.com/yapitlerustune.php?name=yildizEcevit> adlı adresinden 15.03.2019 tarihinde alınmıştır.

¹⁰⁸ Belaya, G., L.(1975).Vospominaniya ob İle Erenburge.Moskva:Sovetski Pisatel,138

Bolşevik ve Nazi terimlerine de yer verildiği görülür. Romanda karşımıza çıkan ilk erkek kahraman çifti, Leo (Leva) Alper ve Osip Alper olan aslen Yahudi asıllı Rus kardeşlerdir.

Yahudi asıllı Leo ve Osip kardeşlerin ortak noktaları olmakla birlikte onları ayıran bazı kırılma noktaları da vardır. Leo ve Osip'in en önemli ortak noktası kardeş olmalarıdır. Kahramanlar da yazar gibi Yahudi asıllıdır ve Kievlidir. Bunlardan başka iki kardeşin çocuklarının ölmesi de ortak nokta olarak kabul edilebilecek bir başka unsurdur. Ancak Erenburg, romanını Leo ve Osip'in ortak noktalarından ziyade karşıtlıklarını dikkate alarak kurar. Babası ile küçükken Ekim Devrimi'nden sonra Sovyet Rusya'da yaşanan ekonomik sıkıntılardan dolayı küçük yaşlarda Paris'e taşınma durumunda kalan Leo'nun Batı'yı, Osip'in ise annesi ile birlikte Sovyet Rusya'da kalarak Sovyetleri temsil ettiğini söylemek mümkündür.

Leo Alper, mizaç bakımından içinden çıktığı Rus toplumundan ayrılan yönere sahiptir. Leo için Paris, onun hayatında ciddi etkilere sahiptir, ancak daha Paris'e gitmeden bu göçün haberini aldığı anda içinde değişiklikler meydana gelir ve “özgürlükler ülkesi” Paris'te yaşayacağını övünerek anlatmaya başlar. Fransa'ya gitmek için çok hevesli olan Leo'nun yaşamında Paris, belirleyici bir etkiye sahiptir. Paris'in en önemli etkisi, Leo'nun Rus kimliğini kaybetmesine neden olmasıdır. Leo'nun milli kimliğini kaybetmiş olduğu, ortağı mühendis Lanse tarafından aslen Rus olan Sergey Vlahov'a “yarı Rus yarı Fransız” şeklinde tanıtılmasından anlaşılır. Bu noktada bir Fransız tarafından kabul gören ve “yarı Fransız” olduğu düşünülen Leo, yine ortağı tarafından küçük yaşlarda ülkesini terk etmiş olması ve Rusçayı hatırlaması ile öne çıkarılır. Milli kimliği oluşturan iki unsurdan biri vatan, diğeri de dildir. Leo'nun vatanını terk etmiş, dilini sadece hatırlayan ama konuşamayan biri olması, onun gerçek kültürünü kaybettiğini ortaya koyar.

Paris'teki yaşamına çok hızlı bir şekilde uyum sağlayan Leo, Fransa'da kendine yer edinir. Fransızca öğrenir, arkadaşlıklar kurar ve işinde oldukça başarılı olur. Rus kültüründen kopan Leva, Fransız kültürünü o denli benimser ki, babası Rus çayını özlerken o, gerçek insanların kahve içtiklerini ifade ederek Rus ve Fransız milliyeti arasında bir karşıtlık kurar. Leo'nun, Batı kültürüne Paris yaşamıyla her geçen gün biraz daha alıştığı görülür. Kendi kültüründen uzaklaşan kahraman, Paris'in bol ışıklı ve eğlenceli dünyasını cennet gibi görür. Bütün bunlar, Leo'nun kişiliğini etkileyen ve belirginleştiren unsurlar haline gelir. Bu manada Leo, kişiliğinde yaşadığı değişimi şu sözlerle ifade eder:

“Leva diye biri yok artık yakışıklı öğrenci Leo Alper var.”¹⁰⁹

(Левы больше не было- франтоватый студент Лео Альпер.)

Yukarıdaki sözler, Leva'nın yaşadığı değişimi açık bir biçimde gözler önüne serer. Leva'nın sözleriyle yapılan isim değişimi, yani Rusça “Leva” ve Fransızca “Leo” kültürel bir değişimi de ima eder. Leva, onun Rusya'daki ismidir, oysa o Fransa'ya gittikten sonra isminin Fransızca'da olduğu gibi “Leo” şeklinde telaffuz edilmesini ister. Dil ve kültür ilişkisi bağlamında bakılacak olursa kahraman “Leva” isminden yani Rus kimliğinden koparak “Leo” ismiyle Fransız kimliğini benimser. Yazar, onun aslından koptuğu gerçeğini roman boyunca Leo'yu kullanarak ortaya koyar.

Fransız kimliğini benimseyen Leo, bir yanıyla da kapitalist bir kimlik edinmeye de başlar. Mühendis Leo, yaptığı çalışmanın Amerika'ya satılması sonucunda ünlü Fransız firması Roche Ene'ye ortak olur, bu sayede edinmek istediği kimliği ekonomik bağlamda da tamamlar. Leo, ciddi bir üne kavuştuğu gibi maddi açıdan da rahatlar ve sosyal bir statüye de sahip olur.

Yazar, Leo'nun kültürel kimliğine değindikten sonra karakter özelliklerinden de bahseder. Leo, romantik ve duygusal bir erkektir; mizaç açısından neşeli, çalışkan, hırslı ve iyimserdir. Sıkıldığı ve bunaldığı anlarda kendini avutabilen, kendini avuturken ise geçmişine dönüp teselli bulabilen bir kahramandır.

Paris'te renkli bir yaşam süren Leo, annesini ve kardeşini görmek ister, bundan dolayı da Kiev'e gidip onları görmeyi düşünür ama bir yandan da onların kendisini nasıl karşılayacağı konusunda tereddütler yaşar. Kişilik özellikleri bağlamında anlaşılır ki, Leo evini ve ailesini hiç unutmamıştır. Kültürel bakımdan Batılı bir formasyonla biçimlenen Leo, Kiev'in çok değiştiğini görür, artık Kiev çocukluğundaki gibi değildir. Kültürel olarak yabancılaşan Leo, doğduğu kente coğrafi anlamda da yabancılaşır. Ailesine ise yabancı olduğunu düşündüğü için evinde değil otelde kalan Leo, otel çıkışında gördüğü annesini zor tanır. Duygusal kişiliği, bu durum için üzülmeye neden olur. Annesiyle birlikte evlerine giden Leo ile kardeşi birbirlerinden oldukça farklıdır, aralarında en ufak bir benzerlik bile yoktur. Kardeşi Osip ise tipik bir Sovyet adamıdır, Bolşeviktir. Ekim Devrimi idealizmini kabul eden çocukluğundan beri olgun bir ruha sahip, milliyetine topraklarına ve kimliğine sahip çıkan bir insandır. Leo, kardeşine karşı mesafe hissetse de onunla iletişim kurmak için çabalar.

¹⁰⁹ Erenburg. İ. G. (1948). Burya. Leningrad. Prijiznennoe İzdaniye.36

Fakat Osip, ona karşı mesafeli davranır ve kardeşi ile aralarındaki mesafeyi şu sözlerle net bir biçimde ortaya koyar:

“Seninle konuşmak bana zor geliyor. Birbirimizden o kadar farklıyız ki, yurt dışına hiç çıkmadım, yabancı ülkeler benim gözümde bambaşka bir dünya. Burada başka türlü yaşıyor, başka türlü hissediyoruz.”¹¹⁰

(мне трудно с тобой говорить- мы очень разные. Я за границей не был, это совсем другой мир. Мы здесь иначе живем, иначе чувствуем.)

Osip’in kendilerine benzemediği için mesafeli davrandığı kardeşini Valya ile tanıştırdıktan sonra “Bay Leo Alper” demesi üzerine üzülmeye başlar, niçin böyle yaptığını sorar, kardeşi de ona kültürel yabancılaşmayı vurgulamak istercesine şu yanıtı verir:

“Bilmiyorum, ağzımdan öyle çıktı... Galiba bizden biri olmadığının altını çizmek istedim.”¹¹¹

(Не знаю, так вышло...Наверно, хотел подчеркнуть, что ты- не наш.)

Küçük yaşlardan beri Paris’te yaşayan Leo’nun, kardeşi tarafından da yabancı bir insanmış gibi karşılanması ve tanıtılması, iki kardeş arasındaki aşılmaz mesafeyi göstermesi açısından ilginçtir. Kendisine ve toplumuna yabancılaşan kardeşini her fırsatta yaralamak isteyen Osip’in tepkisi, romanın temasıyla da ilgili olarak kardeşi ile kendisi arasındaki farklılığı ortaya koyar.

Bu noktada Osip’in kişilik özelliklerinden ve yaşamla ilişkisinden bahsetmek gerekir. Osip Rusya’da annesiyle birlikte kalan, geleneklerinden kopmayan, kardeşi gibi kapitalist ve Batılı bir kimliğe sahip olmayan olgun bir kahramandır. Osip, Rus milliyetine bağlılığını sürdürür, antikapitalist bir insan olarak hayatını devam ettirir. Bu noktada yazar, kan bağı olan bu iki kahraman arasında kapitalist-antikapitalist/komünist, yerli-batılı gibi, ayrımlara girer.

Annesiyle birlikte Rusya’da kalan, kardeşine göre konfor anlamında daha zor şartlarda yaşayan Osip babasıyla Paris’e gitmez, kendi vatanında kalarak geleneklerine bağlı ve yeni düzene ayak uyduran bir hayat sürdürür. İdealist bir kişi olarak komünist mücadelenin içinde olan Osip, kardeşi gibi refah içinde bir hayata sahip değildir. Yani dünya görüşüne uygun bir yaşam sürer. Kardeşiyle arasındaki uzaklığın arkasında hem ideolojik hem de kültürel uzaklık vardır.

¹¹⁰ Erenburg,a.g.e.,38

¹¹¹ Erenburg,a.g.e.,40

Leo'nun birlikte olup anılarını paylaşma teklifini kabul eden Osip, yoksul bir hayat yaşadığını ama bundan memnun olduğunu ifade eder. Bu konuşma esnasında Osip'in kişilik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak da mümkündür. Asıl itibarıyla Osip'in öfkesinin arkasında yaşadığı yoksulluk vardır. Aslında yaşadığı yoksullukla beraber kardeşinin daha iyi koşullarda yaşıyor olmasına öfkeli. Konuşma sırasında Osip, bu durumu kardeşine açık bir biçimde söyler ve onun kişilik özelliklerine değinir. Osip, karamsar ve kötümser bir ruh haline sahiptir, yoksul bir yaşam sürdüğü için de mutlu olma konusunda deneyimli değildir. Leo, bu durumu kardeşinin sahip olduğu ideolojiden dolayı anı yaşayamamasına ve daima geleceğe bakmasına bağlar. "Siz-biz" ayrışması etrafında dönen konuşmada Osip, kardeşinin sinirlendiğini görüp mutlu olur ve bunu da şu sözlerle ifade eder:

*"İşte şimdi bu dakika da mutluyum. Mutluluk sadece dinlenme ya da neşe ile mi olur? Mücadele daha büyük bir mutluluktur."*¹¹²

(Я счастлив сейчас, вот в эту минуту. Разве счастье только в отдыхе или в веселье? Борьба-это еще большее счастье.)

Osip'in bu sözlerinin arkasında Sovyet kültürünün aşladığı mücadelecilik kimliğinin tesiri bulunur. Bu noktada yazar, Leo ve Osip'i iki farklı ülkenin prototipi olarak göstermek ister; o dönemde Fransa, rahat bir hayatın, mutluluğun ve özgürlüğün simgesi durumundayken Sovyet Rusya, çeşitli zorluklardan geçmiş ve hâlâ da geçmekte olan bir ülkenin simgesi durumundadır. Leo Fransa'nın bir yüzü iken, Osip ise Sovyet Rusya'nın bir yüzüdür diyebiliriz.

Leo'nun kayıtsız ve Osip'in mücadelecilik kişiliği savaş esnasında ortaya çıkar. Almanlar Fransa'ya ve Rusya'ya saldırır, Leo ile Osip iki ayrı cephede savaşır. Savaşa katılmak durumunda kalan ancak savaşı reddeden Leo, mektup yollamak için bir postaneye gittiğinde üzerine doğru gelen ateş topunu görmüş ancak buna karşı da kayıtsız kalarak çocukluğunda söylediği neşeli şarkıyı tekrar eder olmuştur. Kızıl Ordu komutanlarından Osip ise bir cepheden diğerine koşturup durur. Savaş ve mücadele, yani idealleri uğruna gayret etme onun kişilik özelliklerinden biridir. Yaralanan ve hemşire tarafından revire götürülen Osip de şu sözle mücadelecilik kişiliğini açığa çıkarır:

*"Kemiğe falan dayandığı yok... Hem üstelik sol kol, hiç önemli değil. Revire gitmem mümkün değil. Oyun daha yeni başlıyor."*¹¹³

¹¹² Erenburg, a.g.e., 42

¹¹³ Erenburg, a.g.e., 244

(Не задета...Да и левая, это не важно. А уходить нельзя, представление только начинается.)

Leo ve Osip'in farklı kişilik özellikleri, Almanlar her ikisinin çocuğunu öldürdüğünde görülür. Leo cepheyi terk eder, evine gelir ama acıdan kıvranan eşiyle ilgilenmediği gibi herhangi bir üzüntü emaresi de göstermez. Ancak Osip, çocuğu öldürülünce hırs ve kin duygularıyla memleketine geri gelir ve sonra da düşmanlarından intikam almak ister. Yani oğullarının öldürülmesi karşısında Leo kayıtsız kalırken Osip, acısını tavır, davranış ve konuşmaları ile belli eder. Osip, cepheye dönerken Leo cepheye dönmez. Şirketi ortağı tarafından birtakım oyunlarla ele geçirilen Leo, bu olaya da kayıtsız kalır ve hiçbir hak talep etmez. Osip için savaş başlangıçta ülkesini koruma amacı taşıırken, çocuğu öldürülünce kişisellikte kazanır. Fakat Leo için kendinden başka bir şey önemli değildir.

Olumsuzluklar üst üste geldiğinde Leo, kendine ve yaşadıklarına artık tahammül edemez bir durumda hisseder, adeta bir aydınlanma anı yaşar. Polis, ona Yahudi olup olmadığını sorduğunda Fransız olduğunu söyleyip polise hakaret eder. Polise saldıran Leo, tutuklanıp "banyo" adı verilen fırına götürülür. Tam bu anda öfke nöbeti geçirir:

Böyle insanlarla işim olmamalıymış... Kiev yolculuğu aklıma geldiğinde kardeşine gıpta ediyordu: Osip Bildar'da bir villa edinmek ya da "Korbey" de yemekler vermek için yaşamadı. Şimdi herhalde savaşıyor... Aslında Ruslar haklı. Adalet denen bir şey var... Ben çok rahat bir yaşam sürdürdüm...¹¹⁴

(Я волился не с теми людьми... Вспоминая поездку в Киев, он завидался брату: Ося не для виллы а Биндаре и не для ужинов в «Корбей», теперь он, наверно воюет... В общем, русские оказались правы. Есть здесь справедливость... Я слишком легко жил...)

Leo, içinde bu fırtınayı yaşarken kendi kendine itiraflarda bulunur. Kardeşinin yürekliliğini, mutluluk, paraya da ya da lükse tamah etmeyişini ve bundan dolayı da hâlâ yaşadığına özenir. Bununla birlikte bir mücadele içinde olmadığını da pişmandır. Manevi huzurun maddi imkânlarda olmadığını anladığında ise artık çok geçtir, fakat yine de son sözlerinde Rusların haklı olduğuna vurgu yapması düşündürücüdür; adalet diye bahsettiği şey artık rahat yaşama sırasının kendi ülkesinden ve kendi Fransız kimliğinden çıkıp kardeşine ve Sovyet Rusya'ya geçmesi gerektiği inancıdır diye söylemek mümkündür.

Osip de Leo gibi ailesini kaybeder, ama vatanını kaybetmemek için elinden geleni yapar. Osip, hayata tutunmanın bir yolunu bulurken Leo bir arayış içine bile girmez. Belki de

¹¹⁴ Erenburg,a.g.e.,576

hayatında Osip kadar zorluk yaşamadığı için yeni olan durumları; kayıpları, savaşı kaldırmakta zorlanır. Osip ise artık mutluluğu gerçek anlamda yakalar:

“Ne ailesi ne de yuvası var yine de direndi işte diye düşünüyorlar... Oysa bu doğru değil. Her yerde çalışabilirim. Kiev’de ya da Peçora’da. Evim ülkemin her köşesinde, vatanım uğruna savaştım...”¹¹⁵

(Думают- нет у него семьи, ни дома, вот и зацепился... А это не так. Работать я всюду смогу. В Киеве. На Печоре. И дом мой повсюду- я его отвоевал...)

Leo ve Osip’in dışında, romanda karşımıza çıkan başka karşıt kahramanlar da vardır. Yazar, romanın temasına somutluk kazandırmak üzere dünya görüşleri ve kişilikleri birbirinden tamamıyla farklı iki kahraman daha yaratır: Rus mühendis Sergey Petroviç Vlahov ile Fransız iş adamı Josef Berti.

Sergey Petroviç’i idealist, Josef Berti’yi ise maddeci olarak nitelendirebiliriz. Sergey, Osip gibi tipik bir antikapitalist kişilikken, Berti ise tipik bir kapitalist kişiliktir. Onların bu özellikleri, vatan konusundaki düşünce ve tavırlarına da yansır. Sergey, vatanı ve ülkesi için kendi canından vazgeçebilecek bir yapıdadır. Berti, vatanını ve ülkesini düşünmekle birlikte kendi menfaatlerini de öne çıkararak bir kahramandır. Bu bağlamda Berti ve Sergey’in Hitler yönetimindeki Almanya’nın Sovyet Rusya ve Fransa’ya saldırması karşısındaki tavırları, bu iki kahramanın vatan sevgisi bakımından farklı yaklaşımlara sahip olduğunu somut bir biçimde ortaya koyar.

Almanya’nın bütün dünya ve özellikle de Avrupa için tehdit olmaya başlaması üzerine Berti, Almanların yeni bir dünya düzeni peşine düştüğünü söyleyerek bundan korkmamak gerektiğini aksine yapılacak en iyi şeyin onlarla birlikte hareket etmek olduğunu ifade eder. Meseleye daha çok bir iş adamı olarak bakan Berti, Almanlarla kurulacak bir ortaklığın Fransa’nın da yararına olacağını düşünür. Yani bir bakıma güçlüden yana tavır alarak kendi ülkesinin geleceğini ikinci plana atmayı, Fransa’nın Almanya’nın yanı başında bir uydu devleti gibi yaşamasını normal karşılamayı tercih eder. Yaşamını bir süre Fransa’da devam ettiren Sergey, Berti gibi düşünmez. Fransa’nın Almanya için önemini farkında olan Sergey, yaşamını devam ettirdiği ülkenin bağımsızlığı elden gideceği için korkar. Bu da onun vatanseverlik ölçütünün bağımsızlık düşüncesi olduğunu çok net biçimde ortaya koyar.

Yazar tarafından daha duygusal ve romantik bir kişiliğe sahip olan Sergey’in karşısına konumlandırılan Berti, maddeci ve para kazanma hırsına sahip biridir. Sergey’e benzer

¹¹⁵ Erenburg,a.g.e.,786

bağımsızlık ve vatan düşünceleri taşımadığı gibi Almanlarla birleşip onların ülkelerine hizmet etmeyi de çok olağan bir durum olarak karşılar. Yani kendi menfaatlerinin devamı için Almanya'nın dünya görüşünü benimsemeye hazır iş adamı bir kapitalisttir:

“Eğer yeterince akıllı ve esnek davranırlarsa onlarla iş birliği yapabilirim. Gerçek vatanseverlik budur. Fransa'daki yerimi korumakla kalmam. Yeni Avrupa'da Fransa'nın yerini de kurtarırım.”¹¹⁶

(Если они окажутся достаточно умными и гибкими, я могу стать их союзником. Это будет настоящим патриотизмом- не только отстаивать свое место во Франции, но и отстаивать также место Франции в новой европе.)

Berti, savaştan yana değildir, Fransa'nın Almanya'nın yanında durarak yeni Avrupa pastasından pay almasını ister. Aslında bu noktada Berti sözde Fransa'nın menfaatlerinin yanında bir iş adamı olarak bu paydan kendisine ne kadar düşeceğini derindedir. Sergey ise Almanya'nın ortak bir düşman olduğunu vatanı uğruna her şeyi yapabilecek güçte olduğunu Lanse'lerin evindeki davette vurgular:

“Bizim ortak düşmanımız Almanya... İnsanlarımız teslim olmayacaktır... Savaşacağız. Öyle bir savaşacağız ki, düşünmesi bile korkunç olacak.”¹¹⁷

(У нас общий враг- Германия... у нас люди не сдадутся...будем воевать,и так воевать,что подумать страшно.)

Sergey Bolşeviklerin düşüncesine sonuna kadar bağlı olan bir komünisttir. Berti para kazanma hırsına sahip bir kapitalist olduğunu kendisi açık bir dille şöyle ifade eder:

“Ben her şeyden önce bir kapitalistim.”¹¹⁸

(Я прежде всего капиталист.)

Savaş ve vatan hakkındaki düşünceleri, Sergey ve Berti'yi ideolojik açıdan birbirinden açık biçimde ayırır. İki kahraman aşk konusundaki yaklaşımlarıyla da birbirlerine benzer hatta karşıtlık içindedir. Bu iki kişinin ortak noktası Mado'ya duydukları aşktır.

Sergey, Mado'yu coğrafyayla ilişkilendirip onun, sevdiği Fransa gibi değerli bir insan olduğunu vurgular; fakat Berti Mado'ya bir meta gibi yaklaşımını değersizleştirir. Paris, Sergey için büyümlü ve güzel bir kenttir. Mado'yu Paris'e benzettiği bir metafor gibi anlattığı şu cümleler, Sergey'in aşk konusundaki yaklaşımını net olarak verir:

¹¹⁶ Erenburg,a.g.e.,179

¹¹⁷ Erenburg,a.g.e.,19-20

¹¹⁸ Erenburg,a.g.e.,55

“Ne çekilmez kızdı! Üstelik sevimli de... Ne yapmıştı da Sergey’in gönlünü feth etmişti? Belki her şeyden kopmuş görüntüsü, Paris’in üzerine çöken hafif yaz sisi gibiydi?”¹¹⁹

(Какая она несносная! И милая... Чем она его покорила? Может быть, отрешенностью, тем печальным весельем, которое стоит над Парижем, как легкий летний туман?)

Hafif ironik ve büyük ölçüde onaylayıcı bir dille Mado’dan bahseden Sergey, ona karşı duyduğu aşkı romantik bir biçimde ortaya koyar. Ancak Berti, Mado’nun hal ve tavırlarından yola çıkarak onu, geleceğini düşünmeyen bir kadın olarak tasvir eder:

“Nedir bu delice istek? Güzel, üstelik aptal da değil, burası tartışma götürmez. Ama ne ondan çirkin ne de akılsız olanlar az mıdır? İlginç yanları varsa babasıyla annesinden aldığı kötü özellikleridir; aykırı, hoppa, kaygısız tıpkı fabllardaki ağustos böceği gibi.”¹²⁰

(Что за блажь? Она красива и неглупа, это бесспорно, но мало ли других, не хуже, не глупее. А если есть в ней нечто оригинальное, то это дурные черты, унаследованные от отца и матери- эксцентрична, взбалмошна, беспечна как стрекоза из басни.)

Bu eleştirel ve değersizleştirici sözlerden Mado’nun Berti için ne denli sıradan bir kadın olduğu anlaşılabilir. Sergey ise sevdiği kadını sevdiği coğrafyayla bütünleştirerek bir bakıma aşkı ve Mado’yu kutsallaştırır, bir meta gibi görmez ve onun uğruna savaşılacak bir kadın olduğunu ifade eder. Yani Sergey ile Berti’nin Mado’yu sevme biçimleri birbirinden çok farklıdır. Sergey ülkesine gittikten sonra Mado’yla evlenen Berti, genç kadına hep emredici ve zorlayıcı bir şekilde davranır, oysa Sergey, Fransa’dayken gerçekleri onu kırmadan, üzmeden ve yumuşak bir şekilde aktarır.

Sergey ile Berti’nin savaş konusundaki fikirleri de karşıtlık içindedir. Kendi ülkesine saldıran Almanya’ya karşı olumlu düşüncelere sahip olan, Almanya’nın ileride kazanacağı zafere katkıda bulunmak isteyen Berti, Mado’yla yaptığı bir sohbette bu düşüncelerini, *“kazanmaların ordusunda basit bir asker olmak, yenilenlerin safında mareşal olmaktan iyidir.”* sözleriyle ifade eder. Berti’nin bu düşüncelerine rağmen vatanını seven Sergey, her ne kadar askeri teknoloji ve silah konusunda ülkesi Sovyet Rusya’nın iyi durumda olmadığını bilmesine rağmen mücadelecı bir insan olarak ülkesine güvenir ve şu sözlerle düşüncelerini dile getirir:

“Elbette, Almanlar çok fazla tanka sahipler, fakat tek bir adam bir tankı yıkabilir, ya da yapabilir, bu adamlar da bizde var.”¹²¹

¹¹⁹ Erenburg, a.g.e., 68

¹²⁰ Erenburg, a.g.e., 56

¹²¹ Erenburg, a.g.e., 253

(Конечно, у них много танков. Но человек может подорвать танк, может сделать танк. А люди у нас.)

Berti de bir süre sonra tıpkı Leo gibi, Almanlarla ilgili bir aydınlanma yaşayarak onların yanında yer aldığına pişman olur. İşleri gittikçe kötüye giden Berti'yi sergilediği Alman yanlısı tavırlarından sonra Mado'da terk eder. Berti çalışma odasına geldiğinde masasında bulduğu bir bildiride Almanların çalışmalarından rahatsız oldukları kişiler arasında kendi ismini de görür. Pişmanlığını şu sözleriyle ifade eder:

“Ben Fransa için de mücadele ettim. Ben sanayici Josef Berti! İnsanca davranmaya çalıştım. Onları hırslandırmak istemedim. İşte karşılığı.”¹²²

(Я боролся за Францию. Я промышленник Жозеф Берти! Я пробовал быть гуманным, не хотел озлоблять. Вот их ответ.)

Sergey ise ülkesine inanmaya devam eder ve Almanları eninde sonunda yeneceklerini ve tüm suçluların cezalandırılacağını ifade eder.

Romanda karşıt kahramanlardan sonra, en az onlar kadar önemli olan yan kahramanlar da incelenecek ve yorumlar getirilecektir. İlk olarak ele alacağımız yan kahramanlar sanatçı kimlikleriyle romanda yer alan Fransız şair Nivel ve Fransız ressam Roje Samba'dır. Tıpkı Erenburg gibi Nivel ve Samba da sanatsal ortamlarda bulunan ve pek çok sanatçıyı tanıyan kişilerdir. Fransız toplumuna sıkı sıkıya bağlı olan Nivel, milliyetçi kimliğiyle öne çıkar. Romanda Nivel şu sözlerle tanımlanır:

“Nivel, nasyonalist bir kişidir ve komünistleri sevmez.”¹²³

(Нивель-националист и коммунистов не любит.)

Tembel olan ve kitapları çok fazla satılmayan şair Nivel, yaşamı boyunca Fransa'ya bağlı kalma inancına sahip bir kahramandır, ancak daha sonra ülkesinden ayrılmak zorunda kalacaktır. Nivel, kendisini sanata da çok fazla verir, sanatı hayatının biricik gayesi haline getirir. Hatta o kadar ki, bir yandan gazete yazılar yazarken diğer taraftan şiir yazmaya devam eder ve savaş ortamında bunu yapabiliyor olmayı büyük bir şans olarak görür. Bu yaptıklarının daha sonra hayatını olumsuz yönde etkileyeceğinden habersiz bir halde yazmaya devam eder ve giderek dostlarını kaybettiğinin farkına varmaz.

Onun sanatçı kişiliğini arkadaşı Samba ile yaptığı sohbette görmek mümkündür. Nivel'e göre görülen, duyulan her şeydeki olağanüstü unsurlar sanatla var olur ve yaşar ancak

¹²² Erenburg,a.g.e.,389

¹²³ Erenburg,a.g.e.,77

herkesin gördüğü de sanat değildir. Samba ise onun tersine sanatta üstün hiçbir şey olmayacağını, her şeyin günlük ortamda olabileceğini söylediğinde Nivel sanat hakkındaki görüşlerini Sovyetleri de işin içine karıştırarak şöyle açıklar:

“Bay Samba’nın bahsettiği Flaubert, sıradan şeyleri yazmak istemiştir, fakat onları olağanüstü bir şekilde yazmıştır. Sovyet Rusya’da ise sıradan bir biçimde sıradan hakkında yazıyorlar. Orada ne bir Flaubert var ne de olabilir. Flaubert’in dörtte biri çıkamaz...”¹²⁴

(Флобер, о котором говорил господин Самба, хотел писать об обычном, но писал необычно. А в Советской России пишут об обычном обычно. Там нет и не может быть ни Флобера, ни хотя бы четверти Флобера...)

Samba’yı Rusya yanlısı gibi gören Nivel’in bu sözlerinden onun milliyetçi, anti-komünist ve Sovyet düşmanı bir sanatçı olduğu anlaşılabilir. Ona göre Rus edebiyat dünyası, gerçekçi edebiyat akımına mensup yazarların eserleriyle kabalaşır, gelişim gösterse bile Fransa’nın standartlarına ulaşamaz. Nivel, kendisini Almanlara yakın hissetmese de Hitlerin başarısını kabul eder. Almanların Bolşevik olmamasını destekler. Hitler’in başarı kazanmasını Sovyet Rusya’nın başarı kazanmasına yeğler. Eğer savaşı Sovyet Rusya kazanırsa her şeyin çok kötü olacağına inanır ve düşüncelerini şöyle ifade eder:

“ Acaba savaşı kazanabilirler mi? O zaman her şeyin, Goethe’nin, Racine’nin, bizim sonumuz geldi demektir...”¹²⁵

(Неужели они могут победить? Тогда конец всему: и Гете, и Расину, и нам...)

Bu sözlerden Fransız şairin Almanları, aynı kültürün çocukları oldukları için hem sanatsal hem de toplumsal anlamda yakın gördüğünü söylemek mümkündür. Hatta o kadar ki, Nivel, Fransa ve Almanya’nın kültürel anlamda yakınlaşması için Alman ve Fransız ressamlardan oluşan sanatçıların resimlerini sergilemek ister. Rusya’nın savaşı kazanması halinde Fransa ve Almanya, başta edebiyat olmak üzere pek çok şeyini kaybedeceklerdir.

Nivel, bu görüşlerini arkadaşı Lejan ile kafede görüşürken de anlatır. Nivel’e göre Fransa’nın bir savaş içinde olmayacağını, başlayan savaşın onları etkilemeyeceğini, Fransızların Almanlara karşı savaşmayacağını ve Fransızların kendi içinde savaşacaklarını dile getirir. Lejan’ın Sovyet yanlısı olması, Nivel’i daha da rahatsız eder ve bu kişilerin Fransa’yı böldüğünü ifade eder. Bu tip insanlar Fransa sanatına da zarar verir.

Günlük tutmaya başlayan Nivel’in aslında savaş yanlısı olmadığını, savaşmadan yaşamak isteyen bir sanatçı olduğunu anlarız. Sanatçı kimliğiyle öne çıkan Nivel, Hitler’in yayılmacı

¹²⁴ Erenburg,a.g.e.,17

¹²⁵ Erenburg,a.g.e.,73

politikasını eleştirirken 1938 yılında Sovyet Rusya ile imzaladığı saldırmazlık anlaşmasını da onaylamadığını ifade eder:

Savaş içerde devam ediyor... Bu savaş kimin için gerekli bilmiyorum. Herhalde bize gerekli değil, Almanlara da gerekli olmadığını düşünüyorum, fakat bir seçim yapmak için çok geç. Hitler seçimini yaptı. Her şeyi, Bolşeviklerle anlaşma bile yaptı. Körlüğü beni şaşırtıyor. Varını yoğunu yeşil çuhanın üzerine atmaya hazır bir kumarbaz. Yakınlarını, vatanını, şerefini atıp her şeyi yitirince de kendini silahla vurmaya hazır...¹²⁶

(Продолжается война внутри... Не знаю, кому нужна эта война, во всяком случае не нам, думаю- и не немцам, впрочем выбирать поздно, выбрал Гитлер. Он пошел на все, даже на пакт с большевиками. Меня поражает его слепота, это азартный игрок, готовый бросить все на зеленое сукно- близких, родину, честь чтобы продувшись застрелиться...)

Almanya ile sosyal ve kültürel açıdan yakın olduklarını düşünen ve Hitler'i eleştirmekle birlikte Almanya'nın yanında yer alan milliyetçi Nivel, Fransız direnişçilerden mektup alır. Mektupta yazılarının artık kabul görmediği, bu denli Alman yanlısı olmasının hoş karşılanmadığı dile getirilir ve daha sonrasında bu konu üzerine direnişçilerden psikolojik baskı görmeye başlar Nivel. En sonunda Almanya'nın farklı cephelerdeki yenilgilerini haber aldıktan sonra bir aydınlanma yaşar ve Almanya taraftarı gibi görünmekten vazgeçmeye karar verir. Bu duygularını günlüğüne şöyle aktarır:

*“Bambaşka bir insan oldum ben. Temiz sanat dönemi sona erdi. Kan gerek, belki kendi kanım belki de sadece onların...”*¹²⁷

(Я стал другим человеком. Кончена эпоха чистого искусства. Нужно кровь, может быть моя, может быть только их...)

Bu satırlar Nivel'in acı savaş gerçeğini kabullenmek zorunda olduğunu gösterir.

Romantik bir tabiata sahip olan Nivel, artık savaş gerçeğiyle yüzyüzedir. Sanat ortamında itibar kaybeden bu kahramanların milliyetçi düşüncelerden uzaklaştığı konuşulmaktadır. Onun yaşadığı dönüşümü Lanse ile bir kafede otururken Almanya hakkında olumsuz sözler söylemesinden anlamak mümkündür. Lanse bu duruma çok şaşırır ve etraflarında onun Nivel ile oturduğunu göreceklelerinden korkar, fakat Lanse daha fazla dayanamayarak Nivel'e direnişçilerden ve Sovyet Rusya'nın kazanacağı zaferden korktuğu için mi böyle tavırlar sergilediğini sorar. Nivel de ona şu yanıtı verir:

41 yılında Bolşevizm'e karşı olan savaşı karşıladım bu doğru, fakat bu Almanların Batılılara karşı açtığı savaşı benimsediğim ve desteklediğim anlamına gelmez. Gazeteci

¹²⁶ Erenburg,a.g.e.,102

¹²⁷ Erenburg,a.g.e.,309

değilim ben şairim, sadece şair. Her türden kötülük yapabilecek insanların yazdığım yazıları kendilerine göre siyasal amaçla kullanmaya çalışanların suçlarının sorumlusu olarak sayılmam hiç doğru değil.

(В сорок первом я приветствовал войну против большевизма. Это правда. Но это и тогда не означало, что я приветствую войну рейха против западных держав. Я не журналист, Я поэт и только поэт. Я не могу отвечать за политическое использование различными шарлатанами моих образов.)¹²⁸

Lanse, onun Alman yanlısı olmadığını kabul eder gibi görünmez; bu da Nivel'i korkutur. Herkesin kendini kurtaracağını, bütün sorumluluğun şair Nivel'in üstüne kalacağını ve en kısa zamanda onu ele verip ondan kurtulacaklarını düşünür. Bunun üzerine bir arkadaşının yardımıyla İsviçre'ye kaçar ve Cenevre'ye yerleşir. Orada sıkıntılar çekerek yaşamını sürdürür ve bir daha Fransa'ya geri dönmez. Nivel, başlarda her ne kadar bir Fransız milliyetçisi gibi görünse de aslında ideolojik açıdan herhangi bir tarafta tam anlamıyla yer almayan tek kişidir.

Nivel'den sonra romanda sanatçı kişiliği ile karşımıza çıkan bir başka isim ise Fransız ressam Roje Samba'dır. Samba ressam kimliğiyle Paris toplumunda tanınan, yetenekli, yaşamını sanata adayan bir kişidir. Sanatı hararetle, kendini, unutturmasına seven, zenginlik ve ünü hor gören, usta bir ressam olsa da halk yığınlarına adını duyuramayan bir kahramandır.

Hayatını sanata adayan Samba, sanatı kendisi için bir hayata dönüştürür. Bunun nedenlerinden biri de Samba'nın hayatında başka biri olmamasıdır. Samba için gerçek aşk sanattır. Samba'nın resimleriyle ilgilenen Mado, Samba'nın hayatında ikincil konumdadır. Mado'ya ilgi duyar ancak bunun arkasında Mado'nun onun sanatıyla ilgilenmesi yatmaktadır. Tipik bir narsist kişiliğe sahip olan Samba, sanatının sevilmesi ile kendisinin sevilmesi arasında ilişki kurar.

Sanatçı kişiliklerde görülen bağıllık duygusu Samba'da da vardır. Sanatına delice bağlı olan Samba'nın Mado'ya da ilk başlarda aynı tutkuyla bağlandığı görülür. Sanatına ve Mado'ya yaptığı yatırım, onun hayatını inşa eden en önemli olgudur. Tutkuyla bağlanmışlık, kaybetme karşısında yıkılma duygusunu da beraberinde getirir. Mado, aslında Sergey'den hoşlanır. Bunu bir gün Samba'ya söyler ve ondan da kendilerini bu atölyede birleştirmelerini ister. Gerçekleri gören ve tutkuyla bağlı olduğu kadının kendisinden hoşlanmadığını anlayan

¹²⁸ Erenburg, a.g.e., 698

Samba, her şeyin artık noktalandığını düşünür. Sergey ve Mado gittikten sonra hava kararana kadar pencerenin önünden ayrılmaz, biraz sakinleşmeye başlayınca düşüncelerini şöyle ifade eder:

Samba düşündü: Kırk yaşında biri, mutsuz bir aşktan dolayı kurşuna dizilmez. Eğer, onu bu hayattan iterlerse başka bir hayat vardır; o hayatta aşk ilan etmeye gerek yok ve orada reddedilmeyle karışamazsın. O hayat verici değildir bir iç ateşte acılar ve bilgelikle yoğrulmuştur, o hayat ise sanattır.¹²⁹

(Самба подумал: в сорок лет от несчастной любви не стреляются. А если и выталкивают его из жизни, есть другая жизнь, там не нужно объясняться и не встретишь отказа, та жизнь не дана, она сделана- горением, муками, мудростью, это искусство.)

Samba, hayatını sadece sanata adanması gerektiğini, aşkın sanatın yanında geçici ve yüce olmayan bir ideal olduğunu anlar. Bu, aslında bir aydınlanma ve olgunlaşma anıdır. Her ne kadar gerçek hayatta kırılmış olsa da, mutlu olmanın, yaşamaya devam etmenin başka bir yolunu başka bir hayatta bulabileceğini anlar. Sanatla var olduğunu, onunla nefes aldığını her zor durumda sanata sığındığını söylemek mümkündür. Samba'nın kendi hayatını sanatla kişileştirdiği görülür. Sanat, içinde gerçek duyguları barındıran ve ona zarar vermeyen tek şeydir. Bu, bir bakıma onun için terapi biçimidir. Samba, bir bakıma ödünleme yaparak sanatla avunmaktadır.

Samba, bir yanıyla da gerçek bir Fransız milliyetçisidir. Arkadaşı Nivel Fransızlarla Almanların kültürel yakınlaşmalarını sağlamak için bir sergi organize eder. Usta ressam Samba'nın da resimleri ile bu organizasyona katkı sağlamasını ister. Samba oldukça sinirli bir tavırla Almanlara asla resim vermeyeceğini, Paris'te onları görmeye tahammül edemediğini, üstelik resimden de bir şey anlamadıklarını, onların resimden çok bombaya gerek duyduklarını öne sürerek Nivel'in isteğini reddeder. Bunun arkasında Fransa'nın Almanya karşısında güçsüz görünmemesi gibi bir istek de vardır. Arkadaşının onları düşman olarak görmemesine, Paris'te olmalarına rağmen hala durumları düzeltmeye çalışmasından oldukça rahatsızlık duyar ve savaş olgusunun yıpratıcılığını düşünür:

“Doğrusu insanlar alçak. Sanata inanıyordum, fakat onu insanlar yapıyor, üstelik insanlar için. Demek ki, sanat da pis bir lakırdı.”¹³⁰

(В общем люди сволочь. Я верил в искусство, но его делают люди и для людей. Значит, и это пакость.)

¹²⁹ Erenburg,a.g.e.,65

¹³⁰ Erenburg,a.g.e.,573

Hem savaş ortamı hem de arkadaşı Nivel'in tasvip etmediği davranışı Samba'yı bir sorgulama içerisine sürükler. Yaşamında ilk kez, merkez olarak gördüğü sıkı sıkıya bağlı olduğu, ikinci hayatı olarak adlandırdığı sanatından soğumaya başladığı hissedilir. Yaşama tutunma amacının onu mutlu etmediğine inanmaya başlar ve düşüncelerine ek olarak günün ardından gizli bir direniş teşkilatına katılması istendiğinde reddettiğini, böyle bir iş için çok becerikli olmadığını, çok konuştuğunu söylediğini aklına getirir. Samba şimdi sanatı sorgularken kendisini de sorgulamaya başlar. Bu zorlu savaş içerisinde neden bir şey yapmadığını, neden bu yaşına kadar yaşamını tek bir amaca bağladığını, cesaret edemediklerini, korkularını düşünmeye başlar. Savaşın ilerleyen zamanlarında silah seslerine artık katlanamadığını fark eder. Ülkesi için kendisi için bir şeyler yapmaya karar verir ve daha önce katılmayı reddettiği direniş teşkilatına gidip Almanlarla mücadele etmek istediğini dile getirir. Kısa süre içerisinde direnişçi Fransızların yanında yer almayı başarır.

Kısa süreli bir atış eğitiminden geçen Samba'nın yıllardan beri ilk kez kuşklarından, pervasızlıklarından, yavaş hareketlerinden, iç dünyasındaki karışıklıklardan kurtulduğunu söylemek mümkündür. Bambaşka biri haline dönüşür. Savaştan önceki yaşamında, mesleği ve statüsü gereği halktan uzak olan Samba şimdi o halkın içindedir; iri yarı, genç, yaşlı, kadın erkek, bir amaç uğruna aynı paydada birleşen, küfür etmeyi bilen, ekmeğin tadını alan, açıklıkla sınanmış, evlerden düşmanları tek tek çıkararak, duygulu şarkılar söyleyip yemyeşil çimenlere koşarcasına kanla yıkanmış bu insanların arasında Samba, artık onlardan biridir yabancılaşma çekmediği gibi insanlar tarafından çok sevilen birine dönüşür. Ona artık "Su aygırı" diye hitap ederler. Samba, bu benzetmeden çok hoşlanır ve burada bütün yaşadıklarını, gözlemlediklerini şöyle dile getirir:

*"Şimdi ise biz onları haklıyoruz. Tesviyeciler, çamaşır dikimi ile uğraşanlar, ressam Samba, namı diğer Suaygırı... Halkta büyük bir güç var; bunun farkına varmadan bütün ömrünü geçirebilir insan. Sönmüş olduğu söylenen bir volkan gibi, sonra ise kükremeye başlıyor."*¹³¹

(А сейчас мы их колотим- слесаря, белошвейки, художник Самба, он же Гиппо... Есть в народе большая сила, можно прожить всю жизнь и не заметить ее; это как вулкан, который объявлен потухшим, а потом бац.)

Samba'nın gerçek anlamda bir olgunlaşma ve aydınlanma yaşadığı görülür. Halktan uzak olmayı maharet zanneden Samba gider, yerine halkla iç içe olan, halkın arasına karışan, onlar gibi konuşan ve yaşayan biri gelir. Bu, bir bakıma onun Fransız milli benliğini yeniden ve daha güçlü olarak keşfetmesi anlamına gelir. Samba, yeni bir kişilik kazanır. Hayatın

¹³¹ Erenburg,a.g.e.,683

anlamını asıl şimdi bulunduğunu ve Erenburg'un sanatçının halkla içiçe olması gerçeğini Samba'yla vurguladığını da söylemek mümkündür. Almanlar için durum giderek zorlaşınca bir ateşkes imzalamaya karar verilir. Başta Samba olmak üzere Fransız halkı neşe içindedir. Herkes kazanılan bu zaferden oldukça memnundur.

Ateşkesten sonra mutlu bir şekilde atölyesine geri dönen Samba'ya burası dar gelir. Aslında Samba'ya dar gelen atölyesi değil geçmiş hayatında yaşadıklarıdır. Penceresinden eskiden hayranlıkla izlediği bu manzara şimdi savaş ve kan ile elde edilmiş bir zaferle allak bullak olmuş bir Paris'e dönüşmüştür. Ancak bütün olumsuzluklara rağmen Samba mutludur. Paris çok yara almış olsa da yine Paris'tir gözünde ve eskisi gibi Fransa'ya ait Fransa'nın göz bebeğidir. Kazanılan bu zafere katkıda bulunduğu için kendisiyle gurur duyar. Savaşı uzun ve karmaşık bir roman olarak görür ve bu karışık romanın içinde sayısız kahramanlardan biri olduğunu bilerek daha da mutlu olur. Samba uzun yıllar boyunca kendini arayan ve bunu sanat ile sıkı sıkıya bağlayan bir karakter olarak karşımıza çıksa da en sonunda asıl mutluluğun mücadele ile birlikte kazanılan Paris olduğuna karar verir ve Paris'ten hiç ayrılmayarak hayatına devam eder.

Samba'dan sonra romanda karşımıza çıkan bir başka isim de Alman iş adamı Rudolf Şirke'dir. Şirke Almanya'daki bir firmanın Fransa'ya yolladığı temsilcidir. Alman milliyetçisi olan, çalışkan, zeki ve mücadelecisi bir kişiliği bulunan Şirke; Dostoyevski, Nietzsche ve Spengler okuyan entelektüel bir insandır. Hitler'i sever ve onun kollarını havaya kaldırıp kendinden emin olarak konuşmasından çok etkilenir. Alman milliyetçisi olması ve Alman ideallerini paylaşması, liderine sadakat duymasını sağlar. Öyle ki birebir bağlantısı olmadığı halde kendini Alman ideallerinin yanında küçük bir insan gibi hisseder.

Şirke Nazizm'i savunmasına rağmen Fransa'da kabul görür ancak bir Fransız dostu değildir. Zaten Alman ideallerine sıkı sıkıya sarılması, onun başka millet ve milliyetlere karşı hoşgörülü bakmasını önler. Fransızların medeni bir millet olduğunu kabul eden Şirke, aynı zamanda bu millete karşı öfke hisseder. Bu düşüncelerini şöyle ifade eder:

Şirke yurttaşlarına defalarca Fransa'nın hor görülmeğe layık olduğunu söyledi. Ne geri kalmışlık, ne gevşeklik! Uzağı göremeyen, bir işe yaramayan çıkar ve küçük zevkler peşinde dolaşan insanlar, satılık gazeteler, geçici hükümetler, kült haline getirilmiş bir kayıtsızlık...¹³²

¹³² Erenburg,a.g.e.,70

(Şirke ne раз говорил своим соотечественникам, что Франция заслуживает презирения. Какая отсталость, расслабленность! Близорукие, ничтожные люди, которые поглощены наживой или своими мелькими удовольствиями, продажные газеты, эфемерные правительства, беспечность превращенная в культ...)

Şirke'nin az önce entelektüel bir tarafının olduğunu söylemiştik. Bu bağlamda şair Nivel'in kitaplarını da okur, onunla dostça ilişki kurar. Bu durum aslında onun Fransızlar tarafından kabul edilmesi için yaptığı bir komplimandır. Şirke Nivel'le konuşmasını bitirdikten sonra iç monologla içindeki gerçek duyguları şu sözlerle ifade eder:

Bu Nivel kuş beyinli bir adam.... sadece bir ciladan ibaret... Bunda şaşılacak bir şey yoktu aslında. Tarihin bu hanım evlatlarının her yanından kismet akıyordu; üzüm bağları, Nice şehri, altın rezervleri, Louvre Müzesi, neredeyse Afrika'nın yarısı... Yakında durum değişecek... Biz burada yalvarmayacağız. Onlar artık bize yalvaracaklar, işte o kadar!..

(Нивель изысканный карась, и только... Слов нет, лоск... Что тут не удивительного- им чертовски везло, это маменькины сынки истории- виноградчики, Ницца, золотой запас, Лувр, чуть ли не половина Африки... Скоро будет иначе... Только не мы здесь будем кланяться, а нам будут кланяться, вот как!...) ¹³³

Şirke, Fransızlara karşı, hem kıskançlıktan hem de aşırı milliyetçi duygularından dolayı olumlu duygulara sahip değildir. Onun bu duygularını Berti'ye söylediği sözlerde de açıkça görmek mümkündür:

“Yeni Avrupa’da Fransa’nın yeri mi? Sizin güzel bir atasözünüz var, keçiyi nereye bırakırsan orada otlar.”

(Место Франции в новой Европе? У вас есть хорошая пословица- коза щиплет траву там, где ее привязали.) ¹³⁴

Şirke'nin Fransa'da ticaret yapıp Fransa'ya bu kadar aşağılayıcı bir yaklaşımda bulunmasının arkasında ideallerini benimsediği Almanya'nın Avrupa'da kazanacağını düşündüğü zafer de vardır. Avrupa'da pek çok yeri işgal eden Almanya'nın durumu Şirke'yi çok memnun etmektedir. Almanya, bazı cephelerde yenilgi alsa da Şirke, Nazi'dir ve Nazizm'in ideallerine sonuna kadar bağlıdır. Şirke, Hitler'e ihanet etmeyeceğini bilir. Savaş başlamadan önceki hayatıyla şimdiki hayatı çok başkadır. Hitler ile birlikte zaferin tadını öğrenir. İktidar şarabından içer. Şirke'ye göre artık insan ya emrecek ya da itaat edecektir. Bu tespitlerle, Şirke'nin daha büyük bir ideale bağlanarak kendi benliğini oluşturduğunu düşünmek mümkündür. Toplumsal alanda kendini gösterebilmek, kimlik edinebilmek Şirke

¹³³ Erenburg, a.g.e., 72

¹³⁴ Erenburg, a.g.e., 181

için ancak Hitler'in ideallerine bağlanmakla mümkündür. Benliğini Nazilerin düşünceleri ile oluşturan Şirke, giderek narsist olur; Alman ırkıdan olmanın verdiği yücelik duygusunu toplumsal alanda yaşar. Narsisizm beraberinde yücelik ve üstünlük duygusunu başarılı olma duygusunu getirir. Eğer biri çok başarılı olursa çevresinde kendinden daha aşağı insanlar ister. Şirke'ye göre de Fransızlar, Almanlardan daha aşağı düzeyde insanlardır.

Şirke'nin sonu da sahip olduğu üstünlük psikolojisinin ortaya çıkmasıyla gerçekleşir. Almanya'ya dönmek isterken bir Alman birliği içinde kendisini savaşıırken bulur. Ormanlık alanda Ruslarla çatışan Şirke, sanki teslim olmak istiyormuş gibi kollarını kaldırır ve sol kolundan vurulur. Acısından daha çok niçin kollarını kaldırdığını ve bunun Hitler'e bağlı bir insana yakışmadığını düşünür. O, son nefesinde bile Alman ideallerine bağlı bir milliyetçidir ve şu sözlerle bunu destekler:

Neden ellerimi kaldırdım?.. Benim gibi eski bir Nazinin böyle bir anda, acemi gibi Führer'e ihanet etmesi mümkün mü? Birden Hitler uğruna yaşaması gerektiği aklına geldi. Paris'e girdik, Rusya'ya kadar uzandık diyebilmek için yaşamalıyım. Oralara kadar ilerledik, bir süre sonra tekrar uzanacağız... Bayrağı yetişen kuşağa iletmek gerek...¹³⁵

(Почему я поднял руки?.. Неужели в решительную минуту я, старый наци, предал Фюрера как примазавшийся мальчика? Вдруг ему пришло в голову, что он должен жить ради Фюрера. Мы были в Париже, были в России, были там и будем...Нужно передать эстафету следующему поколению...)

Şirke Almanya'ya dönmeden hayatını kaybeder. Şirke, roman boyunca tam bir Alman milliyetçisi olarak gösterilir, kendini beğenmiş ve kendine aşırı güvenen bir kahramandır ve bundan dolayı Şirke'de Hitler'in empoze ettiği özelliklerin neredeyse tümü mevcuttur tam bir Almandır demek mümkündür onun için. Yaşamında Hitler'den önce de Hitler'den sonra birçok zorlu durum yaşamış olsa da sonunda hiçbir çıkar gözetmeden kendini ülkesine feda eder.

Bu bölümde ele aldığımız Osip ve Leo Alper kardeşler, ideolojik, kültürel ve ekonomik açıdan birbirine benzemeyen kahramanlardır. Yahudi asıllı yazar Erenburg, burada iki kardeşin karşıtlıklarını verirken, kaderlerini belli noktalarda onlardan habersizce kesiştirir. Kendisi Yahudi asıllı olduğu için kendi yaşamından da kesitler ortaya koyduğunu söylemek mümkündür; yazar da tıpkı Leo gibi çok küçük yaşlarda ailesinden ayrılıp Paris'te yaşamak zorunda kalır, fakat onun gibi Rus kimliğini kaybetmez. Her bulunduğu ortamda gururla Rus olduğunu dile getirir. Osip gibi hem kimliğine, Yahudi olmasına sahip çıkmış, vatanının

¹³⁵ Erenburg,a.g.e.,639

çıkarlarını korumuş hem de üzerine düşen görevleri yerine getirmiştir. Diğer kahramanlar Sergey ve Berti, farklı dünya görüşlerine sahiptir, davranışları, savaş ve aşk karşısındaki yaklaşımları, sergiledikleri tutum ve davranışlar da buna göre şekillenir. Berti hem ruhsal anlamda hem de gerçek anlamda hayatını kaybeder ve direnişçi partizanlar tarafından öldürülür. Sergey de Berti gibi hayatını kaybetmiş olsa da onurlu bir şekilde temiz bir Bolşevik olarak, gönlü rahat bir biçimde huzura kavuşmuştur. Nivel ise hâlâ yanlış anlaşıldığını anlatmaya çalışır. Bütün bu yaşadıkları içinde değişmeyen tek şey Sovyet Rusya ve onun benimsediği ideolojik düşünce şekline bakış açısıdır. Nivel'in de tıpkı Fransa gibi ama özellikle de Almanya gibi kaybettiğini söylemek mümkündür. Vatanından uzakta, çok zor şartlar altında yaşamayı sürdürmeye çalışır. Fransız kahramanlardan farklı olarak gerçek anlamda kazanan kişi ise Samba'dır. Şirke de hayatını kaybetmiş olsa da Sergey gibi vatanına bağlı bir şekilde huzura kavuşmuştur demek mümkündür.

3.2. Kadın Kahramanlar

Fırtına'da Erenburg, Sovyet Rusya ve Fransa çerçevesinde Alman işgalini hem sosyal hem de ekonomik boyutlarıyla ortaya koyar. Bu çerçevede kadın kahramanlar, en az erkek kahramanlar kadar önemlidir. Sayı olarak erkek kahramanlara göre daha az olsalar da benzer karşıtlıklar bu kahramanlarda da görülmektedir.

Romanın temasına görünürlük ve somutluk kazandıran kahramanların eylem ve sözleri, onların kişiliğiyle yakından ilgilidir. Bu noktada romanda Fransız Mado ile Rus Valya ve Mado'nun annesi Marselina ile Sergey'in annesi Nina arasında kapitalizm ve sosyalizm etrafında bir karşıtlık vardır. Ayrıca bu kadın kahraman çiftleri, savaş karşısındaki tavırlarıyla da karşıtlık içerisindedir. İki farklı kuşağa mensup olan bu kadınlar, içinde buldukları sosyal sınıfın kültürel atmosferinde şekillenmiş olsalar da bazı değişimler yaşarlar. Mado bu değişimi en güçlü şekilde yaşayan kadındır, bir bilinçlenme ile kapitalist bir çevreden komünist direnişçilere katılır. Diğer kahramanlarda bu değişim Mado'da olduğu kadar güçlü değildir.

Valya, sıradan ve alt sınıftan bir Rus ailesinin kızıdır. 24 yaşındaki genç kadın, oyunculuk hayaliyle yanıp tutuşur. Moskova Sinema Enstitüsü'ne kabul edileceği günü bekler. Kiev'de yaşayan Valya bir süre sonra Moskova'ya oyunculuk yapmaya gider. Sanatla ilgilenen Valya, hayalcidir, gerçekleri göremeyen, idealini tutku haline getiren biridir. Valya'nın karşıt karakteri Mado Lanse, Valya'dan farklı özelliklere sahiptir. Paris sosyetesinin kendine özgü temsilcilerinden olan Marselina Lanse ve Moris Lanse'nin kızıdır. Sosyete mensup

olan bu kadın kahramanın yaşam biçimi ve alışkanlıkları da bu kültüre uygun şekilde biçimlenir. Mado'nun resim yeteneği oldukça kuvvetlidir ve sanatçı bir kişiliği vardır.

Valya, Rus; Mado ise Fransız milliyetini temsil eden kişilerdir ve romanda bu yönleriyle belirginlik kazanırlar. Ancak bu iki kadının ait oldukları milletle ilişkileri aynı doğrultuda değildir. Mado, Alman işgalinin ardından bir aydınlanma yaşadktan sonra Fransız halkının ve Fransa toprağının müdafaası için direniş örgütüne girerken Valya, Almanya'yla savaş karşısında, Rusya'da günlük rutinine devam eder. Bu iki kadın kahramanın farklı noktaları olsa bile onları birbirine yaklaştıran ortak nokta sevdikleri adamdır: Mühendis Sergey Vlahov. Valya ve Mado, Sergey'i farklı biçimlerde sever; Valya, Sergey'i bir tutku nesnesi haline getirirken Mado, ona tutkuyla bağlanmaz, aşkı kendi normal doğası içinde yaşar.

Mado ile Sergey, Paris'te Mado'nun babasının verdiği bir davette karşılaşır ve Mado Sergey'in kendisine tepeden baktığını hisseder. Gururlu bir kadındır ve onun bu davranışı karşısında Rusların genel tavrının böyle olduğunu düşünse de Mado Sergey'i değerlendirirken bir önyargı içindedir. Aslında Sergey üzerinden Ruslara karşı bir önyargı içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Mado'nun bu düşünceleri belki de 1812 yılında Rusya'nın Fransız lider Napolyon üzerine kazandığı zaferden rahatsızlık duyduğuyla ilişkilendirilebilir.

Valya ile Sergey, Moskova'da, ortak bir arkadaşlarının doğum gününde karşılaştıklarında sanatla ilgilenen Valya, Sergey'i mühendisten daha çok bir şair ya da aktöre benzetir ve onunla arkadaşlık etmek ister. Her iki kahramanın Sergey'i gördüğünde değerlendirme biçimi iç dinamikleri çerçevesindedir. Mado, Sergey'e daha gerçekçi ve tarihsel kategorizasyon düşüncesiyle yaklaşır, fakat düşsel anlamda zengin bir yaşantısı olan Valya, Sergey'i bir kurgu kahramanına benzetir. Ayrıca Mado'ya kıyasla Valya, daha yüzeysel değerlendirmelerde bulunur, bunun nedeni de gençliğinin verdiği duygu yoğunluğudur. Oysa Mado, Sergey'e, Rus olmasından dolayı önyargı içerisindedir ve bu doğrultuda genellemeler yapar. Mado, ressam arkadaşı Samba'nın yanına gittiğinde Sergey'in kendisini hoppa bir Fransız kızı ve bir kukla bebeğe benzettiğinden yakınır. Bu noktada da milliyeti ve içinde bulunduğu toplumsal sistem, Sergey'i ne kadar sevse de değerlendirmede bir ölçüt olarak öne çıkar.

Mado, Sergey'le birkaç kez buluştuktan sonra önyargılarını aşar ve Sergey'den hoşlandığını ifade eder. Hoşlanması ve âşık olması için onu tanınması lazımdır, bu da Mado'nun mantıklı ve gerçekçi bir kadın olduğunu ortaya koyar. Ancak hayalci Valya için durum tam tersidir.

O herhangi bir mantıksal değerlendirme yapmaksızın ona hislerini coşkun bir şekilde sergiler. Mado, bir süre sonra, belki de aralarındaki aşılmaz engelleri gördüğü için Sergey'den ayrılmak istediğini bir mektupla bildirir. Bir yandan da Sergey'le Rusya'ya gidebileceğini düşünse de bunun gerçek dışı bir fikir olduğunu kabul edip bu düşüncesinden hemen vazgeçer. Sergey'in de Mado ile aynı düşünce içinde olduğu görülür. Sergey de Mado'yu Moskova'ya götürmek ister, fakat Mado'nun Paris'te olan rahat ve konforlu yaşamını Sovyet Rusya'da bulamayacağını ve bu nedenle de orada yaşayamayacağını ve mutsuz olacağını düşünür, kendi içinde bu düşüncelerini şöyle ifade eder:

Ama yabancı, tek dostun olmadığı, ancak yokluğunda, gerekliliği duyulunca aranan hayatın bütün ayrıntılarını bulamayacağı bir ülke de Mado ne yapacaktı?.. Mado nasıl yaşayabilirdi? Genç kızın Paris panayırında laterna dinlerken gözünün önüne getirdiği hayatın, çok başka onun düşündüğü gibi olmadığını biliyordu Sergey. Daha yaşlıydı, daha çok şey yaşamıştı. İkisi için de düşünmesi gerekiyordu, Mado'yu resimlerinden, Paris ışıklarından, neşesinden ve kederinden nasıl çekip alabilirdi?¹³⁶

(Но что станет с Мадо в чужой для нее стране, без друзей, без тех мелочей жизни, которые замечаешь только когда их нет и когда они становятся необходимыми?.. Как сможет жить Мадо? Он знает жизнь не такой, какой она кажется, когда слушаешь шарманку на парижской ярмарке. Он старше, больше пережил. Он должен рассуждать за двоих. Как оторвать Мадо от этих огней, от ее картин, от веселья и грусти Парижа?)

Savaş, romanda erkek kahramanlarda olduğu gibi kadın kahramanların da hayatlarını etkiler. Özellikle de aşk ilişkilerinde savaş, ideoloji ve milliyet; bir set olarak kişilerin birbirine yaklaşmasını engeller. Mado, bu durumun farkındadır ve eğer savaş gerçekleşirse zaten Sergey ile ayrılacaklarını bilir. Ülkeleri için taraf olmak zorunda kalan âşıklar, aşk duygusunun önüne milliyetlerini koymak durumunda kalacaklardır. O dönemin Fransa'sında halk Almanya'nın yanında yer almak isterken Sovyet Rusya, tamamen Almanya karşısında olacaktır. Mado ve Sergey'in aşkı da bu kamplaşmaların getirdiği fırtınada kaybolacaktır.

Erenburg'un romanda Mado ve Sergey aşkının bitmesi yönündeki düşüncelerini genellikle Mado üzerinden okuyucuya aktardığı görülür. Mado ile Sergey arasındaki aşkın imkânsızlığını ise yazar, şu sözleriyle ifade eder: "*Fırtına'yı yazarken, bütün romantizmden uzaklaşmak istedim ve bir çıkış yolu buldum. Mado ve Sergey aşkı 'ölüme mâhkum' bir aşk olmalıydı.*"¹³⁷ Yazarın deyimiyile Mado ve Sergey aşkı ölüme mâhkum bir aşk olsa da,

¹³⁶ Erenburg,a.g.e.,85-86

¹³⁷ Berar,a.g.e.,183

Erenburg, roman boyunca Valya- Sergey aşkıdan çok Mado- Sergey aşkına yer verir. Bu nedenle de roman yayımlandıktan sonra çeşitli eleştirilere maruz kalır. Erenburg, romanını bitirdikten sonra Moskova'da bir komiteye katılır. Yazar, burada İosif Stalin ile karşılaşır. Stalin de romanı ile ilgili bazı eleştiriler duyduğundan bahseder ve bu konuyu yazarla paylaşır. Erenburg, Stalin'e bu durumu şöyle açıklar: *“Eleştirilere göre romanımda hatalar mevcutmuş. Başkahramanlardan biri sayılacak Sergey Vlahov, bir Sovyet insanı nasıl olur da bir Fransız kadınına âşık olur, bu alışılmıştın dışında bir durumdur ve bu nedenle romanımda gerçek kahramanlar yokmuş.”*¹³⁸ Stalin bu sözleri duyduktan sonra şiddetle itiraz eder ve şöyle der: *“Bu Fransız kadın benim hoşuma gitti. İyi bir kadın! Ayrıca gerçek hayatta böyle insanlar var”*¹³⁹ Her ne kadar yazar, bu konu ile ilgili eleştiriler almış olsa da Stalin'in onu desteklediği görülür.

Sergey Moskova'ya döndükten sonra Valya Sergey'le Moskova'da daha sık görüşme şansını yakalar ve bu konuda Valya Mado'dan daha şanslıdır. Valya ve Sergey aynı milliyete mensupturlar ve bu onları birleştiren bir unsurdur. Valya'nın Sergey'le sık bir şekilde görüşmesi, Valya'yı etkiler. Tutkusallaştırdığı aşk, bedeninde değişiklikler oluşturur. Gözler parlar, neredeyse her gün Sergey'i evinde ziyaret eder. Moskova'dadır, oyunculuk eğitimi almaktadır ve aşk yanı başındadır, fakat bu mutluluk Valya için oldukça kısa süreli olacaktır.

Oyuncu olmayı düşleyen ve bunu ana ideali haline getiren Valya'nın böyle bir yeteneğinin olmadığı çok kısa bir süre sonra ortaya çıkar. Yaşlı bir yönetmen bu durumu açıkça Valya'ya söyler. Bu acımasız gerçek, Valya'yı çok üzer, bundan dolayı Valya, hayalinden vazgeçer ve pes eder, ani bir kararla yaz için Kiev'e gider, fakat Valya kimseye gerçeği anlatamaz. Ertesi gün tekrar Moskova'ya giderek Sergey'e neler yaşadığını anlatır ve bu olaydan kısa bir süre sonra da evlenirler. Evliliğini mektupla haber verdiği anne babası, bu durumu hoş karşılamaz:

*“Felaket! Nasıl olurda mühendis Vlahov ile evlenir, şimdi kocasını cepheye yollayacaklar.”*¹⁴⁰

(Какая беда! Как она вышла замуж за инженера Влахова. Теперь пошлют его на фронт.)

¹³⁸ İnternet:Zagadka Erenburga, <http://magazines.gorky.media/znami/2007/10/zagadka-erenburga.html> adresinden 05.02.2019 tarihinde alınmıştır.

¹³⁹ İnternet,a.g.e.

¹⁴⁰ Erenburg,a.g.e.,216

Annesinin “uykulu kız” olarak adlandırdığı Valya’nın öngörüden uzak olduğunu ve yine hayallere kapıldığını söylemek mümkündür. Sergey cepheye yollandığında ise Valya gerçeğe karşılaşır ve yalnız kalır. Sovyet kadını için tipik olan bu durum, romanda çok fazla detaylandırılmadan verilir. Yazar, Valya’nın bu olay karşısındaki sessizliğini derin bir üzüntünün belirtisi olarak kullanır.

Bütün bu olaylar karşısında Mado ve Valya’nın verdiği tepkiler de birbirinden farklıdır. Mado, her hareketini kontrol etmeye çalışan, daha ihtiyatlı, açık sözlü ve mantıklı bir kahraman olarak kurgulanırken Valya, daha çocuksu, etrafında gerçekleşen olaylara kayıtsız, ani duygu değişimleri yaşayan, yaşadıklarını hafızasından çabuk silen ve gerçekleri göremeyen bir kahraman olarak yer alır.

Mado, Sergey ile ayrıldıktan sonra içine kapanır. Üzüntüsünü içinde yaşarken Alman birliklerinin Paris’e kadar yaklaştığını öğrenir. Mado yavaş yavaş yaklaşan fırtınayı sezinlemeye başlar ve etrafında yaşanan olayları sorgular:

Bu üzüm bağları neye yarar?.. İnsanlar, limuzini verip yerine bir bidon bir benzin alıyorlardı. Dükânlarını, evlerini, tablolarını geride bırakıyorlardı. Şair ise bir bardak su için küfürler savuruyordu etrafına. Herkes elbiselerini çıkarmıştı sanki Fransa çırılçıplaktı... Yaşamak için; insanlara başka şeyler gerekli, ekmek gerekli, ve belki de biraz kan...¹⁴¹

(Зачем виноградники?.. Люди отдают лимузин за бачок с горючим. Они бросают все- лавки, дома, картины. А поэт ругается из-за стакана воды. Все будто разделись, Франция- голая... Люди живы другим- хлебом, может быть еще кровью...)

Mado’nun bu sözleriyle Erenburg, kapitalist düzenin olumsuz yanlarını vurgular. Bu sözlerin Mado gibi Fransız sosyetesinden bir kadının ağzından dökülmesi ise dikkat çekicidir. Mado bu gördükleri karşısında Almanya’nın ortak düşmanları olduğunu anlar ve aydınlanmaya başlar. Sergey’in ortak bir düşmanımız var, fakat Paris uyuyor sözlerini hatırlayarak Almanların karşısında durmak gerektiğini düşünür ve çevresindeki insanların bunu anlamamasını yadırgar. Bir sorgulama süreci yaşarken kalbindeki boşluktan yararlanarak kendisine açılan Berti’yi reddeder. Ancak Berti’nin ısrarlarına dayanamayarak onunla evlenir. Ancak içinde Sergey’den kalan boşluk dolmaz. Samba’nın da söylediği gibi Berti, ona uygun bir eş olmasa da evlenir ve kendini sorguya çekerek artık kendisinin de diğerleri gibi olduğunu hisseder. Sorgulamacı kişiliği yine devrededir; kendisini, ailesini,

¹⁴¹ Erenburg,a.g.e.,139

etrafında gelişen olayları sorgulamaya devam eder. Bulunduğu ortama ait olmadığı o kadar belliyken gerçekleri dile getirmeyi o an için tercih etmez, belki doğru zamanı beklemekte belki de cesaret edememektedir. Adım adım içine sürüklendiği mutsuzluk girdabı, onu her geçen gün daha da derinine çekerken yaşayacağı olaylar Mado'nun zincirlerini tamamen kırmasına yardımcı olacaktır.

Evlendikten sonra Berti'den adım adım uzaklaşan Mado'nun Fransa'nın çıkarlarını düşünmesi bu duygularının esas nedenidir. Mado'nun Berti'yi sevmemesinin arkasında Berti'nin Almanlarla işbirliği yapması ve maddeci bir kişiliğe sahip olması da vardır. Oysa Rus olsa da Sergey, maddeye değer vermeyen, insana değer veren bir kişidir ve Mado'nun Sergey'i sevmemesinin esas nedeni de budur. Bir gün, Berti tarafından yemeğe davet edilen Alman Şirke'nin Fransızları hedef alarak söylediği kötü sözlerden sonra Mado yemeği terk eder. Berti Mado'nun arkasından gelerek onu teskin etmeye çalışır. Ancak Mado'nun Berti'ye olan tepkisi oldukça serttir:

“Bana dokunmayın! Sizi öldüreceğimden korkuyorum...”¹⁴²

(Не нужно меня трогать! Я боюсь, что я вас убью...)

Mado'da bir süredir gerçekleşen değişiklikler, bir bakıma onun olgunlaşmasını sağlar. Genç kadın, yemekteki olayla birlikte bir kırılma yaşar. Özellikle kendi evinde kendi milletine karşı söylenen bu onur kırıcı sözler karşısında eşinin tepki vermemesi bardağı taşıran son damla olur ve o gece Mado Berti'yi terk eder ve bir daha da dönmez.

Valya ve Mado'nun hayatları; Sergey ayrılığından ve savaştan farklı şekillerde etkilenir. Mado, ülkesini düşünerek cepheye gitmek isterken Valya, cepheye gitmeye cesaret edemez. Ancak yine de ülkesinin yararına bir şey yapmış olmak için bir silah fabrikasında çalışmaya başlar. Bu arada günlük hayatının rutinini eskisi gibi devam ettirir. Ev, çalışma heyecanı, günlük sıradan olaylar, kış hazırlığı, bir çuval patates satın almak gibi şeyler adeta onun ilacıdır. Bunlarla meşgul olarak bir bakıma zihnini kaybettiği şeyler karşısında oyalar. Ne savaş ne de ülkenin içinde bulunduğu durumla ilgilenen Valya'nın tek bir kaygısı vardır; Sergey'in nasıl olduğu.

¹⁴² Erenburg,a.g.e.,182

Daha dirençli ve amacı uğruna her şeyini feda etmeye hazır bir kadın olan Mado zorlu bir yolculuğun başındadır. Bir süre göçebe hayatı yaşadktan sonra Fransa'da direniş örgütleyen komünistlere katılır:

Mado bağlantı kurmakla görevliydi. Dış görünüşü kimsede kuşku uyandırmıyordu. Anında aptal bir köylüye, bayağı hareketler yapan bir kadına ya da kıyafetine düşkün bir genç kıza dönüşebilmesi mümkündür. Hızlıca görünüşü, davranışı, konuşması değişir, sosyetik, yapmacık tavırlı, saf olmayı bilirdi; babasının can çektiğini öne sürüp ağlayabilir, moda olan saç tuvaletleri hakkında gevezelik edebilir, ne durumda olursa olsun kalabalığın içinde kaybolurdu.¹⁴³

(Мадое- связная. Ее вид не вызывает подозрений. Она может превратиться в деревенскую дурочку, в девицу легкого поведения или барышню, занятую нарядами; она быстро меняет и одежду, и манеры, и словарь; умеет быть светской, жеманной, простодушной, плакать, говоря, что ее отец умирает, болтать о модных прическах, найтись в любой остановке, затеряться в толпе.)

Erenburg, bu satırlarda aslında gerçek aktrisin Mado olduğunu kanıtlar. Mado'nun yetenekli bir oyuncu olduğu savaş sırasında ortaya çıkar. Valya ise hayatı boyunca oyuncu olmak istese de onda böyle bir yetenek mevcut değildir, bu da ikili arasında ilginç sayılabilecek bir karşıtlıktır aslında. Ayrıca bu satırlar Mado'nun oyunculuk yeteneğini ortaya koymanın dışında onun ülkesinin içinde bulunduğu durum karşısında nasıl davranacağını, ne gibi fedakârlıklar yapacağını da bir göstergesidir.

Direnış örgütünde heyecanla çalışan Mado, yeni görevler almak için bekler. Bu, onun için o kadar önemlidir ki, Almanlarla işbirliği yapan eski eşi Berti'nin öldürülmesine bile yardım etmesini sağlar. Almanya yanlısı olan Fransızların öldürüleceğı listeye Mado, Berti'nin de adını ekler. Bir zamanlar onu öldürmekten korktuğunu söyleyen Mado bu düşüncesini gerçekleştirmiş olur böylece. Örgüt içindeki arkadaşı Joset ile bir hücreye benzeyen bir odada buluşan Mado, burada yeni saldırı hazırlıklarının planlarının detaylarını ve direnişe tam anlamıyla katılmak için silah kullanmayı da öğrenir. Bu durum, aslında Mado için bir motivasyon kaynağıdır. Sevdiği adam Sergey'den ayrılan, eşinin düşmanla işbirliği yaptığını öğrenen genç kadın, bu faaliyetleri ile hayata tutunur demek mümkündür. Bildiri dağıtan, silah taşıyan, trenleri havaya uçuran, ormanlarda gizlenen, depoları ateşe veren Mado, kendini artık yalnız hissetmez. Bu faaliyetlerin tamamı genç kadının ontolojisi için önemlidir, onun benliğini gerçekleştirmesi için bir paya sahiptir.

¹⁴³ Erenburg,a.g.e.,438

Günlük hayatına olduğu gibi devam eden Valya, psikolojisini düzeltmek üzere kitaplara sığınır. Daha önce tiyatroyu bir kaçış mekanizması olarak gören genç kadın, her ne kadar tiyatrodan uzak olsa da *Hamlet*'i okuyarak bir nebze sanatı ve tiyatroyu içinde duyumsayarak şu iç monoloğu yapar:

*“Karar vereli çok oldu. Oyuncu olmayacağım. Sergey’den önce bu aptal hayale bağlanabilirdim, hayatta yerimi bulamıyordum... Şimdi her şey değişti. Savaş yakında sona erecek. Sergey geri gelecek... Gerçek olan bu...”*¹⁴⁴

(Все давно решено- актрисой не буду. До Серезжи могла цепляться за глупую мечту, не находила место в жизни... А теперь все иначе, скоро кончится война. Вернется Серезжа... Это и есть настоящее...)

Sanattan aşka kaçan Valya, aslında gerçeklerle yüz yüze gelmekten korkar. Gerçek olan savaştır ve savaşın yaşandığı ortamda bununla mücadele ederek doğru safta yer almak önemlidir. Oysa Valya, hayalci kişiliğinden ötürü bunu yapamaz.

Savaş gerçeği yanı başında olsa da savaş onu farklı şekillerde örneğin eşini kendisinden alarak etkilese de, Valya, kendisini her şeyin güzel olacağına inandırır. Gerçeklerden kaçsa da kader kendi ahengi içerisinde işlemeye devam eder. Savaş, anne ve babasını ondan alır. Bundan daha acı bir gerçek vardır ki babası ölmeden önce Almanların hizmetine girmiştir. Bu olay Valya ve Mado’nun Sergey’den sonra yaşamlarında önem arz eden kişilerin ülkelerine ihanet etmiş olmaları iki kadının yaşadığı bir diğer ortak nokta olarak sayılabilir. Valya her ne kadar savaş gerçeğine uzak olsa da babasının vatana ihanet etmiş olması onu ciddi derecede sarsar. Yemeden içmeden kesilen genç kadın, artık tam anlamıyla kendini sorgulamaya başlar ve pişmanlıklarıyla yüz yüze gelir. Bu, onun için bir kırılma noktasıdır ve bu andan itibaren arkadaşları ve sevdiği adam Sergey gibi üzerine düşeni yapmadığını düşünür ve kendini şöyle sorgular:

*“Şimdi Raya, Boris gibi, Sergey gibi savaşıyor, ben de çalışıyorum tabii, ama onların yaptıklarıyla kıyaslanır mı ?”*¹⁴⁵

(Рая воюет, как Боря, как Серезжа. Конечно, я работаю, но разве можно сравнить?)

Mado, Valya’nın cesaret edemediğini yapar, tam anlamıyla cephede olmasa da direniş grubunda savaşın gerçek yüzüyle tanışır ve mücadele eder. Sevdiği adam ile aynı inanca, mutlak zafer inancına hizmet eder. Sergey ve Mado birbirlerinden uzakta olsalar da kendilerine ait yeni hayatlar kursalar da aralarında olan bağ giderek daha da güçlenmekte

¹⁴⁴ Erenburg,a.g.e.,534

¹⁴⁵ Erenburg,a.g.e.,655

onları birbirinden ayırmamaktadır. Bu da aynı düşman karşısında farklı ülkelerde olsalar da insanların duygu, eylem ve ruhsal anlamda birliktelik oluşturabilecekleri anlamına gelmektedir.

Mado'nun erkek kardeşi, cepheye gittiğinde Rusya sınırlarına kadar ilerler ve burada Sergey ile karşılaşır. Mado'nun direniş örgütüne katıldığını öğrenen Sergey, buna hem şaşırır hem de sevinir. Sosyetenin içinde bulunan kapitalist bir ailenin kızı olarak tasavvur ettiği Mado'nun böylesi bir direniş içinde olması karşısında mutlu olan adam, onunla aynı yöne baktığı ve aynı düşman için savaştığından çok memnundur ve Mado'nun nasıl değiştiğini içinde yaşadığı duygu değişimlerini şöyle ifade eder:

Yitirdim mi Mado'yu? Onu buldum mu? Hiç bilmiyorum. Tabii ki buldum! O sadece canlı değil o bizimle birlikte. Gözümün önüne getirmekte zorlanıyorum. Mado direnişte. Demek ki savaş her yerde aynı korkunç... Neden Mado'dan şüphe ettim? Onu rahatına düşkün biri olarak var sayıyordum. Zaman zaman bana yabancı gelirdi. Oysa düşündüğümde daha yakındı.¹⁴⁶

(Сам не знаю- потерял я Мадо или нашел? Конечно нашел! Она не только жива, она с нами. Трудно себе это представить- Мадо в подполье. Значит, война повсюду такая же страшная... Почему я сомневался в Мадо? Считал ее неженкой. Минутами она мне казалась чужой. А была ближе ко мне, чем я думал.)

Mado da arkadaşları ile direniş grubunun yeni işlerini konuşurken Sergey Vlahov adında bir Rus'tan bahsedildiğini duyar. Sergey'in cepheye savaştığını öğrenir ve mutluluktan bağırılmak için kendini zor tutar ve içinden düşüncelerini şöyle geçirir:

“Mado gülümsemeye devam ediyordu. Mucize gerçek bir mucize! Yaşadığını hissediyordum. Sanki Sergey ona dün bir telgraf yollamış gibi geliyordu. Tatlı tatlı gülümseyerek onu düşünüyordu.”¹⁴⁷

(Мадо продолжала улыбаться, что настоящее чудо! Я чувствовала, что он жив. Ей казалось, что не позже чем вчера он послал ей телеграмму. Нежно улыбаясь, она думала о нем.)

Savaş her ne kadar ayırıcı bir olgu olsa da Mado ve Sergey için birleştirici bir özelliktir. Hiç kavuşamayacak olsalar da aşklarının sınırları aştığı görülür çünkü ikisi de cephededir ve vatanları için savaştıklarıdır. Mado Sergey ile ilgili bir şey öğrenebilmek için sohbetin geçtiği yere doğru yönelir. Sergey'in evlendiğini öğrenir, fakat bu durum karşısında üzülmez ve kıskançlık hissetmez. Bu noktada sevindiği tek şey Sergey'in hayatta ve yanında

¹⁴⁶ Erenburg,a.g.e.,509

¹⁴⁷ Erenburg,a.g.e.,624

olmasıdır. Savaşın son demlerinde Mado Paris'e geri döner ve yaşamına kaldığı yerden devam eder.

Savaşın seyirinden dolayı Moskova'dan ayrılmak zorunda kalan Sergey, son bir kez Valya ile Moskova'da görüşür ve bu Valya ile Sergey'in son görüşmesi olur. Valya, Sergey cepheye gittikten sonra onun ölüm haberini aldığı anda savaşın acı yüzüyle bir kez daha karşı karşıya gelir. Hayata tutunduğu adam yoktur artık. Cepheye gitmese de Almanlara karşı Mado gibi aktif mücadele vermese de Valya, 9 Mayıs 1945 sabahı evinde otururken Moskova Radyo'sundan "zafere kazanıldı" sözlerini duyar duymaz hemen Kızıl Meydan'a koşar. Oradan geçen askerlerin arasında gözleri Sergey'i arar kocası artık hayatta olmasa da Valya, Sergey ile gizlice buluşmuş gibi kendini çok mutlu hisseder. Hayatının geri kalanını da Moskova'da geçirir.

Romanda karşımıza çıkan bir diğer karşıt kadın kahramanlar ise Mado Lanse'nin Fransız annesi Marselina Lanse ve Sergey Petroviç Vlahov'un annesi Rus Nina Georgiyevna'dır. Bu, bir anlamda önceki kuşak kadınların karşılaştırılmasıdır. Yazar, bu iki kadın kahramanın da karşıtlıklarını birkaç farklı yönden vermektedir. Göze çarpan ilk karşıtlık, bu kadınların farklı sosyal sınıflara mensup oluşları ve yaşam biçimleridir.

Orta halli bir Rus ailesinden gelen ve öğretmen olan Nina Georgiyevna, oğlu Sergey yedi yaşındayken komünist hareketin içine katılır. Bu özellikleri ile Fransız Mado'ya benzemektedir. Bu iki kadın da mücadelecilik kimliğiyle romanda yer alır. Mado'nun annesi Marseline Lanse, sanayici bir babanın kızıdır ve zengin, sosyetik çevrelerde yaşamını sürdürmüştür:

*"Marselina'nın güzel olduğu söylenemezdi, fakat çekiciliğinde kendine özgü bir tabiiği vardı içinde. Yalnızdı, düş dünyasında yaşardı."*¹⁴⁸

(Нельзя было назвать Марселину красавицей, но была в ней прелесть непосредственности, своеобразие. Одинокая, жила в мире вымысла.)

Sanat ve sanatçılara hayran olan Marselina da Valya'ya benzemektedir İki kadın kahraman arasında hayalci olma, gerçeklerle yüzleşememe bağlamında benzerlikler mevcuttur.

Babası zengin olan Marselina, çalışmaya ihtiyacı olmadığı için sanatla daha fazla ilgilenir, yani Nina gibi hayata tutunmak ve ailesine faydalı olmak durumunda değildir, zaten böyle bir ihtiyaç da hissetmez. Marselina, hayalci kişiliğinin etkisi ile bir davette karşılaştığı ve

¹⁴⁸ Erenburg,a.g.e.,10

kendisini etkileyen mühendis Moris Lanse ile ailesinin karşı çıkmasına rağmen evlenir. Hayatını refah ve varlık içinde sürdüren Marselina gibi bir hayatı olmayan Nina'nın eşi genç yaşta tüberküloz hastalığına yakalanır. Omzuna sorumluluklar binen Nina, bir yandan kocasına bakarken diğer taraftan çocukları ile ilgilenir. Eşi öldükten sonra ayakta kalabilmek için gündüzleri enstitülerde ve okullarda Fransızca dersler verir, geceleri ise çok sayıda çeviriler yapar.

Nina ve Marselina'nın sınıf farklılıkları ve buna bağlı olarak yaşam biçimleri birbirlerinden oldukça farklıdır. Marselina daha rahat bir yaşam sürerken Nina, zorluklara göğüs germeye çalışan çocuklarına hem annelik hem babalık yapmak zorunda kalan bir kadındır. Marselina da bir annedir, Mado dışında bir de oğlu Lui vardır ama çocukları da anneleri gibi rahat ve huzurlu bir ortamda oldukları için Nina'nın çocukları gibi herhangi bir zorlukla karşılaşmamışlardır. Erenburg, burada önceki kuşak üzerinden yine kapitalist Avrupa'yla, sosyalist Rusya'yı kıyaslama olanağı bulur.

Marselina'nın hayalci kişiliğini ortaya koyan somut olaylardan biri, babasının ölümünden sonra mal varlığını yöneten eşinin yüzünden şirketin maddi sorunlar yaşamasına karşın hayatı tozpembe görmesidir. Bu sıkıntılar karşısında bile kayıtsız kaldığı görülür. Bu yönüyle savaş gerçeğini göremeyen Valya'ya çok benzer. Oysa Nina, eşinin ölümünden sonra hayata tutunmak için tıpkı Mado gibi mücadele içinde olmuş, gerçekleri olduğu gibi, tüm somutluğuyla algılamıştır. Bu iki kadın kahramanın savaş karşısındaki tutumları da gerçeği algılama biçimleriyle paralellikler arz eder. Marselina, çevresinde çok sık duyduğu "savaş" kelimesinden ciddi rahatsızlık duyup bu durumu kabullenmek istemezken Nina, savaş olsa bile düşmanın Moskova'yı alamayacağından emindir, fakat Nina'nın kızı Olga savaş konusunda oldukça endişelidir. Moskova'ya ülkesine ne olacağını düşünmekten kendini alamaz. Nina kızının korkularını teskin etmek ister. Savaş ortamında kendisi gibi ülkesinin de zorlukların üstesinden gelebileceğine inanır ve kızına şöyle der:

*"Sen üzülme Olga. Moskova'yı alamayacaklar, ben bundan eminim."*¹⁴⁹

(Ты не огорчайся Оля. Москвы они не возьмут, я в этом убеждена.)

Eşi savaştan bahsettiğinde Marselina, bu gerçeği reddeder. Oğlu Lui'nin cepheye gitmesini, savaşmasını arzu etmez. Oysa Nina, korku hissetse bile oğlu Sergey'in vatan savunması için cepheye olmasının gerekliliğinin bilincindedir. Nina, savaşın ortaya çıkardığı ıstırapları

¹⁴⁹ Erenburg,a.g.e.,249

savaşın olumsuz etkilerine maruz kalmış olan insanları teskin etmek suretiyle cephe de o insanların yanına giderken, Marselina, ailesiyle birlikte Paris'i terk ederek Bordeaux'a yerleşir. Marselina yaşamının son demlerinde savaş gerçeği ile yaşamayı reddetmeye devam eder. Sakin, vurdumduymaz, gerçekleri göremeyen ve her şeye rağmen mutlu bir kadın olan Marselina giderek sinirli bir yapıya bürünür, endişe ve korku içindedir. Savaş gerçeğini kabullenmekte zorlansa da bu süre içinde yaşadıklarından sonra bir kırılma yaşadığı görülür. Nazlı, çitkırıldım olan bu kadın kahraman etrafında, ailesinde gerçekleşen olayları fark ettiğinde ise artık çok geçtir:

Yağmurlu, bulanık bir günde Marselina öldü. Can çekişerek öldü ama bu kez her şeyin farkındaydı. Yakınlarını böyle zor zamanlarda yalnız bırakıyordu... Lui ortada yoktu. Belki de ölmüştü. Mado uzun zamandır yaşamıyordu. Moris ise yaşlı bir adama dönüşmüştü. Fransa da uzanmış kendisi gibi ölüyordu... Eğer Lui geri dönerse, söyle ona... sözlerini bitiremedi ve bunlar onun son sözleri oldu.¹⁵⁰

(На мутной заре дождливого дня скончалась Марселина. Умирала она мучительно но этот раз сознавала все. В какие часы она оставляет близких... Луи пропал, может быть убит. Мадю давно не живет а Морис прератился в старика. Франция лежит и умирает как она... Если Луи вернется, скажи ему... Она не смогла договориться; Это были ее последние слова.)

Bu satırlarda yazarın Marselina'nın ölümünü ve fark ettiklerini Fransa ile kişileştirerek verdiği görülür. Marselina ile Fransa'nın kaderini birleştirerek anlatır. Fransa, tıpkı Marselina gibi rahat, mutlu ve huzurludur ve savaş ile bir anda yıkılır. Başka bir deyişle fırtınanın yaklaştığını da, geldiğini de fark edememiştir.

Ancak Rusya, tıpkı Nina gibi mücadele ve düşmanla savaşma azmiyle yeniden dirilir ve hayat bulur. Öyle ki, Nina kendi dertlerini bir kenara bırakıp, halkının yaralarına merhem olmak ister. Onların acılarına, korkularına dokunup -kendi acılarını unutmak istercesine- ortak olmak ve onlara yardım ederek kendini daha güçlü hissetmek ister. Nina'da hem devrim öncesinde mücadele veren hem de Bolşevik ruhunu taşıyan ve zorlukların yıldırmadığı bir Rus kadın söz konusudur. Hamile bir kadın hıçkırarak ağlarken, Nina onun yanına gider ve onu teskin etmek ister. Her düşen bomba sesinde kadının daha da korktuğunu fark eder. Nina pes etmeden kadını sakinleştirmeye devam eder. Bu gelen seslerin uçaksavarlar olduğunu, endişelenmeye gerek olmadığını, çok kısa bir süre sonra tehlikenin geçeceğini söyler ve kadına sarılır. Nina'nın kendinden başka herkesi düşündüğü görülür.

¹⁵⁰ Erenburg,a.g.e.,143

Kendi hayatını arka plana atar, belki de hayatına devam edebilmek için kendine seçtiği bir yoldur bu. Kızı Olga'nın da dediği gibidir aslında:

*“Annem Lermontov'un gemi yelkeni gibidir, fırtınayı arar...”*¹⁵¹

(Мама-как лермонтовский парус-ищет бури...)

Nina cephede herkese yardım etmeye çalışırken sağlığı iyice kötüleşir. Her ne kadar cephede kalıp mücadeleye devam etmek istese de artık başarılı olamaz. Nina'yı evine yollarlar. Ancak Nina'nın evinde de hâlâ dinlenmediği görülür. Tam olarak iyileşmeden öğretmenlik mesleğine kaldığı yerden devam eder. Çocukları çok başıboş bıraktığını, derslere devam etmesi gerektiğini ve daha fazla hasta olmaya hakkı olmadığını düşünür. Nina o sırada oğlu Sergey'in cephede öldüğünü öğrenir. Bu acı haberdan sonra kalp krizi geçirir. Yaşamının son deminde zaferi kazandıklarını duymak ister ve ölüme karşı direnir. Radyonun başında beklerken zafer kazanıldı anonsunu duyar. Bu haberi duyduktan birkaç saat sonra ise Nina hayata gözlerini yumar. Yazar, burada Nina'yı öldürmeden zafer anına kadar yaşatarak, Marselina'yı Fransa ile kişileştirdiği gibi Nina'yı da çektiği zorluklarla birlikte sonuna kadar mücadelesini sürdürmekle Sovyet Rusya ile kişileştirir.

Romanında iki farklı kuşaktan kadın kahramanın olaylara bakışlarının ortaya konduğu bu alt başlıkta savaşın milliyeti ideolojiyi ve aşk ilişkilerini nasıl etkilediği görülür. Aynı adamı seven Valya ve Mado'nun aşkı yaşama biçimlerini, karakterlerini ve savaş sırasında sergiledikleri karşıt tutumları belirler. İki kadın da farklı şekillerde olgunlaşmıştır demek mümkündür. Mado, kendi milliyeti için savaşmayı öğrenirken Valya, gerçekleri daha çok bireysel düzeyde yaşamış, bunu milli bir bilinçlenmeye dönüştürememiştir. Mado, Fransa'nın çıkarları için eşinden ayrılan, yaşamını direniş örgütünde devam ettiren gerçekçi bir kahraman iken Valya, tutkularına bağlanan ve bunları kaybedince hayatın gerçekleriyle yüz yüze gelemeyen bir kadındır.

Nina ve Marselina da Valya ve Mado gibi farklı sınıflara mensup kişilerdir. Bu iki yaşlı kadının da kişilikleri de Valya ve Mado'nunkilerle paralellik gösterir. Marselina Valya gibi gerçekleri ıskalarken Mado, annesi Marselina'nın tersine, Sergey'in annesi Nina gibi gerçekleri olduğu gibi kabullenip çözüm yolu arayan ve mücadele eden bir kadındır.

Hem Rusya'da hem de Almanya ve Fransa'da savaş muhabiri olarak bulunduğu sıralarda halkın kültür ve yaşamı ile ilgili birinci elden izlenim edinen Erenburg'un incelediğimiz

¹⁵¹ Erenburg,a.g.e.,247

romanına bu tecrübelerini başarılı bir şekilde yansıttığı görülmektedir. Gerek kahramanların çoğunluğu ve karşıtlık derecesindeki çeşitliliği gerekse aralarındaki ilişkilerle sergiledikleri tutum ve davranışlar savaş ortamında her bir kahramanda farklı şekillenmektedir. Erenburg, kahramanlarını bir milletin başına gelebilecek en büyük felaketlerden biri olan savaşla sınar, çünkü bir kişinin asıl karakteri böyle zor zamanlarda gün yüzüne çıkmaktadır.

4. 'FIRTINA' ROMANINDA SAVAŞ

Savaş herkese haki renkli üniformalar giydirmekle kalmıyor, o, ruh çeşitliliğine de katlanmıyor, onun elinde yaş da, karakter özelliği de biyografi de geri çekiliyor.

İlya Grigoryeviç Erenburg

İkinci Dünya Savaşı (1941-1945) XX. yüzyıl tarihinin en bilinen, en trajik olaylarından biridir. Savaş, Avrupa'da birçok açıdan tahribatlara yol açmıştır. Yaklaşık 50 milyondan fazla insanın çoğu Avrupa'da yaşamlarını yitirmiştir. Can kaybı açısından ilk sırada Sovyetler Birliği gelmektedir. Sovyetlerin kaybı 20 milyon asker ve sivildir. Buna 4.3 milyon Polonyalı, 4.2 milyon Alman, 1.7 milyon Yugoslav, 600 bin Fransız, 410 bin İtalyan, 390 bin İngiliz ve sayıları tam olarak bilinmemekle beraber 6 milyon olarak tahmin edilen Yahudi, Çingene, Macar ve diğer halkların can kayıpları da eklendiğinde ortaya korkunç bir manzara çıkmaktadır.¹⁵²

İkinci Dünya Savaşı milyonlarca insanın ölmesine, evsiz kalmasına, yer değiştirmesine neden olduğu gibi sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik yıkımlara da yol açmıştır. SSCB lideri Josef Stalin (1878-1953), Britanya lideri Winston Churchill (1874-1965), ABD lideri Franklin D. Roosevelt (1882-1945), Almanya lideri Adolf Hitler (1889-1945), İtalyan lider Benito Mussolini (1883-1945), Fransa lideri Philippe Petain (1856-1951) gibi daha birçok isimleri tarihe kazıyan büyük bir savaştır. Bu büyük savaşın başlangıç tarihi 1941 yılı olarak kabul edilse de savaş 1939 yılında patlak verir. 1 Eylül 1939 yılında Alman orduları ilk olarak Polonya'ya saldırır. Bu saldırıdan iki gün sonra 3 Eylül'de İngiliz Hükümeti daha önceden Polonya'ya verilen garanti yükümlülüğünü yerine getirmek amacıyla Almanya'ya savaş ilan eder. Ardından Fransız Hükümeti de daha tereddütlü bir şekilde İngilizleri takip eder ve savaşa dâhil olur. Dönemin yetmiş yaşındaki İngiliz başbakanı Neville Chamberlain (1864-1940) İngiliz Parlamentosu'nda yaptığı tarihi beyanatını "*Hitlerizm'in yok edildiğini görebilecek kadar yaşayabileceğime inanmak istiyorum.*" diyerek bitirir. Savaş dokuz ay içerisinde Avrupa'nın birçok yerine yayılır.¹⁵³

¹⁵² Charles,L.,Mee(1984) The Marchall Plan: The Launching of the Pax Americana, Simon and Schuster, New York,a.g.e.,17

¹⁵³ Hart,B.,L.(2018) İkinci Dünya Savaşı Tarihi.(çev. K. Bağrıaçık),İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,a.g.e.,21

22 Nisan 1941’de ise Hitler, Alman- Sovyet Saldırmazlık Paktı (1939)’nı (Molotov-Ribbentrop Paktı)¹⁵⁴ doğrudan ihlal ederek Sovyetler Birliği’ne saldırır. Dört yıldan fazla süren bu savaşta birçok Avrupa ülkesi işgal altında kalmaya devam eder. İnsanlık tarihinin en kanlı felaketlerinden biri olan İkinci Dünya Savaşı’nda 7 Mayıs 1945 yılında Almanya Reims’te Batılı Müttefiklere ve 9 Mayıs 1945 yılında Sovyetler Birliği’ne teslim olur.¹⁵⁵

İkinci Dünya Savaşı, Erenburg’un yaşamında gördüğü ve onu en çok etkileyen tarihi olayların başında gelir. Birçok makalesinde, şiirinde ve eserinde bu konuyu kaleme aldığı bilinir. İkinci Dünya Savaşı’nı konu edindiği *Fırtına*’da sadece Rusya’da değil birçok dünya ülkesinde de etki yaratmıştır ki, 1941-1945 yılları arasında yazarı “*kalemin keskin nişancısı*” olarak adlandırmışlardır. Ermeni asıllı SSCB mareşali İvan Bagramyan (1897-1982) yazar ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder: “*Erenburg’un kalemi gerçekten de makineli bir tüfekten daha etkiliydi.*”¹⁵⁶ Yazarın İkinci Dünya Savaşı yıllarında yurt dışında ve yurt içinde savaş muhabirliği yaptığı dönemde gözlemledikleriyle oluşturduğu bu savaş konu edindiği romanda Sovyet Rusya ve Almanya arasında gerçekleşen savaş ve savaşın romanda yer alan kahramanlar üzerine yorumlar getirilecek ve incelemeler yapılacaktır.

4.1. Ruslar

Adolf Hitler tarafından 22 Haziran 1941’de gerçekleştirilen tarihin bilinen en kapsamlı askeri harekâtlarından biri olan, Alman birliklerinin Sovyet Rusya’ya karşı başlattıkları, aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı’na doğu cephesini açan Barbarossa Harekâtı büyük bir anlam içerir. Alman silahlı kuvvetleri SSCB’nin başkentine başarılı bir taaruz gerçekleştirmek ister. “Rus savunma cephesinin bel kemiğini ortadan kaldırmak, bütün ülkeyi felce uğratmak, ordunun ve halkın direncini kırmak ister çünkü Moskova, sadece devletin başkenti değildir, aynı zamanda demiryollarının, havayollarının, karayollarının kesişim noktası ve Sovyetler Birliği’nin bütün bölgelerini birleştiren önemli bir yerdir.”¹⁵⁷

¹⁵⁴ Dönemin Alman dışişleri bakanı Ribbentrop ile Rus dışişleri bakanı Molotov arasında imzalanan saldırmazlık ve dostluk paktı.

¹⁵⁵ İnternet: Avrupa’da İkinci Dünya Savaşı, <http://encyclopedia.usm.org/content/tr/article/world-war-ii-in-europe> adresinden 14.01.2019 tarihinde alınmıştır.

¹⁵⁶ İnternet: Velikaya Otechestvenneya vayna. Publitsistika Erenburg, İ.G. <http://www.otvayna.ru/publizist.htm> adresinden 13.01.2019 tarihinde alınmıştır.

¹⁵⁷ Hristoforov,V.,S.(2011) Velikaya Otechestvennaya Voyna 1941 god.Moskva İzdatesltvo glavnogo arhivnogo goroda, a.g.e.,409

Avrupa'yı iyi bilen bir aydın olarak Erenburg savaşın yakın olduğunu, Alman birliklerinin Sovyetler Birliği'ne saldıracağını öngörebilmektedir. Bu konu ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder:

Nisan sonlarına doğru Stalin herhalde telaşlanmıştı. Yugoslavya'nın işgalinin ardından imzalanan Saldırmazlık ve Dostluk Paktı'nın Hitler'i durduracağını düşünmek çok zordu... Bununla birlikte iki ay geçmişti ki, Alman saldırısı bizi gafil avladı. 22 Haziran sabahı telefon sesiyle uyandım. Arkadaşım V.A. Milman, Almanların bize savaş açtıklarını, Sovyet şehirlerini bombaladıklarını bildirdi. Radyolarımızın başına geçerek Stalin'in konuşmasını bekledik, fakat onun yerine Molotov (1890-1986) konuştu ve çok heyecanlıydı. Molotov: "Bugün sabah saat dörtte Alman birlikleri Sovyetler Birliği'ne dönük bir talepte ve savaş ilanında bulunmaksızın ülkemize saldırdı." demecinde çok az ayrıntı vardı. "Davamız haklıdır" diyerek sözünü bağladı: "Düşman yenilecek zafer bizim olacaktır." Bu yılın en uzun günüydü. Sovyet halkının moral gücünü gösterdiği, büyük zorluklarla, büyük yığıtlıklar, büyük felaketlerle dolu hemen hemen dört yıl süren upuzun bir gün.¹⁵⁸

Yukarıdaki gerçek sahneye uygun olarak roman da savaşın Rusya'ya sığıncılığına gerçeğine uygun bir biçimde Almanların Rusya'ya saldırdığını haber vererek başlar. Minsk merkezinde anlatılan savaşın ilk anlarında insanlar telaşlarını gizleyemez ve halk panik içinde ne yapacağını bilemez bir haldedir. Her ağızdan bir ses çıkar:

"-Alçaklar!

(-Негодяи!)

-Hiç haber vermeden...Alçaklar!

(-Без всякого предупреждения...Гады!)

-Şimdi harekete geçecekler, modern teknikle...

(Теперь они выступают,при современной технике...)

-Of, felaket...¹⁵⁹

(-Ох,горе...)

Halkın içinde tedirginlik ve korku hâkimdir. Almanların özellikle teknolojik alanda üstün olduklarını bilirler. İlk başta Ruslar, Almanlar karşısında dayanamayacaklarını düşünürler. Fransa gibi teslim olma konusunda tartışmalar yaşamaya başlarlar. Rus halkı habersiz bir şekilde savaşa tanık olur. Savaş acı yüzünü göstermeye başlamıştır. Ancak savaş ilerledikçe Rus halkı teslim olmayacağı inancını besleyerek savaşa başlar.

¹⁵⁸ Erenburg,tom,2,228-230

¹⁵⁹ Erenburg,a.g.e.,198

Savaşın roman kahramanlarını ne şekilde etkilediği yazar tarafından detaylı verilir. Savaş başlamadan çok kısa bir süre önce sevgili olan, üniversite gençliğini temsil eden Vasya ile Nataşa, Minsk'te buluşur ve tam ayrılacakları anda saldırı başlar. Şaşkınlığını gizleyemeyen Nataşa'yı teskin eden Vasya, ne olursa olsun beraber olacaklarını ifade eder. Roman kahramanları savaşın yıpratıcı, yok edici ve ayırıcı bir özelliğe sahip olduğunu bilirler ama mücadele ederek birlikteliklerini sürdüreceklerine de inanırlar. Özellikle Vasya bu inancını şu sözlerle dile getirir:

*“Nataşa ne olursa olsun, biz şimdi birlikteyiz... ve bu ebediyen devam edecek.”*¹⁶⁰
(*Наташа, что бы не было, мы теперь связаны... и навсегда.*)

Vasya'nın bu sözlerini bir bakıma Rusya'nın istiklaliyle de ilişkilendirmek mümkündür.

Ülkesine bağlı bir genç kadın olan Nataşa, direnmeye çalışan kişilerle bağlantı kurar. Etkin olarak savaşa katılmaya karar verince ona çatıda nöbet tutma görevi verilir. Kendisine verilen, çatıda nöbet tutma görevini hakkıyla gerçekleştirir. Karanlık onu korkutsa da o, görevini yerine getirme azmiyle mutludur. Almanlara yenilmeyeceklerini düşünen genç kadın dört adet düşman uçağını düşürdüklerini öğrenince bir asker gibi ülkesinin güçlü olduğunu söyler. Ardından arkadaşına Alman uçaklarını, Rus uçakları zannederek gösterir. Art arda üç patlamanın sesini duyduğunda uçakların kendilerine ait olmadığını anlar ve Almanların insanları öldürmesine isyan eder:

*“Alçaklar, silahsız sivilleri öldürüyorlar!..”*¹⁶¹
(*Негодяи, убивают безоружных жителей!..*)

Genç kadın patlamaların ardından yanan evleri, fabrikaları, can çekişen insanları, oluk oluk akan kanı görür. Bu olan bitenlerin karşısında bir şeyler yapmak ister. Sorumluluk bilincine sahip olduğu için hemen yaralı insanlara yardım eder. Savaşla 20 yaşında karşılaşan Nataşa'nın yanında ailesi ve akrabaları yoktur. Vasya'dan da uzaktır. Saldırı esnasında karşısındaki ölüleri görür:

*“Kırk yaşlarında bir kadın, beyaz işlemeli gömleğiyle bir adam, kırık bebekleri andıran, bacakları kopmuş bir kız çocuğu, ihtiyar bir Yahudi, hamile bir kadın... Nataşa bugüne kadar hiç ölü görmemişti. Başını çevirmek istedi, ama bakmaya zorladı kendini.”*¹⁶²

¹⁶⁰ Erenburg, a.g.e., 198-199

¹⁶¹ Erenburg, a.g.e., 201

¹⁶² Erenburg, a.g.e., 200

(Женщина лет сорока, мужчина в белой рубашке с вышивкой, девочка-ноги оторваны, старый еврей, беременная женщина... Никогда до этого Наташа не видела мертвых, ей хотелось отвернуться, но она заставила себя смотреть.)

Daha önce ölmüş bir insan görmeyen Nataşa, bu manzara karşısında kendi ölümünü de düşünmeye başlar. Ölüm, onun gerçekle tam anlamıyla yüzleşmesini sağlar. Katı, ölüm saçan, acımasız savaş gerçeği çocuk, yaşlı, hamile dinlemeden Rusya'yı esir almaktadır.

Nataşa küçük şeylerle mutlu olan, duygularını gizlemeyen, narin, hassas, hayaller peşinde koşan tarım alanında eğitim gören bir genç kızdır. Vasya, Nataşa'nın savaş alanında gördüklerini kaldıramayacağından çekindiği için onu Moskova'ya geri yollamak ister. İlk başta Nataşa Vasya'nın sözünü dinleyip Moskova'ya geri dönmeyi kabul eder. Zorlu bir yolculukla Moskova'ya geri dönerken Smolensk'e vardıklarında bir saldırı daha atlatır. Sürekli kendi içinden korkmadığını tekrarlayıp rahatlamak ister. Ailesi özellikle cephede doktorluk yapan babası Dmitri Alekseyeviç kızı Nataşa'yı ve annesini bu zorlu ortamdan uzaklaştırmak için savaşın henüz ulaşmadığı, Minsk kentinden yaklaşık bin kilometre uzaklıkta olan Atkarsk kentine yollamak ister. Ancak Nataşa direnmeye, direnerek devletine ve milletine yardım etmeye karardır. Bu nedenle görev almak için başvurur ve kısa bir süre sonra Kiev cephesine görevlendirilen Nataşa, görev yerine gitmeden önce Minsk'e uğrar ve Vasya'yla evlenir.

Kiev halkı, ilkbaharla birlikte her şeyin değişeceğini umar. Her ne kadar umut içinde olsalar da savaşın seyri Ruslar için oldukça zordur. Nataşa'nın görevi yaralılara bakmaktır. Yaralılara karşı oldukça dikkatlidir ve bu alanda kısa sürede gelişme gösterir. Bu gelişme sonrasında birlikte çalıştığı bir doktor ona bu konuda oldukça yetenekli olduğunu söyler ve savaştan sonra tıp eğitimi alıp almayacağını sorar. Hamile olan Nataşa, tarım eğitimi aldığından memnun olduğunu, şu anda yaptığı işlerin geçici olduğunu söyler. Romanda Nataşa'nın tarım alanında eğitim aldığına sık sık değinilir. Burada şunu belirtmek gerekir: Nataşa'nın tarım alanında eğitim görmesi gibi bir detayın yazar tarafından verilmesi Sovyet döneminde kadınlar adına yapılmış bir atılıma vurgu olarak yorumlanabilir.

Genç kadın Vasya'ya ve babasına yazdığı mektupta doğacak oğlunun şahsında kendilerinden sonra gelecek Rus nesiller için savaştığını şu sözlerle ifade eder:

“Ben onun için savaşıyorum, fakat o, henüz kendisi için savaşıldığını anlamıyor.”¹⁶³

¹⁶³ Erenburg,a.g.e.,328

(Я воюю за него,но он еще не понимает, что воюют за него.)

Burada Nataşa, tipik bir Sovyet insanı olarak yalnızca bugünü değil yeni yapılanma ile oluşan gelecek nesil kavramını da göz önünde bulundurur. Bu aslında savaş ortamında genel geçer bir olgudur. Babası Alekseyeviç, kızının satırlarını okudukça kızının büyüüp olgunlaştığını fark eder. Nataşa aynı zamanda savaş ile birlikte anne olacak olmasının da verdiği duygusallık ve gerçekçilik karışımı duygularla daha güçlü bir şekilde ülkesine yardımcı olmak ister.

Vasya, savaş esnasında bir fırsat bulup Nataşa'nın yanına gider. Vasya karısı için ve doğacak çocukları için endişelidir. Genç kadın kocasını karşısında görünce çok mutlu olur. Vasya Nataşa'nın artık gerçekten Moskova'ya gitmesini ister, çünkü orada daha güvenli olacaktır ve Nataşa hamiledir. Oysa Nataşa yedek subay olan Vasya'yla askeri birliklere gitmek istemektedir. Savaş karşısında eli kolu bağlı durmak, Nataşa'nın değişen karakterine uygun değildir artık. Eskiden çocukça davranan, şımaran bu genç kız savaş sayesinde güçlenir ve daha kararlı olduğu görülür. Vasya'ya direnmenin artık çok zor olacağını anlayan Nataşa, Moskova'ya giden bir kamyonun dorsesinde kendisini bulur. Kurtulma umuduna sahip pek çok insanı görür yolculuk boyunca:

Otomobiller, yük arabaları yolda ilerliyordu; yaşlı kadınlar bohçalarıyla ayaklarını sürüyerek yürüyorlardı, kadının biri sırtında dikiş makinesini taşıyordu, yaşlı bir adam büyük bir kitap paketini çekiyordu. Kadının biri çocuğunu kaybetmişti, her önüne gelene atılıyordu: "Pembe elbiseli bir kız çocuğu gördünüz mü?.." Kamyon zorlukla ilerliyordu. Zaman zaman toz her şeyi örtüyordu. Sadece feryatlar, çocuk çığlıkları ve korna sesleri duyuluyordu.¹⁶⁴

(По шоссе двигались машины,телеги; плелись старухт с узлами; одна женщина несла на себе швейную машину; Какой-то пожилой человек тащил большой тюк с книгами, женщина потеряла ребенка,она кидалась к каждому: «Не видали девочку в розовом платье?...» Грузовик с трудом продвигался вперед; порой пыль закрыла все,только раздавались вопли,детский плач,гудки.)¹⁶⁵

Bu portre genç kadına savaşın somut yüzünü bir kez daha gösterir.

Ülkenin her yerinde mücadele devam ederken gerek cephede gerekse cephe gerisinde çeşitli görevler alan ve bu görevleri eksiksiz şekilde yerine getiren Nataşa gibi başka Sovyet kadınları da vardır. Yazar, savaşın bu kadınları nasıl değiştirdiğine, korkularının yerini cesaretlerinin nasıl aldığına, Sovyet askerleri kadar başarılı olduklarına da değinir.

¹⁶⁴ Erenburg,a.g.e.,202

¹⁶⁵ Erenburg,a.g.e.,203

Nataşa gibi değişen, en az onun kadar ülkesi için çalışan, büyük bir güce sahip olan diğer bir Sovyet kadını da Osip'in eşi Raisa (Raya) Mihaylovna Alper'dir. Raya, zayıf, kırılğan, oldukça duygusal, sanatla ilgilenen ve gelecek güzel günlerin hayalini kuran bir kadındır. O kadar ki romanın başında Osip'e Rusya'nın kuzeyinde bir görev verildiğinde gitmesini istemez ve eğer onu bırakıp giderse öleceğini söyleyerek kocasını tehdit eder. Bunun arkasında yalnız kalma korkusu vardır. Çünkü çok küçük yaşta annesini kaybetmiştir ve babasını hiç tanımamıştır ve bu nedenle Osip'e çok bağlıdır. Osip, eşi Raya'nın tepkisini anlamaz ve ülkenin kendisine ihtiyacı olduğunu söyler. Raya Osip'le gitmek istese de bu mümkün olmaz. Osip gittikten sonra Raya, içine kapanır ve sanatla daha fazla ilgilenir. Sanat bir bakıma onun için kaçıştır, Osip'in yanında olmayışı karşısında bir teselli kaynağıdır. Bir yıl sonra Osip'in Kiev'e gelmesi ve cepheyle ilgili bilgiler vermesi, Raya'nın dönüm noktası olur. Raya Osip'in ilk gidişinde olduğu gibi sarsılmaz ve kendi içinde sorular sormaya başlar ve yeni kararlar alır: Ülkesi, çocuğu, ailesi ve kendisi için bir şeyler yapması gerektiğini düşünerek Kiev'e 4 saat uzaklıktaki Poltava'daki bir askeri hastanede çalışmaya başlar. Kayınvalidesi Hana ve Valya'nın babası Nikolayeviç bu karara karşı çıksa da Raya kararından dönmez ve yaşadığı dönüşümü şu sözlerle ortaya koyar:

*“Zaman değiştii. Eşit Bir Sovyet kadınıyım. Benim bir işim var...”*¹⁶⁶

(He me времена, я- советская, равная женщина, у меня свое дело...)

Raya'nın artık kendisinin anne olmak ve kadın olmak dışında bir birey olduğunu hissettiğini söylemek mümkündür. Kendisine daha güvenli, yapabileceklerinin farkında olabilmesi bu zor durumda; savaş ortamında ortaya çıkmaktadır.

Savaşın en zorlu günlerinde Raya, içindeki motivasyonla ayaklarının yere daha sağlam bastığını hisseder. Bütün zorluklarıyla savaş devam ederken Raya, bazen eski güzel günlerini düşünür, sonra bir anda hatıralarından sıyrılarak yaşadığı güne döner ve şu cümleleri söyler:

*“Yaşıyorum! İyi ki yaşıyorum. Ağır, kaba tıpkı bir yük atı gibi yaşıyorum; ama yaşıyorum...”*¹⁶⁷

(Живу! Хорошо живу. Тяжело, грубо, как битюг, но хорошо живу...)

Bu sözler Raya'nın varoluşunun bilincinde olduğunu gösterir. Aslında her ne kadar bir dönüşüm yaşasa da romantik kişiliğinden çok fazla uzaklaşmamıştır. Bu da onun içindeki azmi ve kararlılığı artırır. Başka, uzak bir hastaneye görevlendirilen Raya, Babi Yar

¹⁶⁶ Erenburg, a.g.e., 219

¹⁶⁷ Erenburg, a.g.e., 220

katliamını ve kayınvalidesi ile kızının da öldürüldüğü haberini alır. Bu haberi aldıktan sonra görev değiştirmek isteyen genç kadın, komutanın yanına gidip şu cümleleri söyleyerek içindeki düşmanı yenme hırsını ortaya koyar:

“Artık dayanamıyorum... Öldürmem gerek!”¹⁶⁸

(Уже не могу...Я должна убивать!)

Babi Yar katliamı onun, az önceki cümlede özetlendiği gibi, yeni bir dönüşüm daha yaşamasını sağlar. Cephede görevlendirilir, ateş etmeyi öğrenir, görüşünün iyi, elinin sağlam olduğu ve titremediği anlaşılır. Sağlam bir asker olduğunu gören bir teğmen, onu “kaya” sözcüğüyle tarif eder. Savaşın başlangıcından itibaren oluşan birikimden, özellikle kızının ve kayınvalidesi Hana’nın katledilmesinden kaynaklanan öldürme hırsı ve düşmanı yenme duygusuyla nöbet esnasında bir Alman askerini vurur. Yazar, bu anı psikolojik bir tahlille anlatır:

“Raya sıra dışı bir hafiflik duyuyordu. Yüreğindeki ağır taş düşmüştü sanki.”¹⁶⁹

(Рая чувствовала необычайную легкость, как будто камень свалился с души.)

Almanlara karşı mücadele de başarılı işler çıkaran Raya kısa süre sonra çavuş rütbesini alır ve artık keskin bir nişancı olarak 30 Alman’ı öldürmüştür. Düşman askerlerini öldürdükçe içi rahatlayan Raya, üzerine düşeni fazlasıyla yapmaktadır. Bu arada Osip, karısının cephede olduğunu, annesi ve kızının öldürüldüğünü bilmemektedir. Raya’dan uzun süredir haber alamayan Osip, bir tesadüf sonucu cephe de karısından haber alır ve keskin nişancı olduğunu öğrenince hem çok şaşırır hem de sevincini gizleyemez:

“Keskin nişancı olmuş... Piyano çalardı. Oysaki annem gömlek bile yıkamasına izin vermezdi; “o kadar güçsüzdü ki...” Otuz Alman! “Kızıl Yıldız nişanı...” Ne diyorsunuz bu işe?.. Tıpkı romanlardaki gibi!..”¹⁷⁰

(Снайпер... На рояле играла, мать не давала рубаишку постирать- «Очень слабенькая...» Тридцать немцев! «Красная Звезда...» Ну, что вы скажете?.. прямо как романе!..)

Önceleri naif, kadınsı zayıflıkları olan bir kadından inanılmaz biçimde keskin nişancıya dönüşen Raya, bir roman kahramanı olsa da Erenburg, bu şekilde onu romandan dışarı çıkarıp bir Sovyet kadını profiline yükseltmektedir. Söz konusu alıntıda geçen “tıpkı

¹⁶⁸ Erenburg,a.g.e.,369

¹⁶⁹ Erenburg,a.g.e.,370

¹⁷⁰ Erenburg,a.g.e.,364

romanlardaki gibi” ifadesiyle Raya’nın konumu kurgu düzeyinden gerçekçi alana doğru çekilir.

Kızının ve kayınvalidesinin katliamının ardından Raya’nın daha da acımasız olduğu görülür. Arkadaşları, onun neden bu denli acımasız olduğunu ve gerçekten intikam almak için mi bu tavırları sergilediğini sorduklarında Raya, arkadaşlarına bunun intikam almak ile ilgisi olmadığını Almanlara karşı kanının son damlasına kadar savaşmak ve onların bu yıkıcı tavrını yıkmak istediğini söyler. Raya’nın canı o kadar yanmıştır ki, özellikle bir anne olarak yaşadığı bu büyük kaybı başka annelerin de yaşamasını istemez. Kararlı, hırslı hedefine tam kilitlenmiş olarak Alman öldürmeye devam eder ve tam 53 Alman askeri öldürür.

Babi Yar katliamı, onun savaş azmini daha artırmış ve bedensel acılarını görmesini, hissetmesini önlemiştir. Ancak, Raya’nın ölümü, romantik kişiliğine uygun bir şekilde gerçekleşir. 54’üncü Almanı öldürmek azminde olan kadın, gezici radyoda duyduğu valsle kendinden geçerek ormana girer, Osip’le dolaştığını birlikte dans ettiklerini hayal eder. Fakat bu dalgınlığı ona pahalıya mâl olur ve 54’üncü Alman askerini öldüremeden kendisi öldürülür.

Nataşa ve Raya gibi değişime uğrayan bir diğer Sovyet kadını da terzilik işiyle uğraşan genç Zina Mitrofanova’dır. Zina da Raya gibi tutkulu, içine kapanık birisidir. Raya’dan farklı olarak başkalarının kibirli dediği dışarıdan güçlü görünen ancak içinde korkular barındıran genç bir kızdır. Bunun sebeplerinden biri küçücük yaşta öksüz ve yetim kalmasıdır. Küçüklüğünde yaşadığı bu acı, onun ölümden korkmasına yol açar, ancak sevdiği -savaş olduğu için duygularını açıklayamadığı -kişi olan Boris ve Raya’nın cepheye gittiğini öğrenince Zina, bir yerlerde ülkesi için kendisinin de faydalı olabileceğine inanır. Raya ve Boris gibi geride bırakacağı kimsesi yoktur. Böylece Kiev yakınlarında Sovyet Rusya’yı destekleyen içlerinde başka milletlerden de kişilerin bulunduğu gizli bir partizan örgüte katılmaya karar verir. Burada hem bir işe yarayacaktır hem de biraz olsun savaşın uzağında olacaktır. Kendine güveniyor olsa da savaştan korkmaktadır ve bu nedenle cepheye istemez.

Zina, gündüz terzi olarak çalışır, akşamları örgütte kendisine verilen işleri yapar. Bildiri dağıtmak onun ana görevidir. Almanlarla iç içe yaşayan genç kadın, onların pervasız hareketlerini gördükçe görev dağılımlarını yapan Stepan’a şöyle der:

“Stepan lütfen bana başka bir görev ver. Artık birini öldürebilirim İnanmıyor musun?”¹⁷¹
(Степан ,дай мне другую работу. Я уже могу застрелить какого-нибудь . Не веришь?
)

Stepan, Zina'nın gözlerinde bu isteği görür ve onun bu isteğini kabul eder. Kısa süreli bir eğitimden geçtikten sonra artık hem gizlice Almanları öldürür hem de bildiri dağıtmaya devam eder. Görev dağılımı sırasında Boris'in yaşadığını öğrenir ve bu durum onu ciddi şekilde yüreklendirmeye başlar. Zina daha da cesaretli bir hâle bürünür. Yaptığı işlerle kendisini Boris'e kanıtlamak ve Boris'in onunla gurur duymasını ister. Terzilik yaptığı için Alman Albay Walter Ehtberger'in evine sık sık gider ve albayın eşi Fon Ehtberger'e kıyafetler diker. Bütün görevlerini eksiksiz yerine getiren ve gözü kara olan Zina'ya sonunda daha zorlu yeni bir görev verilir. Hem bu eve gidip Almanların ilerlemesi hakkında bilgi alacaktır hem de Walter'in odasına bomba yerleştirecektir. Zina bu görevin kendisine verildiğini öğrendiğinde büyük bir mutluluk yaşar. Görevin inceliklerini öğrendikten sonra Walter'in evine doğru yol alır. Eve gittiğinde tuvalete gitmek için izin ister ve çok kısa bir süre içinde Walter'ın odasına girer; haritalardan Almanların ilerlediği yerleri öğrenir ve bombayı vazonun içine yerleştirir. Genç kadın, amacına ulaşmıştır; Zina evden ayrıldıktan sonra not ettiği bilgileri hemen Stepan'a verir ve ardından patlama sesini duyar. Alman Walter ve karısı onun koyduğu bomba ile ölmüştür. Ancak Zina evine dönmeden Almanlar yolunu keser ve onu alıp bir arabaya bindirirler. Ağır işkencelere tabi tutarak Zina'yı öldürürler:

Korkunç bir an geldi, Zina daha fazla susamayacağını hissetti. Memelerini yakıyorlardı... Bağırды: “Benim!.. Benim!..” artık bir çığlıktan başka söz çıkmadı ağzından. Yapış yapış olan bir zeminde yatıyordu, yüzü kan içindeydi. Üzerine bir kova su boşalttılar. Gross: “Ona manikür yapın...” dedi. Şimdi Zina susuyordu.¹⁷²

(Была одна страшная минута, когда Зина почувствовала, что не может больше молчать. Жгли грудь... Она крикнула: “Мой!.. Мой!..” И уже не было слов, только крик. Она лежала на липком полу, лицо было в крови. Ее облили водой. Гросс сказал: “Сделай ей маникюр...” Теперь она молчала.)

Karısı Nataşa'yı Moskova'ya gönderdikten sonra Minsk cephesine geri dönen Vasya, Alman askerleri ile Rus askerlerini karşılaştırır ve üstün olduklarını düşünür. Ancak Rusların geri çekilmelerine bir anlam veremez. Bütün cephelerde durum kötüdür. Aslında bir gerçek

¹⁷¹ Erenburg, a.g.e., 318

¹⁷² Erenburg, a.g.e., 324

vardır: “Ruslar, Alman saldırısına gafil yakalanmıştır.”¹⁷³ Geri çekilme emrinin arkasında da bu durum vardır. Durumu “felaket” olarak adlandıran askerler “kuşatılma” sözünü duydukça umutsuzluğa kapılır. Bir asker, 2 yıldır savaştan Almanlar gibi savaşmayı öğreneceklerini, henüz acemi olduklarını bildirir. Bazı askerler ise yenileceklerini söyler, umutsuzluk hâkim olmaya başlamıştır. Lukaçev isimli asker bu umutsuzluğu şu sözlerle somutlaştırır:

*“Yapılacak bir şey yok... Minsk’i aldılar artık, biz aptal gibi olduğumuz yerde sayıyoruz. Teslim olmamız gerek! İşte bu! İlk kim ölmek istiyorsa buyursun...”*¹⁷⁴

(Все равно не выберемся...Они Минск взяли,а мы здесь,как дураки,топчемся. Сдаваться нужно, вот что! Если кто из начальства умирать хочет...)

Mücadeleci bir ruha sahip olan Vasya, bu sözlerden sonra bir sinir krizi geçirir. Vasya, komutanının yanına giderek, Lukaçev’i kurşuna dizmek istediğini söyler. Ancak komutan herkesin psikolojisinin bozuk olduğunu düşünerek Vasya’nın sözlerini çok ciddiye almaz. Lukaçev ise hâlâ bir şeyler söylemeye devam eder. Vasya ise daha fazla dayanamaz:

*“Vasya ona doğru yürüdü ve birden ateş etti. Lukaçev karın üstü düştü. Bağırды, fakat son sözleri anlaşılmaz olmuştu. Vasya bir kez daha ateş etti ve onu kafasından vurdu. Vasya sustu, kan beynine sıçramıştı. Durmadan eliyle ıslak yüzünü siliyordu.”*¹⁷⁵

(Вася подошел к нему и вдруг выстрелил. Лукачев упал на живот,кричал ,но слов нельзя было разобрать. Вася еще раз выстрелил в голову. Вася молчал; кровь стучала в голове; то и дело он вытирал рукой мокрое лицо.)

Savaştan önceki hayatında eline silah almamış olan genç Vasya’nın ilk olarak bir düşmanı değil de kendi halkından birini vurması oldukça dikkat çekicidir. Bu hem savaşın insanlar üzerindeki psikolojik etkisini, hem de Rus ordusunda zafere inananlarla inanmayanlar arasında bir karşıtlık olduğunu gösterir.

Minsk’te bu durumlar yaşanırken Moskova sıcak, yemyeşil bir yazın başında neşe içindedir. Ancak, çok geçmeden Moskova da savaş gerçeğiyle tanışır. Korkular baş gösterirken askerlik şubelerinin önü dolar, istasyonlar tıklım tıklımdır. Bir kesim Moskova’dan ayrılmak ister, diğer bir kesim ise kalıp evlerinin çevresinde nöbet tutmaya başlar. Yani Moskova’da yeni bir hayat başlamıştır. Ancak, Moskova’da da Rusların bu savaşı kazanamayacaklarına dair halk arasında kuşkular oluşur. Bu nedenle halkın motivasyonunu artırmak üzere

¹⁷³İnternet:Kak Polsha podgatovila vtoruyu mirovuyu vaynu http://tsargrad.tv/articles/180987_adli_adresinden25.06.2019 tarihinde alınmıştır.

¹⁷⁴ Erenburg, a.g.e., 207

¹⁷⁵ Erenburg, a.g.e., 208

içlerinde çeşitli meslek gruplarından oluşan ve savaştan oldukça uzak olan halk milisleri; filologlar, muhasebeciler, botanikçiler, ressamalar, tiyatro dekoru taşımakla görevli kişiler, veznedarlar, çiftçiler, kütüphane görevlileri, marangozlar, montajcılar geçit töreni yaparak halkı şu sözlerle yüreklendirmeye çalışır:

“Keyfimiz yerine gelsin diye makineli tüfek, batarya verin bize.”¹⁷⁶

(Дай пулеметы, Дай батареи, чтобы было весело)

Anlaşılacağı gibi ordu içinde savaşın Rus zaferiyle biteceğine inananların ve inanmayanların olduğu gibi halk arasında da böyle bir karşıtlık vardır. Milislerin amacı, halkı içindeki kendine güvensizlik duygusundan kurtarıp harekete geçirmektir.

Bir yandan da Sergey gibi cepheye gitmek isteyip de sırasını bekleyenler vardır. Mücadeleci ruhu savaşın içinde olmayı ve halkıyla omuz omuza savaşmayı istemesine neden olur. Günlük ahengi içinde akan olaylar genç adama rahatsızlık verir. Olayları seyirci gibi izlemek, bir vatansever olarak Sergey’e yakışmaz. En sonunda Volga kıyılarındaki küçük bir kentte istihkâmcı olur. Sergey ilk olarak cepheye yollanmaz. Başarılı bir mühendis olduğu için, devletin bir anda gözden çıkarmak istemeyeceği bir kişidir, bu nedenle bir süre eğitim alır. Sergey savaş gerçeğini bilse de, ülkesini sonuna kadar savunacağına inansa da içinde herkes gibi bir korku da vardır. Bu korkusunu hissettiğinde içten içe kendisine kızar:

“Sergey kendine sitem ediyordu: Yüreksiz biri miyim ben... Nasıl korktuğunu hatırladı ve korkusunu düşününce utandı.”¹⁷⁷

(Сергей упрекал себя: до чего я малодушен...Он вспомнил, как боялся, и ему стало стыдно.)

Bunların yanı sıra halkının umut dolu olduğunu da düşünür, iyi bir örgütlenme içerisine girmelerinden dolayı gurur duyar. Cepheye gittikten sonra Sergey, Almanların çetin Rus ikliminde ilerleyemeyeceklerini düşünerek sevinir. Eninde sonunda Rusya’nın zorlu coğrafi koşullarına karşı yenileceklerine inanır. Oldukça zor iklim şartları içerisinde çalışmalarına devam eden Sergey, kısa zaman içinde yaptıklarıyla ve cesaretiyle Albay Fomiçenko’nun övgüsünü kazanır. Sergey, zaferi kazanma inancına tutunarak yeni ve farklı planlar geliştirir. Almanları pusuya düşürmek ister. Bir yandan da düşmanın kolunu kanadını kırmak için bir zamanlar yaptığı köprüleri hiç düşünmeden yakar. Yaptıklarını yok etmek için acıtsa da bir gün yeniden bu köprüleri inşa edeceğine inanarak yolunda ilerlemeye devam eder. Mermiler,

¹⁷⁶ Erenburg,a.g.e.,213

¹⁷⁷ Erenburg,a.g.e.,252

kurşunlar ve toplar kafasının üzerinden geçerken de zaman zaman kendini Fransa'nın renkli hayatının içinde olduğunu hayalini kurar. Sergey, savaşırken hayatının muhasebesini de yapar. Hatalar, aşklar, yanılgılar, Rusya'nın durumu, Fransa vs. Bütün bunlar Sergey'in içsel bir süreçle olan biteni değerlendirdiğini ortaya koyar.

Sergey öte taraftan da savaşı hayatı haline getirir. Ancak savaşın kan, safra, insanların soluğu, kalp atışından ibaret olduğunu düşünerek zaman zaman Mado'yu ve Paris'i düşünür. Sonra aklına Valya gelir. Yani savaş genç adamı zaman zaman yormakta ve haklı olarak bunaltmaktadır. Ara sıra Paris'i ve Fransa'yı düşünerek gerçeklerden kaçır. Bu durum, onun gelecekle geçmiş arasında bir irtibat kuramamasından kaynaklanır. Yaşadığı güzel Paris anılarını savaşla bir türlü ilişkilendirememesinin nedeni, gerçeği tüm netliğiyle hâlâ kavrayamamasıdır. Erenburg, onun bu durumunu şu cümlelerle tespit eder:

“İstirap verici şekilde neyi düşünüyordu? ”Belki geçmişi ve geleceği? Ayrılığı mı? Hayır. Ayrılıktan daha çok: Savaşı...”¹⁷⁸

(О чем-то мучительно думал? Может быть, и о прошлом и о будущем. Разлука? Нет, больше чем разлука-война...)

Kararlı, Almanlarla savaşmak isteyen ve Rus halkının istiklalini her şeyin önüne koyan bir kişi olan Sergey, öte yandan da savaşı tam olarak içselleştiremez. Onun içinde bulunduğu durum tam olarak ölüm korkusu ile açıklanamaz; aynı zamanda bu durum, savaşı anlayamama, savaşın dünyanın sonu olduğunu düşünme ile de açıklanabilir.

Almanlara karşı savaş devam ederken genç adam, omuzundan yara alır, doktor tedavisinin devam etmesi gerektiğini söyler ancak Sergey acelesinin olduğunu ve hemen cepheye gitmek istediğini söyler. Sergey, içinde bulunduğu durumun farkında değildir. Doktor ona bir süre savaşamayacağını söylemek ister fakat o, ileri atılan ve hızlı karar veren biridir. Bu, onun kişiliğinin ana unsurları arasında yer alır. Aştaki mantıklılığı ve gerçekçiliği ülkesi söz konusu olunca ortadan kalkar.

Sergey savaş devam ederken Rusya'ya gelen Fransız askerler arasında Mado'nun erkek kardeşi Lui'yi görünce mutlu olur ve Fransa cephesi ile Mado hakkında ondan bilgi alır. Geçmişini sürekli kurcalayan genç adam, savaş esnasında bile Mado'yu düşünür, romantik kişiliği gün yüzüne çıkar, fakat savaşa tam olarak motive olamayacağına inanarak bu düşünceleri kafasından kovmak ister. Yine de Mado'nun rahat, konforlu hayatını bir yana

¹⁷⁸ Erenburg,a.g.e.,383

bırakarak komünist direnişçilerle birlikte Fransa savunmasında yer almasından çok mutlu olur.

Rus ordusu Almanya'ya doğru ilerlerken önlerindeki köprüleri tamir eden birliğin başında Sergey vardır, tek amacı mensubu olduğu ordunun başarılı olmasıdır. Ordu ilerlerken Sergey bir kez daha yaralanır. Sergey'i hastaneye götürdüklerinde genç adam yine Fransa ve Moskova arasında gidip gelmekte ve sayıklamaktadır. Her ne kadar savaşa katılmış, bir asker olarak milletine hizmet etmiş olsa da geçmişte yaşadığı parlak hayatı, güzel günleri bilinçaltından bilinç üstüne çıkarmaktadır. En başta kendi topraklarına ulaşan savaş gerçeğini tam olarak kavrayamadıysa ölüm anında da bu gerçeği tam olarak kavrayamaz ve şöyle der:

“Ölüyor muyum yoksa ölmüyor muyum?..”¹⁷⁹

(Умираю или нет?..)

Böyle ikilemler arasında kalmış olsa da Sergey, ülkesine bağlı, savaşın zorlu şartlarında görevlerini eksiksiz yerine getiren temiz bir Sovyet adamıdır.

Ordunun içindeki umutsuzluk hali halk arasında hâlâ devam eder. Savaş ortamında Almanların bulunduğu her kentte Rus halkı Almanların üstünlüğünden bahseder. Alman üstünlüğü konusu, artık ortak ve genel bir kaniya dönüşür. Bu savaş sadece düşmana karşı verilen bir savaş değildir, aynı zaman da psikolojik ve ekonomik yönleri de olan büyük bir olaydır. İşgal ettikleri yerlerde Alman askerleri özellikle Kiev'de insanlara Yahudi ve komünist olup olmadıklarını sorup, evlerine girip ne var ne yoksa yakarlarken işkencelerini de artırmaktadır. Yine işkencelerin devam ettiği sırada Kiev'de Almanlar romanda şu emri verir:

“Kiev ve çevresinde oturanlar. 29 Eylül Pazartesi sabah saat yediye doğru eşyalarınızla, belgelerinizle ve kalın kıyafetlerinizle Dorogojitskaya sokağındaki Yahudi mezarlığında bulununuz. Gelmemeniz halinde ölüm cezası verilecektir.”¹⁸⁰

(Жиды г. Киева и окрестностей. В понедельник 29 сентября к семи часам утра вам надлежит явиться с вещами, документами и теплой одеждой на Дорогожницкую улицу- возле Еврейского кладбища. За неявку- смертная казнь)

Bu emir, Rus arşivlerinde bulunan Alman emrinin neredeyse bire bir örneğidir: “Kiev ve çevresinde yaşayan bütün Yahudiler 29 Eylül 1941 tarihinde sabah saat sekize doğru

¹⁷⁹ Erenburg,a.g.e.,724

¹⁸⁰ Erenburg,a.g.e.,231

Dorogojitskaya’da (mezarın yanında) belgelerinizle, paralarınızla, değerli eşyalarınız, kalın kıyafetlerinizle, çamaşırlarınız vb ile bulununuz. Her kim ki bu emirleri yerine getirmez ve başka bir yerde bulunursa ölüm cezası verilecektir...”¹⁸¹ Yahudiler, belirtilen yere gider. Alman askerleri Yahudilerin belgelerini toplar, onları soyar ve uçurumun kenarına doğru sürükler:

*“Kalkın ayağa lanetli damgalılar... Hana uçurumu gördü «Bu Babi Yar»... Onları uçurumun en kenarına sürüklediler ve makineli tüfekle taradılar.”*¹⁸²

Вставай, проклятьем заклейменный... Хана увидела овраг: «Это Бабий яр»... Их пригнали к самому оврагу, дали очередь из автоматов)

Bu, İkinci Dünya Savaşı sırasında gerçekleşen Babi Yar katliamıdır. Yahudi asıllı yazar Erenburg, Babi Yar katliamını anlatırken gerçek belgelerden yararlanır. Bu katliamdan ölü taklidi yaparak kurtulan 29 kişiden biri olan Dina Miranova Proniçeva, o günü şöyle anlatır:

Çeşitli istasyonlardan geçirildik ve her bir nokta da çantalarımızı, kıyafetlerimizi, ayakkabılarımızı ve en son olarak da iç çamaşırlarımızı çıkarmamız emredildi. Her çeşit kıyafet için ayrı ayrı bir bölüm oluşturulmuştu. Her şey çok hızlı ilerlemekteydi ve hareket etmekte tereddüt edenleri, askerler iterek ya da vurarak hareket ettiriyordu. Daha sonra uçurumun önüne getirdikleri insanları makineli ile taradılar.”¹⁸³

Dina’nın sözleri ile Erenburg’un anlatımları arasında birebir koşutluk vardır, bu da yazarın realist bir gözlemci olduğunu ortaya koyar.

Almanlar Rostov’a daha güçlü bir şekilde saldırırken devleti iş için görevlendirdiğinde ailesini rahatlıkla bırakıp, ülkesinin çıkarları için kendisini adanmış olan Osip bu kez de kendini savaşa adanmıştır. Osip ve komutasındaki askerler direnir. 30-40 uçakla saldıran Alman birliklerinin askeri ekipmanları da çok fazladır. Bu olgu aynı zamanda psikolojik bir üstünlüğe de dönüşmüştür. Osip’in birliğindeki komutanlardan biri olan Belogorov Almanlar tarafından öldürülür, bu olaydan sonra bir asker artık geri çekilmeleri gerektiğini söyleyince Osip, geri çekilmenin büyük maliyetlerinin olacağını ifade eder. Vasya gibi mücadeleciler ruha sahip olan Osip’in amacı, askerlerinin de aynı ruha sahip olması ve ne olursa olsun mücadeleyi bırakmamasıdır. Bu nedenle komutasındaki askerlere şunları söyler:

“Ülkemizi savunmak, Sovyet askerinin ilk görevidir.”

¹⁸¹ Kuznetsov,A. (1997) Babi Yar. Moskva.Biblioteka «olimpia»,63

¹⁸² Erenburg,a.g.,235

¹⁸³ İnternet: Babi Yar; tragediya i svideteli: <https://mikhael-nak.livejournal.com/568351.html> adresinden 29.06.2019 tarihinde alınmıştır.

(Отстоять нашу страну-первейший долг советского воина.)

Osip, Rostov'dan sonra Oryol kentine gider ve burada da mücadelesine devam eder. Savaşın yüzü değişmeye başlar ve üstünlük yavaş yavaş Ruslara geçer. Çok geçmeden Almanlar, Oryol'u da terk eder. Moskova'da da durum değişir. Rusların mücadelesi ile Almanlar Moskova'ya çok yaklaşmış olsalar da nihai zafere ulaşmadan geri çekilmek zorunda kalırlar. Oryol'daki başarılarından sonra Osip artık memleketi Kiev'e geri yollanır. Osip, Babi Yar'da evlere, ağaçlara, mermilerin delik deşik ettiği binalara öylece bakar, yitirdiği kızı ve annesinin acısını en derinden hisseder, güçlkle soluk alıp verir, hiçbir şey düşünmeden uzun uzun yürümeye başlar. Osip'in hayatında hiç kimsesi kalmamış olsa da vatani yanı başındadır. Verdiği mücadelenin haklı olarak çıkmanın gururunu yaşamaktadır. Sergey ve Vasya gibi o da sosyalizme inanmış bir Sovyet adamıdır.

Savaşın son yıllarına doğru, kış koşullarının Sergey'in daha önce düşündüğü gibi Almanları yavaşlatmaya başlattığı görülür. Stalingrad da mücadele devam ederken Ruslar, Almanların yavaşlamasını bir fırsata çevirmeyi planlar. Halk, Stalin'in de karargâhta bulunduğu büyük bir mücadeleye hazırlanır. Stalingrad'daki bu mücadelenin adı, 25 Kasım 1942- 31 Ocak 1943 yılları arasında gerçekleşen "Uranüs Harekâtı"dır (Операция Уран).¹⁸⁴ Romen birliklerinin yardımı ile Ruslar, Almanları Stalingrad'da kuşatır. Almanlar bölgeye bir türlü ikmal sağlayamaz. Kente sıkışıp kalan Alman birlikleri açlık ve Sibiry'a'dan gelen inanılmaz bir soğuğa maruz kalır. Almanlar, Stalingrad'da bu harekât ile büyük bir yenilgiye uğrayınca üstünlük artık Ruslara geçmeye başlar. Savaşın değişen çehresini komutan Dolgopyatov şu sözlerle nakleder:

*"Mesele Almanlarla ilgili değil, biz değiştik. Bir yıl önce organize olamamış bir şekilde savaşıyorduk; şimdi ise, sakin, dikkatli..."*¹⁸⁵

(Дело не в немцах, мы переменились. Год назад воевали как в чадy а, теперь спокойно,аккуратно...)

Çok geçmeden Almanlar, işgal ettikleri Rus kentlerini terk etmeye başlarlar. Moskova'da da durum değişir. Artık Rus halkı güçlü bir ülke ve halk olduğuna inanır. Rus ordusu Berlin'e doğru ilerlemeye başlar. Almanlar da sonun yaklaştığını anlamaktadır, günden güne daha da çok kayıp verirlerken savaşı artık kaybettiklerini kabullenmek zorunda kalırlar. 9 Mayıs

¹⁸⁴ İnternet: operatsiya uran <https://w.histrf.ru/articles/article/show/upieratsiya> adresinden 01.07.2019 tarihinde alınmıştır.

¹⁸⁵ Erenburg,a.g.e.,504

1945 günü beklenen zafer haberi gelir, Almanların teslim olduğu tüm radyo yayınlarından halka duyurulur.

Yazar, roman boyunca birçok cepheden kesitler sunarken, gerçek tarihi olayları da okurlarına yansıttığı görülür. Savaşı sadece askeri bir mücadele olarak tek bir koldan ele almaz; savaşın insanlar üzerindeki etkilerini, savaş içerisinde sergiledikleri tutumları ve davranışları psikolojik, sosyolojik, kültürel, ekonomik ve teknolojik yönden de ele alır. Rus toplumunun ülkesinin her bir kentinde verdiği mücadeleyi anlatırken, Sovyet Rusya'nın sınırlarının devasa boyutlarını, Rus kışı ile birlikte uzun süren dört yılı anlatır.

Erenburg, Rus kahramanların Alman işgali karşısında içinde buldukları psikolojik durumu anlattığı romanında gerçekçi bir hareket tarzı belirlemiştir. Seçtiği kahramanların tamamı da kadın ya da erkek fark etmeksizin savaşı bizzat yaşayan kişilerden ilham alarak oluşturmuştur. Yazar, özellikle kadın kahramanlar etrafında umutsuzluktan umuda doğru yönelişi de anlatmıştır.

Vasya, her zaman umutludur ve bunu her adımında ortaya koyar. Asker yaradılışlı bir yurtsever erkek olan Vasya, cephede tüm varlığıyla yer alır. Sergey, olaylara felsefi yaklaşan ve bu nedenle kalbinde ve kafasında gelgitler yaşasa da mücadelesini ölene kadar bırakmaz. Osip cepheden cepheye koşarken hep sağduyulu hareket ederek, komutasındaki askerleri mutlak zafere inandırır. Ailesini kaybetmiş olsa da cephede acısının asıl görevinin önüne geçmesini engellemeyi bilir. Başka bir deyişle tam bir asker olur.

Kadın kahramanlar ise bir dönüşüm geçirerek savaşa dâhil olurlar. Nataşa'da bu dönüşüm çok kuvvetle hissedilmez, çünkü genç kadın baştan beri mücadelecisi ruhuyla milletin yanında yer alır. Bazı noktalarda savaşın çetin olduğunu görse de ilk andan itibaren mücadele düşüncesiyle iç içedir. Ancak Raya'da durum farklıdır; o, gerçek bir kırılma yaşayarak romantik kimliğini çok da terk etmeyerek milleti ve devleti için mücadele bilinciyle dolar. Cepheye gittiğinde artık zayıf ve korkak bir kadın değildir; olgunlaşmış, büyümüş ve istiklal bilincine erişmiştir. Zina'da durum biraz daha farklıdır. O da ciddi bir dönüşüm yaşar, ama onunkisi Nataşa ve Raya'nın cephede bulunarak giriştiği mücadele kadar sert ve kuvvetli değildir. O da mücadele etmek ve Almanlara karşı direnişin içinde bulunmak için komünist örgütlere katılır ve aldığı bir görevle bir Alman komutanı öldürür. Erenburg bir Sovyet kadını imgesi yaratmak istediği için kadın kahramanları savaş ortamında ayrıntılı bir biçimde anlatmıştır demek mümkündür. Kadınların tam olarak

içselleştiremediği Sovyet rejimi olgusu savaş gibi zorlu, büyük ve hepsine acı getiren bir felaket sonucunda tam anlamıyla ortaya çıkar.

4.2. Almanlar

İkinci Dünya Savaşı'nı başlatan etmenler; 1929 yıllarında başlayıp 1932'li yıllar arası devam eden, ABD ile başlayıp küresel bir krize neden olan, borsanın dibe vurduğu, banka şirketlerinin battığı, milyonlarca insanın işsiz kaldığı dünya ekonomik bunalımı olan Büyük Buhra'nın yarattığı ekonomik kriz ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupalı devletlere imzalatılan ağır antlaşmalardır. Bu savaşın en önemli kahramanlarından biri de Almanya lideri Adolf Hitler ve İosif Stalin'dir. Adolf Hitler, ikinci bir dünya savaşının gerekli olduğuna inanır ve bu nedenle fikrini hayata geçirmek için geniş çaplı çalışmalara başlar.

İlk olarak Versailles Antlaşması'nı¹⁸⁶ gizli bir şekilde ihlal eder. Versailles Antlaşmasıyla Almanya'nın yüz bin kişi ile sınırlandırılan ordusu Ekim 1934 yılında üç yüz bin kişiye çıkartılır. Denizaltı yapımı Almanya için yasaklansa da, Hitler bu maddeyi de ihlal eder. Daha sonra yavaş yavaş ilerlemeye başlayan Alman ordusu 12 Mart 1938 yılında Avusturya'yı, ardında da Çekoslovakya'yı işgal eder.¹⁸⁷ Bunun üzerine Sovyet Rusya, Hitler'in kendilerine yönelik bir saldırıda bulunacağını düşünerek 23 Ağustos 1939 günü Sovyet-Alman Saldırmazlık Paktı'nı imzalar. Bu antlaşmadan sonra Hitler, 1 Eylül 1939 yılında Polonya'yı işgal eder, bunun üzerine 3 Eylül 1939 günü Fransa ve İngiltere savaşa girer. 1940 yılında Hitler, bu defa da Norveç ve Danimarka'ya saldırır. Fransa savaşa girdikten kısa bir süre sonra Almanların üstünlüğünü kabul ettiği için kendisini daha güçlü hissedenden Hitler, 22 Haziran 1941 yılında Sovyet-Alman Saldırmazlık Paktı'nı bozarak Rusya'ya saldırır.¹⁸⁸

Almanya, Rusya'ya habersiz olarak saldırdığı için bir anda birçok Sovyet kentini işgal ederek büyük bir üstünlük elde eder. Romanda bu üstünlük ilk olarak Alman komutan ve antropolog Keller'in Sovyet Rusya ile Fransa'yı kıyasladığı sözleriyle ortaya konur:

*“Führer, Kızıl kuvvetlerin başlıca gücünün yok edildiğini söyledi; ne dediğini bilir o. Biz sadece burnumuzun ucunu görebiliyoruz. Anlamadığım tek şey: İlerledikçe işimiz güçleşiyor... Fransa'da tam tersi olmuştu... Hangi kötü ruh bu ülkeyi yaratmıştı? Burada yaşamak imkânsız...”*¹⁸⁹

(Фюрер сказал, что главные силы красных уничтожены; он знает, что говорит. Мы ведь видим только то, у нас под носом. Одно непонятно, Чем мы дальше идём, тем

¹⁸⁶ Versailles Barış Antlaşması 28 Haziran 1919 yılında İtilaf devletleri ile Almanya arasında imzalanan antlaşmadır

¹⁸⁷ İnternet: İkinci Dünya Savaşı <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/adolf-hitler-naziideolojisi-ve-ii-dunya-savasi-293> adresinden 02.07.2019 tarihinde alınmıştır.

¹⁸⁸ İnternet: istoriyaR.F.napadeniye gitlerovskoy germani na SSSR <https://histrr.ru/lenta-vremeni/event/view/napadienie-ghitlierovskoi-giermanii-na-sssr> adresinden 29.06.2019

¹⁸⁹ Erenburg,a.g.e.,241

труднее. Во Франции было наоборот. Какой злох дух придумал эту страну? Здесь жить нельзя...)

Bunları söyleyen Keller, aslında gençlik yıllarında savaşın bir saçmalık olduğunu düşünür. Öğrencilik yıllarında okuduğu kitaplardan çok etkilenir ve mermi, top, silah gibi şeylerin insan hayatına mâl olduğunu düşünür. Birisi savaşın kaçınılmaz bir gerçek olduğunu söylese o da her şeyin diplomasiyle çözümlenebileceğini ifade eder. Her ne kadar savaş fikrine uzak gibi görünse de cepheye gider, fakat yine de içinde kuşkular vardır. Cepheden bir ara evine döner. Eşi ona savaşla ilgili sorular sorduğunda savaşın amansız ve çekici bir oyun olduğunu, fakat insanın hayata tutunmak için çocukluğunu düşünmesi gerektiğini söyler. Aslında bir taraftan savaşın insan hayatına mâl olmasından korkar, fakat ölümleri gördükçe ölmediğine sevinerek iştah açıcı bir ilaç içtiğini duyumsar. Ölümden korkan Keller, Hitler'in Almanları birbirine bağladığından memnundur. Nazi olmadığını ifade eder, fakat Nazi ilkelerinden de ayrılmaz:

“Ben Nazi miyim?.. Hayır, antropoloji bilimini nasıl diledikleri gibi değiştirdiklerini görüyorum... Ama bugün Hitler'den yanayım.”¹⁹⁰

(Разве я наци?.. нет, Я вижу как они исказали антропологию... но сейчас я за Гитлера.)

Keller, Hitler'in mutlak üstünlüğünü kabul eder ve onun öngörülerine sıkı sıkıya bağlı olsa da bir bilim insanı olarak gerçeklerin de farkındadır; insanların çıkarları için bilimi dahi kullandıklarını ve ona zarar verdiklerini de söylemekten kaçınmaz.

Almanlar savaşın başındaki üstünlüklerini kaybetmeye başladıklarında, savaş Keller'i de zorlamaya başlar, özellikle Rusya'daki nehirler onu ve diğer askerleri savaştan nefret ettirir. Dinyeper'i geçmiş olsalar da pis bir su birikintisine takılmışlardır. Rusya'daki arazi şartlarına Rus topraklarının çamur, bataklık, suyla dolu olmasının ve ormanlarının oldukça büyük ve derin olmasının üzerine zorlu Rus iklimi şartları da eklenince Keller için savaş ortamı dayanılmaz bir hâl alır. Bu somut etkenlerin yanında Keller'i zorlayan diğer bir soyut etken ise; Rus halkının mücadeleci ruhu ve vatanseverliğidir. Rus halkının mücadeleci ruhu Alman kahraman Keller'i şaşırtır ve korkutur ki, romanın ileriki bölümlerinde bu etkenlerden dolayı Keller bozgunu kabul edecektir.

Bununla birlikte Rus halkını gördükçe acımasız bir yaklaşımla onların medeniyetten nasiplerini almadıklarını düşünür. Ona göre Rusya'da sadece arazi yabancı değildir, insanlar

¹⁹⁰ Erenburg,a.g.e.,176

da yabancıdır. Savaşmadan ele geçirdikleri Fransa'nın şartlarını da bilen genç adam işgalci kuvvetlerin askeri yönlerini de sürekli olarak Fransa'nın şartlarıyla karşılaştırmaya devam eder. Her ne kadar Führer "kızıl kuvvetlerin" büyük bir bölümünün yok edildiğini söylese de kendi gördükleri bunlara inanmasını önler. Fransızların savaşı bıraktığını ama Rusların kendilerini zorladığını şu sözlerle ifade eder:

*"Bütün kozların elimizde olduğunu gören Fransızlar oyunu bırakmışlardı. Doğal bir şey, her kültürlü kumarbaz böyle davranır. Ama Ruslar gerçekten yabancı, bir tek yollarına bakmak yeter..."*¹⁹¹

(Когда Французы увидели, что все козыри у нас, они сдали партию. Это естественно, так поступает культурный игрок. Но русские действительно дикари, достаточно поглядеть на их дороги...)

Zaman ilerledikçe şartlar daha da çetinleşir. Eğer ikinci bir kış daha orada kalırlarsa Rus ordusunun ve kendisinin buna tahammül edemeyeceğini düşünür. Keller'i soğuk Rus iklimi ile birlikte açlık da zorlamaya başlar. Savaş, yemek istihkakını azaltır. Daha önce hiç hırsızlık yapmayan Keller, arkadaşının çantasını ekmek bulma umuduyla karıştırır. Artık bıkmıştır, yaşadıkları ona ağır gelir, savaş onu ciddi derecede yıpratmıştır. Bütün bu zorluklarla baş etmek Keller için yeterince zorken cephede yaralanır. Genç antropolog, yalnızca bununla kurtulamayacağını düşünmeye başlar. Savaşın seyri değişmeye başlamıştır çünkü. Önceden rütbelere bakılmaksızın yaralılar en iyi uçaklarla askeri hastanelere götürülürken şimdi yalnızca generaller bu uçaklara biner olmuştur. Uçaklara generallerin bindirilmesi aslında kendilerine üstünlük sağlayan Almanların arasında bile bir ayrım olduğu gerçeğini gösterir. Umudunu yitiren Keller, sonun yaklaştığının farkındadır aslında. Stalingrad'ı alacakken burayı savunmak zorunda kalmalarını anlayamaz, nasıl bu hale geldiklerini düşünür. Ardından da üstün ve uygar ırk düşüncesinin sadece bir boyadan ibaret olduğunu açık bir biçimde söyler:

*"Bizim uygarlığımız, göz açıp kapayıncaya kadar kaybolan bir ciladan başka bir şey değilmiş... Öylesine açım ki, bir lokma ekme bulabilmek için adam boğmaya hazırım..."*¹⁹²

(Вся наша цивилизация- это лак, мигом слезает... Мне так хочется есть, что готов задушить человека, лишь бы достать кусок хлеба.)

Aslında bu sözler hem Keller'in hem de Almanların içinde bulunduğu durumla alakalı ciddi bir tespittir. Üstünlük ve uygarlık, zenginlikle yakından ilişkilidir; bir yandan da üstün olarak görüp, kabul ettikleri devletleri onları bir lokma ekmeğe muhtaç etmektedir. Keller için bu

¹⁹¹ Erenburg, a.g.e., 242

¹⁹² Erenburg, a.g.e., 453

zorlu durumda medeniyetin bir önemi yoktur artık, medeniyetten daha gerçek olan açlık, barınma ve yaşama gibi insanın en gerekli temel ihtiyaçları vardır.

Keller, ölümden de ciddi ciddi korkmaya başlar. Ölüm düşüncesi ve korkusu Keller'i tam anlamıyla sarar. Keller'in ölüm korkusu yaşadığını, aslında idealist bir insan olmadığını, Ruslar tarafından esir alınacağı sırada aklından geçenlere bakarak görmek mümkündür:

*“Ben hiç kimseyi öldürmedim, ben Nazi değilim, Beni savaşıma zorladılar ya da bir bilim insanı ve antropologum diyecektir.”*¹⁹³

(он скажет: Я никого ни убивал, я не нациш, меня заставили воевать или я ученый и антрополог.)

Keller bunları söylemeyi düşünse de Rusların kendisine inanmayacaklarının da farkındadır. Yakalanıp ölüm korkusuyla Rus askerlerin karşısında ezilmektense hiç gelmemeyi tercih ettiğini belli eden biraz da isyan dolu sözlerle düşüncelerini şöyle ifade eder:

*“Neden yollamışlardı beni Rusya'ya?.. Büyük bir bilim insanı ölüyor...”*¹⁹⁴

(Зачем меня послали в Россию?.. Умирает крупный учёный...)

Aslında bu sözler kendi gibi savaşmak zorunda kalan Alman aydınların ruh halini de yansıtır. Ruslardan kaçarken bilinci geçmişini, çocuğunu, iyi günlerini, savaşı bir film şeridi gibi görmesine neden olur. Ancak en sonunda Ruslardan kaçamaz ve öldürülür.

Erenburg'un önemli karşılaştırmaları ve betimlemelerini Keller üzerinden yapıyor olması tesadüf değildir. Keller'in antropolog olması bunda temel nedendir. Savaş olgusu, insanlığın gidebileceği sınır noktalarını da ortaya döker. Öldürmek, yok etmek, ötekine üstünlük kurmak antropolojinin de inceleme noktalarıdır. Sevgi ve nefret gibi iki zıt insani duygunun bir arada işlendiği savaş meydanında vatan sevgisi ile ötekine- ki burada Almanlar için Sovyetler- karşı nefret harmanlanarak insanlığın fotoğrafı da Keller gibi bir antropolog merkeze alarak işlenmektedir. Öncelikle Hitler'e inanan, fakat daha sonra savaşın zor şartlarına dayanamayan Keller; aslında makine ile insanın savaşının ortasında kalan bir insandır. Çünkü Hitler makinelere, mekanizmalara inanır ve onlar sayesinde güç kazandığını düşünür. Yazarın çizdiği Sovyet imajında ise makine değil halk idealize edilmektedir. İşte bu sebeple Keller'i savaş meydanında karşıtlıklar içerisinde görmemiz boşuna değildir.

¹⁹³ Erenburg,a.g.e.,463

¹⁹⁴ Erenburg,a.g.e.,464

Rusların hep tetikte olması, Almanları rahatsız eden psikolojik bir etkidir. Almanlar işgal ettikleri her kentte direnişle karşılaşrlar. Böyle olsa da bildiriler dağıtarak Moskova'ya ilerlemek ve bu şehri almak en büyük tutkularıdır. Almanlar tankları, çikolataları, termopilleri, kollarında kuru kafaları, uçakları, sardalyaları, el bombaları, onbaşları, yüzbaşları, feldmareşelleri, “Yeni Avrupa’ları” ve Führerleriyle saldırmaya devam ederler. Bu özellikleri ile Almanlar, kendilerini seçilmiş ve “üstün ırk” olarak görmeye devam eder ve işgal ettikleri her yere medeniyet götürdüklerini düşünürler. Diğer bir Alman komutan mimar Rihter, Rusların geri kalmış bir millet olduğunu ve kendilerinin onları medenileştireceğini sert bir tutumla söyler:

*“Geri kalmış bir halk, bize şükretmeliler, biz onları uygarlığa katabiliriz. İlk önce oldukça iyi tuvaletler yapmakla başlayacağız.”*¹⁹⁵

(Отсталый народ, они должны благословлять нас, можем их приобщить к цивилизации. Мы начнем с того, что устроим здесь приличные уборные.)

Rihter, aslında savaştan önceki hayatında şairane bir kişiliğe sahiptir, her şeye hayrandır, özellikle de Rusların edebiyatına. Başta daha evrensel bir bakış açısına sahip olan genç adam, Naziler iktidara geçtikten sonra değişir. Rihter, yeni rejimin Almanya için yararlı olduğunu kabul eder. Hitler’in büyüüne kapılmıştır ve Alman ordusunun Avusturya’yı almasına Alman rüyasının gerçekleşmesi olarak bakar. Bir yandan alınan zaferlere sevinse de savaştan, ölmekten korkar. Eğer cepheye giderse sevgilisi Hilda’yı nasıl bırakacağını, bir top mermisiyle parçalanıp ölmenin ne kadar kötü bir şey olduğunu düşünür. O kadar ki, başlayan savaştan kaçmak için askerliğini tecil ettirir. Rihter’i korkak olarak değerlendirmek mümkündür. Çünkü bu korkak adam zafer kazanılınca vatanseverdir, Fransa’nın alınması karşısında da çok sevinir ancak bir taraftan da Amerika ve Rusya’nın başlarına çökmelerinden korkar.

Rihter, Nazi olduğunu da kabul etmez ama çelişkili bir kişiliğe sahip olduğu için bir yandan da Nazilerin yaptıklarını onaylar. Yani gizli, kendisinin de farkında olmadığı ölçüde Hitler taraftardır. Hitler’in Almanlara doğru yolu gösterdiğini düşünür. Ancak en sonunda savaş gerçeğinden kaçamaz ve Sovyet cephelerine yollanır. Rihter, Rusya’da birliğiyle ilerledikçe sürekli olarak evlere girer ve oraları yağmalar. Bir gün bu evlerin birinde 19. Yüzyılın büyük Rus yazarı L.N. Tolstoy’un ünlü romanı *Anna Karenina*’yı görünce şaşırır ve ev sahibesinin bu kitabı ancak yakmak için kullanabileceğini söyler. Ev sahibesi, kitabın Smolensk’te

¹⁹⁵ Erenburg,a.g.e.,285

okuyan kızına ait olduğunu söyleyince komutan daha şaşırır. Ona göre Ruslar, kitap okuyan ve eğitim alan bir millet değildir. Rihter'in ırkçı tutumu, bu noktada açık bir biçimde ortaya çıkar. Almanların çok uyar, Rusların geri kalmış bir millet olduğunu düşünen Rihter, bu geri kalmış ulusu ısrarla medenileştireceklerine inanmaya devam eder.

Rihter, bir yandan da savaştan yorulmaya başlar. İnsanın sıradan, basit ihtiyaçlarının bu koşullarda ne kadar önem kazandığını da gösteren şu sözleri söyler:

Az mı zafer kazandık; Brest'i aldık, Minsk'i aldık, Smolensk'i aldık... Daha adımı bile hatırlayamadığım birçok kent. Moskova'nın etrafındayız... Ama bıktım usandım; yenmekten, geri çekilmekten, ateş altında sürünmekten ve arkadaşlarımı toprağa vermekten... Doğruyu söylemek gerekirse benim için savaşı kimin kazanacağı fark etmez. Ben duş almak, pijama giymek ve sıcak yatakta yatmak istiyorum.¹⁹⁶

(Мало было побед? Мы взяли Брест, Минск, взяли Смоленск еще не понню всех названий. Мы были возле Москвы... Мне надоело- побеждать, отступать, ползти под огнем и хоронить товарищей... Сказать по правде, мне сейчас все равно, кто победит. Я хочу принять ванну, надеть пижаму и лечь в теплую постель.)

Erenburg, bu satırlarla Hitler'in ideallerini gerçekleştirmek için savaşan Alman askerlerinin bir yandan da savaştan sıkıldığını ve eski konforlu, insani hayatı özlediğini anlatmak ister. Rihter'in bu bezginliği tıpkı Keller'inkine benzer. Rusya'nın hava ve arazi şartları Rihter'i de oldukça zorlar. Yanındaki komutanlardan biri ona, Rus arazi ve iklim şartlarının ölümü getireceğinden bahsedince Rihter, buna çok kızar ama hiçbir şey belli etmez. Ölüm korkusu bu konuşmalardan rahatsız olmasının nedenidir. Zafere inanır, fakat bir yandan da ölüm korkusunu hem kendisi hem de Alman askerleri açısından düşünmeden edemez, çünkü Alman askeri için artık bu durum savaş olmaktan çıkar ve yabancı bir ülkede hayatta kalma mücadelesine dönüşür.

Rihter, savaşın sonlarına doğru Almanların savaştaki durumunu fırtına karşısında bozguna uğrayan kentlere benzeter. Gerçeklerle en sonunda yüz yüze gelmiş, yenildiklerini kabul etmiştir ve bunu şu şekilde değerlendirir:

*“Savaş bitti, en önemlisi bu... Yaklaşık altı yıla yakındır acı çekiyoruz... Biz sadece fırtına rolü oynadık. Fırtına üzerimize saldırdığında da dayanamadık. Sonra ne oldu? Kent yerine yıkıntılar kaldı... Evet ben de bir yıkıntıdayım.”*¹⁹⁷

¹⁹⁶ Erenburg, a.g.e., 287

¹⁹⁷ Erenburg, a.g.e., 774

(Кончилась война, это самое главное...Почти шесть лет мы мучились... Мы только исполняли роль бури, а когда буря налетала мы не выдержали. Что же дальше? Вместо города развалины. Да и я развалины.)

Aslında bu değerlendirme, Almanların ideolojileriyle başarıya ulaşamadıklarının bir göstergesidir. Romanda Rihter'in bu cümleleri, bir bakıma mesaj olarak okura aktarılmıştır. Erenburg da savaşın son gününü, Almanların yaşadığı mağlubiyete atıfta bulunarak şöyle değerlendirir: “Savaşın son gününü çok iyi hatırlıyorum. Savaş çok ani başlamıştı ama bitişi çok yavaş oldu. İnsanlar öldü... Hitler Almanya'sı da sonsuza kadar öldü.”¹⁹⁸

Terhis olup da Berlin'e dönen Rihter, Rus ordusunun Almanya üzerine yürümesi karşısında tedirgindir ve Alman ordusunun, Hitler'in teknolojiye verdiği önemin ve Alman biliminin Ruslara müsaade etmeyeceğini düşünür. Rihter, kendisini Rusların esir edip Sibirya'ya yollamasından korkar. Bunun için de sevgilisine kendisinin doğu cephesinde bulunmadığını söylemesini ister. Bir yandan da etrafına küfürler savurur, sevgilisine sebepsiz yere kötü sözler söyler. Hilda, genç Rihter'in psikolojisinin bozulduğunu anlar. Ancak çok geçmeden Vasya komutasındaki Rus birliği onun evine gelir. Rihter, savaş sırasında Fransa'da olduğunu kanıtlamak için 13 yıl önce çekilmiş fotoğrafını gösterir. Ölümden o kadar korkmaktadır ki, Vasya, savaşın bittiğini, Almanların teslim olduğunu söylediğinde Rihter, karşısındaki askere abartıyla “sizi kutlarım” der. Ruslar, Rihter'i öldürmez, sadece bir süreliğine onu esir alırlar.

Alman ilerleyişinin akamete uğramasından dolayı umutsuzluğa düşen bir diğer kahraman komutan Gabler'dir. Yaşlılık ve savaş şartları Gabler'i de zorlamaktadır. Alman ilerleyişi Rusların engeliyle karşılaşmıştır. Yaşlı adam, Alman ordusunun zafer kazanacağına inanmak istese de zihninde soru işaretleri de vardır. Kayıpların fazlalığı onu endişelendirmektedir. Ordudaki herkes çok fazla asker ve teçhizat kaybettiklerini bilir, kimisi de bunun karşısında ümitsizliğe düşer. Gabler, henüz ümitsizliğe düşmemiştir belki, ama olan biten her şeyi de sorgulamaktadır. Hem batı hem de doğu cephesinde savaşmak Almanlar için zordur, özellikle Gabler ve komutasındaki askerler Rusya'nın çetin şartlarının durumu daha da zorlaştıracağına tam anlamıyla farkındadırlar. Rihter'le konuşan Gabler, kış mevsiminin kızılılara, yaz mevsiminin ise Almanlara ait olduğunu söyler. Başarıdan kuşkulu olduğu açık bir biçimde ortadadır. Ona göre bunun nedeni taktiksel hatalar ve asker kaybıdır. Bunu şu sözlerle ifade eder:

¹⁹⁸ Erenburg, tom, 2, 390

*“En iyilerini kaybettik. Geçen kış başımıza çok iş açtı. Ben bile, gelenekleri olan ordumuzun bunca hatayı nasıl yaptığını kendime soruyorum.”*¹⁹⁹

(Лучших мы потеряли. Последняя зима была роковой Я сам себя спрашиваю, как армия с такими традициями могла наделать столько ошибок.)

Stalingrad’da Almanlar yenilgi alır, bu da Hitler’in sorgulanmasına yol açar. Askerler, komutanlar onun hata yaptığını düşünürler. Onun hakkında yanıldıklarını şu sözlerle ifade ederler:

“ – Ben Führer’in bir dahi olduğuna inanıyordum, herkes inanıyordu, oysa şimdi...

(– Я поверила, что Фюрер гений, все поверили, но сейчас...)

*– Führer nerede?! Kartal bakışları artık bu trajediyi görmeli!”*²⁰⁰

(– Где Фюрер?! Его орлиный глаз уже должен видеть эту трагедию!

Ruslar, Almanya’ya doğru ilerler. Gabler de yenilgiyi kabullenmeye başlar. Başta çok hızlı kazandıklarını bu nedenle de çok hızlı kaybettiklerini düşünür. Gabler, savaşın ancak kazanıldığında anlamlı olduğunun, kaybedildiğinde hiçbir anlama sahip olmadığını da farkındadır. Geri çekilmek bir yana açlık, dört senedir sakın bir hayat yaşamaması, ailesinden uzak olması onun yapılanları eleştirmesine neden olur. Ancak Gabler, Rihter ve Keller gibi de değildir. Onlar zoru gördüklerinde mensubu oldukları orduya inanmayı bırakırlarken Gabler politikaları eleştirmekle birlikte ordusuna sadık kalır ve Hitler’e ihanet etmez. Gabler’de Erenburg, gerçek bir komutan imgesi çizer.

Gabler, artık savaşın son günlerinde mücadele emrinin saçma olduğunu düşünerek tümenini geri çeker. Bu hareketinden dolayı merkezden eleştiri beklerken tebrik alan Gabler içinde buldukları durumun ne kadar içler acısı olduğunu düşünür. Geri çekilmek zafer değildir, fakat Alman cephesinde öyle algılanmaya başlanır. Almanya psikolojik ve lojistik üstünlüğünü de kaybetmiştir. Bu arada Gabler, tutuklanır. Bunun sebebi, Alman ordusunun içinde bulunduğu durumu sorgulaması ve gerçek bir vatansever olarak hâlâ bir şeyler için çabalıyor olmasıdır. Ruslarla anlaşmak isteyen bazı Almanlar, Gabler’e tuzak kurar ve onu bir engel olarak gördükleri için öldürürler. Gabler, anlaşılacağı gibi cephede değil, hırslı komutanların kurduğu tuzaklarla ölür. Bu bir komutan için trajik bir sondur.

Romanda karşımıza çıkan Alman kahramanlar büyük ekseriyetle erkektir, özellikle iki tane Alman kadın kahramanın romanda öne çıktığı görülür. Bunlardan ilki toplama kampında

¹⁹⁹ Erenburg,a.g.e.,486

²⁰⁰ Erenburg,a.g.e.,750

amir olarak görevlendirilen Kristina Staube, diğeri ise mimar Rihter'in sevgisili Hilda'dır. Savaş öncesi sanatsal eşyalar satan bir mağazanın sahibi olan bu kadın, bazı nedenlerden dolayı erkek arkadaşı ile evlenememiştir. Babası da ölen Kristina, yalnız kalmamak için orduya katılır. İrkçidir ama diğerkomutanlar gibi zalim ve acımasız davranışlar içinde olmak da istemez. Rus toplama kampının amiri Kristina, Ruslara sert davranılmasını ancak haksızlık edilmemesini ister. Bu anlamda Kristina'nin olumsuz bir kahraman olmadığını söylemek mümkündür. Bunu, Rus kadın Varya'yı tokatladığında yaşadığı pişmanlıktan anlayabiliriz. Ancak Alman olması ve Alman ordusunda görev yapması, ırkçı karakterinin öne çıkmasına neden olur: Bir arkadaşına Rus kadınları ile ilk izlenimlerini aktarırken üstlerinin başlarının yırtık pırtık ve oldukça pespaye bir görünümde olduğunu, fakat hepsinin de oldukça güçlü kuvvetli olduklarını ve iyi ki hepsini toplama kampında tuttuklarını söyler. Bu sözleriyle Kristina'nın gerçekleri görebildiğini de söylemek mümkündür. Onun ırkçı tutumunu Galoşka'ya saldırmasından da anlayabiliriz. Galoşka, Almanların Stalingrad'ı alamadığını söylediğinde Kristina öfkeden çıldırmış bir halde ve bütün gücüyle Galoşka'ya defalarca vurur. Galoşka'nın sözleri, Kristina'nın durumu sorgulamasına neden olur. Neden hâlâ Stalingrad'ı alamadıklarını, bu savaşın daha uzun süre devam edeceğini ve toplama kampındaki kadınların Almanları alaya almasının bitmeyeceğini düşünür.

Kristina için toplama kampında devam eden hayat, katlanılmaz hale gelir. Onun da psikolojisi bozulmuştur. Neşeli şarkılar söyleyen Rus kadınların kendisini bir gün öldüreceklerini düşünür, çünkü Galoşka'nın önderliğinde Rus kadınlar Kristina'ya psikolojik savaş açmışlardır. Aynı zamanda ise bu kaçınılmaz bir savaş psikolojisidir. Galibiyet, her zaman korkusuzluğu beraberinde getirirken mağlubiyet, korkuyu doğurur. Bu psikolojiyle Kristina, kamptaki kadınlara saldırır. Ne yapacağını bilememektedir ve çaresizlik onu şiddete yöneltmektedir. Mensubu olduğu ordu yenilirken o, bu davranışlarıyla üstünlük kurmuş olacağını düşünür. Çok geçmeden Rus askerleri toplama kampına girerler. Ancak Rus kadınlar Kristina'ya karşı olumsuz bir tavır sergilemezler, sadece savaş kesin olarak bitene kadar onu esir tutarlar.

Alman kahraman Hilda ise, romanda farklı bir şekilde karşımıza çıkar. Savaşa aktif olarak katılmayan bir kişidir. Roman boyunca Berlin'de yaşamını sürdürmüştür. Savaş gerçeğine uzak olan Hilda için Berlin'de her şey yolundadır. Sevgilisi Rihter Rusya'ya yollanır. Rihter gittikten sonra yalnız kalmak istemez ve Robert isimli bir Alman ile flört etmeye başlar. Hilda bu tür küçük kaçamakların yanlış olmadığı inancındadır. Erenburg'un, bu Alman kadın kahramanla savaş ortamında ahlaki bir kayma olduğunu göstermek istediğini

düşünmek mümkündür. Savaşın ortalarında Rihter kısa süreli bir izinle Berlin'e gelir. Hilda'ya savaşın zorlu bir süreç olduğunu, ölen arkadaşlarını, anlatır. Hilda ise Rihter'i dinlemekte, fakat söylediklerinden hiçbir şey anlamamaktadır. Rihter bunları anlatırken Hilda ise başka konulardan bahseder:

*“Hilda gevezelik ediyor giyimden kuşamdan, ufak tefek ev işlerinden, kız arkadaşlarının gönül ilişkilerinden söz ediyordu.”*²⁰¹

(Гильда щепатала, рассказывала про платья, про мелкие домашние заботы, про сердечные дело подруг)

Görüldüğü gibi Hilda savaşa oldukça uzak tavırlar sergilemektedir. Rihter gittikten sonra eski yaşamını sürdürmeye devam eder. Ancak savaşın sonlarına doğru durumlar değişir. Ruslar, Berlin'e doğru ilerlemeye başlar. Hilda bu haberleri duyduktan sonra oldukça korkar ve ne yapacağını bilemez bir haldedir. O zamana kadar Rihter ile çok seyrek mektuplaşan Hilda, şimdi durumları öğrenmek için Rihter'e çok fazla mektup yazmaya başlar. Hilda çok uzak olduğu savaş gerçeğiyle tanışmıştır aslında. Sokağa çıktığında bir Alman askere şu sözleri söyler:

*“Rusların buraya gelmesine izin vermeyin!”*²⁰²

(Не пускайте сюда русских!)

Savaş artık kimse için uzak değildir. Hilda da bu gerçeği kabul eder ve o da Kristina gibi Ruslar tarafından savaş bitene kadar esir alınır ve herhangi olumsuz bir durumla karşılaşmaz.

Öte yandan Ruslar artık Berlin'dedir. Alman halkı da psikolojik ve maddi açıdan yorulmuştur, Ruslar ülkeye girdiğinde Almanlar, evlerine beyaz çarşaf lar asarak şiddete maruz kalmak istemezler. Oysa aynı şey Rusların başına geldiğinde Almanlarla canla başla mücadele etmişlerdir İnsanlar, artık ortada görünmeyen Hitler'i düşünmemektedir; tek düşündükleri Alman topraklarına başka ülkelerin de saldırmamasıdır. Almanlar, Ruslara karşı düzenli bir şekilde savunma yaparken bazen de güz yaprakları gibi dağılmaktadır. Ancak Ruslar, daha fazla dayanacak güçleri kalmayan Almanları kesin olarak yenerler.

Durumun tamamen tersine döndüğünü Rusların esir ettiği bir Alman subayı Osip'e şu sözlerle anlatır:

²⁰¹ Erenburg,a.g.e.,539

²⁰² Erenburg,a.g.e.,544

“Ben, Minsk civarında savaşmaya başlamıştım. O zamanlar sanki siz ortada yoktunuz ve biz ilerliyorduk. Ama şimdi korkunç bir şey oldu. Siz bizi hesaba katmadan ilerliyorsunuz. Rollerini değiştiğimizi söylemek mümkün.”

(Я начал войну- возле Минска. Тогда мы шли как будто вас не было. А теперь произошло ужасное- вы идете и не обращаете на нас внимание. Можно сказать, что мы поменяли роли.)

Rusların direnişi ve zamanla üstünlüğü ellerine alması karşısında Alman subayının söyledikleri oldukça gerçekçi ve doğru bir tespittir. Bozguna uğrayan Almanlar, yenilgiyi kabul etmenin yanında boş bir hayal uğruna savaşmışlardır. Amaçlarına ulaşmamışlar, bütün itibarlarını kaybetmişlerdir.

İncelediğimiz bu bölümde Erenburg, romanını Hitler ve Stalin merkezinde kurduğunu söylemek mümkündür. Hitler’in ilerleyişi, Stalin’in direnişi Alman ve Rus halkının tutumları çerçevesinde somutlaştırılmıştır. Alman saldırısıyla başlayan savaşta pasif durumda bulunan Rusya, halkının direniş gücü ve savaşi kazanma inancıyla Almanya’yı yenmiştir. Üstün durumda iken bir anda gerileyen Almanya’nın komutanları bir iç muhasebe yaparak nelerin yanlış olduğunu değerlendirmiştir. Galip durumdayken her şey güllük gülüstanlıktır, ama mağlubiyet sorgulama sürecini de başlatmıştır. Romanda Rihter, Keller ve Gabler isimli komutanlar, yaşadıkları travma karşısında hem savaşi hem Almanların yenilgi almaya başlamasını hem de Hitler’i eleştirmeye başlamıştır. Oysa Rus halkında böyle bir durum yoktur, onlar liderlerine ve devletlerinin yenilmeyeceğine inanmaktadır. Hitler’in sahip olduğu teknolojik üstünlük, başta galibiyet getirirse de sonraları gurur, kibir ve üstünlük duygusu mağlubiyetin kapısını açmıştır. Bunda Rusların mücadeleci kimliğinin yanı sıra Rus ikliminin ve coğrafi özelliklerinin de etkisi olduğu söylenebilir.

5. BUZLARIN ÇÖZÜLMESİ DÖNEMİ

Bazen her şeyin bittiğini, noktalandığını düşünürsün, fakat aslında bu sadece başka bir dönemin başlangıcıdır.

İlya Grigoryeviç Erenburg

Stalin'in yaşamının özellikle son üç yılı sadece Sovyetler Birliği için değil aynı zamanda hem kendisi hem de onun safında yer alanlar için en karanlık ve en karamsar dönemdir. 1950-1953 yılları arasında, 1930'lu yıllardan çok daha fazla insanın İkinci Dünya Savaşı sırasında öldüğü sık sık gündeme gelirken, insanların acılarının hafifleyeceği umudu da sönmüştür.²⁰³ Savaş sonrasında yaşanan kıtlık, ekonomik kriz ve Avrupa ülkelerinde gerçekleşen olaylar, Sovyetler Birliği'nde Stalin yönetimini oldukça zorlamaktadır. Stalin, bu dönem içerisinde kendi hükümetini bir araya getirmekte zorlanırken, diğer bir taraftan da devlet işlerini çözmeye çalışmaktadır.²⁰⁴ Özellikle 1953 yılına yaklaşırken, Sovyetler Birliği'nin dış dünya ile ilişkileri kangrenleşmeye başlar. İkinci Dünya Savaşı sırasında Stalin'in müttefik Avrupa ülkeleriyle ilişkileri iyi durumdayken şimdi Batı, bütün gücünü Stalin'e karşı seferber eder, hatta birçok dostu ya da tarafsız olarak kabul edilenler bile düşmanca tavırlar sergilerler.²⁰⁵ Ülkenin hem içerisinde hem de dışarısında sorunlar bu denli büyük boyutlara ulaşmışken, 5 Mart 1953 yılında Stalin'in ölüm haberi tüm Sovyetler Birliği'nde ilan edilir.

Stalin'in bu ani ölümünden sonra, onun çalışma arkadaşlarından biri olan, komünist parti görevlisi ve siyaset adamı Georgi Malenkov (1902-1988) Sovyetler Birliği Komünist Partisi genel sekreterliğine getirilir. 1953-1955 yılları arasında görevine devam eder. İktidar mücadelesine daha sonra Nikita Sergeyeviç Kruşçev (1894-1971) katılır, 1953 yılı başlarında parti içinde etkin bir rolde olmadığını fark eden Kruşçev, partinin gücünü arkasına almak ister ve bunu başarır. Malenkov'un görevine son verilip yerine Kruşçev genel sekreterliğe geçer. 1955 yılından sonra resmi olarak iktidarı tamamen ele alır ve Kruşçev

²⁰³ İnternet:Nikitakhrushchev, <https://24smi.org/celebrity/3376-nikitakhrushchev.html> adresinden 02.05.2019 tarihinde alınmıştır.

²⁰⁴ Taubman,U.(2008) Khrushchev: The man and His Era(per.N.L.Holmogorovskaya), Moskva. Molodaya Gvardiya, 234

²⁰⁵ Taubman,a.g.e.,268

dönemi başlamış olur.²⁰⁶ Stalin sonrası bu yeni dönemi daha iyi anlayabilmek adına Kruşçev iktidarını ele almak gerekir.

Kruşçev, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği tarihinin en çelişkili ve en önemli simalarından biridir. İktidarın zirvesine tırmanan köylü bir ailenin çocuğudur. Stalin'den sonra iktidara gelen Kruşçev, Sovyetler Birliği'nin en parlak reformcularından biri sayılır, gerek başarıları gerekse başarısızlıklarıyla bugün de tarihçilerin hâlâ tartıştığı bir dünya lideridir.²⁰⁷

İktidarın Kruşçev'e geçtiği o dönemde gazeteci Aleksey Adzhubey (1924-1993) Kruşçev ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder:

İktidardan sonra Kruşçev'in dış görünüşü bile çok değişmişti; kendinden daha emindi. Tavır, davranış ve konuşma şekli öncekilerden farklıydı, kendine daha da güveniyordu. Kruşçev birçok farklı noktada üstün olmaya, parti kadro derecelerini kullanmaya, Stalin'in ölümünden sonra gözle görülür derecede kendini güçlendirmeye başlamıştı.²⁰⁸

Kruşçev, göreve geldikten sonra, 1953-1964 yılları arası Buzların Çözülmesi (Оттепель) adı verilen dönem başlamış olur. Buzların Çözülmesi terimi, Sovyetler Birliği'nin manevi, kültürel, ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve iç-dış politikasını da kapsayan değişimin adıdır. Bu terimin kendisi, İlya Grigoryeviç Erenburg'un resmi olarak *Znamya* dergisinde 1954 yılında basılan *Buzlar Çözülürken* romanıyla bağlantılıdır.(Romanın Rusça aslından Türkçeye çevirisi bu şekilde yapılmıştır.) O, dönem ismini yazarın bu romanından alır. Bu politikanın genel kanısı ise şudur: “*Stalin zamanında kış yaşandı, fakat Kruşçev döneminde buzlar çözüldü.*”²⁰⁹

Buzların Çözülmesi döneminin tarihine bakacak olursak, Kruşçev'in yapmak istediği asıl değişimin bir ideoloji değişimi olduğunu düşünmek mümkündür; çünkü kendisi göreve geldikten sonra 14-25 Şubat 1956 tarihleri arasında Sovyetler Birliği Komünist Parti'sinin 20. Genel kongresinin bitiminde *Kruşçev Gizli Söylev*'ini okur. Stalin yönetimini sert bir dille eleştirir. Stalin'i kişilik kültü olmakla suçlar ve düşüncelerini şu sözlerle dile getirir:

Stalin'in hizmetlerine, yaşamı sırasında yeterli miktarda kitaplarda, gazetelerde, broşürlerde ve birçok alanda yer verildi. Stalin'in genel rolü sosyalizm devriminin hazırlanmasında ve uygulanmasında, Anavatan savaşımızda herkes tarafından yeterince

²⁰⁶ İnternet: borba za vlast posle smerti Stalina, https://istoriarus.ru/cccp/borba_za_vlast_posle_stainai.html adresinden 07.07.2019 tarihinde alınmıştır.

²⁰⁷ İnternet: a.g.e.,

²⁰⁸ İnternet,a.g.e.,

²⁰⁹ İnternet,a.g.e.,

açık bir şekilde görüldü. Şimdi ki konuşma partimizin, şu anki durumu ve geleceği için büyük önem taşımaktadır. Bu konuşma, Stalin'in zamanla kişi olarak putlaştırılması ile ilgilidir. Bu putlaştırma hem partimize hem de halkımıza çok zarar vermektedir.²¹⁰ “Kruşçev, bu konuşmasında iktidarın tek kişide toplanmasını eleştirirken, Stalin'in baskıcı, hoşgörüden uzak ve sert olduğu düşüncesini savunup, Stalin'in tek lider olduğu, putlaştırıldığı zamanın ortadan kaldırıp, yerine Stalincilikten uzak, yeni bir ideoloji ile devam edilmesini önerir. Bu sürece de arınma (десталинизация) ismi verilir.”²¹¹

Ülkenin bir tarafı sert Stalin yönetiminden sonra, Kruşçev'in ülkeye taze, yeni bir hava getirdiğini söylerken diğer bir taraf ise bu yeni dönemi çelişkili ve tutarsız bulur; dış ilişkiler yeterince ihmal edilmiş bir haldedir. Ülkenin yönetimi bir anda alabora olmuşken, Kruşçev iktidarının güçlenmesi ve bir temele oturması gelecekte bir yıkıma ulaşabilir diye düşünülmektedir, fakat sonuç olarak Buzların Çözülmesi genel olarak ders kitaplarında, gazetelerde; Sovyet kültürünün yeniden oluşması, vatandaşlık haklarının toplumda yer edinmesi, sansürün azalması gibi pozitif değişiklikler olarak değerlendirilir.²¹²

Kruşçev'in ülkeyi idare etme programı yaptığı reformlarla başlar. Tarım, yönetim, sanayi, sosyal, eğitim ve kültürel alanlarda birçok reformlar gerçekleştirir. İlk olarak tarım alanında reformlar gerçekleştirmeye karar verir. Parti toplantısında bu konuyla ilgili 1955 yılında yaptığı konuşmaya şu sözlerle başlar: “*Halk bize soruyor. Et olacak mı olmayacak mı ? Süt olacak mı olmayacak mı? İyi dikilmiş pantolonlar olacak mı? Elbette ki bunun ideoloji ile alakası yok, fakat doğru bir ideolojiyi anlamak için, kıyafetlerimiz, yiyeceklerimiz olmadan ilerleyemeyeceğimizi de düşünmemiz gerekir.*”²¹³

Tarım alanında çalışmalarını başlatır ve ekonomiyi güçlendirir. İlk olarak tarım vergileri düşürülür, alımlar arttırılır, tarla sahiplerinin kredi almaları sağlanır, tarımı kolaylaştıran yeni teknolojiler getirilir, çiftliklerin yönetimi daha iyi bir duruma gelsin diye, yönetimlere parti görevlileri atanır.²¹⁴ 1954 yılında Kazakistan'da, Sibiry'a'da, Ural'da ve Volga bölgesinde ham toprakların işlenmesi için kampanyalar başlatılır. İlk üç yılda bu kampanyalar sayesinde ham toprakların hektarı 32 milyona ulaşır, bu alanda hemen hemen ADB ile aynı seviyede gelişir. 1958 Şubat'ında araba-motor istasyonları ve traktör-tamir istasyonları kurulur. 1959 yılında Kruşçev'in ayrılmaz imajının bir parçası olarak sayılan

²¹⁰ İnternet: Rech hrusheva na XX syezda partii, https://www.coldwar.ru/hrushev/cult_of_personality.php adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır.

²¹¹ İnternet, hrushevskaya ottepel, <https://www.ote4estvo.ru/sobytiya-xx/1877hrushevskaya-ottepel.html> adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır.

²¹² İnternet,a.g.e.,

²¹³ İnternet,a.g.e.,

²¹⁴ Taubman,a.g.e.,289

Mısır Destanı (Кукурузная эпопея) devlet planı gerçekleştirilir. Bu planın amacı; prensipte yetiştirilemeyecek topraklarda bile mısır yetiştirilmesidir. Çavdar ve buğday ekinlerinin mısır uğruna azaltılması tahıl hasatının düşmesine sebep olur ve bu yüzden 1962 yılında ülkede çavdar ve buğday kıtlığı başlar ve bunun sonucunda bu tahılların tohumları ABD'den satın alınır. Bu alandaki sorunu giderebilmek adına 1963 yılında kimyasal tarım çalışmaları ve mineral gübreleme alanında çalışmalar başlatılır.²¹⁵

Yönetim alanında, daha önce de değinildiği gibi 1958 yılında yaptığı konuşmadaki açıklamasından sonra Kruşçev bu alanda yaptığı reformlarını daha da geliştirir. Stalin adlarını taşıyan şehir, kasaba, köy ve tesis adlarını değiştirir. Bunlar gerçekleştirilirken başta Gürcistan olmak üzere, Varşova'da ve daha başka ülkelerde tepkiler olur, ama yönetim bu tepkileri bastırır.²¹⁶ Ülke politikasını daha da ilerletmek ve dış dünyaya duyurup, dış ilişkilerini güçlendirmek için ülke dışına geziler düzenler.

Kruşçev Sanayi alanında, 1950'li yılların başından itibaren çalışır. Bunun devamında bilimsel-teknik reform gelir. Elektronik, atom enerjisi ve uzay teknolojisi gibi yeni teknolojik kollar eklenmeye başlanır. Ağır sanayide de bir takım iyileştirmeler gerçekleştirilir. Bu gelişmeler sonucunda verimler sağlanır. Ağır sanayinin yıllık gelişim hızı resmi verilere göre, 1951-1956 yılları arasında %13'e ulaşır. 27 Haziran 1954 yılında, dünyada ilk olarak Obninsk kentinde atom enerjisi akımı iletilir ve uzay teknolojisi alanında büyük gelişmeler sağlanır. 12 Nisan 1961 yılında Sovyetler Birliği pilotu ve kozmonotu olan Yuri Alekseyeviç Gagarin (1924-1968) Vostok adı verilen uzay aracıyla uzaya çıkarak dünya yörüngesinde bir turu tamamlar ve uzaya çıkan ilk insan olmayı başararak, uzay çağını Kruşçev döneminde başlatır ve Sovyetler Birliği o dönemde uzay çağı alanında bir dünya markası haline gelir. 1956-1961 yılları arasında yavaş yavaş kömür kullanımı azaltılır, onun yerine doğal gaz ve petrol kullanımı artırılmaya başlanır. Kuzey Kafkas ve Volga bölgelerinde 160 kentten fazlasına doğal gaz boru hatları döşenir. 1962 yılında Sibirya'daki zengin petrol yataklarının işlenmesine başlanır.²¹⁷

Sosyal alanda, ilk olarak çalışma saatleri düzenlenir. Çalışma günü altı saat olarak belirlenir. Cumartesi günleri ve bayram öncesi günlerde de çalışma saatlerinden iki saat kesilir. 1957

²¹⁵ İnternet:reformı epohi N.S.Krushchieva, <https://w.histru/articles/article/show/rieformu-epohi-n-s-krushchieva> adresinden 23.07.2019 tarihinde alınmıştır.

²¹⁶ İnternet: Sovyetlerin Kruşçev dönemi, https://www.milliyet.com.tr/amp/yazarlar/ilber-ortayli/Sovyetlerin_krushev_donemi-1953 adresinden 22.06.2019 tarihinde alınmıştır.

²¹⁷ İnternet,a.g.e.,

yılında, yedi saatlik çalışma programına geçilir. Mart 1957 yılında çalışanların vergi oranları düşürülür. Konut fonları genişletilir. Moskova’da yeni tip konut inşalarına başlanır. 1950’li yılların sonu, 60’lı yılların ortalarında SSCB’de oturulabilir alan sayısı ve ev inşası dünyada ilk sırayı alır. Ülkenin oturulur konut fonu yedi yıl için %40 oranında arttırılır. Bu gelişim sosyal alan ile birlikte ekonominin bir kolu olan inşaat sektörünü de olumlu yönde etkiler. Kruşçev döneminde yapılan bu konutlar *Kruşçevka (Хрущёвка)* konutları olarak tarihe geçer.²¹⁸ Kruşçev döneminde emeklilik konusunda da radikal bir reform gerçekleştirilir, Temmuz 1957 yılından itibaren erkekler altmış yaşından, kadınlar ise elli beş yaşından itibaren emekli olmaya hak kazanırlar. Şubat 1958 yılından itibaren köylü-kolhozlar derece derece belgelendirilmeye başlanır. Emekli ödemesi konusu da gündeme gelir.²¹⁹

Eğitim alanındaki reformlar Eylül 1956 yılından itibaren başlar ve eğitim kurumları son sınıf öğrencilerinden, yüksek öğrenim öğrencileri de dâhil olmak üzere eğitim ücreti ödeme programı kaldırılır. 1958 yılında yedi yıllık eğitim süresi olan politeknik okullarının eğitim süresi sekiz yıla yükseltilir; eğer bu öğrenciler yüksek öğrenim döneminde de aynı alanda okumaya devam etmek isterlerse staj yapmaları zorunlu hale gelir.²²⁰

Buzların Çözülmesi döneminde kültürel alandaki reformlar özellikle edebiyat ve sanat alanında birçok olumlu sonuçlar getirir. Tam bu dönemde, şair Sergey Yesenin (1895-1920), yazar, şair Anna Ahmatova (1889-1966), yazar Mihail Zoşçenko (1894-1958) gibi ve daha birçok şair ve yazarın yasaklanan eserleri yayınevlerine geri döner. Yine aynı şekilde yasak altında olan *Noviy Mir* dergisi tekrar basılmaya başlar. Bu sayede seçim özgürlüğü kavramı gelişir. Sanat alanında da müzisyenlerin, beste yapmalarına daha çok olanak sağlanır. Bu dönemde yeni şairler ve müzisyenler ortaya çıkar: Robert Rojdestvenski (1932-1994), Yevgeni Yevtuşenko (1932-2017), Bulat Okudjava (1924-1997) ve Andrey Voznesenski (1933-2010) gibi. Sinema endüstrisi de aktif hale gelir. Birçok yeni film Sovyet halkı ile buluşur.²²¹

Kruşçev’in reformları hatırı sayılır derecede önemli değişimlerdir. Sistemsel olarak eksikleri ya da yanlışlıkları olsa da, özellikle diğer ülkelerin o dönemdeki ekonomik gelişmeleri göz önüne alındığında rakamsal olarak SSCB, Kruşçev yönetiminde oldukça yol kat etmiştir.

²¹⁸ İnternet,a.g.e.,

²¹⁹ İnternet,a.g.e.,

²²⁰ İnternet,a.g.e.,

²²¹ İnternet: krushevskaya ottepel, <https://istoriarusi.ru/cccp/ottepel.html> adresinden 26.07.2019 tarihinde alınmıştır.

Elbette ki, ekonominin modernleştirilmesi konusunda tüm problemleri çözemese de, olumlu anlamda çok etkisi olmuştur. Yaptığı birçok reform genel olarak olumlu karşılanmıştır ve bu nedenle de Sovyetler Birliği'nde en reformcu lider unvanını almıştır.²²²

1964 yılında parti içinde Kruşçev'in görevden alınması gündeme gelir. Kruşçev'e parti içinde muhalefet olur. Partinin merkez komitesi başkanı Mihail Suslov (1902-1982) 14 Ekim 1964 yılında Kruşçev'in görevden alınmasını teklif eder ve aynı yıl parti üyelerinin ortak kararıyla Kruşçev görevden alınır. Nikita Sergeyeviç Kruşçev SSCB'de Sovyet liderler arasında sağ olarak görevden uzaklaştırılan ilk lider olarak tarihe geçer. 11 Eylül 1971 yılında Kruşçev Moskova'da hayata gözlerini yumar.²²³

²²² İnternet: krushevskaya ottepel, <https://armazas.academy/materials/1481> adresinden 26.07.2019 tarihinde alınmıştır.

²²³ İnternet: otstavka-khruscheva poledney perevorot v istori, SSSR <https://www.russian7.ru/post/otstavka-khruscheva-posledney-perevorot/> adresinden 28.07.2019 tarihinde alınmıştır.

5.1. Rus Toplumunun Yeniden Yapılanması

Kruşçev dönemini anlatan *Buzlar Çözülürken* isimli roman, Rusya'daki Stalinizm'in etkisini yitirmeye başlamasıyla oluşan serbestleşmeyi sanat, eğitim, üretim ve sanayi bağlamında ele alır. Gerçekçi portreleriyle dikkat çeken roman, Kruşçev'in esnettiği sosyalist rejimde halkın özgürleşmeye başladığını, maddi olarak bolluk yaşadığını ve kendisini bir miktar daha iyi ifade etmeye başladığını ortaya koyar. Romanın ismi de böyle bir sembolizasyonu net olarak ortaya koyar. İkili anlamıyla hem Rus iklimine atıf yapan hem de kısmi kapitalistleşmeyle refaha kavuşan Rus toplumunun içinde bulunduğu durumu anlatan *Buzlar Çözülürken* adeta dönemin panoramasını verir.

Erenburg, *Buzlar Çözülürken* isimli romanını, 1953 yılında yazmaya karar verir ve romana başlarken hem kendi içinde yaşadığı çözülmeyi hem de toplumsal planda yaşanan çözülmeyi ortaya koymak istediğini ifade eder: “*Buzlar Çözülürken*'i yazmaya koyduğumda, büyük tarihi olayların, küçük bir şehirde, insanları nasıl etkilediğini göstermek ve benim kendi içimde yaşadığım çözülmelerin duygularıma ve umutlarıma nasıl yansıdığını iletmek istedim.”²²⁴ 1954 yılının Nisan ayında *Znamya* adlı dergide yayımlanan roman, Rus toplumsal değişiminin farklı açılara eğilir ve halkın yaşadığı değişimi değişik bağlamlarda ortaya koyar. Bu noktada Stalin yönetiminin bitmesi ve sonrasında meydana gelen görece özgürlük ve refah ortamı romanın konusudur. Edebiyat-toplum ilişkisi bakımından oldukça önemli belirlemelerde bulunan *Buzlar Çözülürken* hakkında olumlu ve olumsuz pek çok eleştiri yapılmıştır.

Eleştiriler karşısında Erenburg şunları yazar: “Özellikle eserimin ismi insanlara alışılması zor geldi. Basında *Buzlar Çözülürken* kaçınılmaz bir şekilde sert eleştirilere maruz kaldı. Yazarlar Kongresi'nde 1954 yılının sonunda ise romanın gerçekleri yansıtmadığı iddia edildi. Edebiyat Gazetesi'nde eserimi yerden yere vuran okuyucuların mektuplarından alıntılar yapıldı, fakat bunlara rağmen, *Buzlar Çözülürken*'i korumam için, binlerce de mektup aldım.”²²⁵ Rusya'da her konuda olduğu gibi edebiyat konusunda da bir tekel vardır. Bu da 1932 yılında kurulan Sovyet Yazarlar Birliği tarafından gerçekleştirilir. Bütün bir edebiyat kamusuna yayılan anlayışa göre edebi eserlerin Sosyalist Rusya'nın ideolojik perspektifine uygun olması istenir. Eğer eser, ideolojik açıdan bu ilkelere uymazsa kıyasıya

²²⁴ Erenburg, tom 2, 248

²²⁵ Erenburg, a.g.e., 248-249

eleştirilir. *Buzlar Çözülürken* isimli roman da bu ideolojik kabullerin etkisiyle gerçekleri yansıtmadığı gibi bir eleştiriyle karşılaşmıştır.

Kruşçev döneminde kapitalizmle yönetilen ülkelerle sıkı ilişkiler kuran Rusya’da meydana gelen değişimleri benimsemeyen yazarların yönelttiği eleştirilerin dışında Avrupa’dan olumlu eleştiriler gelmiştir: Roman Batı’da skandal bir eser olarak değerlendirilir. Batı’daki gazeteciler bu eseri “Stalinizm çağının bittiğine” bir işaret olarak kabul eder, çünkü eserin yazıldığı tarih Stalin’in ölümünden bir yıl sonradır. İsmi dışında, Erenburg’un eserinde değindiği konularda büyük bir başarı sayılır, ayrıca Sovyet halkının alışkın olmadığı bir açıklıkla yazıldığı ve yenilikçi bir anlatım şekline sahip olduğu ifade edilir.²²⁶ Bu eleştirilerin arkasında Erenburg’un romanında Stalinizm’in yıkılışını ilan ederek baskıdan uzak bir dönemi işaret etmesi vardır. Eser ve eserin adı, Sovyetler Birliğinde kimi yazarları rahatsız eder: “*Özgür bir dünyaya adım atmaya çalışan Rusya’nın eskisi gibi kendi içinde yaşayan bir devlet olmasını isteyen aydınlar, henüz buzların çözülmediğini ama baharın da bir ölçüde geldiğini iddia eder.*”²²⁷

Bir kuruluş romanı olarak adlandırabileceğimiz bu roman, Sovyetler Birliği’nin zorlu İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki yılları ve özellikle 1953 yılından sonraki yeni çehresini gözler önüne serer. Romanda insanların yeni yaşamlarını kurmaları, bununla birlikte gerçekleşen reformları, eski sistemin eksikliklerinin yeni dönemde yer bulmaması, partinin ülkedeki refahın artması için gösterdiği çabaları, Sovyet insanının çalışma hayatı, günlük yaşamın örgüsü içinde anlatılır. Bu serbestleşme, romanın giriş kısmında net olarak ortaya konmaktadır.

Erenburg, Rusya’daki serbestleşmeyi edebiyattan başlayarak gösterir. Okuyucular Konferansı’ndaki sahneyle başlayan romanın girişinde umut vaat eden genç bir yazarın, sıradan bir yayınevi tarafından basılan ilk romanının tanıtımı yapılır. Konferansta tanıtım yapıldıktan sonra romanı okuyanlar, olumlu ve olumsuz eleştirel konuşmalar yapar. Yazar, bu sahneyle birlikte Rus edebiyat kamusunda görece bir özgürlük ortamının yaşandığını ortaya koyar. Rusya’da edebiyat sadece Sovyet Yazarlar Birliği’nin organize ettiği toplantılarda konuşulmamaktadır, farklı ortamlarda edebiyat konuşmaları yapılabilmektedir

²²⁶ Berar, a.g.e., 206-207

²²⁷ İnternet: Pochemu Ottepel, <https://lgz.ru/article/-29-6560-20-07-2016pochemu-ottepel-/> adresinden 29.07.2019 tarihinde alınmıştır.

artık. Okuyucular Konferansı, bu noktada bir edebi muhittir ve insanlar bir edebi eserin beğendikleri ve beğenmedikleri yönlerini anlatabilmektedir.

Roman, sadece özgür bir konuşma ortamının oluştuğuna yapılan bir işaretle başlamaz; Okuyucular Konferansı'nda ele alınan romanın konusu da bir o kadar ilgi çekicidir. Romanda asıl dikkate değer nokta budur. Konferansta eleştirisi yapılan roman yasak aşk üzerine kurulmuştur. Yasak aşk da bireysel bir temadır ve toplumcu Rus edebiyatının çok da değinmediği, detaylandırmadığı bir husustur. Yasak aşk temasının işlenmiş olması ve bunun da bir toplantıda tartışılması, sosyalist gerçekçi bir perspektife sahip olan edebiyat kamusunda oldukça yeni ve önemlidir. Çünkü sosyalist ilkelerle yazılan romanlar, bu tip burjuva konularını işlemez ve bunların toplumu bozduğuna inanırlardı. Okuyucu Konferansı'nda ele alınan roman da Zubtsov adlı bir kahramanın, çok da beşeri olan aşkını anlatır. Sosyalist ekonomi modeli üzerine birtakım belirlemeler olsa da konferansta tartışılan roman, esas itibarıyla ruhsal özellikler taşır.

Konferansın yapıldığı salon kalabalıktır, bu da davetlilerin üzerinde durulacak olan romana ilgi gösterildiğini ortaya koyar. Toplumun özgürleşmeye başladığını, kendi hayatlarına eğildiğini ve bunu edebi eserler aracılığıyla takip ettiğini bu etkinliğin kalabalık olmasından anlayabiliriz. Hatta o kadar ki insanlar, girişte ve kapının çevresinde ayakta durmaktadır. Görüldüğü kadarıyla kitap, okurda bir heyecan dalgası yaratmıştır. Toplantıda kitapla ilgili çok farklı eleştiriler yapılır; kimileri kitabı beğenmiştir, kimileri de bazı noktalardan eleştiri yönelterek beğenmediklerini ifade etmiştir. Toplumun belli zümrelerine dâhil olan kişiler/aydınlar, sırayla kitap ile ilgili görüşlerini açıklar. İlk konuşmayı mühendis Braynin yapar ve kendisinden önceki konuşmacılar gibi romanın eğitici gücü üzerinde durur. Roman, her ne kadar bireyci bir bakışı öne çıkarsa da eleştirmenler hala güdümlü edebiyatın tesiriyle romanın öğreticiliğine vurgu yapmaktadır. Mühendise göre, romanın başkahramanı kolektif çalışma ilkelerine uymadığı için ormanları ağaçlandırma konusunda başarılı olamamıştır ve yazar, çalışırsa daha iyilerini yazabilir:

*“Eksiklikleri olmasına rağmen romanın büyük bir eğitici anlama sahip olduğu söylenebilir. Eğer romanın yazarı, eleştiriye gözden geçirir, bazı kısımlar üzerinde tekrar çalışırsa, bu roman edebiyatımızın altın değerine giriş yapabilir...”*²²⁸

²²⁸ Erenburg. İ. G. (1956). Ottopel. Moskva. Prijiznennoe İzdaniye,4

(Несмотря на недостатки, роман имеет, так сказать большое воспитательное значение. Роман сможет войти в золотой фонд нашей литературы, если автор так сказать, умеет критику и переработает некоторые эпизоды...)

Braynin, genel itibarıyla olumlu eleştiriler yapar, ancak henüz deneyim kazanmamış bu genç yazarı büyük bir değer gibi göstermesi bazı dinleyiciler tarafından pek hoş karşılanmaz. Dinleyiciler, büyük bir heyecanla aslında mühendis Dmitri Sergeyeviç Koroteyev'in konuşmasını bekler. Koroteyev sadece mühendis kimliği ile değil, aynı zamanda çok yönlü bilgisi, zekası, dürüstlüğü ve canlı anlatımıyla da halkın ilgisini çeken biridir. Salonda neredeyse herkes büyük bir sessizlik içinde Koroteyev'in konuşmasını beklemektedir. Kürsüye çıkan Koroteyev, romanla ilgili sorunu daha çok toplumcu bir bakış açısıyla ele alır. Sosyalist bir eser bekleyen Koroteyev, eserin burjuva perspektifine sahip olduğunu belirtir. Romandaki yansıtmacı bakış açısı, Rus halkını olduğundan kötü göstermekte ve okuru yanıltmaktadır.

“Açıkça söylüyorum. Sadece yazarın, Zubtsov'un özel yaşamını açığa vurmasını beğenmedim... Okuyucu, kendine bu denli inanan, dürüst bir tarım uzmanının, kendi yoldaşının cilveli ve uçarı, aynı zamanda da onunla arasında hiçbir ruhsal ilgisi bulunmayan karısına âşık olmasına nasıl inansın...”²²⁹

(Скажу откровенно, мне только не понравилось как автор раскрывает личную жизнь Зубцова... Читатель не верит, что чересчур самоуверенный, но честный агроном влюбился в жену своего товарища, женщину кокетливую и ветренную, с которой у него нет общих духовный интересов...)

Bu eleştiriyi yapan Koroteyev, romanın inandırıcı olmadığını belirtir. Bir sosyalist Rus romancısının inandırıcı gördüğü eser, partinin ideolojisinin propagandasını içeren, sosyalizmi öven ve güzel bir gelecek perspektifi çizen eserlerdir. Rus toplumunu anlatan bir eserin böyle bireysel bir konuyu işlemesi hoş karşılanmaz. Roman, bu aşk hikâyesiyle burjuva romanını mekanik bir biçimde nakletmiştir. Bu eleştiri biçimi görüldüğü gibi sosyalist gerçekçi anlayışa uyar. Eleştirmen, toplumsal değişmeyi okuyamaz, özgürlük talebine yabancıdır ve hâlâ eski paradigmalara edebi eserlere yaklaşıp.

Koroteyev'e göre başkahraman Zubtsov'un karmaşık aşk hikâyesi, Sovyet romanı sayfalarına yerleştirilmiş gereksiz ve gerçek dışı bir ayrıntıdır. Koroteyev bu konuşmasından sonra dinleyiciler tarafından ayakta, uzun uzun alkışlanır. Özellikle Zubtsov'un özel yaşamı ile ilgili yaptığı eleştiriler çok beğenilir. Sovyet insanının ruhsal açıdan, genç yazarın gösterdiğinden daha temiz ve yaptıklarından daha sorumlu olması düşüncesi hakimdir

²²⁹ Erenburg, a.g.e., 4-5

demek mümkündür. Her ne kadar Koroteyev, Zubtsov'un karmaşık ve yasak aşkını eleştirse de eleştirdiği bu konu kendi özel yaşamı ve hissettikleriyle birebir örtüştüğü görülür, çünkü kendisi de çalıştığı fabrikanın yöneticisi ve yoldaşı olan İvan Vasilyeviç Juravlyov'un eşi Lena'ya uzun süreden beri âşiktir ve yaptığı bütün eleştirileri Juravlyov ve Lena'nın karşısında yapması ise oldukça dikkat çekicidir.

Koroteyev, aslında kendi hayatını anlatan bu romanın gerçekçi olduğunu, etkinlikten sonra yaptığı iç monologla ifade eder. Eleştirdiği şey bu olayın tipik olmaması, genel olarak tüm topluma mal edilmemesi gerektiğidir. İç monoloğun devamında Koroteyev şunları söyler:

*“Bu mühendis Koroteyev'in kişisel sorunu. Kitap ise toplumsal bir olay. Neden böylesi şeyler hakkında yazılır? Bu kimseye yardım edemez. Zubtsov'un ağaçlandırma konusundaki başarısızlığından okuyucu bir sonuç çıkarabilir. Başkasının karısına olan duyguları ise saçma bir kalıntı.”*²³⁰

(Это -частное дело инженера Коротеева. А книга-общественное явление. Зачем писать о таких вещах? Это никому не может помочь. Из неудач Зубцова с лесонасаждениями читатель сделает выводы. А чувства к чужой жене-нелепый пережиток.)

Konferans, tam anlamıyla demokratik bir mecradır ve toplumdaki özgürleşmeyi yansıtır. Koroteyev'den sonra Katya söz alır ve kendisinden önceki eleştirinin haksız olduğunu savunur. O da toplum merkezli bir edebiyat yerine birey merkezli bir edebiyattan yana olduğunu ifade ederek romanın okuru sardığını söyler. Romanda anlatılanlar kalbi olan bir insanın acılarıdır ve bunda da bir kötülük yoktur. Kendisinin de buna benzer şeyler hissettiğini söyleyen Katya, eserin Koroteyev'in Rus toplumunun soyluluğunu yansıtmadığına dair sözlerini boşa çıkarır.

Okuyucular Konferansı, birbirinden farklı görüş ve düşüncelerin tartışıldığı bir muhit olarak Rus toplumunun Stalin sonrası dönemde yaşadığı dönüşümü ortaya koyması açısından oldukça manidardır. Bu noktada yazarın *Buzlar Çözülürken*'e farklı görüşlerin sergilendiği bir kitap eleştirisi ile başlaması Sovyet insanının prangalarından kurtularak bireyleştiğini ortaya koyar. Sovyet halkının böyle bir etkinliğe bu denli ilgi göstermesi, İkinci Dünya Savaşı'nın kayıpları ve yaşanan sıkıntıları bir nebze olsun unutmalarını ve yeni yaşamlarına yelken açmalarını sağlar demek mümkündür. Burada insanlar, kendi düşüncelerini savunurlarken aslında doğru ile yanlış da kendi içlerinde ayırt etmeye başlar ve kendi yaşamlarını bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçirir.

²³⁰ Erenburg,a.g.e.,9

Bu eser, öyle büyük bir etki yapar ki emekli öğretmen Andrey İvanoviç Puhov'un doğum günü etkinliğinde de gündem bu genç yazarın kitabı ve onun hakkında yapılan eleştiriler olacaktır. Yani edebiyat ve toplumla ilgili her şey farklı mecralarda tartışılmaya devam ediyordur. Puhov'un kızı Sonya, bahsi geçen kitabı okur, fakat etkinlik babasının 64. yaş kutlaması hazırlıklarına denk geldiği için Okuyucular Konferansı'na katılamaz. Sonya'nın etrafındaki herkes konferansın çok güzel olduğundan, birçok farklı görüşün dile getirildiğinden bahseder. Bundan dolayı Sonya, doğum günü kutlamasına özellikle bu etkinliğe katılan kişileri davet etmeye özen gösterir.

Doğum günü etkinliğine misafirler birer birer gelmeye başlar. Çeşitli meslek guruplarından kişiler vardır: Ressam Saburov, tiyatro oyuncusu Tanya, mühendis Savçenko gibi. Doğum günü kutlamasının merkezi yaşlı Puhov değildir, Sonya'nın istediği gibi aslında gündem genç yazarın olumlu ve olumsuz eleştirilerle karşılaşan kitabıdır. Okuyucular Konferansı'nda Koroteyev'in söyledikleri, kitabın eleştirisinden daha çok konuşulur. Konu Zubtsov'un yasak aşkıdır. İnsanları ilgilendiren şey, asıl itibarıyla yeni bir hayatın varlığı ya da yeni bir hayatın yaşanabilmesidir. Bu noktada toplumun özgürleşme eğilimini görmek mümkündür. Verili, bilindik ve toplum tarafından kabul gören bir aşk biçiminin dışında başka aşk biçimleri de vardır.

Doğum gününde özellikle Koroteyev'in Zubtsov'un karmaşık ve yasak aşkına yaptığı eleştiriler değerlendirilir. Ve elbette eleştiriyi yapanın özel hayatı da ayrı bir eleştiri konusu olur. Davetlilerden biri, bu eleştirilerin Koroteyev'den gelmesine şaşırıldığını, ondan daha farklı eleştiriler beklediğini söyler. Yaşlı Puhov'un ressam oğlu Volodya, bunun üzerine şunları söyler:

“Böyle konferanslar, yapılanları bağımsız eleştirmek içindir. Koroteyev akıllı bir insandır neden gerçek düşüncelerini söylesin ki.”²³¹

(Такие конференции-это нечто вроде критической самостоятельности. Коротеев-умный человек. Зачем ему говорит,то что он думает?)

Görüldüğü gibi insanlar, fikirlerin özgür bir şekilde ifade edilmesinden yanadır. Volodya her ne kadar Koroteyev'in Lena'ya olan duygularını bilmese de doğru bir tespitte bulunur, fakat oğlu ile aynı fikirde olmayan babası ise Koroteyev'in çok dürüst bir insan olduğunu, bunu

²³¹ Erenburg,a.g.e.,29

hiç hesaba katmadan konuştuğunu söyleyerek oğlunun tezini çürütmeye çalışır. Son noktayı ise Sonya şu sözlerle koyar:

*“Romanı okudum. Tümüyle Koroteyev ile aynı fikirdeyim. Sovyet insanı sadece doğayı değil aynı zamanda duygularını da yönetmelidir. Ama Zubtsov’un aşkı körü körüne bir aşktır. Kitap insanı eğitmeli, ama aklını çelmemelidir.”*²³²

(Я читала роман. Я вполне согласна с Коротеевым. Советский человек должен управлять не только природой, но и своими чувствами. А у Зубцова какая-то слепая любовь. Книга должна воспитывать, а не сбивать с толку.)

Sonya da romana sosyalist ve gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Mekanik ve programlanmış bir insan yaratmaya çalışan sosyalist devletin okuryazarlarından biri olan Sonya, Rusların böyle bir aşk hissedebileceğini ama bunu kontrol etmesi gerektiğini söylerken insani olanı görmez. Aşkî kategorize eder ve farklı çeşitlerinin olduğunu kabullenmez. Sonya’nın görüşlerinin arkasında Rus halkının bir kısmının değişime karşı direnç duyduğunu gösteren bir taraf vardır. Eski rejimin savunucuları hâlâ belli kalıpların aynı biçimde devamından yana iken kimileri de değişimi destekler. Sonya da Koroteyev gibi ideal bir Sovyet insanı profili çizmeye çalışır. Daha mantıklı, güçlü bir profildir bu. Sonya’ya göre bir kitabın öğretici bir ana fikre sahip olması gerekir.

Ancak Sonya da Mühendis Savçenko’ya âşıktır, onu her gördüğünde eli ayağına dolaşır. Yani duygularını yönetememektedir genç kadın. Aslında, tıpkı Koroteyev gibi içinde bulunduğu bu durumdan da oldukça rahatsızdır, etrafındaki herkesin bu durumu fark etmesinden korkar. Bu yüzden ona herkese davranmadığı gibi davranmaması gerektiğini, duygularını açığa vurmaması gerektiğini, herkes tarafından duyguları ile hareket eden bir aptal gibi görünmemesi gerektiğini düşünür. Yalnız bunda başarısız olur, duygularını kontrol edemez.

Sonya’nın da Koroteyev gibi aslında gerçek olmayan duygu ve düşüncelerini, genç yazarın başkahramanı Zubtsov’un üzerine atarak saklamaya çalıştıklarını düşünmek mümkündür. Bu romanın pek çok kişinin yarasına dokunduğu söylenebilir, insanların sık sık bir şeylerden bahsederken doğru davrandıklarını, ahlâki değerlere dayalı olarak yaşadıklarını göstermeye çalışırlar, ama özel yaşamlarında başka türlü bir ruh hali içindedirler ve bundan kaçmak için başka şeylerin arkasına sığınmayı tercih ederler. Bu durum kabullenememe sendromudur.

²³² Erenburg,a.g.e.,30

Gerçekleri olduğu gibi göremeyen bu karakterler, her ne kadar genç yazarın romanındaki gibi bir hayata sahip olsalar da ideal bir Rus insanı yaratma ülküsünden vazgeçmemişlerdir.

Başka bir açıdan bakılırsa romandaki bu iki kahramanın aşkları hakkında konuşmaktan, aşklarını betimlemekten ya da açıkça yaşayabilmekten çekindikleri ve korktukları da söylenebilir. Doğum gününün sahibi Andey Puhov ise insanların artık açık sözlü kitapları özlediğinden bahseder, oyuncu Tanya da sanat diye bir kavram olduğunun artık anımsamasının vakti olduğunu dile getirir. Edebiyat alanında böylesi etkinliklerin devam etmesini desteklerken tiyatrolarda da artık yavaş yavaş yeni oyunların oynanmaya başladığını söyler. Kültürel anlamda yenilikler ve değişimler resim alanında da gerçekleşir ve Okuyucular Konferansı gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştirilir.

Yazar, bu etkinliklerle, Kruşçev yönetiminin yapmaya çalıştığı değişiklikleri göz önünde bulundurduğunu hissettirmek ister. Yeni yönetimde reformlar yavaş yavaş ete kemiğe bürünürken halkın da bu yeni gelişmelere nasıl yaklaştığını gösterir. İnsanların kendi içlerindeki yaşadıklarını anlatabilmelerini, düşüncelerini ifade edebilmelerini edebiyat ve sanat alanları çerçevesinde, genç yazarın romanıyla ve genç ressamların resimleriyle birlikte kahramanların gündelik yaşamlarıyla birleştirmeyi tercih eder. Edebiyat ve sanat alanında gerçekleşen yeniliklerden sonra inşaat ve üretim alanlarında da yenilikler başlar.

Hızlı kesim tezgâhlar üretimi yapmaya başlayan yeni fabrikanın yöneticisi Juravlyov'dur. Üretim ile birlikte işçilerin rahat edebilmesi için yeni lojmanlar da proje kapsamındadır. Sosyal demokrat bir bakış açısıyla hareket eden Juravlyov, sanayi alanında yeniliklerin peşindedir. Ödenekler, Moskova tarafından her bir alan için ayrılır. Moskova Juravlyov'in başında olduğu üretim, yeni fabrika ve yerleşim yerlerinin ekibi ile bitirmesi için belli bir sürede tamamlaması talimatı verir. Juravylov bu konuda kendince doğru bulduğu inisiyatifler alır. Fabrikanın çalışması, üretimi güzel bir ilerleme gösterse de işçiler için yapılacak olan lojmanları bir süre erteler ve oraya ayrılan ödeneği başka bir alan için harcar. Üretimi artırmak ve sanayiye geliştirmek için gerçekleştirilen bu davranış, hem Juravlyov hem de fabrika için ilerleyen zamanlarda olumsuz sonuçlar doğuracak olsa da bu zamana kadar yapılan çalışmalar özellikle altı ay içinde mükemmel bir şekilde ilerlemeye devam eder. Üretim rakamlarının yükselmesi Juravlyov'u zirveye doğru çıkarmaya başlar. Başta Moskova olmak üzere herkes bu durumdan oldukça memnundur.

Bu dönemde sanayi alanında atılım yapan Rusya'da her şey yolunda gider. Yeni teknolojiler üretilmeye başlanır. Fabrikalar kurulur, demiryolları açılır. Bütün bunların arkasında

Juravlyov gibi yetenekli, çalışkan ve işinin ehli mühendisler vardır. Juravlyov'un yönetimi altında çalışmalar devam eder; sinyalizasyon sistemleri, mühendis Yevgeni Vladimiroviç Sokolovski tarafından çok iyi şekilde yenilenir.

Demiryolu mühendisleri konutların ve fabrikaların yakınlarında bulunan ray sistemlerini daha iyi bir hale getirir. Bu çalışmalar devam ederken sanayi üretimi alanında gelişmeler olur. Koroteyev, 1 Mayıs'ta yeni üretim araçlarının ve modellerinin ülke çapında bir olay olacağını, gazetelerde mutlaka yayınlanacağını ve radyolardan yayınlar yapılacağını düşünür. Akşam yemeğini yerken kendi kendine değerlendirmelerde bulunur :

“Beni buraya gönderdiklerinde fabrikanın ürettiği o tezgâhlarla şimdi üretilen otomatik hatları kıyaslamak mümkün müydü? Farklı tezgâhlar ona yaşamın aşamaları gibi geliyordu ve kendi kendine: Büyüyoruz, şaşırtıcı derece büyüyoruz, bu tartışılmaz’ diyordu!”²³³

(Можно ли сравнить автоматическую линию с теми станками, которые завод выпускал, когда меня сюда прислали? Различные станки казались ему этапами его жизни, и он говорил себе: Растем, удивительно растем, это бесспорно!)

Üretim ilerlerken, Koroteyev'in eski ile yeni dönemi kıyasladığı görülür. Sanayinin bu denli ilerlemesi onu mutlu eder. Üretimi ve yeni tezgâhları hayatın ayrılmaz bir parçası olarak görür. Sanayileşme onu mutlu eder. Yaklaşık her alanda gerçekleşen yenilikler ve değişiklikler Sovyet insanının yüzünü güldürmeye başlar. Çünkü üretim başlamıştır ve tüm hızıyla devam etmektedir. Rusya artık kendi ayakları üzerinde durabilecek bir güce ulaşmıştır. Bunda da Kruşçev'in dışı açılma, kapitalist devletlerle yakın temaslarda bulunma politikasının etkisi vardır. Üretim tüm hızıyla devam eder ve kayıtlara şöyle geçer:

“Durum, kuşkusuz hiç de fena değil. Bunun için rakamlara bakmak yeterli olacak, 104.7 oranında artış görülmektedir.”²³⁴

(Положение, конечно не плохое, до достаточно посмотреть на цифры: 104.7.)

Sayısal veriler iyi durumdadır. Koroteyev gibi, arkadaşları da bu üretimden öyle mutludurlar ki, radyoyu açıp Sovyet bestecilerin şarkılarını ve yeni bestelerini dinlerler bir tanesi öyle hoşlarına gider ki, bu şarkıya eşlik ederler:

“Cesaretle ileri yürüyoruz, kasvet bizi yakalamıyor...”²³⁵

(Смело мы идем вперед, И тоска нас не берет...)

²³³ Erenburg, a.g.e., 114

²³⁴ Erenburg, a.g.e., 165

²³⁵ Erenburg, a.g.e., 115

Koroteyev, yeni sanatçıları dinler. Aslında yeni sanatçılar, bütün bir toplum tarafından dinlenmektedir. Bu oldukça dikkat çekici bir durumdur. Edebiyat alanında değişim gösteren, bireyi fark eden Rusya, sanat alanında da değişimler yaşamaktadır. Burada üretimin gelişmesi dışında dikkat çeken diğer bir nokta da yeni bestecilerin yeni şarkıları kısmıdır; yazarın burada da sanat alanında olan yeniliklere satır aralarında şarkının sözleriyle de yer verdiği görülür.

Sanayi dışında Rusya’da inşaat alanında da değişimler yaşanır. Bu alanda çalışmalar da hızla devam eder. Yeni yeni konutlar inşa edilir. Romanda bahsi geçen bu yeni konutlar Kruşçev zamanında yapılan *Kruşçevka* adlı 3-5 katlı dairelerden oluşan konutlardır. Bu konutlar yenilikçi özellikleri ile dikkat çeker. Daha dar ve küçük konutlarda, olumsuz şartlarda yaşayan halk, bu konutlarla mutlu olur ve fazlasıyla ilgi gösterir. Halk, Frunze sokağındaki ilk bina için temel kazma işlerini sevinçle izler. Bu yeni konutların insanları çok heyecanlandığını söylemek mümkündür. Temel kazma işleminde halktan bir kadın düşüncelerini şöyle ifade eder:

*“İki oda, banyo, mutfak. Kısacası iyi bir şekilde yaşamaya başlayacağız. Yeter ki bir an önce bitsin...”*²³⁶

(Две комнаты, ванна, кухня, -словом, заживем. Только бы скорее строили...)

İkinci Dünya Savaşı’ndan çıkan halk, perişandır ve yaralıdır. Halkın İkinci Dünya Savaşı sonrası yaraları sarılmaya başlarken insanların bu yeni ve iyi bir yaşamı özlemle beklediklerini söylemek mümkündür. Halk büyük bir sabır ve heyecan içinde zorlu geçen kışın ardından baharı görmek ister. Yani bir bakıma buzlar yavaş yavaş çözülmeye başlar.

Rusya, yaklaşık her alanda gelişim göstermeye başlar. Üretim ve konut reformlarından sonra günlük hayattaki ihtiyaçlar, araç-gereçler, tarım ve hayvancılık alanında da çalışmalar yapılmaya başlanır. Yeniliklerle ilgili alınan her karar, yavaş yavaş uygulamaya konulur. Sanayi ve üretim alanındaki gelişmeler, halkı heyecanlandırır. Halk, gelişmeleri her geçen gün daha büyük bir istekle öğrenmek ister ve bu gelişim ve değişimlerin içinde yer almak istedikleri görülür. Sovyet halkı, tüm gelişmeleri yakından takip eder. Bu nedenle gazete ve dergi satışlarında artışlar da görülmeye başlanır. Çünkü gazetelerde, bildirimlerde ve dergilerde bu konularla ilgili her gün yeni bir yazı yayımlanır. Bu gelişmeleri yakından takip

²³⁶ Erenburg, a.g.e.,

eden bir diğerk kişi de Yevgeni Vladimiroviç Sokolovski'dir. Sokolovski okuduklarından memnundur ve düşüncelerini şöyle ifade eder:

“Son iki tasarıyı²³⁷ iki kez okudum. Ayakkabı, tencere her şey için söylenen sözler tümüyle doğru, artık insanların iyi yaşamalarını istiyorlar...”²³⁸

(Я последнее постановление два раза прочитал. Все абсолютно правильно, насчет обуви,кастроль. Хотят, чтобы люди жили...)

Stalin sonrası özgürlük beraberinde üretimi ve gelişmeyi de getirmiştir. İnsanlar, iyi bir yaşam sürmek istemektedir. Böylece halk, savaşın olumsuz etkisini de üzerinden atacaktır.

Görüldüğü gibi yazar, Kruşçev yönetiminde yapılan neredeyse her yeni çalışmaya yer verir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra birçok zorlukla karşılaşan Sovyet halkını şimdi daha rahat koşullarda yepyeni bir hayat bekler. Büyük değişimler kendi içinde küçük değişimlerle birleşerek şekillenmeye başlar. Bu bağlamda kırsal üretimde de artış olur. Tarım alanında önemli değişimler yaşanır. Çiftliklerde üretim artırma çabaları başlatılır. Burada yaşanan tek sorun yeterli sayıda çalışan sayısının olmamasıdır. Çiftlik Araçlar Birliği ve Kızıl Yol olarak adlandırılan çiftlik büyük bir çalışma içerisindedir. Araçlar, birliği tarım üretimi için makineler yaparken Kızıl Yol çiftliğinde ise tarlalardan ve hayvancılıktan daha fazla ürün alma yönünde çalışılır. Verim alma odaklı bir çalışma tarzının ortaya konduğunu söylemek mümkündür. Araçlar Birliği sorumlusu Sibirtsev, daha fazla sayıda insanın buralara gelmesi gerektiğini, insan gücüne çok ihtiyaç olduğunu vurgular. Tarım ve sanayi alanında çalışanların sayısı artmalıdır:

“Biz şimdi iki traktör fabrikası için otomatik hatlar sağlıyoruz. Tarım alanında yükselme kaydetmek için çalışıyoruz. En doğrusu kimseyi gitmemesi için ikna etmek.”²³⁹

(Мы теперь поставляем автоматические линии для двух тракторных заводов. Работаем на подъем сельского хозяйства. Правильней всего, не уговаривать никого уезжать.)

Rusya, artık tarımda da kendi teknolojisini üretmeye başlamıştır. Kendine yeten, sanayileşen ve tarımda yenilikler yapan Rusya'nın ekonomisi Kruşçev döneminde oldukça iyi durumdadır.

²³⁷Kruşçev yönetiminde, merkezin ‘tüketim mallarının üretimindeki artış ve kalitenin düzeltilmesiyle ilgili, Eylül 1953 tarihli kararlarını gösterir. Bu kararlar, SSCB’de tarım üretimi başta olmak üzere hayat standartlarının iyileştirilmesini amaçlayan kararların bütünüdür.

²³⁸ Erenburg,a.g.e.,53

²³⁹ Erenburg,a.g.e.,106

Kızıl Yol çiftliği çalışmalarına hız kazandırmak için uğraşmaktadır. Çiftliğin yöneticisi ve genç öğretmen Lena'nın annesi Antonina Pavlovna Kalaşnikova'dır. Pavlovna, akıllı, oldukça becerikli bir kadındır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında gösterdiği gayretler sonucunda iyi bir planlama uzmanı olduğunu kanıtlar ve çiftlik yöneticisi olur. Tarım ve hayvancılık alanında üretim devam ederken Antonina Pavlovna'nın yanına çalışanlardan Rodronov gelir, yeğeni Şaşunya'dan mektup aldığını, bu çiftlikte çalışmak istediğini yazdığını ve kendisinin ne cevap vereceğini bilmediğini söyler. Antonina Pavlovna, Rodronov'a yeğenin hemen gelmesini, bütün sorunun az sayıda çalışan olmasından kaynaklandığını ifade eder. Çalışan sayısının artması hem üretime katkı sağlayacaktır hem de eli ekmek tutan insanların sayısını artıracaktır.

Şaşunya Kızıl Yol çiftliğine gelmeden önce çiftçilik kolektiflerinde bir süre görev aldığından ve orada nasıl çalıştıklarından yeni çalışma arkadaşlarına bahseder. Tecrübelerini onlarla paylaşır. Tarlalarda mahsullerin durumu iyidir, üretim her geçen gün artmaktadır. Bir gün çiftlik içerisinde çalışırken Lisenko ile tanışır, Şaşunya ona mahsulün nasıl olacağını sorar, Lisenko ise şöyle cevap verir:

“Kesin bir şey söylemek doğru olmaz, ama umuyorum ki istisnai olacak!”²⁴⁰
(*В точности сказать нельзя, но надеется, что будет исключительный!*)

Herkes, ciddi bir beklenti içindedir. Umutludur, çünkü toplumsal bir değişim yaşanmaktadır, halk birey olarak kendini ifade etmeye başlamıştır.

Çiftlikte tarım ürünleri üretimi yapılırken küçük ve büyükbaş hayvancılık da ilerler, bu hayvanlar için yeni yeni ağıllar yapılır ve eski ağıllar yenilenir. Süt ve et üretimi için çalışmalar yürütülür. Bir taraftan tohumlama işi yapılırken diğer taraftan meyve ve sebzelerin, tahıl ürünlerinin durumu kontrol edilir.

Çiftliklerde çalışmalar bu yönde ilerlerken tarım ve hayvancılık için yeni fabrikalar kurulması öngörülür. Bu fabrikalarda tarıma ve hayvancılığa yönelik üretim araçları yapılacaktır. Sovyet halkı daha büyük makineler yapma hedefinde ilerler ve özellikle de ekmek yapımı, un ve buğday üretimini arttırmak için gerekli teknolojik gelişmeleri de takip eder. Yiyecek üretimine sadece büyük çiftlik ve fabrikalar değil, aynı zamanda sıradan Sovyet insanı da katkıda bulunmak için elinden geleni yapar; birçok toprağa fidan dikebilmek için uğraşır, zorlu ve sert kış koşullarında dağların tepelerinde çeşitli meyve

²⁴⁰ Erenburg, a.g.e., 108

sebze üretebilmek için denemeler yapar. Halkın bu çabası her yerde dikkat çeker. Rus toplumundaki değişme dayanışma bilincini artırmış, bu da ekonominin farklı alanlarına olumlu bir şekilde yansımıştır. Koroteyev bu durumu şöyle değerlendirir:

“Yakutiya da üzüm yetiştirmek zor ama imkânsız değil; acıyla, sezgiyle, iradeyle... Halkımız, insanı hayretler içinde bırakan kahramanlıklar gerçekleştiriyor...”²⁴¹

(Виноград в Якутии...Трудно,но возможно: горением,чутьем,волей... Народ наш совершает изумительные подвиги...)

Bu cümlelerde Rus halkının gelişmeye yönelik inanca sahip olduğu gizlidir. Halk, sadece savaş sırasında kahramanlık göstermemiştir, savaş sonrasında topyekün kalkınma için de fedakârlık içindedir. Koroteyev, yukarıdaki cümleleriyle bu gerçeği itiraf eder. Koroteyev, halkın yerel üretim konusunda da yeni yönetime destek sağladığını anlatır. Savaşın ardından yaşanan kıtlık, halkı olumsuz etkiler, yiyecek üretimi ve temini oldukça zorlaşır. Sovyet halkı, bu durumu yakından yaşadığı ve bir daha bu durumla karşılaşmamak için çaba gösterir ve topraklarının verimliliğini arttırabilmek adına çalışmalar yürütmeye başlar. Yaşanan acılar, kayıplar Sovyet halkını öldürmediği gibi daha güçlü bir duruma taşımada bir aracı olmuştur demek mümkündür.

Sonuç olarak; edebiyat, sanat, inşaat, tarım, üretim alanlarında Kruşçev yönetiminde gerçekleşen reformlar, yazar tarafından gerçek tarihi bilgiler ışığında kurgulanmıştır. Sovyet halkı, yeni dönemde, yeniliklerle fikir ve duygularını ifade etme imkânına kavuşurken bu yeni ve büyük değişimin içinde var olmaya devam eder. Bu durumun altında yatan ana neden, yönetimin ekonomik alanda yaptığı yeniliklerdir. Sosyalist ekonominin esnetilmesi, dışarıya açılma ve rekabet beraberinde verim ve üretimi getirmiştir. Halkın kendini değiştirmeye yönelik bir tutum sergilediğini görmek mümkündür.

Yazar, romanın her satırında bunu açıkça ortaya koyar. Romanın başında edebiyattaki değişimleri bir kitap etrafında anlatırken durumu halka, sanayi, inşaat ve tarıma getirmiştir. Her alandaki gelişmeleri hem bireysel hem de toplumsal açıdan aktarmıştır. Karakterlerin inançları, davranışları ve eleştirileri tek bir noktaya işaret etmektedir: kendini ifade etme çabası.

Buzlar Çözülürken, döneme damga vuran eserlerin başında gelir. Çok fazla olumlu ve olumsuz eleştiri alan bu roman, Erenburg’un son romanı olur ve anılarında Erenburg, bu

²⁴¹ Erenburg,a.g.e.,97

durumu şöyle anlatır: “*Buzlar Çözülürken*’den sonra ne bir roman ne de bir hikâye kaleme aldım. 1955’ten sonra bütün yazılarım edebiyat ve sanat alanında oldu. Şimdi düşünüyorum da neden yazmamaya karar verdim diye belki de bir şeyler düşünüp icat etmekten yoruldum.”²⁴²

5.2. Dönemin Ürettiği Bireyler

Buzlar Çözülürken adlı romanda yazar, Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yeniden yapılanırken halkın da hayatını nasıl kurduğunu anlatır. *Fırtına*’nın bir devamı niteliğinde olan romanda yazar neler olup bittiğini esas olarak kahramanlar bağlamında savaş sonrası Rus toplumunu farklı hayat şekilleriyle ele alır. Romanda üç kahraman tipi vardır. Bunlardan ilki 1917 Bolşevik devrimini görmüş olan Puhov ve karısıdır. İkincisi çoğunluğu İkinci Dünya Savaşı’na katılmış, savaş görmüş Sokolovski, Juravlyov, Vera, Lena ve Koroteyev’dir. Üçüncüsü ise, savaşı yaşamamış, daha batıya dönük olan Volodya, Saburov ve Mary’nin içinde olduğu genç kuşaktır. Her kahraman, kendi hayatını farklı paradigmalarda yeniden kurmaya ve Kruşçev’le birlikte başlayan yumuşamaya uyum göstererek hayatını düzenlemeye çalışır. Beşeri çizgileri ile romanda yer alan kahramanların tamamı, yeni dönem Rus toplumunu inşa eden kişilerdir. Erenburg, kahramanların iç dünyalarına günlük hayatın içinde yer verir. Duygusal çatışmalarına ve olaylar karşısında verdikleri psikolojik tepkileri yansıtır. İçlerindeki tutukluğu, buzu ve düğümü çözme çabası içindeki kahramanlar hayatın önlerine koyduğu zorlukları aşmaya çalışır ve bunun için gayret gösterirler.

Dmitri Sergeyeviç Koroteyev

Bir makine mühendisi olan Dmitri Sergeyeviç Koroteyev, komünist partinin şehir komitesinde övgüyle anılan biridir. Atılımcıdır ve bu bağlamda, hızlı kesim tezgâhlarını üretmiştir. Bu sayede sanayi üretimi alanında modernizasyonu gerçekleştirmiş, üretim hızını artırmıştır.

Mühendislikteki başarısıyla herkesin dikkatini çeken genç adam, işleri yolunda giden, şanslı bir kişidir. Başarılarıyla ün kazanması, çalışkanlığının ve üreticiliğinin bir eseridir. Dış görünüşüyle, tavır ve davranışlarıyla kendisiyle barışık görünse de iç dünyasında birtakım karmaşalar yaşar. Hayatı boyunca zorlukların üstesinden gelen Koroteyev, ilk zorluğu üvey

²⁴² Erenburg, tom,3, 312

babası tutuklandığında yaşamıştır. Üvey babasına düşkün olduğu için bu durum, onu çok üzer. Dahası tutuklanmayla rejim düşmanı olarak damgalandıkları için en yakın arkadaşı bile onunla görünmek istemez. Üvey babasının tutuklanmış olması onun komsomoldan²⁴³ atılmasına neden olur. Böyle bir bilgiyle Erenburg'un Stalin döneminin kurduğu çarklar içinde insanları öğüten yapısını göstermek istediği düşünülebilir. Hatta roman boyunca karşımıza çıkan insanların içindeki düğümün nedenini ortaya koyar. Mücadeleci bir kişiliğe sahip olan Koroteyev, yaşadığı zorluğa göğüs gerer ve durumu olgunlukla karşılar. Hatta o kadar ki annesini bile teskin eder, iş bulur, çalışır, ideallerinin arkasından gider, ardından üniversite sınavını kazanarak mühendis olur. Koroteyev acılarla hiç korkmadan mücadele eder; İkinci Dünya Savaşı'na katılır ve cephedeyken âşık olduğu Nataşa onun dış görünüşüyle içi arasındaki karşıtlığı şu analizle dile getirir:

*“Soğuk bir görünüme sahipsin, sana yaklaşabilmek bile korkunç gelebiliyor, fakat kalbin öyle değil, ben bunu hemen hissettim...”*²⁴⁴

(Вид у тебя холодный, даже подойти страшно, а сердце-нет, я это сразу почувствовала...)

Bunun nedeni, genç adamın karşılaştığı zorluklar karşısında kişiliğinin dirençli hale gelmesidir. Sevdiği kadın Nataşa ile hayatını birleştirmek isteyen Koroteyev, yeni bir zorlukla karşılaşır. Nataşa, Almanya'nın Dresden kentinde ölmüştür. Bunun karşısında bile büyük bir olgunlukla davranır, acısını belli etmez. Çünkü o, acılarını gizlemeyi küçük yaşlardayken öğrenmiştir. Ancak genç adamın annesi, ona evlenmesi gerektiğini söylediğinde şu sözleri söyleyerek aşkı ve sevgiyi Nataşa'nın ölümü ile yitirdiğini ifade eder:

*“Anneciğim, ben mutluluğu savaşta kaybettim. Artık böyle bir düşüncem yok...”*²⁴⁵

(Я, мама счастье на войне потерял. Теперь мне это в голову не лезет...)

Bu sözler aynı zamanda böylesine büyük bir savaşın insanlar üzerinde yarattığı etkiyi de anlatır. Acısının panzehiri çalışmaktır. Makine Mühendisi olduktan sonra Koroteyev'e üniversitede kalması teklif edilir. Ancak o, hayatın içinde olmak ve aktif olarak çalışmak için bir fabrikada işe girer.

Koroteyev, yalnızca atılımcı bir mühendis değildir, o aynı zamanda geniş bir genel kültüre sahip entelektüel bir kişidir. Okur ve davet üzerine okuduklarını farklı platformlarda

²⁴³ Sovyetler Birliği Komünist Parti'sinin en etkili siyasi gençlik örgütü.

²⁴⁴ Erenburg,a.g.e.,7

²⁴⁵ Erenburg,a.g.e.,7-8

yorumlarla anlatır. Zeki olmasının yanında alçak gönüllüğü de romanda vurgu yapılan özellikleri arasında yer alır. Edebiyat alanındaki cevvaliğiyle dikkat çeken bu şahsiyet Okuyucular Konferansı'ndaki en önemli kişidir. O olmadan bu etkinliğin yapılması düşünülemez. Etkinliğe katılan herkes, onun konuşmasını ipe çeker ve yorumlarını merak eder. Koroteyev'in edebiyat alanındaki yetkinliği, kalite ve niteliğe önem vermesinden kaynaklanır. Romanın hemen girişindeki sahnede Koroteyev, genç bir yazarın kitabını eleştirirken yasak aşk teması üzerinde durur ve bunun ucuz bir tema olduğunu söyler. O, Rus insanının böylesi sahnelerle betimlenmesine karşıdır. İyi bir sosyalist olan Koroteyev, böyle bir temanın ancak burjuva romanlarında bulunması gerektiğinin de altını çizer.

Yasak aşk temasını işleyen romana karşı çıkan Koroteyev, kendi yaşamındaki yasak aşkla eylem ve söylem çizgisinde bir çelişki içindedir çünkü kendisi de çalıştığı fabrikanın yöneticisi olan yoldaş Juravlyov'un karısı Lena'ya âşıktır. Burada Erenburg, büyük Rus yazar Lev Nikolayeviç Tolstoy'un ünlü romanı olan *Anna Karenina*'ya bir göndermede bulunur. Söz konusu konferansta Lena da bulunur ve Koroteyev konuşurken Lena'ya bakar. Lena'ya duyduğu yasak aşk, onun iç dünyasında çalkantılar yaşamasına yol açar. Koroteyev'in içinde Lena artık bir düğüm oluşturur. Aslında durumun hiç de uygun olmadığını farkındadır ve zaman zaman hislerinin muhasebesini yapar:

*“Ona neler oluyordu? Neden kendini yönetmeyi kesmişti? Neden sert bir tipinin içinde yürürken asık suratlı bir şekilde Lena'yı düşünüyordu? Hayır düşünmüyordu, sadece onun hayatından çıkmayacağını hissediyordu. Bu nasıl bir saplantı? Her şey aptalca, çocukça çıkmıştı. Evet, tüm hayatı onunla bağdaşmayacaktı!”*²⁴⁶

(Что с ним приключилось? Почему он перестал управлять собой? Почему, шагая сквозь метель, угрюмно думал о Лене? Нет, не думал, только чувствовал, что она не уходит из его жизни. Что за наваждение? Глупо все вышло, по-детски. Да и не вяжется со своей его жизнью!)

Duygularını kontrol edebilmeyi, iç dünyasına gem vurabilmeyi çocukluğundan itibaren öğrenen Koroteyev, hissettiklerinin toplumsal kurallar çerçevesinde normal şeyler olmadığını bilir. İlkeli, eylem ve söylem planında çelişkiye düşmeyen mühendis, kendisine hayret eder. Konferanstaki eleştirilerini, romanın gerçek hayatı yansıtmadığı, Rus insanını olumsuz gösterdiği üzerine kuran Koroteyev, yaşadıklarını düşünerek söylediklerinin çok da gerçeği yansıtmadığının farkına varır. Böyle düşünürken bir yandan da bu eleştirilerden dolayı Lena'nın kendisinden uzaklaşmasını istemez. İş yaşamındaki güçlü ve başarılı olma

²⁴⁶ Erenburg, a.g.e., 8

özelliğini duyguları konusunda gösteremez. Çok sağlam bir karaktere sahip olamayan mühendis, duygularını gemleyemez. Yasak aşkın doğru olmadığını düşünen ama sevdiği kadının gözünden düşmek istemeyen Koroteyev, toplumun doğru karşılamayacağı bu aşk konusunda kendince prensipler geliştirir. Yaşadıklarının bireysel, kitabın toplumsal bir içeriğe sahip olduğunu düşünerek kendini avutur. Bu özellikleriyle aslında *Anna Karenina* romanındaki Vronski ile çelişir. Vronski de yasak aşkın pençesindedir ve *Anna Karenina*'ya olan duygularında oldukça nettir. İçinde bulunduğu topluluğun düşüncesi konusunda kaygı taşımaz. Koroteyev ise tam tersi bir çatışma içerisindedir. İç dünyasında bunları hissetmesi ve yaşaması normaldir, fakat bunların toplumsal plana aktarılmaması gerektiğini düşünür:

*“... Bu mühendis Koroteyev'in kişisel sorunu kitap ise toplumsal bir olay. Bu konuda yazmanın ne anlamı var? Bu, kimsenin işine yaramaz...”*²⁴⁷

(... Это-частное дело инженера Коротеева. А книга-общественное явление. Зачем писать о таких вещах? Это никому не может помочь...)

Bu muhasebe, sosyalist düzenle topluma yerleşen “ben”ini bir kenara bırakarak topluma faydalı insan olma ilkesini yerine getiren iyi bir sosyalist olduğunu gösterir. Ama bir yandan da hissettiklerinden mutludur. İlginç bir biçimde âşık olmanın kendine kattığı mutluluğu da tam kavrayamaz:

*“Bu konu hakkında bir şeyler okumuştum, fakat anlamak için, yaşamak gerekiyormuş, bu çok aptalca! Ama bana öyle geliyor ki mutluyum...”*²⁴⁸

(Я об этом читал, оказывается, нужно пережить, это очень глупо! Но кажется, я счастлив...)

Bu düşünceler içerisindeyken, Koroteyev, Lena'nın Juravlyov'dan ayrıldığını duyar. Bir yandan da Lena'nın kendisi yüzünden ayrılıp ayrılmadığını anlamak ister, muhasebe yapar; Lena ile ilgili kurduğu hayallerin aptalca olduğunu, kendi yoluna gitmesi gerektiğini düşünür. Öte yandan da Lena'yı merak eder ve onu görüp duygularını anlatmak ister. Yani Lena, aklından çıkmaz.

Juravlyov'la da konuşmak istemez, onun kendi duygularını anlamasından korkar. Bir yandan onun üzülmesine de dayanamaz. Juravlyov, Koroteyev'i yanına çağırarak önemli bir konu hakkında dışarıda konuşmak istediğini söyler ve onu evine davet eder. Endişeleri vardır, arkadaşının kendisini suçlamasından korkar:

²⁴⁷ Erenburg,a.g.e.,9

²⁴⁸ Erenburg,a.g.e.,10

Ne hakkında konuşmak istiyor? Lena hakkında olmasın? Aptallık, kendimi öylesine kaybetmiş bir haldeyim ki herkesin aklını kaçırdığını sanıyorum. Galiba, Braynin'in projesi ile ve genel müdürlükten gelecek talimatlarla ilgilidir.... Ama öyleyse neden yemekhanede ya da kendi odasında konuşmak istemedi? Ama bu önemli değil, Şimdi Lena'nın ne düşündüğünü bilmek isterdim?²⁴⁹

(О чем он хочет со мной разговаривать? Неужели о Лене? Глупости, я сам теряю голову,и думаю, что все сошли с ума. Наверно, какие-нибудь указания из главка насчет проекта Брайниния... Но почему он пожелал говорить ни в столовой, ни у себя кабинета? Впрочем, это неважно. Хотел бы я знать, о чем сейчас думает Лена?)

Ancak daha sonra kendisinden genç olan Savçenko'nun sevdiği kadın uğruna bir erkeğin mücadele etmesi gerektiğini söylediği sözü aklına gelir. Bir kırılma noktası yaşar ve Lena'yı arayıp bulması gerektiğine karar verir. İçindeki buzdan düğümü ancak Lena ile çözeceğine inanır. Lena'nın içinde olmadığı bir dünya karanlık, soğuk ve karlarla kaplı bir kış gecesi gibidir. Yaşamı boyunca türlü zorluklar yaşayan Koroteyev mutlu olmak ister. Lena'ya duygularını açmak ister. Nihayet bir otobüs durağında Lena'ya rastlar. Birbirlerini öperler ve aşklarını itiraf ederler:

“Sokaktan çocuk sesleri, arabaların gürültüsü ve yaklaşan baharın sesi geliyordur.”²⁵⁰

(С улицы доносятся голоса детей,гудки машин,шум весеннего дня.)

Alıntıdan da anlaşılacağı gibi baharın sesiyle birlikte Koroteyev'in içindeki düğüm de çözülecektir. *Anna Karenina* romanının mutsuz sonundan farklı olarak Erenburg'un Koroteyev'in evli olan Lena'ya aşkının mutlu bir şekilde bitebileceğini de göstermek istediğini söylemek mümkündür.

Yelena Borisovna

Kentin önde gelen yöneticilerinden biri olan İvan Vasilyeviç Juravlyov'un güzel karısı, genç öğretmen Yelena Borisovna, zengin olmalarına rağmen öğretmenlik yapmaya devam eden bir kadındır. Hatta evlenmeden önce öğretmenliğe devam etmeyi şart koşturmuştu. Otuzlu yaşlardaki bir çocuk annesi fedakâr kadın Lena, güzelliğiyle her girdiği ortamda dikkat çeker. Güçlü bir kadındır ve yazar, iç dünyasından söz ederken dış güzelliğini de başka kahramanlar aracılığıyla sürekli vurgular. Öğretmen Andrey İvanoviç Puhov'u kendine örnek almış olan Lena da Koroteyev gibi iş hayatında oldukça başarılı bir kadındır.

²⁴⁹ Erenburg,a.g.e.,86

²⁵⁰ Erenburg,a.g.e.,141

Lena eşi Juravlyov’la pedagoji enstitüsünde okurken bir sanatsal etkinlikte tanışmış kısa bir süre sonra onu sevip sevmediğini çok da düşünmeden evlenmiştir. Fakat evlilikleri ilerledikçe Juravlyov yalnızca işine odaklanır. Kocasının bir zamanlar var olduğuna inandığı enerjisini kaybettiğini gören Lena eşinden uzaklaşır ve eşiyle aynı yöne artık bakmadıklarını düşünür. Juravlyov’un yıllar içinde değişen dış görünüşü değildir mesele, Lena’ya davranışlarıdır. Lena kocasıyla bir şeyler paylaşmak ister. Aralarında giderek büyümeye başlayan mesafeyi kapatmak ister. Bunun için iş ve arkadaşlık ortamından bahseder. Evliliğinin dağılmaması için çabalayıp bir diyalog kurmaya çalışırken Juravlyov onun anlattıklarına sert bir şekilde tepki verir:

“Benim çalıştığım yerde daha az mı tatsızlık oluyor sanıyorsun? Tabii ki, çocuklara bir şeyler öğretmek basit bir iş değil, fakat fabrika da kolay bir iş mi zannediyorsun?”²⁵¹

(Ты думаешь, у меня мало своих неприятностей? Конечно, учить ребят не так-то просто. Но и завод не мелочь)

Juravlyov için Lena artık onun hayatında var olması gereken bir varlığa dönüşmüştür. Makineler, fabrika Juravlyov için insandan daha önemli bir hale gelmiştir. Lena ise mutsuzdur ve bu mutsuzluk giderek artar. Eşiyle diyalog kopuklukları yaşamaya başlar ve içinde büyük bir boşluk oluşur. Bu boşluk, onun Koroteyev’le dost olmasını sağlar. İkili sohbetlerinde Koroteyev’den çok etkilenir, o içinde yok olan aşk duygularını ya da daha önce âşık olduğunu zannederek kendini kandırdığı duyguların yeniden canlandığını hisseder.

İlişkileri iyi giderken Okuyucular Konferansı’nda Koroteyev’in genç yazarın romanını yasak aşk bağlamında eleştirirken Lena, duygularının anlaşıldığını ve Koroteyev’in kendisinden uzaklaşacağını düşünür. Lena, ima yoluyla bir şeylerin kendisine söylenmesinden rahatsız olmuştur ve bunların kendisine doğrudan söylenmesini tercih etmektedir. Bu durum, hissettiği duyguları sorgulamasına neden olur. Aralarında bir duygu ortaklığı mı vardır, yoksa aynı şeylerden hoşlanmaları mı onları bir araya getirmektedir? Sorularıyla Lena sürekli kendini sorgulamaktadır. Koroteyev’in yaşadığı çelişkileri Lena da içinde yaşamaya başlar. Lena’nın da içinde söyleyemediği şeyler vardır. Bu da Lena’nın içindeki buzdan düğümdür. Toplumsal kurallar açısından baktığında kocasını başka bir erkeği sevdiği gerekçesiyle terk edip etmemek ikileminde kalır. Çünkü Lena öğretmendir. Toplum içinde doğru davranması ve topluma örnek olması gereken bir misyona sahiptir. Ayrıca Lena bir annedir ve kızını da düşünmesi gerektiğini bilir. Bu düşünceler

²⁵¹ Erenburg,a.g.e.,12

içerisindeyken Lena kocasının kızıyla da eskisi gibi ilgilenmediğini gözlemlemeye başlar. Lena giderek yalnızlaşmaktadır. Kocasıyla yaşadığı diyalog kopukluğu dışarıdaki nesnelere bile uzak görmeye başlamasına neden olur :

“Bir zamanlar özenle seçtiği perdeler hayretle baktı, daha sonra bir araya getirdiği eşyalara, koltuğun önündeki lambaya...kendisiyle bağlantılı bu eşyalar ona düşman gibi görünüyordu.”²⁵²

(Она удивленно глядела на занавески, которые когда-то старательно набивала, на полочку с безделушками, на кресло перед лампой, на уют, созданный ею и теперь казавшийся ей враждебным.)

Lena, artık bu duruma daha fazla dayanamayacağını düşünür. Evliliğine nokta koyması gerektiğine karar verir. Hayatındaki bu evlilik düğümünü de çözüp, Koroteyev ile mutlu olmak ister. Hayatını, güçlü bir kadın olarak tek başına kuracaktır. Ekonomik özgürlüğünün olması onun kendine daha çok güvenmesini sağlar. Her ne kadar Lena, Anna Karenina ile benzerlik gösterse de bu özellikleriyle ondan ayrılır. Anna Karenina, yasak aşkını yaşamak için oğlundan vazgeçip Vronski ile yeni bir hayata başlar. Ülkesine geri döndüğünde toplum baskısına, Vronski'nin değişmesine katlanamaz ve bir buhran içerisinde intihar eder. Lena da ilk başlarda bir sorgulama döneme geçirir, fakat en sonunda kendisi için doğru kararı verir. Lena ne kendi hayatından ne de bir anne olarak kızından vazgeçmemiştir. Yepyeni hayatına kızıyla ve sevdiği Koroteyev ile birlikte başlar. Romanda bu durum şu sözlerle anlatılır:

Lena aşkın ne anlama geldiğini şimdi anlıyordu: Juravlyov ile geçen yıllar ona çok uzak, korkunç bir saplantı gibi görünüyordu. Uyanan tutku, boşa harcanmayan şefkat genç kızlara özgü olarak adlandırılacak şaşkınlık, otuzlu yaşlarında bir kadının duygu bütünlüğü olmuştu.²⁵³

(Только теперь Лена поняла, что значит любовь, годы, проведенные с Журавлевым, казались ей далеким, ужасным и наваждением. Проснувшаяся страсть, нерастроченная нежность, изумление. Оно можно назвать девическим, полнота чувств тридцатилетней женщины)

Erenburg, romanında Lena'nın bağımsız hayatına yol almasını destekler. Kadının böyle bir hakkı olduğunu, çocuğunu da yanına alarak yeni bir hayat kurma adımının gerçekleşebileceğini dolayısıyla Sovyet kadınının gücünü göstermek ister. Böylece Erenburg'un yeni bir ideal kadın profili çizdiğini söylemek mümkündür. Erenburg'a göre ideal bir Sovyet kadını, kendi ayakları üzerinde durabilen, gerektiğinde aile içindeki hakkını

²⁵² Erenburg, a.g.e., 40

²⁵³ Erenburg, a.g.e., 148

koruyabilen, kendi duygu ve düşüncelerine göre hareket edebilen, aşkı özgürce yaşama hakkına sahip, çocuğunun ve kendisinin her türlü ihtiyacını karşılayabilen güçlü bir kadındır. Bu ideal kadın düşüncesini yansıtırken yazarın politikacı, devrimci, feminist yazar Aleksandra Kollantay'ın (1872-1952) *Vassilisa Maligina (Василиса Малыгина)* romanındaki başkahraman Vassilisa'dan etkilendiğini düşünmek mümkündür. Erenburg'a göre, yeni düzenin içinde böylesine güçlü ve bağımsız kadınlara daha çok yer verilmelidir. Onun ideal kadın anlayışı Lena'nın özelliklerindedir demek mümkündür.

İvan Vasilyeviç Juravlyov

Juravlyov Lena'nın eşi ve Koroteyev'in de fabrikadaki müdürü olarak karşımıza çıkar. Bu kahramanı incelemeye geçmeden önce yazarın ona verdiği soy ad üzerinde durmak gerekir. Juravlyov kökünde "juravl" yani "turna" sözcüğü vardır. Hatta yazar romanda onun "turna"ya benzeyen karakteristik özelliği içinde şu sözleri kullanır:

*"Sonbaharda Zaytsev Moskova'ya tayin edileceğime dair şeyler söyledi. Bu, hiç fena olmaz. Eninde sonunda fabrika noktalardan biridir. Genel müdürlükte, Sovyet çapında deneyimimi uygulayabilirim."*²⁵⁴

(Осенью Зайцев говорил, что предложение перевезти меня в Москву. Что ж, это неплохо. В конечном счете завод- одна из точек, в главке я могу применить мой опыт в союзном масштабе.)

Nihayetinde o kentten gönderilir ve romanda bir daha sözü edilmez. Kendi sözleriyle nereden nereye geldim diyerek açıklama yapması Sovyet düzeninde insanlar arasındaki fırsat ve yükselme eşitliğine bir vurgudur. Gerçekten de müdür olarak çalışandır. Ama bir yandan da sisteme iyi ayak uydurmuştur. Fabrika da bir gün sorun çıkar ve yanında çalışanlar onun görevden alınacağını düşünür. Ancak Juravlyov oldukça rahattır sorunu önemsemeyerek ve "halledilir" («обойдется») diyerek geçiştirir. Sorun için Moskova'ya çağrılır, fakat kısa bir süre sonra yaşadığı kente ve işinin başına tekrar geri döner. Fabrika ve işi onun hayatının merkezindedir. Fabrikanın kaderinden sorumlu olan adam, başarısızlığa tahammül edemez:

*"İvan Vasilyeviç fabrikayı seviyor onunla gurur duyuyordu. Bazı dakikalar fabrika ile bir bütün olduğunu düşünürdü. Eğer fabrika öngörülen planı yerine getirmezse bu onun Juravlyov'in kişisel başarısızlığı olacaktır."*²⁵⁵

(Иван Васильевич любит завод, гордится им. Минутами ему кажется, что завод и он- это одно. Если завод не выполнит плана, это будет личным несчастьем его, Журавлева.)

²⁵⁴ Erenburg, a.g.e., 64

²⁵⁵ Erenburg, a.g.e., 15

Herkesin gözünün fabrika üzerinde olduğu dönemde bazıları onun çalışma tarzına hayranken bazıları ise fabrikanın gelişmesinin ona değil, diğer mühendislerle bağı olduğunu savunur. Ancak bir gerçek vardır: Juravlyov gerçekten işinde çok başarılı bir kişidir. Juravlyov, fabrikanın istenilen zamanda üretimleri tamamlayabilmesi için çok yoğun bir şekilde çalışır. İşçilere yeni lojman yapılması için bir yıl önceden tahsis edilen inşaat ödeneğini, yeni döküm araçları almak, verimi arttırmak ve işleri daha sürede bitirmek için kullanır. Amacı, üretimi artırmaktır. Juravlyov, aslında farkında olmadan ya da bunun büyük bir sorun teşkil etmeyeceğini düşünerek bu hatayı yapar. Bakanlıktan gelen müfettişe doğru olanın üretimi artırmak ve gelişmek için bu olduğunu söyler. Çalışkan olan Juravlyov, doğru kararlar veremiyordur aslında. Bu kararından sonra eski ve rutubetli odada bir işçi ölür, durum örtülmeye çalışılır. Juravlyov; inisiyatif alabilen bir insandır, kendine güvenir. Ölen işçinin eşine üzülecek bir şey olmadığını söyler, kaygısız bir tavırla kendi işine devam eder.

Azimli bir mühendis olan Juravlyov, fabrikada yangın çıktığında işçilerle birlikte çalışarak fabrikayı ayağa kaldırır. Çalışmasıyla herkesi kendine hayran bırakır ve olan bitenlere herkes şaşırır. Durumu toparlaması, sendelememesi, inanmasından ve inisiyatif almasından kaynaklanır.

İşinde bu denli iyi ve başarılı olan bu adam, söz konusu duygular olduğunda ise tezat bir şekilde bocalamaya başlar. İyi bir müdür olsa da Juravlyov romanda Stalin döneminin makinalaşmış bir adamı gibi düşünülebilir. O kendi “ben”ini bir tarafa bırakıp yaşamını yalnızca devletin kendinden beklediği üretime adanmıştır. Bu onun özel yaşamına da yansır. Eşi Lena ile başta mutlu bir evliliği vardır. Fakat duygusal olarak körelmesi evliliğine olumsuz yansır. Juravlyov’un gözünde Lena ve kızı Şuroçka onun yaşamının sıradan bir parçasıdır.

Karısını ihmal eden Juravlyov Lena’nın iç dünyasında karmaşa yaşadığının farkında değildir. İş hayatındaki başarısı aile hayatında da başarılı olduğunu düşünmesine yol açar. Bu özellikleriyle de aslında Anna Karenina’nın eşi Aleksey Karenin ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. İşten geldikten ve kızı Şuroçka ile biraz ilgilendikten sonra arkadaşı Hitrov ile balık tutmaya gider ve gece geç saatlerde eve gelir. Aslında Juravlyov duygusal açıdan bencil bir karakterdir. Lena ondan ayrılmak istediğini söylediğinde, kendisini aldattığını düşünür ve düşüncelerini şöyle ifade eder:

“Bu bir skandal! Fabrika yöneticisinin karısı sevgilisine gidiyor. Benimle alay ederler. Üstelik, bizim üstlerimiz bu tür şeyleri hiç sevmezler...”²⁵⁶

(Это же скандал! Жена директора завода перекочевала к любовнику. Меня засмеют. Да и не любят у нас наверху таких вещей, очень не любят...)

Juravlyov için önemli olan sadece işi ve saygınlığıdır. Ne savaş döneminde ne de Stalin baskısında hiçbir şekilde zarar görmemiş olan Juravlyov, hayatının ilk kaybını, karısını ve kızını kaybetmekle deneyimler, “*fakat benim hayatım fabrikadır*” diyerek kendini teselli eder.

Juravlyov, kızı ve karısı gittikten sonra daha da hırslı bir yapıya bürünür. Gözünü oldukça yükseklerle diktiğini, fabrika aracılığıyla daha da yükseklerle ulaşacağını hayallerini kurmaya erkenden başlar ve daha sıkı ve yoğun bir biçimde fabrika işini hemen halletmeyi ve üstlerine bunu başarabildiğini kanıtlamak ister. Ancak ilk başta yaptığı hatalar onun görevden alınmasına neden olur. Juravlyov’un başına gelenlerden sonra Sokolovski onun için üzüldüğünü söyler. Doktor Vera, bu duruma sinirlenir ve Juravlyov’un karakterini şu sözlerle ifade eder:

“Juravlyov sence alçak biri değil mi? Lena’nın gençliğini mahvetti. Astlarına küstahlık etti. İşçileri kötü barakalarda yatırdı. Rüşvetçilerden oluşan konut yaşam komisyonunu kurdu. Konu şimdi savcılıkta senin için uydurduklarını söylemiyorum bile.”²⁵⁷

(Журавлев, по-твоему, негодяй или нет? Исковеркал молодость Лены, с подчиненными хамил, оставлял рабочих в хилых бараках, посадил в жилищно-бытовую комиссию взяточка-дело теперь у прокурора-я уж не говорю, что он придумал о тебе)

Romanın içerisinde, Sovyet ve Stalin döneminin tipik bir temsilcisi olan İvan Vasilyeviç Juravlyov her şeyini kaybettiği gibi, Stalin döneminin bitip Kruşçev döneminin başladığının açıkça gösteren ve içinde hiçbir buzu ya da çözülmemiş düğümü olmayan tek kahramandır.

Yevgeni Vladimiroviç Sokolovski

Bu kahramanın da soyadından söz edilebilir. Sokolovski kökünde “sokol” yani “doğan” sözcüğü vardır. Romanda Sokolovski yabani ve çevresiyle fazla iletişim kurmayan bir kişidir. Fabrika da üstlerine sert çıkışlar yapabilen ve hiç kimsenin olmadığı şekilde toplantılara katılmayan ya da yarıda bırakabilen bir kişiliktir, bu aslında onun doğan gibi özgür ruhunun yansımasıdır. Zeki, çalışkan sivri dilli olan Sokolovski aynı zamanda hızlı kesim tezgâh üretim fabrikasının başmühendisidir. Bekâr ve orta yaşlı bir kişi olan

²⁵⁶ Erenburg, a.g.e., 62

²⁵⁷ Erenburg, a.g.e., 130

Sokolovski'nin kendisinden uzakta yaşayan bir kızı vardır. Başarısız bir evlilik yaşadıktan sonra karısı kızını da alıp yurtdışına yerleşir.

Açık sözlü bir insan olan Sokolovski, korkmadan konuşur. İftiraya uğradığı için bu fabrikaya sürülmüştür. Sözüne esirgememesi, korkmadan konuşması, onun bazı sorunlar yaşamasına yol açmıştır. Kötü şeyleri ve toplum içinde kokuşmuş olarak varsaydığı durumları yakından takip etmeyi ve bu durumlara müdahale etmeyi seven, merhametli haksızlıklara gelemeyen bir profile sahiptir. Tıpkı *Fırtına*'daki Sergey gibi iyi bir Sovyet insanıdır. Örneğin; Fabrika yöneticisi Juravlyov'un Krapina'yı işten çıkarmak istediğini söylemesi üzerine itiraz eder, onun işten atılmaması gerektiğini, karısı hasta olduğu için işe geç kaldığını, fakat işini aksatmadan yerine getirdiğini ifade eder. Haksızlıklara tahammül edemez. Kendi yaşamı için bir çabada bulunmayan Sokolovski başkaları için fedakârlık yapmaktan çekinmez. Belki de yıllardır içinde tuttuğu, yaşayamadığı babalık duygusu, onda bu şekilde ortaya çıkmaktadır. Juravlyov, Krapina'yı işten çıkarma konusunda diretince Sokolovski sinirli bir şekilde Juravlyov'a şu soruyu yöneltir:

*“İvan Vasilyeviç siz gerçekten “Don Kişot'u” okudunuz mu? Hiç sanmıyorum.”*²⁵⁸

(Иван Васильевич, неужели вы читали «Дон-Кихота?» Никогда не подумал бы.)

Burada, aslında Sokolovski'nin Koroteyev gibi entelektüel bir kişi olduğunu Juravlyov'a verdiği tepkiden anlamak mümkündür. İşinde oldukça başarılı olan Sokolovski duygular konusunda başarılı değildir. Duygusal anlamda çekingen ve güvensizdir. Çevresinde açık sözlülüğü ve sivri diliyle bilinen Sokolovski'nin duygularını ifade edememesi oldukça ilginçtir. Sokolovski'nin özel hayatında iki çözülmemiş düğüm vardır. Biri, mutsuz evliliğinin sonunda dünyaya gelen kızı Mary'dir. Sokolovski kızı ile çok ender mektuplaşır. Mektuplardan kızının balerin olduğunu ve Paris'te biriyle evlendiğini öğrenir. Diğer bir düğümü ise Lena'nın arkadaşı doktor Vera'dır. Sokolovski fabrikanın eğlence gecesinde Vera ile tanışır ve ona âşık olur. Vera'ya karşı oldukça çekingendir. Ona olan duygularını açıklamak ister, fakat bu konuda bir türlü başarılı olamaz:

*“Sokolovski, Vera Grigoryevna'ya bakıyordu ve gözlerini ondan alamıyordu. Bir şeyler söylemek istiyordu, fakat söyleyemeyeceğini biliyordu...”*²⁵⁹

(Соколовский глядел на Веру Григорьевну, не мог оторвать от нее глаз, хотел ей что-то сказать и знал, что не скажет...)

²⁵⁸ Erenburg, a.g.e., 49

²⁵⁹ Erenburg, a.g.e., 57

Uzun bir süre sonra Sokolovski Vera ile aşk yaşamaya başlar. Vera ile ilgili olan düğüm çözülür. Sokolovski, yalnızlığını atar. Vera ile mutlu bir şekilde yaşarlarken Sokolovski kızından bir mektup alır. Mary bir festival için Rusya'ya geleceğini yazar.

Sokolovski kızı ile karşılaştığında ona karşı özlem doluyken, hissiz bir şekilde davranır. Zamansal ve mekânsal mesafe babalık duygularını öldürmüştür. Kızı ona hem çok uzak hem de çok yakın gelir. Aralarındaki diyalog kopukluğu sonucunda Mary Rusya'dan ayrılır. Sokolovski kızı gittikten sonra şöyle düşünür:

*“Maşenka yok, ben yabancı bir kadınla buluştum. Nedense onun benim kızım olduğuna kendimi inandırdım...”*²⁶⁰

(Машеньки нет, а встретился я с чужой женщиной, зачем-то уговаривал себя, это моя дочь...)

Aslında Mary'nin gerçek ismi Maşenka'dır. *Fırtına*'da Leo'nun babası ile birlikte Paris'e gitmesini çağırır. İki kahraman da aslında benzerdir. Leo gibi Mary de Rus kimliğini kaybetmiş bir kahramandır. Sokolovski duygusal yönünü bastırmaya çalışan bir karakter olarak karşımıza çıkar. Vera ile yeni bir hayata başlayıp içindeki düğümü çözmüş olsa da kızıyla olan sorununu hiçbir zaman çözüme kavuşturamamıştır.

Andrey İvanoviç Puhov

Toplum içinde saygın bir kişi olan Andrey İvanoviç Puhov, iç savaşa katılmış, eski bir Bolşevik ve başarılı bir öğretmendir. Eşi Nadejda ile birlikte ideal bir çifttir. Sovyet rejimini içselleştirmişlerdir ve roman içerisinde en başından itibaren beraberlikleri devam eden, bu anlamda hiç sorun yaşamamış tek çifttir. Andrey Puhov, iyi kalpli, oldukça çalışkan ve yardımsever birisidir.

Mesleğine âşık olan Puhov, ciddi rahatsızlıklar geçirse de çalışmayı bırakmaz. Doktorlar çalışmasına izin vermeseler de bu, onun çalışma isteğine gem vurmaz. Karısı onun bu durumu için çok endişelenir. Çalışmaması konusunda kocasını ikna etmek ister, fakat başarılı olamaz çünkü öğretmenlik, onu yaşama bağlayan en önemli şeylerden birisidir. Hasta bir adam olarak, yatağa bağlı bir şekilde yaşamak istemez. Bu Puhov'un hem karakterine hem de yaşama şekline aykırı bir durumdur. Sovyet rejiminde yaşamını sürdürmüş olan Puhov'un hayatı hep mücadele içinde geçmiştir ve bu nedenle yaşama sıkı sıkıya bağlıdır. Ölüme teslim olduğunda, ruhunun buna katlanamayacağını hisseder.

²⁶⁰ Erenburg, a.g.e., 188

Kocasını çok seven Nadejda okul müdürüyle konuşup onun okula bir süreliğine gitmesini engellemeyi başarmış olsa da yaşlı adam, bu kez de okula gidemediği zamanlarda öğrencileriyle dışarda ilgilenmeye başlar; babaları savaşta ölen, anneleri çalışmak zorunda olan, zor koşullarda yaşamaya ve eğitim almaya çalışan öğrencileriyle yakından ilgilenir. Bu çocukların derslerine yardımcı olur, sınavlara hazırlanırken çeşitli kaynaklar temin eder. Onlarla sohbet eder, geçmiş yaşamından kesitler sunar; devrimi, savaşı Sovyet ordusunu anlatır. Puhov idealist bir adamdır ve fedakâr kimliğiyle her gence el uzatmak, onlara yardım etmek için çalışır didinir. En sonunda karısını ikna eder ve okulda çalışmaya devam eder.

Her ne kadar birçok gence yardım edip, onlarla ilgilenip, onları anlamaya çalışsa da kendi çocuklarıyla çoğu zaman anlaşamaz. Stalin döneminin insanı Puhov ile Kruşçev döneminin insanları olan çocukları arasında zevk, beğeni ve yaşam biçimi farklılıkları oluşmuştur. Çocuklar, yeni dönemin insanlarıdır, oysa babaları eski dönemin kültürüne sahiptir. Bunun farkında olan Puhov, kendi içinde durumu şöyle değerlendirir:

Puhov kendine sitem ediyordu: yaşlandım, gençleri anlayamıyorum. Görünen o ki, bu sürekli devam eden bir hastalık: babaların çocuklarını anlayamaması... Eğer bazen birbirimizi anlamıyorsak bu benim konuştuğum dilin eski olmasından kaynaklanıyor. Tuhaf olan sadece, bu hissettiğim duvarı, öğrencilerimle, Savçenko ile ya da Lena Juravlyova ile neden hissetmiyorum.²⁶¹

(Пухов упрекал себя: постарел, не могу понять молодых. Видно, это постоянная болезнь: отцы не могут понять детей... Если мы иногда друг друга не понимаем, то это оттого, что я говорю на языке прошлого. Странно только, почему не чувствую такой стены с моими учениками, или с Савченко, или с Леной Журавлевой.)

Ancak bu durum Puhov'ın özel hayatında bir düğüm değildir. Bu sadece aile içinde yaşanan bir kuşak çatışmasıdır. Puhov iş yaşamıyla duygusal yaşamı arasında denge kurabilmiş bir kahramandır. Bu bağlamda diğer kahramanlara göre istisnai bir kişiliktir.

Volodya Puhov

Öğretmen Andrey İvanoviç Puhov'un otuz dört yaşındaki ressam oğlu Volodya Puhov; hırslı, zaman zaman öfkesine yenik düşen, alaycı konuşmaları seven, oldukça açık sözlü, hayalleri yüksek, ün sahibi olmanın hayaliyle yaşayan öğretmen babasının tam tersi bir karaktere sahip olan biridir. Küçük yaşlarda resme çok düşkün olması annesinde onun büyük

²⁶¹ Erenburg,a.g.e.,26

bir yeteneğe sahip olduğu hissini uyandırır. Babasını da buna ikna ettikten sonra eğitim için Moskova'ya gönderilir.

Kendisini resimle çok iyi bir şekilde ifade edebilen genç adam, sosyal yönü gelişmiş biridir. Başarılı bir ressam olan Volodya, enstitüyü bitirdikten hemen sonra “Kolhoz'da Ziyafet” isimli büyük bir tablo yapar. Tablo sergilendikten sonra çok büyük övgüler alır. Bu başarısı, onun Ressamlar Birliğine kabul edilmesini sağlar. Çizdiği başarılı birkaç tablodan sonra Moskova'da kendisine bir atölye tahsis edilir, bir ev ve bir araba sahibi olur. Refah içinde bir hayatı vardır. Bu noktada Volodya'nın babasıyla farklı bir hayata sahip olduğunu da görebiliriz. Komünist mücadelenin içinden gelen Puhov'un oğlu Volodya, babasına göre burjuva yaşamına sahiptir. Para ve üne önem verir. Kendisini babası gibi topluma, toplumu aydınlatmaya adanmaz.

Sevdiği kadın onu terk edince resimden uzaklaşan genç adam, tekrar resme döner. “Atölye'de Miting” isimli çalışmasını jüriye sunar. Jüri bu çalışmasını yetersiz bulur. Volodya böyle bir durumla karşılaşacağını hiç ummadığı için büyük bir öfke içinde salonu terk eder, çünkü kendisine fazla güvenmektedir. Bu eleştiri Volodya'nın sinirlerini oldukça bozar. Tepkisel davranan Volodya, salona geri gelir ve ressamlar toplantısında epeyce ödül kazanmış olan saygıdeğer resamlara verip veriştirir. Onları sanattan anlamamakla suçlar. Bu olaydan kısa bir süre sonra Volodya'ya tahsis edilen atölyenin kendisine yanlışlıkla verildiği ve yeni ödül almış olan bir ressama devredilmek üzere hemen boşaltılması gerektiği bildirilir. Tepkisel davranışı, sahip olduğu olanakların elinden gitmesine neden olur. Volodya'nın yaptığı hatanın cezası sadece bununla sınırlı kalmaz, ünlü bir çelik işçisinin portresi ile ilgili siparişi de hiçbir açıklama yapılmadan iptal edilir. Bu yaşanan durumla Erenburg'un yeni döneme de bir gönderme yaptığını söylemek mümkündür. Stalin döneminden sonra bir gevşeme ve özgürleşme yaşayan yeni Rus toplumunda hâlâ fikirlerini açık bir şekilde ifade edememesi söz konusudur. İfade edilse bile, bunların direkt olarak olmasa da yaptırımları söz konusudur.

Bütün bunlar, onun maddi sıkıntılar çekmesine yol açar. Refah dolu yaşamı, giderek kötüleşir. Bu durumu düzeltmek için Volodya kendine yeni bir yol geliştirir: Kendi çıkarları için hakaret ettiği ressamı, gittiği her yerde övmeye başlar. Kendi çalışmalarını küçümserken kendisini başarısız ve kötü bir yoldaş olmakla suçlar. Böylece eski yaşamına kavuşacağını düşünür. İtibarından taviz vermesi, tamamıyla eski maddi koşullarını elde etmek içindir. Ancak bütün bu çabaları boşunadır. Hiçbir şekilde maddi ya da manevi

düzelme görülmez hayatında. Volodya artık Moskova’da barınamayacağını anlayarak, deneyim kazanmak amacıyla fabrikaların günlük yaşamlarını inceleyeceğini öne sürerek, merkezden uzağa gideceğini ilan eder. Gerçekleri, gururundan dolayı itiraf edemez. Bir süre sonra ailesinin yanına döner. Herkes onun neden geri döndüğünü merak etse de o, gerçeği söylemez. Çünkü başarısız olduğunun bilinmesini istemez. Gururu, buna engeldir:

“Başarısızlıklarından hiç söz etmedi. Aksine annesini, burada, uzun süreli ve yaratıcı olan bir görev aldığını, vurucu bir temaya sahip olan zihninde olgunlaştırdığı büyük bir resim olduğunu söyleyerek sevindirmişti.”²⁶²

(О своих неудачах он не рассказывал,напротив обрадовал мать: он получил длительную творческую командировку, вынашивает большую картину, есть у него ударная тема.)

Ailesinin yanına geldiğini haber alan bölge gazetesinin yazı işleri müdürü Volodya’nın resimlerini çok başarılı olduğunu konu alan bir yazı kaleme alır. Volodya bu yazıyı okuduktan sonra, bunun kendisi için büyük fırsat olduğunu düşünür. Amacı, sanat değildir, hünerini gösterip para ve ün sahibi olmaktır. Çabası sonuç verir ve yeni siparişler alır. Volodya iyi bir hayat sürebilmenin yolunun maddi imkânlardan geçtiğine inanmaktadır.

Moskova’da yaşadıklarını muhasebe eden genç adam, başarısızlığının nedenleri konusunda sanat gayesiyle çizilen resimlerin dikkate alınmadığı ve sipariş resimlerin daha fazla rağbet gördüğü sonucuna varır.

Romanda, Volodya’nın karşıtı olan bir kahraman vardır; Volodya’nın çocukluk arkadaşı ressam Saburov’dur. *Fırtına’da* olduğu gibi burada da sanatçı kişiler ve karşıt kahramanları yer almaktadır. Erenburg, sanki bu iki kahraman arasındaki farkı sanat kavramı bağlamında ortaya koymak ister ve iki çocukluk arkadaşının farklılıklarını şöyle kaleme alır:

“Volodya ünlü olmayı, parayı hayal ediyordu. Hangi temaların “vurucu” olduğuyla, kimin ne için ödüllendirileceğiyle, kimi eleştirecekleriyle ilgileniyordu. Saburov ise, büyük bir gayretle hiçbir yerde sergilenmemiş peyzajlar çiziyordu.”²⁶³

(Володя мечтал о славе, о деньгах интересовался, какие темы «ударные», кого за что наградили, кого проработали. А Сабуров прилежно писал пейзажи, которые нигде не выставляли.)

Volodya, hayallerine ulaşmayı isterken, kendi fikrinden ve yaratıcılığundan uzak temalarla hareket eder. Saburov ise kimse için değil kendisi için resim yapar; belki de bu sebeple kitlelere hitap etmediği için Saburov, Volodya kadar tanınmış bir ressam değildir. Saburov

²⁶² Erenburg,a.g.e.,26

²⁶³ Erenburg,a.g.e.,28

kendi içinden geldiği gibi resim çizer ve bu bağlamda onu bağımsız bir ressam olarak değerlendirmek mümkündür.

Bir gün Volodya Saburov'un evine gider. Onun resimlerini yakından görmek, kendi resimleri ile onunkileri kıyaslamak ister. Ancak Saburov kendini yetiştirmiş, harika tablolar yapmıştır. Volodya, Saburov'un resimlerini gördükten sonra bir zamanlar resim galerilerindeki büyük tablolara bakarken gördüğü güzellikleri seyrettiği zamanları hatırlar. O zamanlarda hissettiği rahatlığı, sevinci tekrar hissettiğini anlar. Öğrenciyken sanatın gerçek anlamda var olduğuna inandığı günleri tekrar yaşadığını söylemek mümkündür. Şimdilerse ise sanat onun için kaybolmuş başka bir şekle bürünmüştür diyebiliriz. Aslında bu Volodya'nın içindeki düğündür. Maddiyata önem vermeye başladığı gün gerçek anlamda hayatta en sevdiği şey olan resim çizmek ona artık acı vermeye başlamıştır. Çizimlerini sadece bir iş olarak gördüğü andan itibaren içindeki sanatı belki de çoktan öldürdüğünün o ana kadar farkında değildir.

Saburov'un muhteşem manzaraları, bu pis odada, aksak karısı ile otururken şu küçücük penceren gelen zayıf ışıkla yapmış olması onu hayrete düşürür. Zengin tonlar, külrengi ve mavi göğün derinliği, toprağın balçıkla ağırlığı... Saburov resimlerle ilgili bir değerlendirme beklerken Volodya bu konuya değinmez, çünkü Volodya ne diyeceğini bilemez bir haldedir. Üzerindeki şaşkınlığı hâlâ atamamış olduğu görülür. Saburov daha fazla dayanamayarak resimleri beğenip beğenmediğini sorar. Volodya yine sessiz kalır. Saburov sorusunu birkaç kez tekrarlar ve Volodya'nın artık bir cevap vermesi beklenir ve sonunda Volodya şunları söyler:

*"Bilirsin ki kıskançlık pis bir duygudur, fakat seni kıskanıyorum. Mükemmel çizilmiş. Bu doğru."*²⁶⁴

(Знаешь, что? Зависть- поганое чувство, но я тебе завидую. Написано удивительно. Это факт.)

Burada aslında kıskançlık duygusu ağır bassa da Volodya içten içe kendisine ve yaptığı seçimlere oldukça öfkelidir. Kendi içindeki düğümü çözemediği için etrafına saldırmayı adet edinen Volodya aslında derin bir keder içindedir. Saburov ise içinde bulunduğu hayatla barışıktır, yaşadığı zorlu şartlar onun yaratıcılığına gem vurmaz.

²⁶⁴ Erenburg,a.g.e.,80

Volodya, yanlışlık yaptığının farkına varır ve bir kırılma noktası yaşar. Saburov’u taklit ederek farklı, özgün resimler çizmeyi dener. Sanatçılık dürtülerini harekete geçirmek ister. İçindeki düğümü çözmeye başladığını söylemek mümkündür, çünkü resimleri çizerken kendisiyle yüzleşir ve 15 yıldır sanatsal imgeleri kullanarak resim yapmadığını fark eder. Gerçeklerle yüzleşme sürecidir bu. Volodya bu resimleri yaparken artık mutludur.

Bu arada Saburov, Andreyev tarafından fark edilir, ünlenir ve evi ziyaretçi akınına uğrar. Tercih edilen bir ressam olmaya başlar ama bu durum, onu şımartmaz. Daha fazla çalışması gerektiğine inanır. Aslında bu durum Kruşçev döneminde artık gerçek sanatın da değer gördüğünün bir göstergesidir.

Erenburg, Volodya’nın karşısına Saburov’u koyarak gerçek sanatın gelişimi üzerinde durur. Artık güdümlü bir sanatın yanında, ressamın içinden gelene de tekrar saygı duyulduğu bir döneme girildiğini göstermek ister. Ayrıca romanın başında Volodya para kazanmak isteyen, maddiyata önem veren, kısa yoldan para kazanma hedefinde olan biri olarak karşımıza çıkar. Ancak yaşadığı olaylar boyunca Volodya olgunlaşır ve doğru yolu bulur.

Erenburg, *Buzlar Çözürken*’de farklı tip kahramanları ele almıştır. Rus halkı içinde buldukları sistemle birlikte, İkinci Dünya Savaşı sırasında mücadele etmeye, ortak bir payda için canla başla çalışmaya o kadar inanmışlar ve alışmışlardır ki, kendi “benliklerini” unutmuslardır. Romanda geçen kahramanlar nihayetinde işlerinde başarılı olan kişilerdir. Ancak özel hayatlarında aynı başarı söz konusu değildir. Her bir kahramanın içinde çözülmemiş bir düğüm ya da bir buzdağı vardır. Romanın sonuna kadar bu buzdağları tam anlamıyla yok olmasa da büyük çapta çözülmeye başlar. Hemen her kahraman mutlu sona kavuşur.

Romanda Kruşçev döneminin başlaması ile birçok alanda yenilikler gerçekleştirilir. Yaklaşık her alanda gerçekleşen yeniliklere halk ayak uydurmaya çalışır. Stalin yıllarında oluşmuş tutukluluk, yavaş yavaş çözülmeye başlar. Diyalog kopuklukları daha da aza iner. İnsanların iç dünyalarındaki buz dağının çözülmesi sert bir kışın ardından baharın gelişiyle sembolize edilir. Yeni dönem yapılanması içerisinde kahramanlar, başta karşımıza çıktığı gibi değillerdir. Hepsi olumlu anlamda ruhsal bir değişime uğrar. Stalin döneminde savaşla birlikte darmadağın olmuş gündelik hayatları Kruşçev dönemi ile yoluna girmeye başlar.

6. 'FIRTINA' VE 'BUZLAR ÇÖZÜLÜRKEN' ROMANLARINDA SANATSAL ÖZELLİKLER

Bu bölümde İlya Erenburg'un *Fırtına* ve *Buzlar Çözülürken* adlı romanlarındaki sanatsal özellikleri incelenmeye çalışılacaktır.

Bir aydın olarak Erenburg, edebiyatta yeni bir dönemin gelmekte olduğunun bilincindedir. Fransız kökenli Amerikalı romancı, ressam ve aynı zamanda tercüman olan Olga Andreyeva Carlisle (1930-) ile olan röportajında bu düşüncesine şöyle değinir:

Her dönemin kendine özgü türleri olduğu su götürmez bir gerçek; bu nedenle de bugünün romanı On dokuzuncu yüzyıl romanına benzeyemez tabii. Bu alanda her çeşit denemeye yer vardır, üstelik eskimiş şeyleri ustaca tekrarlamaktansa, biraz acemice de olsa, yeni bir şey yazmak daha doğru olur bence... Ben romana çeşitli yollardan yaklaşılmaya çalıştım. Bazı romanlarımda konuyu bir şair tutumuyla ele aldım. O zaman benim için önemli olan, kahramanların tek tek alınyazıları değil, belirli bir durum, belirli bir havaydı. *1925 Yazı* ile *Buzlar Çözülürken* romanlarımı örnek gösterebilirim, fakat klasik romanı andıran *Paris Düşerken* ya da *Fırtına* gibi romanlarımda bile belirli bir kahramanı değil, o romanların gerçek kahramanları olan temel öğelerin üstünde durdum: *Paris Düşerken* 'nde Paris'in, *Fırtına* 'da ise savaşın.²⁶⁵

Erenburg'un, döneminin edebiyat geleneği olarak yalın bir edebi dil kullanımını tercih ettiğini söylemek mümkündür. Edebi dil ile konuşma dilini birleştiren Erenburg, özgün, akıcı ve sürükleyici bir dil kullanır. Aynı zamanda başarılı bir şair ve gazeteci olan Erenburg, romanlarında dizelere ve kısa kısa cümlelere de yer verdiği görülür. Bu yöntemi ile de eserlerinde "telgraf stilini" uygulamıştır.²⁶⁶ Bu sistemi hakkında yazar şöyle der: "*Telgraf stilimle ilgili yoldaşlarım bir zaman çok üzerime geldi, fakat ifadeleri yan cümlelerle kurmak ve anlatmak zor. Ben daha kısa yazmayı deniyorum. Makalelerimi, yazılarımı yer altı sığınaklarında, barınaklarda okuyorlar. Ben onların soluk almadan okuyabilmeleri için böyle yazmak istiyorum.*"²⁶⁷ Yazar'ın telgraf stiline örnek olarak şunlar gösterilebilir:

"*Hayatının romantik çağı kolektivizasyona rastladı. O sıralar komsomoldu.*"²⁶⁸

(*Романтическая пора его жизни совпала с годами коллективизации. Он был тогда комсомольцем.*) (*Fırtına*)

²⁶⁵ Yeni Dergi.(1965).Sanatın Gereği Konusunda İlya Erenburg'la konuşma. İstanbul. De yayınevi,34

²⁶⁶ Bkova,İ.E.(2001).Poetika i stilistiçeskoye svoebraziye voennoy liriki İli Erenburga.Tula.Tulski gosudartstvennyy universitet im.L.N.Tolstogo,10

²⁶⁷ Erenburg,İ.G.(1943).Tvorceski orchet.Moskva.Literatura i iskusstvo,4

²⁶⁸ Erenburg,a.g.e.,6

“Sergey Petroviç, bu sizin alanınız değil, fakat “Roche Ene” şirketi ile ilgilenmenizi çok istiyorum. Lanse ile doğrudan konuşmanız gerek.”²⁶⁹

(Сергей Петрович, это не по вашей части, но я вас очень прошу, займитесь «Рош-энэ». Нужно поговорить с Ланьсе вплотную.) (Fırtına)

“Bir yıl sonra savaş başladı.”²⁷⁰

(Год спустя начался война.) (Fırtına)

“Burada ise tipik hiç bir şey yok.”²⁷¹

(А уж типического здесь ничего нет.) (Buzlar Çözülürken)

“Dmitri Sergeyeviç canlı bir şekilde konuştu, onu dinlediler. Ama Mariya İlyişna somurtuyordu.”²⁷²

(Дмитрий Сергеевич говорил живо, его слушали. Но Мария Ильинишна хмурилась.) (Buzlar Çözülürken)

Görüldüğü üzere yazarın romanlarında kurduğu cümleler, telegraf mesajlarına çok benzemektedir. İfadelerini net ve açık bir biçimde kullanır. Birkaç paragrafta anlatılabilecek olan olayları ve durumları tek bir cümleye sığdırılabilmektedir. Az ve öz anlatım ile cümlelerinde yoğunluk sağlayabilmektedir. Elbette ki, romanlarındaki dil kullanımını sadece telgrafik cümlelerle sınırlı değildir.

Erenburg söz konusu romanlarda çünkü -diği için (потому что/так как), bu nedenle (поэтому) -ki (который) gibi cümleleri bağlayan bağlaçları çoğu zaman kullanmadığı görülür. Bu bağlaçların yerine virgül ve noktalı virgül kullanmaktadır:

Sergey bir sürü şeyle ilgilendi; seyahat, makine yapımı, tiyatro, fakat şiir yazmadı, yine de onda bir şair ruhu vardı, büyük bir tutkuyla çalıştı, nadir görülen duygusallığıyla farklıydı, pek hızlı dostluk bağları kurar aynı hızla bu bağları koparırdı, başkalarının fark edemediklerine hayranlık duyar, diğerlerinin doğal bulduğunu ayıplardı.²⁷³

(Сергей увлекался многим- и путешествиями, и машиностроением, и театрами, но стихов не писал, а была в нем стихия поэзии, работал он страстно, отличался редкой впечатлительностью, бурно дружил, бурно расходил, восторгался тем, чего другие не замечали, осуждал то, что другие находили естественным.) (Fırtına)

“Dmitri Sergeyeviç Koroteyev, koyu renkli dar kaşlarını, şaşırdığı zaman her zaman yaptığı gibi biraz daha kaldırırdı. Oysa ki, Okuyucular Konferansı'nda sahneye çıkıp konuşma

²⁶⁹ Erenburg, a.g.e., 5

²⁷⁰ Erenburg, a.g.e., 13

²⁷¹ Erenburg, a.g.e., 4

²⁷² Erenburg, a.g.e., 5

²⁷³ Erenburg, a.g.e., 4

yapması gerektiğini biliyordu; kütüphaneci Mariya İlnişna çok önceden bunu ondan rica etmişti ve o kabul etmişti.”²⁷⁴

(Дмитрий Сергеевич Коротеев чуть приподнял узкие темные брови- как всегда бывало, когда он удивлялся; между тем он знал, что ему придется выступить на читательской конференции: его давно об этом попросила библиотершка Мария Ильинишна,и он согласился.) (Buzlar Çözülürken)

Erenburg’un söz konusu romanlarında göze çarpan diğer bir sanatsal özelliği ise, aforizmalar niteliğinde sözler oluşturmalarıdır:

“Kolektif, düzgün kesilmiş bir çimendir.”²⁷⁵

(Коллектив-это стриженный газон.) (Fırtına)

“Kolektif için deha bağışlanamaz bir baskı hatasıdır.”²⁷⁶

(Для коллектива гении-это недопустимая опечатка.) (Fırtına)

“Her halk kendi hayatını yaşar.”²⁷⁷ (Fırtına)

(Каждый народ живет по-своему.) (Fırtına)

“İkinci kez hiçbir zaman iyi olmaz.”²⁷⁸

(Второй раз ничего не получается.) (Buzlar Çözülürken)

“Önemsiz olanlar unutulur, asıl olanlar her zaman akılda kalır.”²⁷⁹

(Забывают,то что не важно, главные всегда остается.) (Buzlar Çözülürken)

“Sanat öç almayı bilir.”²⁸⁰

(Искусство умеет мстить.) (Buzlar Çözülürken)

“İnsan kendi hayatını kendisi kurar, kimsenin üzerine yıkmaz.”²⁸¹

(Человек сам делает свою жизнь, валить не на кого.) (Buzlar Çözülürken)

Bu bakımdan Erenburg, devrim yıllarının ardından yaşanan yeni yönetimlerin sosyal ve kültürel tablolarını en yalın bir dille aktarmaya çalışmıştır. Sadece yeni döneme özgü daha modern bir dil yaratmaya çalıştığını da söylemek mümkündür. Ayrıca yazarın bu tür cümleler kurmaya yönelmesinin nedeninin Ekim Devrimi ve sonrasında halkı eğitmeye

²⁷⁴ Erenburg,a.g.e.,3

²⁷⁵ Erenburg,a.g.e.,17

²⁷⁶ Erenburg,a.g.e.,17

²⁷⁷ Erenburg,a.g.e.,287

²⁷⁸ Erenburg,a.g.e.,11

²⁷⁹ Erenburg,a.g.e.,125

²⁸⁰ Erenburg,a.g.e.,125

²⁸¹ Erenburg,a.g.e.,126

yönelik pankartlarda kullanılan kısa ifadeleri edebiyat alanında kullanma amacı taşıdığını ve dönemin toplumsal rengini yansıttığı söylenebilir.

Erenburg virgül ve noktalı virgülden sonra üç noktayı da oldukça sık kullanmaktadır. Buna bağlı olarak bitmemiş ya da bitirilmemiş cümleyi okuyucunun zihninde tamamlamasını ya da konuya ilişkin başka şeyler de ekleneceğini bile ifade etmek istediğini düşünmek mümkündür:

“Neden Zubtsov’a saldırmıştı? Romanı beğenmediği hissediliyor...”²⁸²

(Почему он налетел на Зубцова? Чувствуется, что роман ему не понравился...) (Buzlar Çözülürken)

“Benim hayatımda da böyle anlar olduğunu açıkça söyleyebilirim...”²⁸³

(Я прямо скажу, у меня в жизни тоже были такие моменты...) (Buzlar Çözülürken)

“Ben işte sizi düşündüm, keşke sadece siz...”²⁸⁴

(Я вот о вас подумала, если только вы...) (Fırtına)

Yazar, yukarıda bahsedilenlerin dışında ifade etme güçsüzlüğünü göstermek içinde üç noktayı kullanır:

“Bilmiyorum... Mado, başka türlü yaratıyorum... İnan bana, senden büyüğüm ve hayatı daha iyi biliyorum... Belki de söyleyemiyorum, fakat bu böyle... Şimdi bu imkânsız... İlkbaharda muhtemelen geleceğim...”²⁸⁵

(Не знаю... Мадю, я не могу иначе... Поверь мне, я старше, лучше знаю жизнь... Может быть, я не умею сказать, но это так... Сейчас это невозможно... Весной я, наверно, приеду...) (Fırtına)

Erenburg, cümlelerin sonunda ünlem işareti ile birlikte üç noktayı da oldukça sık kullanmaktadır. Cümlelerde yer alan kızgınlık, şaşırma, kızma gibi ifadeleri pekiştirme amacıyla böyle bir kullanıma yer verdiğini düşünmek mümkündür:

“Ben bu politikanın kapı eşiğinden girmesine izin vermem. Bizde de aynı, bazen eline gazete alırsın ve içinden tükürmek gelir, öylesine bir pislik!...”²⁸⁶

(Я эту политику не пускаю на порог. У нас тоже возьмешь иногда газету, и плюнуть хочется, такая мразь!..) (Fırtına)

²⁸² Erenburg, a.g.e., 5

²⁸³ Erenburg, a.g.e., 8

²⁸⁴ Erenburg, a.g.e., 49

²⁸⁵ Erenburg, a.g.e., 87

²⁸⁶ Erenburg, a.g.e., 80

“Bu da bir sınav; kendime hâkim olabilecek miyim olamayacak mıyım? Açık ki, olacağım. Ama ne kadar mide bulandırıcı!..”²⁸⁷

(*Это тоже экзамен- умею ли я владеть собой. Ясно, что умею. Но до чего тошно!..*)
(*Buzlar Çözülürken*)

Erenburg’un cümle içinde geçen bazı sözleri ya da cümleleri parantez içine aldığı da sıklıkla görülür. Yazar bu şekilde hem açıklama yapmakta hem de durumu kısaca okuyucunun gözünde canlandırmak isteği için kullandığını söylemek mümkündür:

“İvan Vasilyeviç gazeteyi aldı. (Sabahleyin okumaya zaman bulamamıştı); hem yiyor hem de okuyordu.”²⁸⁸

(*Иван Васильевич взял газету (утром он не успел прочитать); он ел и читал.*) (*Buzlar Çözülürken*)

“O, siparişi Ruslara teslim etmişti. Bu bir prestij meselesiydi. (Kukla değilim ben!), fakat Rua ile bağları koparmaya karar vermedi.”²⁸⁹

(*Он сдал заказ русским- это было вопросом престижа (Я не марионетка!), но порвать с Руа не решался.*) (*Fırtına*)

Erenburg, edebiyat, tarih, felsefe ve sanat gibi alanlardaki kazanımlarını söz konusu romanları oluşturmada kullanmıştır. Bu nedenle romanlarında göndermelere sıklıkla yer verdiği görülür. Bu cümlelerde anlatılanı idrak etmek isteyen okuyucunun belli bir kültürel birikime sahip olması gerekir:

“Gazetelerin gevezeliklerinden kurtulup dinlenmek için insan “Korbey”den iyi yer bulamazdı. Orada tartışma çıksa bile, Paul Claudeil’in²⁹⁰ mi yoksa Paul Valery’nin²⁹¹ mi daha kibar olduğu konuşulurdu.”²⁹²

(*Приятно было отдохнуть от карканья газет «Корбей», где если спорили, то о том, кто тоньше- Поль Кродель или Поль Валери.*) (*Fırtına*)

“Flaubert²⁹³ içinde hiçbir olaya rastlanmayan bir roman yazmayı denedi. Yazmadığına üzgünüm. Bonnard²⁹⁴ bir çardak resmi çizer, Marquet²⁹⁵ dere kayalı bir nehir, Utrillo²⁹⁶ varoş bir yerde bir sokak...”²⁹⁷

²⁸⁷ Erenburg, a.g.e., 32

²⁸⁸ Erenburg, a.g.e., 10

²⁸⁹ Erenburg, a.g.e., 54

²⁹⁰ Paul Claudel (1868-1955) Fransız şair.

²⁹¹ Paul Valery (1871-1945) Fransız şair

²⁹² Erenburg, a.g.e., 15-16

²⁹³ Gustav Flaubert (1821-1880) Fransız romancı

²⁹⁴ Pierre Bonnard (1867-1947) Fransız ressam

²⁹⁵ Albert Morquet (1875-1945) Fransız ressam

²⁹⁶ Maurice Utrillo (1883-1955) Fransız ressam

²⁹⁷ Erenburg, a.g.e., 17

(Флобер собирался написать роман, где ничего не происходит. Жаль, что не написал. Боннар пишет беседку, Марке-ручку с пескарями, Утрилло-уличку предместья...)
(*Fırtına*)

“Leonardo da Vinci’nin²⁹⁸ neden boyalar konusunda başarısız olduğunu anlatın daha iyi. Bir zamanlar okumuştum ve anlamamıştım. Mesele boyaların kendisinde mi yoksa onları yanlış karıştırmasında mı?”²⁹⁹

(Расскажите Лучшие, почему у Леонардо да Винчи вышла неудача с красками? Я читал когда-то и не понял-в самих красках дело, или он их неправильно замешивал?)
(*Buzlar Çözülürken*)

Erenburg, gazeteci ve romancı kimliği dışında aynı zamanda da bir şairdir. Bu nedenle her iki romanda da başka şairlere ait şiirsel yapılara yer verdiği görülür. Kahramanların içinde yaşadıkları durumları, olayları bu yapılarla pekiştirmek istediğini düşünmek mümkündür. Örneğin *Fırtına*’da; Zina sevdiği adam Boris ile konuşurken Boris ona savaş gerçeğini ve cephede olacakları anlatır. O anda Zina, Boris’i kaybetme korkusuna kapılır ve aklından Rus şair Eduard Bagritski’nin (1895-1934) Дума *Pro Opasana* (Дума про Опасана) şiirinden şu dizeleri geçirir:

“Tüfeğin gözlerinden bakıyordun
Gerektiği gibi öldün...”³⁰⁰
(*Ты глядел в глаза винтовке*)
(*Ты погиб как надо...*)

Buzlar Çözülürken’de de aynı yapılar söz konusudur; Koroteyev’in bir arkadaşı genç yazarın roman kahramanı Zubtsov’u neden acımasızca eleştirdiğini sorar. Koroteyev ise Lena’ya olan yasak aşkından olduğunu söyleyemez ve eline bir şiir kitabı alıp, Mihail Yuryeviç Lermontov’un (1814-1841) *İncelikle Sevdiler Birbirlerini Uzun Zaman* (Они Любили Друг Друга Так долго и Нежно) adlı şiirinin bir kıtasını okumaya başlar:

“ ... *Suskun ve gururlu bir keder içinde ayrıldılar,
Ve güzel yüzlerini sadece düşlerinde gördüler
Ve Sonra ölüm geldi; mezar ötesinde buluştular
Fakat o yeni dünyada birbirlerini tanımadılar.*”³⁰¹
(*...Они расстались в безмолвном и гордом страданье
И милый образ во сне лишь порою видали*)

²⁹⁸ Leonardo da Vinci(1452-1519)İtalyan ressam, filozof,hezârfen

²⁹⁹ Erenburg,a.g.e.,101

³⁰⁰ Erenburg,a.g.e.,47

³⁰¹ Erenburg,a.g.e.,71

*И смерть пришла: Наступило за гробом свиданье
Но в мире новом друг друга они не узнали)*

Erenburg, söz konusu olan her iki romanında da kahramanlarını dış görünüşüne yer vermeden anlatır. Kahramanlarını tanıtırken karakterleri ve yaşayış biçimlerinden kesitler sunar. Burada, kahramanlarının fiziksel özelliklerini okuyucunun hayal gücüne bıraktığını söylemek mümkündür:

Nina Georgiyevna enstitüde ve okulda Fransızca dersler veriyordu, geceleri ise çeviri yapardı. Onun hayatında acılı bir yan yoktu, sakın kocasıyla iyi bir yaşam sürmüşlerdi, işini seviyordu yine de hayatında tam bir doyunluk nedir bilmiyordu. Elli üç yaşındaydı ve bir şeylerin hayalini kurmaya devam ediyordu.³⁰²

(Нина Георгиевна преподавала французский язык в институте и в школе, а по ночам сидела над переводами. Не было в ее жизни ничего драматического, спокойным мужем жили хорошо, работу свою она любила и все же она не испытывала удовлетворения; в пятьдесят три года и продолжала о чем-то мечтать) (Firtina)

“Andrey İvanoviç Puhov okulda çalışıyordu. Herkes ona saygılı davranırdı. İç savaşa katılmış eski bir Bolşevik ve yetenekli bir eğitimciydi.”³⁰³

(Андрей Иванович Пухов работал в школе, к нему все относились с почтением; старый большевик, участник гражданской войны, талантливый педагог.) (Buzlar Çözülürken)

Erenburg, söz konusu romanlarında farklı anlatım teknikleri kullanmaz. Bizce en önemli anlatım tekniği iç monolog tekniğidir. Burada yazar araya bir anlatıcı koymadan kahramanlarının iç dünyalarının okuyucular tarafından daha iyi anlaşılmasını ister. Kullandığı cümleler yine oldukça net, kısa ve açıktır:

“Bu Rus hoşuma gitti. Şimdiye kadar etiyile kemiğiyle hiç Bolşevik görmemiştim. Politikadan pek anlamam, fakat görülyor ki, bizim radikallerden daha sertler.”³⁰⁴

(Русский мне понравился. Я ведь еще не видел живого большевика. В политике я ничего не смыслю, но видно они покрепче наших радикалов.) (Firtina)

“Bu mühendis Koroteyev’in kişisel sorunu. Kitap ise toplumsal bir olay. Neden böylesi şeyler hakkında yazılır? Bu kimseye yardım edemez. Zubtsov’un ağaçlandırma konusundaki başarısızlığından okuyucu bir sonuç çıkarabilir. Başkasının karısına olan duyguları ise saçta bir kalıntı.”³⁰⁵

³⁰² Erenburg, a.g.e., 6

³⁰³ Erenburg, a.g.e., 11

³⁰⁴ Erenburg, a.g.e., 20

³⁰⁵ Erenburg, a.g.e., 9

(*Это -частное дело инженера Коротева. А книга-общественное явление. Зачем писать о таких вещах? Это никому не может помочь. Из неудач Зубцова с лесонасаждениями читатель делает выводы. А чувства к чужой жене-нелепый пережиток.*) (Buzlar Çözülürken)

İç monolog kadar diyalogları da fazlaca kullanmıştır. Örneğin *Firtına*'da Moris Lanse'nin evinde savaş ve Rusya konuşulmaktadır. Konuklardan genç bir kadın ve şair Nivel arasında şu konuşmalar geçer:

“-Ölmeyi biliyorlar. Ben bunu gördüm...

-Nerede?

-İspanya'da.”³⁰⁶

(-Они умеют умирать. Я это видела...

-Где?

-В Испании.)

Buzlar Çözülürken'de aynı durum söz konusudur. Fabrika yöneticisi Juravlyov ile öğretmen eşi Lena, mühendis Koroteyev'in Okuyucular Konferansı'ndaki konuşmasını şöyle değerlendirirler:

-Koroteyev'in konuşmasını neden beğenmedin? Bence akıllı bir şekilde konuştu. Doğrusu pek kitap okumuyorum, fakat Sovyet ailesi ilgili söyledikleri tartışma götürmez.

-Çok iyi dinlemedim... Gitmek istemediğimi sana söylemişim. En zor olan yedinci sınıf beni endişelendiriyor. Daha çay istiyor musun? Ben gidip Şuroçka'ya bakacağım.³⁰⁷

(Почему тебе не понравилось выступление Коротева? По-моему, он умно говорил. Я, правда книжки не читал, но насчет советской семьи это бесспорно.)

(Я плохо слушала...Я тебе говорила, что не хочу идти...Меня тревожит седьмой класс-самый трудный. Ты не хочешь больше чая? Я пойду посмотрю Шурочку.)

İncelediğimiz romanların isimleri üzerinde de durmak gerekir. Yazar, özellikle *Firtına*'da eserin adını kahramanlarının içinde yaşadıkları durumları, olayları anlatmak için kullandığı görülür. Burada dikkat çeken nokta fırtınayı bir doğa olayı olmaktan çıkarmasıdır. Marselina kızı Mado'nun değişen durumuna anlam veremez. Eşi Lanse ile konuşmak ister. Lanse kızının bu duygusal durumunu anlatır ve daha sonra karısı ile yaşadıklarını hayatı anlatır:

O bugün üzgündü, yarın neşeli. Onun yaşında insana bulutlar fazla, **fırtına** ise yokmuş gibi gelirdi. **Fırtınalar** daha sonra, insanın huzur özlemi çektiği zamanlarda ortaya çıkar.

³⁰⁶ Erenburg, a.g.e., 18

³⁰⁷ Erenburg, a.g.e., 21-22

Marselina biz seninle iyi bir hayat geçirdik ve şimdi ise gerçek bir pastırma yazındayız. Dua edelim de **Fırtına** olmasın!³⁰⁸

(Сегодня грусная, завтра развеселится. В ее годы кажется, что много туч, а **бурь** не бывает. **Бури** приходят потом, когда человек наконец-то жаждет спокойствия. Марселина, мы с тобой прожили хорошую жизнь, и теперь у нас настоящее бабье лето. Только бы не было **бури**!)

Savaş ortamında Alman asker Rihter içinde yaşadığı korkuyu ve daha sonrasında kendisini yüreklendirmesini şu sözlerle ifade eder:

*“Neden **fırtınadan** korkuyorum? Hilda'nın bile ödünü patlattım...Diğerleri korksunlar. Bizim korkacak bir şeyimiz yok, **fırtına** biziz.”³⁰⁹*

*(Почему я так боялся **бури**? Даже Гильду пугал...Пусть боятся другие. Нам нечего бояться. **Буря**-это мы.)*

Ancak yazarın romanda bir doğa olayı olarak fırtınayı anlatmak istediğinde romanın özgün adı olan fırtınayı değil, Rusça da fırtına anlamına gelen “şstorm” (шторм) kelimesini kullanması dikkat çekicidir. Savaş sırasında iki Alman askeri deniz yolculuğuyla ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder:

*“-Hayır güçlü bir **fırtına** vardı. Yolculardan çoğunu deniz tuttu... Ben bütün gece güvertede durdum. Korkunçtu, fakat çok güzeldi.*

*-Denizde **fırtınanın** korkunç bir şey olduğunu sanıyorum... Hiçbir zaman görmedim.”³¹⁰*

*(-Нет, был сильный **шторм**. Море многих укачало... Я простоял всю ночь на палубе. Страшно, но очень хорошо.)*

*(А по-моему, это страшно когда **шторм**... Я никогда ни видела.)*

Buzlar Çözülürken'de ise Erenburg *Fırtına* romanında olduğu gibi eserin adını sık kullanmaz. Bununla birlikte bir kez hem doğa olayı olarak hem de kahramanın içinde yaşadığı durumu özetlemek için yer verir. Söz konusu romanda Sokolovski sevdiği kadın Vera'yı beklerken pencereden dışarı bakar, nihayet kışın sona erdiğini, kendi içinde olduğu gibi karların erimeye başladığını görür. Sadece bahçenin güneş görmeyen yerlerinde kar tabakaları vardır. Sokolovski dışarıdan sesler duyar. Vera'nın geldiğini düşünür ve Vera'ya kıştan beri içindeki duyguları söylemek için bekler:

³⁰⁸ Erenburg, a.g.e., 60

³⁰⁹ Erenburg, a.g.e., 159

³¹⁰ Erenburg, a.g.e., 187

*“Komik! Şimdi Vera gelecek ve ben daha ona ne söyleyeceğimi bile düşünmedim. Hiçbir şey söylemeyeceğim ya da : ‘Vera, işte **buzlar çözülürken** ... diyeceğim.”³¹¹*

*(Смешно! Сейчас Вера придет, а я даже не думаю, что я ей скажу. Ничего не скажу или скажу: «Вера, вот и **оттепель**...)*

İncelediğimiz her iki romanda da özellikle *Fırtına*’da kahraman sayısı fazladır. Dikkat çekici nokta ise bir kahraman bir ya da iki sahnede yer almaktadır. Böylece yazar akılda kalıcı bir tip yaratma imkânı bulur. Ancak bu sayı fazlalığında başkahraman olarak nitelendirilebilecek kişi de kaybolur. Yazar, *Fırtına* romanında gerek dış görünüşü gerekse hareketleri ile dikkat çeken Alman askeri şu sözlerle tipleştirir:

“Tuhaf bir biçimde diken diken kabarttığı seyrek uzun bıyıkları yüzünden “Hamam böceği” dedikleri astsubay Grün hiç olmazsa bir saat uyumak gerek dedi.”³¹²

(Нужно хоть часок поспать, -сказал фельдфебель Грюн, которого звали “Тараканом”, потому что он забавно топорщил свои жидкие длинные усы.)

Buzlar Çözülürken’de ise Okuyucular Konferansı’nda adı geçmeyen genç bir yazarın yeni romanının yalnızca başkahramanı anlatılır ve tipleştirilir:

“Tarım mühendisi Zubtsov orman ağaçlandırma çalışmasında neden başarılı olamamıştı? Yazar, nasıl derler, sorunu doğru şekilde ortaya koymuştur. Zubtsov eleştirinin ve özeleştirisinin ne anlama geldiğini iyi anlayamamış.”

(Почему агронома Зубцова постигла неудача в деле десонасаждения? Автор правильно, так сказать, поставил проблему- Зубцов недопонимал значение критики и самокритики.)

Romanlarında incelediğimiz sanatsal özelliklere bakıldığında Erenburg’un uzun, karmaşık, anlaşılması zor cümleler kullanmak yerine, kısa, basit ve anlaşılır cümleler kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Her ne kadar yaptığı göndermelerle okuyucuyu ilk başta zorluyor gibi görünse de genel itibariyle, her iki romanda da sade bir dil yapısına rastlanmaktadır. Her iki romanında da gazeteci kimliğini daha ön planda tuttuğunu söylemek mümkündür. Daha önce kendisinin de bahsettiği gibi romanlarını her kesimden insan okumaktadır, bu nedenle çağdaş dönemin Rusçasına bağlı kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

³¹¹ Erenburg,a.g.e.,133

³¹² Erenburg,a.g.e.,189

7. SONUÇ

Tezimizde XX. yüzyılın en önemli olaylarından biri olan İkinci Dünya Savaşı'nı üç büyük romanında anlatan ve dünya çapında ün kazanan İlya Grigoryeviç Erenburg'un *Fırtına* ve *Buzlar Çözülürken* romanlarında Rus toplumunu incelemeye çalıştık.

Erenburg Sovyet dönemi yazarı olmasına rağmen kendinden önceki XIX. yüzyıl Rus edebiyat geleneğinden kopmamış bir yazardır. Bu durumu, *Fırtına* ve *Buzlar Çözülürken* romanlarının her ikisinde de görmek mümkündür.

Erenburg'un, büyük Rus yazar L. N. Tolstoy'un *Savaş ve Barış* isimli romanının etkisinde kaldığını söyleyebiliriz. Bu klasik romandaki özellikle çarpıcı savaş sahnelerine benzer sahneleri *Fırtına* romanında da görmek mümkündür. Tolstoy, 1812'de gerçekleşen ve XIX. yüzyılın Ruslar için en önemli savaşlarından biri olan Anayurt Savaşı'nı ve Napolyon'un Rus topraklarına girmesi hadisesini okuru savaş ortamının içine çekerek anlatmıştır. Erenburg da *Fırtına* romanında XX. yüzyılın en büyük tarihsel olaylarından biri olan İkinci Dünya Savaşı'nı ve Hitler'in Rus topraklarına girişini Tolstoy'un yaptığı gibi çarpıcı ve realist sahnelerle anlatmıştır. Nasıl ki, Tolstoy'un *Savaş ve Barış*'ı XIX. yüzyılı anlatan bir dönem romanıysa, aradaki benzerlikler dikkate alındığında Erenburg'un da *Fırtına* romanıyla XX. yüzyılın en önemli olayını betimlediğini, dolayısıyla bir dönemi anlattığını söylemek mümkündür. Aslında *Fırtına* ile Erenburg, XX. yüzyılın *Savaş ve Barış*'ını yazmayı hedeflemiştir diyebiliriz. *Fırtına* romanında olduğu gibi *Buzlar Çözülürken*'de de Tolstoy'un etkisini görmek mümkündür. *Buzlar Çözülürken*'deki etki, *Fırtına*'daki kadar güçlü değildir. *Buzlar Çözülürken*'de daha çok Tolstoy'a bir gönderme vardır. Tolstoy'un *Anna Karenina* romanındaki gibi *Buzlar Çözülürken*'de de yasak aşk teması işlenmiştir. Bu romanda *Anna Karenina*'dan söz edilmesi okuru yasak aşka hazırlamak içindir. Dönem ve kişiler değişse de her iki romanda da toplum tarafından tasvip edilmeyen bir aşk söz konusudur. Bununla birlikte Erenburg'un, yine Tolstoy'un yöntemine başvurarak olaylar içinde kahramanlarını ruhsal açıdan olgunlaştırdığı dikkat çeker. Romanın başındaki kahramanla sonunda karşımıza çıkan kahraman arasında kişisel olgunluk bakımından olumlu bir fark vardır. *Buzlar Çözülürken*'de yer alan kahramanların kendi içlerinde çözüme kavuşturamadıkları sorunları vardır. Her bir kahraman bu yeni dönem içinde kendi içlerindeki çözülme sürecini yaşar.

Erenburg, İkinci Dünya Savaşı'nı konu aldığı *Fırtına*'da Rusya, Fransa ve Almanya üzerinden savaşın acı, zor, dayanılmaz ve insanı ruhsal olarak yaralayan yanlarını göstermiştir. Bu ülkelerdeki insanların sürüklendiği acılar romanda farklı bağlamlarda verilmiştir. *Fırtına*'da her yaş grubundan ve farklı mesleklerden pek çok karakter bulunmaktadır; kadınlar, erkekler, yaşlılar, gençler, çocuklar öğrenciler, askerler, sanatçılar... Yazar, özellikle farklı sınıf ve meslek gruplarından insanları seçerek romanın, Rusya'daki toplumsal ve sosyolojik yapıyı daha belirgin çizgilerle ortaya koymasını sağlamıştır. Kahramanlar açısından dikkat çeken bir özellik de tam anlamıyla baş kahraman diyebileceğimiz bir karakter olmamasıdır. Hemen her kahraman Erenburg için aynı öneme sahiptir. Bununla birlikte Rusya, Fransa ve Almanya'daki cepheleri, soykırımı, toplama kamplarını, savaş öncesi Paris'i ve Moskova'yı, Devrim'den sonraki göçle birlikte başlayan kültürel yabancılaşmayı bir belgesel havasında anlatmaktadır. Bundan dolayı *Fırtına*'ya "belgesel roman" demek mümkündür. Romanın bu niteliğe sahip olmasının nedenlerinden en önemlisi, yazarın bu olayların benzerlerine bizzat tanık olmasıdır. Tanık olduğu olayları anlatan yazarın romandaki başarısı, bundan kaynaklanmaktadır. Romanda savaş öncesi, savaş ve savaş sonrası anlatılmıştır. *Fırtına*, isminden de anlaşılacağı üzere, dönemin hem savaş hem de insanların iç dünyası açısından fırtınalı hayatını gözler önüne sermiştir.

Romandaki olaylar, birbirinden bağımsız sahnelerle verilmiştir. Olaylar arasında bağlantı yoktur. Bu da yazarın gerçeklik atmosferini oluşturmasını sağlamıştır. Okur, farklı cephelerde, evlerde, şehirlerde ve ortamlarda yaşananları ayrı sahneler halinde görmekte ve dramların birbirine benzediğini fark etmektedir. Bu olgu sadece okuru etkinleştirmemekte aynı zamanda manzarayı tümel olarak görmesini sağlamaktadır. Erenburg, bu sahneler arasındaki bağlantıyı aynı kahramanlar üzerinden vererek sağlamaktadır. Yani farklı koşullarda farklı olaylar yaşayan kahramanların ortak oluşu, romandaki bütünlüğü sağlayan en önemli unsurdur

Erenburg, *Fırtına*'yı edebi bir dille kurgulamıştır ve kahramanlar bağlamında kapitalist düzenle sosyalist düzeni karşılaştırmıştır. Karşılaştırmayı "sosyalizm" ve "kapitalizm" kelimelerini kullanmayarak yapsa dahi kahramanlar araçlığıyla bu iki sistemi kıyasladığını ve sosyalist düzenin kapitalist düzene göre bu savaşta bir avantaj olduğunu düşünüp olumlu yanlarını göstermek istediğini söylemek mümkündür.

Buzlar Çözülürken romanı *Fırtına*'nın devamı niteliğindedir. Roman, İkinci Dünya Savaşı sonrasında endüstri ve ekonomi üzerinden yeniden yapılanmaya çalışan Rus toplumunu ele

alır. *Fırtına*'da İkinci Dünya Savaşı'nın insanlar ve insanlar üzerinde yarattığı etki olaylar aracılığıyla anlatılırken *Buzlar Çözülürken*'de insanların iç dünyası ön planda tutulur. Stalin döneminde bireylerin yaşamları devlet tarafından yönlendirilirken "ben"likleri arka planda kalmıştır. Yani bir bakıma insanlar makineleşmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda ulusal bir birlik halinde düşmana karşı koyarken benlikler yine arka planda kalmış ve vatan için bütün olma duygusu daha da perçinlenmiştir. Gerek Stalin döneminde gerekse savaş sonrasında benliğin yok edilmesi, duyguların dile getirilememesi insanların iç dünyasında bir buza dönüşmüştür. Romanda adında verildiği gibi buzların çözülmesi sadece doğadaki sert iklimde ortaya çıkan buzların çözülmesi değildir aslında insanların içinde tutukluluğun, insanların duygu ve düşüncelerini ifade edememesinin bir sonucu olarak buzun çözülmesidir. Zira romanda her kahramanın belli bir anda bir şeyler söylemek isteyip de söyleyememesi ve bunu iç monologlarla ifade etmesi bunun bir göstergesidir.

Roman, Kruşçev dönemini, birey-toplum bağlamında anlatmaktadır. Bireylerin yaşanan toplumsal değişimle birlikte neler yaşadığını ortaya koyan romanda aşk, bağlılık, ihtiras, ayrılık gibi temalar yer almıştır. Roman, Stalin dönemindeki katı ekonomik ve toplumsal düzenden daha ılımlı bir toplumsal ve ekonomik düzene geçişi betimlemektedir. Bu özellikleri, toplumsallık çerçevesinde değil, bireysel portrelerle aktarmaktadır. Bu bağlamda *Fırtına* her ne kadar toplumcu bir öze sahipse *Buzlar Çözülürken* tam tersi birey odaklı bir yapıttır demek mümkündür. Bu özellikler göz önünde tutulduğunda her iki eseri belirli bir dönemi ele alması nedeniyle dönem romanı olarak nitelendirmek mümkündür.

Romanlar, kısa cümlelerle yazılmıştır. Anlatım yalın ve açıktır. Yazar, vermek istediği düşünceyi en çıplak ve vurucu biçimde anlatmıştır. Uzun ve edebi cümlelere yer vermemesinin nedeni, gerçeği olduğu gibi anlatmak istemesidir. Ayrıca sözcük seçiminde de benzer bir yöneme başvurmuştur. Herkesin bildiği sözcükleri sanatsal anlamda imgeleştirmeden veren yazarın anlaşılma gayesi güttüğü ortadadır. Tüm bunların en önemli nedeni, yazarın gazeteci olmasıdır. Erenburg bir bakıma olaylara belli bir mesafeden bakan, duygusallıktan uzak bir tutum sergilemektedir. Bu nedenle bizce Erenburg'un klasik bir yazardan çok gazeteci-yazar olduğunu söylemek mümkündür. Bu da Erenburg'un XIX. yüzyılla olan bağını kırmaya çalışarak klasik bir yazardan çok gazeteci-yazar olma eğiliminden kaynaklanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Belaya,G.,L.(1975). *Vospominaniya ob İle Erenburge*. Moskva:Sovetski Pisatel.
- Berar, E. (2009). *Burnaya Jizn İli. Erenburga* .Moskva. Novoe literaturnoe obozreniye.
- Bkova,İ.E.(2001). *Poetika i stilistiçeskoye svoebraziye voennoy liriki İli Erenburga*. Tula.Tulski gosudartstvenny universitet im.L.N.Tolstogo.
- Charles,L.,Mee (1984) *The Marchall Plan: The Launcing of the Pax Americana*, Simon and Schuster, New York.
- Erenburg. İ. G. (1948). *Burya*. Leningrad. Prijiznennoe İzdaniye.
- Erenburg. İ. G. (1956). *Ottopel*. Moskva. Prijiznennoe İzdaniye.
- Erenburg. İ. G. (1990). *Lyudi,Godı,Jizni.Tom 1*. Moskva. Sovetski Pisatel.
- Erenburg. İ. G. (1990). *Lyudi,Godı,Jizni. Tom 2*. Moskva. Sovetski Pisatel.
- Erenburg. İ. G. (1990). *Lyudi,Godı,Jizni. Tom 3*. Moskva.Sovetski Pisatel.
- Erenburg.İ. G. (2014). *Lik Voynu.Vospominaniya c fronta 1919.1922-1924.Gazetniye korrespondentsii i stati 1915-1917*. İzsatelstvo yevropeyskogo universiteta v Saint Peterburge
- Erenburg.İ. G. (1943) *Tvorceski orchet*. Moskva.Literature i iskusstvo
- Erenburg. İ.G. (2004). *Day Ogliyanutsa.Pisma 1908-1930*. İlya Erenburg-M.M. Sharpskaya.Moskva. Agraf
- Frezenski. B. (2013). *Ob İ. Erenburge.Knigi, Lyudi, Stranı*. Moskva. Novoe Literaturnoe Obozreniye.
- Frezinski.B.(2013). *İlya Erenburg i Yevgeni Zamyatin (istoriya kontaktov i vzaimootnoşenii s finalnoy zagadkoy (Ob İli Erenburge)*, Moskva,Eksmo.
- Hart.B. L. (2018). *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*. (Çev. Kerim Bağrıaçık) İstanbul. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hristoforov,V.,S.(2011) *Velikaya Oteçestvennaya Voyna 1941 god.*, Moskva İzdatesltvo glavnogo arhivnogo goroda
- İnternet: Frezinski,B. (2013). *Ob İli Erenburge.Knigi Lyudi Stranı*, Moskva. Hovoye literaturnoye obozireniye,<http://www.litmir.me/br/?b=218853&h=2> adresinden 31.07.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Frezinski, B. (1999). *İlya Erenburg i Hikolay Buharin (vzaimootnoşeniya, perepiska, memuarı, kommentarii)* <http://magazines.russ.ru/voplit/1999/1/frez.html> page=1 adresinden 05.11.2018 tarihinde alınmıştır.

- İnternet: *Biyografiya, İ. G. Erenburg*, <http://lib39.ru/kray/literature/writers-2/ehrenburg/index.php.page> 3 adresinden 01.11.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: İ. G. Erenburg, *biyografiçeskaya spravka*, <http://ria.ru/20110127/3264882.html> adresinden 11.11.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: İ. G. Erenburg, <http://chtobi-pomnili.net/page.php?id=1094> adresinden 11.11.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: <http://www.picasso-pablo.ru/library/is-vospominaniy-o-hicfssso.html> adresinden 02.11.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: <https://kulturologiya.ru/blogs/031213/19414/> adresinden 11.11.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: <https://ria.ru/20110127/32648824.html> adresinden 31.07.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: <https://news.rambler.ru/person/denikin-anton/> adresinden 02.08.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: <https://www.culture.ru/materials/78470/byt-ilei-erenburgom-sekretiy-espekha> adresinden 17.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- İlya Erenburg, <https://fantlab.ru/autor4598> adlı adresinden 18.12.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Erenburg İlya, *elektronnaya yevreyskaya ensiklopedia* <https://eleven.co.il/jews-of-russia/in-culture-science-economy/15105/> adlı adresinden 17.12.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Erenburg İlya Grigoryeviç, *franstsuzkiye tetradi*, litmir-elektronnaya kiniga, <https://www.litmir.ru/br/?b=224924&p=2> adresinden 22.01.2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: *Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı*, <http://encyclopedia.usm.org/content/tr/article/World-war-ii-in-europe> adresinden 14.01.2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: *Proza voyni*. Erenburg, İ.G.Voyna (öçerki 1941-1945) http://militera.lib.ru/prose/russian/erenburg_ig3index.html adresinden 10.09.2018 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: *Yapıtlar Üstüne Çalışmalar*, <https://www.erendizatasu.com/yapitlerustune.php?name=yildizEcevit> adlı adresinden 15.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: *Zagadka Erenburga*, <http://magazines.gorky.media/znami/2007/10/zagadka-erenburga.html> adresinden 05.02.2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: *Pochemu Ottepel*, <https://lgz.ru/article/-29-6560-20-07-2016pochemu-ottepel/> adresinden 29.07.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *İkinci Dünya Savaşı*, <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/adolf-hitler-naziideolojisi-ve-ii-dunya-savasi-293> adresinden 02.07.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *istoriya R.F. napadeniye gitlerovskoy germani na SSSR*, <https://histr.ru/lenta-vremeni/event/view/napadieniie-ghitlerovskoi-giermanii-na-sssr> adresinden 29.06.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Nikitakhrushchev, <https://24smi.org/celebrity/3376-nikitakhrushchev.html> adresinden 02.05.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *Kak Polsha podgatovila vtoruyu virovuyu vaynu*, <http://tsargrad.tv/articles/180987> adlı adresinden 25.06.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *borba za vlast posle smerti Stalina*, https://istoriarus.ru/cccp/borba_za_vlast_posle_stainai.html adresinden 07.07.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *Rech hrusheva na XX syezda partii*, https://www.coldwar.ru/hrushev/cult_of_personality.php adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *hrushevskaya ottepel*, <https://www.ote4estvo.ru/sobytiya-xx/1877hrushevskaya-ottepel.html> adresinden 22.07.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *reformi epohi N.S.Krushchieva*, <https://w.histru/articles/article/show/rieformu-epohi-n-s-khrushchieva> adresinden 23.07.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *Velikaya otechestvennaya vayna*. Publitsistika Erenburg, İ.G. <http://www.otvayna.ru/publizist.htm> adresinden 13.01.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *Sovyetlerin Kruşçev dönemi*, https://www.milliyet.com.tr/amp/yazarlar/ilber-ortayli/Sovyetlerin_krushev_donemi-1953 adresinden 22.06.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *krushevskaya ottepel*, <https://istoriarusi.ru/cccp/ottepel.html> adresinden 26.07.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *Babi Yar; tragediya i svideteli* <https://mikhael-nak.livejournal.com/568351.html> adresinden 29.06.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *operatsiya uran* <https://w.histrf.ru/articles/article/show/upieratsiya> adresinden 01.07.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *krushevskaya, ottepel*, <http://armazais.academy.materials!1481> adresinden 26.07.2019 tarihinde alınmıştır.

İnternet: *otstavka- khrusheva poledney perevorot v istori, SSSR* <https://russian7.ru/postotstavka-krushcheva-posledney-perevorot> adresinden 28.07.2019 tarihinde alınmıştır.

Kuznetsov, A. (1997) *Babi Yar*. Moskva. Biblioteka «olimpia».

- Lunaçarski. A.V. (1970), *Oçerk literaturi revolyutsionnogo vremeni*. Moskva literaturnoe nasledstvo.
- Popov,V., Frezinski,B.(1993). *İ. ERENBURG: Hronika jizni i tvorçestvo (v dokumentah, pismah, viskazivaniyah, i soobseštvenniyah, pressi, svidetelstvah sovremennikov) tom. 1(1881-1923)*. Peterburg, İzdatelstvo Lida.
- Taubman,U.(2008) *Khrushev: The man and His Era* (per.N.L.Holmogorovskaya), Moskva Molodaya Gvardiya.
- Voloşin, M. (2008).*Sborniye Soçinenii tom.7.(2)*, Moskva. Eksmo
- Voloşin M. (1919). *Poeziya i revolyutsiya. Aleksandr Blok i İlya Erenburg*, Kamena.Harkov
- Yeni Dergi.(1965).*Sanatın Gereği Konusunda İlya Erenburg'la konuşma*, İstanbul.De yayınevi.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : YANIKÖREN, Fatma
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 07/12/1989 Antalya
Medeni hali : Bekar
Telefon : 0535 981 61 02
e-mail : f.yanikoren@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üni.	2017-Devam ediyor
Lisans	Anadolu Üniversitesi	2014
Lise	75.Yıl Cumhuriyet Lisesi	2008

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2016- Devam ediyor	Ankara Üniversitesi	Öğretim görevlisi

Yabancı Dil

Rusça, İngilizce

Hobiler

Sinema, Yüzme, Gezi

